

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֶשֶׁר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת בא תשפ"ד

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

הרי' זו תמורת עולה דברי רמי. ב"ב דוקחים (ר' ל. ושם) אמר' הרי זו תמורת עולה ושלמים מהו אמר אביי בהא ודאי מודה ר"מ וטעמא דאביי כדמפרש ב' ביצה מערימין (תמורה ד' כו. ושם) דטעמא דר"מ משום דהוי כמו תחול וואח"כ תחול זו מדקהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורת עולה תמורת שלמים אבל רבא פליג עליה. וקאמר דעדיין הוי מיתולקא דקבר

לאו קדיבור דמי. והוו ליה שני עדיות ומשום קודא לא אהבשהו אידך דמשעת דיבור אחרון נפסלו ולא משעת דיבור ראשון : קדיבור דמי. וכחד עדות דמי והרי פסולין היו באותה שעה: ה"ג הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים ולא גרסינן ותמורת שלמים: הרי זו תמורת עולה דברי ר"ס. דאית ליה לר"מ תפוס לשון ראשון דקריי קיימין. ותרעה עד

רבא דטעמא של ר"מ משום דדעתו של אדם 1
אם יוכלו שניהם לחול: תחולו ואם לאו תפוס 2
ליתון ראשון ודעתיה אקמאי: ונמלך' תוך כדי 3
דיבור כו. למאי דרבי הוא השקא דרבי יוסי תוך 4
תוך כדי דיבור לאו קדיבור דמי נראה דבשמחבון 5
לרב ואמר היום קיימתי שלמים ולמחר תמורת 6
עולה דאין דקריי קיימתי והוה כמו דברים שבלב 7
ודקא תוך כדי דיבור הוא רמי. לית ליה נראה לקרש 8
דקריי מהני תוך כדי דיבור: הרי' תוך כדי דיבור 9
הוה. השקא תוך כדי דיבור תהומה איירי תוך 10
כדי דיבור גדול ויבין דתוך כדי דיבור קטן אית 11
ליה ותוך כדי דיבור גדול לית ליה נראה לקרש 12
כדי דיבור גדול אין מועיל כלום אפי' לקרש 13
דקריי ולא הוי אלא כאומר היום תמורת עולה 14
ולמחר תמורת שלמים דהוה דברים שבלב הוי' 15
דבריימא של תלמידי תורה כולמי שאומר 16
תוך כדי דיבור קטן שדומה לתחבון תחילה לכן 17
דקריי קיימתי ואפי' לא תחבון גמי כיון כדדיבור 18
דמי אבל בגמלך כלומר שאומר תוך כדי דיבור 19
גדול שדומה כמו גמלך הרי זו תמורת עולה אפי' 20
תחבון תחילה לשיניה:

לאו קדיבור דמי ורבי יוסי סבר תוף כדי דיבור קדיבור 1
דמי וסבר ר' יוסי תוף כדי דיבור קדיבור דמי והתנן 2
הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת 3
עולה דברי ר"מ ר' יוסי ואמר אם לכך נתבונן 4
מתחילה הואיל ואי אפשי' לקרות שני שמות כאחד 5
דקריי קיימין ואם אמר תמורת עולה ונמלך' ואמר 6
תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה והוינן בה נמלך' 7
פשימא ואמר רב פפא נמלך' בתוף כדי דיבור קאמרינן 8
אמר הרי תוף כדי דיבור הוי חד כדי שאילת תלמיד 9
לרב וחד כדי שאילת הרב לתלמיד פי לית ליה לרבי 10
יוסי כדי שאילת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי 11
דנשי כדי שאילת הרב לתלמיד שלום עליך אית 12
ליה: אמר רבא עדים שהובחשו ולבסוף הוזמו נהרגין 13
דהבחהו תחילת הומה היה אלא שלא נמרה אמר 14
רבא מנא אמיןא לא דתניא מעידני באשי פלוני 15
שפימא את עין עבדו והפיל את שינו שהרי הרב 16
אומר בן ונמצאו וזממין משלמין דמי עון לעבד היכי 17
דמי אילימא בדקתני דליפא פת אהרינא משלמין דמי 18
עון לעבד בתי דמפקי ליה לחירות דמי עינו קבעי 19
שלומו ועוד דמי כוליה עבד לרב בעי לשלומי ועוד 20
שהרי הרב אומר בן הרב מי ניתא ליה אלא לאו כגון 21
דאתו בי תרי ואמר הפיל את שינו סימא את עינו 22
דבעי מיתבי ליה הרב דמי עינו ואתו בי תרי מציעאי 23
ואמרי עינו והדר שינו דלא בעי למיתב ליה אלא דמי שינו 24
דקא מפחשי ליה קמאי למציעאי 25
והיינו שהרי הרב אומר בן דניתא ליה במאי דקאמרי וקתני 26
דמי עון לעבד שמע מיהו הכהשה תחילת הומה היא אמר אביי לא דאפכינהו ואזמניהו ממיא

מכריסא
למשה פירר ליה ומקמין לה שבעמר ברוך:
מכריסא

כדי
תפלת השחר (ברכות ד' כו. ושם) ונתון
שלום ונחמתי ושלום עליך לרב ביום לשיכתי
שתסתלק מישאל היינו בשנותן שלום לרב
כמו לחבירו כמו שאמר ליה שלום עליך ולא
אמר רבי ויהא דאמר ב' ר' ע' שבה ד' פ"ג) כולם
יש עבד בשנותן שלום לרב בעי לאו שאימתי
רבו עליו ובשום ענין אין תחת לו שלום.

כדי לית ליה לרבי יוסי כדי שאילת תלמיד לרב.
תימה דרב אחא מדיפתא דאמר בפ"ק דמכות
(דף ו') ובפרק שבעות עדות (שבעות דף לב.
ושם) תוך כדי דיבור כדי שאילת תלמיד לרב
כמאן דלרנן לית להו כלל כדי דיבור אפי' כדי

דיבור קטן ר' יוסי גמי כתימדי לרב מודי דלאו קדיבור דמי ו"ל דסבר לה בכרייתא דמי שאמר הריני גוזר ושמע חבירו ואמר ואני נודי (ר' כא. ושם) וכן הלכתא דתוך כדי דיבור קדיבור דמי והכי פסקוין וליבנתא בגרדים פפרק בתרא (דף פ"ו.) דתוך כדי דבור קדיבור דמי חוץ ממגדף ועובר ע"ז ומקדש ומגדש ואפי' בגדי שאילת תלמיד לרב כפרש לקיש ורוב אדם דמכות (דף כ"ב.) ושמע ר' יוסי שאילת שלום תלמיד לרב מפרש ר"ת דהיינו טעמא דבשואדם מעיד עדות או עוסק בממון ומגדש וחבירו נתן לו שלום או רבו ע"כ יש להשיב ולפסקיה כדאמר ברכות (ד' ה') הנותן שלום לחבירו ואין מחויר נקרא גולן שנאמר גזילת העני בבתיכם ולכך תיגעו חכמים שלא יקרה זה חשבו הפסוק וכן מובח בגי' (ד' כ') דקאמר תוב לא שקבת ורואא לתלמידי ומיהו בפ' בתרא נדרים (ד' פ"ו.) אין מתיישב טעם זה לענן קריעה דכסבור שמת גזרע ואח"כ מת את מת כדי דיבור יצא ידי קריעה ולא לאו לא יצא ידי קריעה ולענן קריעה חקולה אמר' ליה אביי לא דאפכינהו ואזמניהו ממיא מדיספא כו. נראה לר"י כגולא וכו' פפי מאי ד'ס' תשתא ודייקא דרבא הוי מרישא אבל לפי הקמת מסקנא ודייקא דרבא מסיפא אלא דמי עון מעולם אלא בני הישיבה היו מתרצים בן אליביה דאביי לפי מה שהיו סוברים ודייקא דרבא מרישא אבל לפי המסקנא דאמר אביי דירשא בשלש כחות כדאוקמא רבא כלא מיפר והוקמו ובסיפא בשתים במיפר ובתוקמו ולא דוקא נקט אביי אפכינהו תחילה דאם בן איתיבחושו להו אלא מעיקרא אזמניהו ותרד אפכינהו אי' מעיקרא אפכינהו ואזמניהו ונראה לר"י דאביי מוקי ליה בג' כחות כדמובח לקמן דקאמר ואביי אמר לך בשלמא רישא לא סגי ב' א' כחות דקתני שהרי הרב אומר בן ואיירי דמצינא גמי אפכינהו ואזמניהו לקמאי דהשתא לא איתיבחושי מציעאי כלל ולפא למידך מניה דהבחהו תחילת הומה היא דמשלמין וכי קתני נמצאו וזממין מציעאי משלמין דמי עון לעבד ה"ב עין לקמאי שהרי היו מתייבין אותם דמי עון לרב משום כאשר נזם אלא לפי שלא הוקברו ראשונים בכרייתא לא חש למיתני ומיהו אין אנו צריכין כלל להיפוך בתרא למציעאי דכיון דהוזמו ממילא קיימא עדות קמאי ובקונט' פי דאביי מוקי רישא בב' כחות כמו סיפא חש ולישב הא דקתני שהרי הרב אומר בן דמעיקרא דאי דלא דיעין דאפכינהו והנה קשה לן מאי שהרב אומר בן אבל השקא דאפכינהו שמה הרב בעדותן של אלו שאין מתייבבים אותו כיא דמי שן לפי שידע שיבאו עדים שהיוביו אותו דמי עון ולפי זה איפא לאוקמי כל סוגיא זו לפי האמת דרבא לא הביא תרישא אלא לדקדק הימנח דסיפא איירי בשלש כחות כמו רישא ואביי מהדר ליה דוק אליך גיסא ומדיספא עמי בב' כחות ובמיפר והנהו רישא גמי סגי בב' כחות ואין לך ראיה מסיפא מוכח רישא דאיפא לאוקמי כולה בב' כחות והא דאמר רישא אלא סיני כלא בשלש כחות ה"ק אי נמי לא התיישב לך שהרי הרב אומר בן אי לא מוקמתי לה בשלש כחות מכל מקום סיפא איירי בב' כחות ואם תאמר אי בב' כחות מוקמתי לה לרישא אמאי משלמי דמי עון לעבד תשקא ליה כדפרכינן

דיבור קטן ר' יוסי גמי כתימדי לרב מודי דלאו קדיבור דמי ו"ל דסבר לה בכרייתא דמי שאמר הריני גוזר ושמע חבירו ואמר ואני נודי (ר' כא. ושם) וכן הלכתא דתוך כדי דיבור קדיבור דמי והכי פסקוין וליבנתא בגרדים פפרק בתרא (דף פ"ו.) דתוך כדי דבור קדיבור דמי חוץ ממגדף ועובר ע"ז ומקדש ומגדש ואפי' בגדי שאילת תלמיד לרב כפרש לקיש ורוב אדם דמכות (דף כ"ב.) ושמע ר' יוסי שאילת שלום תלמיד לרב מפרש ר"ת דהיינו טעמא דבשואדם מעיד עדות או עוסק בממון ומגדש וחבירו נתן לו שלום או רבו ע"כ יש להשיב ולפסקיה כדאמר ברכות (ד' ה') הנותן שלום לחבירו ואין מחויר נקרא גולן שנאמר גזילת העני בבתיכם ולכך תיגעו חכמים שלא יקרה זה חשבו הפסוק וכן מובח בגי' (ד' כ') דקאמר תוב לא שקבת ורואא לתלמידי ומיהו בפ' בתרא נדרים (ד' פ"ו.) אין מתיישב טעם זה לענן קריעה דכסבור שמת גזרע ואח"כ מת את מת כדי דיבור יצא ידי קריעה ולא לאו לא יצא ידי קריעה ולענן קריעה חקולה אמר' ליה אביי לא דאפכינהו ואזמניהו ממיא מדיספא כו. נראה לר"י כגולא וכו' פפי מאי ד'ס' תשתא ודייקא דרבא הוי מרישא אבל לפי הקמת מסקנא ודייקא דרבא מסיפא אלא דמי עון מעולם אלא בני הישיבה היו מתרצים בן אליביה דאביי לפי מה שהיו סוברים ודייקא דרבא מרישא אבל לפי המסקנא דאמר אביי דירשא בשלש כחות כדאוקמא רבא כלא מיפר והוקמו ובסיפא בשתים במיפר ובתוקמו ולא דוקא נקט אביי אפכינהו תחילה דאם בן איתיבחושו להו אלא מעיקרא אזמניהו ותרד אפכינהו אי' מעיקרא אפכינהו ואזמניהו ונראה לר"י דאביי מוקי ליה בג' כחות כדמובח לקמן דקאמר ואביי אמר לך בשלמא רישא לא סגי ב' א' כחות דקתני שהרי הרב אומר בן ואיירי דמצינא גמי אפכינהו ואזמניהו לקמאי דהשתא לא איתיבחושי מציעאי כלל ולפא למידך מניה דהבחהו תחילת הומה היא דמשלמין וכי קתני נמצאו וזממין מציעאי משלמין דמי עון לעבד ה"ב עין לקמאי שהרי היו מתייבין אותם דמי עון לרב משום כאשר נזם אלא לפי שלא הוקברו ראשונים בכרייתא לא חש למיתני ומיהו אין אנו צריכין כלל להיפוך בתרא למציעאי דכיון דהוזמו ממילא קיימא עדות קמאי ובקונט' פי דאביי מוקי רישא בב' כחות כמו סיפא חש ולישב הא דקתני שהרי הרב אומר בן דמעיקרא דאי דלא דיעין דאפכינהו והנה קשה לן מאי שהרב אומר בן אבל השקא דאפכינהו שמה הרב בעדותן של אלו שאין מתייבבים אותו כיא דמי שן לפי שידע שיבאו עדים שהיוביו אותו דמי עון ולפי זה איפא לאוקמי כל סוגיא זו לפי האמת דרבא לא הביא תרישא אלא לדקדק הימנח דסיפא איירי בשלש כחות כמו רישא ואביי מהדר ליה דוק אליך גיסא ומדיספא עמי בב' כחות ובמיפר והנהו רישא גמי סגי בב' כחות ואין לך ראיה מסיפא מוכח רישא דאיפא לאוקמי כולה בב' כחות והא דאמר רישא אלא סיני כלא בשלש כחות ה"ק אי נמי לא התיישב לך שהרי הרב אומר בן אי לא מוקמתי לה בשלש כחות מכל מקום סיפא איירי בב' כחות ואם תאמר אי בב' כחות מוקמתי לה לרישא אמאי משלמי דמי עון לעבד תשקא ליה כדפרכינן

דיבור קטן ר' יוסי גמי כתימדי לרב מודי דלאו קדיבור דמי ו"ל דסבר לה בכרייתא דמי שאמר הריני גוזר ושמע חבירו ואמר ואני נודי (ר' כא. ושם) וכן הלכתא דתוך כדי דיבור קדיבור דמי והכי פסקוין וליבנתא בגרדים פפרק בתרא (דף פ"ו.) דתוך כדי דבור קדיבור דמי חוץ ממגדף ועובר ע"ז ומקדש ומגדש ואפי' בגדי שאילת תלמיד לרב כפרש לקיש ורוב אדם דמכות (דף כ"ב.) ושמע ר' יוסי שאילת שלום תלמיד לרב מפרש ר"ת דהיינו טעמא דבשואדם מעיד עדות או עוסק בממון ומגדש וחבירו נתן לו שלום או רבו ע"כ יש להשיב ולפסקיה כדאמר ברכות (ד' ה') הנותן שלום לחבירו ואין מחויר נקרא גולן שנאמר גזילת העני בבתיכם ולכך תיגעו חכמים שלא יקרה זה חשבו הפסוק וכן מובח בגי' (ד' כ') דקאמר תוב לא שקבת ורואא לתלמידי ומיהו בפ' בתרא נדרים (ד' פ"ו.) אין מתיישב טעם זה לענן קריעה דכסבור שמת גזרע ואח"כ מת את מת כדי דיבור יצא ידי קריעה ולא לאו לא יצא ידי קריעה ולענן קריעה חקולה אמר' ליה אביי לא דאפכינהו ואזמניהו ממיא מדיספא כו. נראה לר"י כגולא וכו' פפי מאי ד'ס' תשתא ודייקא דרבא הוי מרישא אבל לפי הקמת מסקנא ודייקא דרבא מסיפא אלא דמי עון מעולם אלא בני הישיבה היו מתרצים בן אליביה דאביי לפי מה שהיו סוברים ודייקא דרבא מרישא אבל לפי המסקנא דאמר אביי דירשא בשלש כחות כדאוקמא רבא כלא מיפר והוקמו ובסיפא בשתים במיפר ובתוקמו ולא דוקא נקט אביי אפכינהו תחילה דאם בן איתיבחושו להו אלא מעיקרא אזמניהו ותרד אפכינהו אי' מעיקרא אפכינהו ואזמניהו ונראה לר"י דאביי מוקי ליה בג' כחות כדמובח לקמן דקאמר ואביי אמר לך בשלמא רישא לא סגי ב' א' כחות דקתני שהרי הרב אומר בן ואיירי דמצינא גמי אפכינהו ואזמניהו לקמאי דהשתא לא איתיבחושי מציעאי כלל ולפא למידך מניה דהבחהו תחילת הומה היא דמשלמין וכי קתני נמצאו וזממין מציעאי משלמין דמי עון לעבד ה"ב עין לקמאי שהרי היו מתייבין אותם דמי עון לרב משום כאשר נזם אלא לפי שלא הוקברו ראשונים בכרייתא לא חש למיתני ומיהו אין אנו צריכין כלל להיפוך בתרא למציעאי דכיון דהוזמו ממילא קיימא עדות קמאי ובקונט' פי דאביי מוקי רישא בב' כחות כמו סיפא חש ולישב הא דקתני שהרי הרב אומר בן דמעיקרא דאי דלא דיעין דאפכינהו והנה קשה לן מאי שהרב אומר בן אבל השקא דאפכינהו שמה הרב בעדותן של אלו שאין מתייבבים אותו כיא דמי שן לפי שידע שיבאו עדים שהיוביו אותו דמי עון ולפי זה איפא לאוקמי כל סוגיא זו לפי האמת דרבא לא הביא תרישא אלא לדקדק הימנח דסיפא איירי בשלש כחות כמו רישא ואביי מהדר ליה דוק אליך גיסא ומדיספא עמי בב' כחות ובמיפר והנהו רישא גמי סגי בב' כחות ואין לך ראיה מסיפא מוכח רישא דאיפא לאוקמי כולה בב' כחות והא דאמר רישא אלא סיני כלא בשלש כחות ה"ק אי נמי לא התיישב לך שהרי הרב אומר בן אי לא מוקמתי לה בשלש כחות מכל מקום סיפא איירי בב' כחות ואם תאמר אי בב' כחות מוקמתי לה לרישא אמאי משלמי דמי עון לעבד תשקא ליה כדפרכינן

בדפרכין לעיל בטר דמפקי ליה לחירות דמי עין געי שלומי ליה וכולין לומר לטובתו
 באנו כדאמר בפ' היו בודקין (סנהדרין מא.) דיכולין לומר לאסרה בעל עלה באנו ויל'
 דלמאי דמוקו לה השתא במיפר והוקמו מסקנין דאיירי כשעמד כבר בדין ומסתמא כבר
 נתפרסם הדבר שיצא העבד לחירות והרב בעצמו מודה בקוהני שחבר אומר פר כשעמד

ברון וכל עיקר שבאין לדין עקבו לפני שהעבד
 תובע דמי עינו ומתקין את הרב ליה רב רבבו מודה
 לו דמי שניו לכר בי אתו סהדי לא אתו אלא
 לנרע כחו של עבד שאם יבאו עדים על דמי עינו
 לא יהיה משום בדריהו ויודעים הם שיבאו
 עדים אבל מעיקרא לא היה חשדן דמיני
 כשעמד בדין אפי' הרב מודה כמה פעמים צריך
 העבד לעדים המודה בקנס פטור משום הכי פריך
 שפיר בטר דמפקי ליה לחירות כו' וא"ל למה
 דחק אבני לאומקמי לסיפא במיפר ותקמו כתי'
 דבעמד בדין מוקמין לה אימר שהעבד תובע
 דמי עינו והרב מודה לו דמי שניו ותביאי עבד
 עדים והפיל את שניו וסימא את עינו ובאו עדים
 והזימוס וילן ודואי לה' פר חזק אס לעינן דתי'
 ע"י הודאת הרב כמו על פי עדים אלא אורחא
 דמילתא נקט שאין רגילות הרב להודות כלל
 אלא כשיש עדים בדבר.

דאפתי גברא דמי לחתיב אין השטעם משום דאי
 היה געי היה אתי לבי' מודה ומיפטר
 דאפי' לשמואל דאמר לקמן (ף טז.) מודה בקנס
 ואח"כ באו עדים חייב הקא כיון דלא עמד בדין
 לא חשיבין ליה דבראי לה' פר חזק אס לעינן דתי'
 בדפרישיית בסוף הפניח (לעיל לג. וס: דהא איכא)
 בשמעתין דהחלט השור:

ונמצאו וזממין קמאי. בהך סיפא הוצרך
 לומר שהעדים שהוכרו בבדייקא
 שהתמו הם היו ראשונים משום דצריך לומר
 דפסקין לדינא אפמיניהו דאין העדים וזממין
 משלמים עד שיגמר הדין על פיהם ואם לא שבאו
 תחילה לא די' מלפסק דיקא אפמיניהו וכל
 ברישא א"פ שבאו לטוס פסקין דיקא אפמיניהו
עבר כל דהו מימר אמר. הרבה יש לתמוה אמאי
 קאמר רב דהו דלגמרי באין לסייעיה
 הוה

תקני הרב אומר בן אלא סיפא למה לי שלש פיתות שהרי העבד אומר בן עבד פל
 דהו מימר אמר הניחא ליה דינפוק לחירות מתקין לה ר' וירא אימא סיפא את עינו
 נפק

בשתי פיתות הלכי הלי רישא בספיא דרישא לא ניקא לן לאוקמה בשתי פיתות
 אלא בג' משום דקתני שהרי הרב אומר כן ואי דלא אקאי כח אחרייתו מקמי דידהו ואמרו
 איפכא לא הוה ניקא ליה בהני דמפקי ליה לעבד לחירות אלא מדסיפא מתוקמא בשתי
 פיתות וע"כ במיפר והוקמה מוקמית ליה הלכך רישא נמי אוקי במיפר והוקמה: שהרי העבד

מדיספא במיפד והוקמה רישא נמי במיפד והוקמה
 דקתני סיפא מעידנו את איש פלוני שהפיל את
 שן עבדו וסימא את עינו שהרי העבד אומר בן
 ונמצאו וזממין משלמין דמי עין לרב היכי דמי אי
 דלא קא מורו להו בתראי בחבלא פלל דמי פוליה
 עבד לרב געי שלומי ליה אלא פשיטא דקא מורו
 פוליהו בחבלא ודקא אפכין וואומניהו והיכי דמי אי
 דקא מאחרי אחורי הני בתראי אפתי דמי עבד לרב
 געי שלומי דכי מחייבי ליה לנברא אפתי נברא לאו
 בר חיובא הוא אלא דקא מקדמי קדומו הני בתראי
 ואי דלא עמד בדין אפתי דמי פוליה עבד לרב געי
 שלומי ליה דאפתי נברא לא מיחייב אלא דעמד
 בדין א"ל רב אחא גריה דרב אוקא לרב איש ודוקא
 דרבא מהיבא אילמא מרישא רישא מי קא מתפחשי
 מציעאי כיון דאי לא מתוהמי סהדוהא פותיהו קא
 קיימא דדינא פותיהו פסקין דיש בכלל מאתים
 מנה הלכך קמאי הוא דקא מתפחשי מציעאי אלא
 מתפחשי מידו אמר ליה רבא סבר מדרישא בשלש
 פיתות סיפא נמי בשלש ודייק מסיפא כגון דאתו
 בי תרי ואמרי הפיל את שניו וסימא עינו ופסקניה
 לדינא אפמיניהו ואתו בי תרי אחריני ואמרי סימא
 את עינו והפיל את שניו דקא מתפחשי להו להני
 קמאי ונמצאו וזממין קמאי משלמין דמי עין לרב
 ואי סלקא דעתך הפחשה לאו תחילת הוקמה היא
 אמאי משלמי הא אתפחשו להו מעיקרא אלא שמע
 מינה הפחשה תחילת הוקמה היא ואפי' אמר לך
 בשלמא רישא לא סגי דלא שלש פיתות שהרי
 תקני הרב אומר בן אלא סיפא למה לי שלש פיתות שהרי העבד אומר בן עבד פל
 דהו מימר אמר הניחא ליה דינפוק לחירות מתקין לה ר' וירא אימא סיפא את עינו
 נפק

העגמותיך בדין והתחייבתי לי דמי עינו והביא עדים אלו על כך ואתו סהדי אחריני ואפכניהו ואמרו לא חייבינהו ביד אלא דמי שן ואומניהו הלכך בין רישא ובין סיפא אדמי עבד לא
 מחייבי דהא מבי' קמא נפק עבד לחירות אלא שזה היה מחוקו בן אבל דמי עין משלמי לעבד בבבא דרישא והא ממונא דעין איה ליה גביה מביח דעין שון נקבוע הני למיפטריה
 ובסיפא משלמי עין לרב דקא מחייבי ליה אשקרא וע"כ בדאפכניהו מוקמת ליה דאי לא הכי כיון דליכא סהדי אבי דינא קמא סהדי דיקא אפמיניהו דרבא. דהבחישה
 תחילה הוקמה מהיבא אילמא מרישא. דמוקו לה בשלש פיתות סוף מי קא מתפחשי דתינוי' ערותן בטילה בהפחשה דקמאי הא אי לא מימניו דינא פותיהו פסקין ויהיב
 דמי שן דישנו בכלל עדות הראשונים ומשום הכי מתקין כהן תורת הוקמה אבל בני שנים אומרים הרג ושנים אומרים לא הרג דאיכתובש קמאי ולא טקלין ליה ולעולם אימא לך כיון
 דבטייל סהדוהיהו לא מתקין בהו תורת הוקמה: מרישא. מוכחא בשלש פיתות דקתני שהרי הרב אומר כן אלאו דאתו כח אתריתי ברישא דהוה מחייב ליה דמי עין סיפא נמי בשלש.
 פיתות התי דלא אפשי' דקתום דאי"כ דקמאי סימא ותרד הפיל והני סימא לא מיגמד דיקא אפמיניהו למיתן ליה עניא אלא דמי שן והני
 בכללא דתירוהו וכיון דלא נגמד הדין על פיהם לא מחייבי הני מציעאי בהוקמה רבתי שלישית מיהו הכי מוקו לה דאתו הני בי תרי ברישא אפמיניהו הפיל והני סימא ופסקין לדינא
 אפמיניהו כו' דקא מתפחשי לקמאי. ובטלה עדותן ולא תיב דמים התימרים וקתני דכי נמצאו וזממין על ידי' כח שלישית משלמין: אלא סיפא למה לי. לאוקמה בדוקא בשלש פיתות
 הא בתרי סגיא ובראפכניהו ואומניהו ורישא כדמשמע בשלשה ודלא בראפכניהו ומיהו מיקה ליכא למדק מדת:

הנה ליה לאו שניתן לאוקרת מיתה ב"ה. אכל א יאן נהרנין לא חשיב לא שניתן לאוקרת מיתה ב"ד ותימה לר"י דבכל מקרא משמע אפי' התרו בו למלקות ולא למיתה דאע"ג שלעולם לא יבא לידי חיוב מיתה כיון שלא התרו בו למיתה חשיב לאו שניתן לאוקרת מיתה ב"ד ובפרק מי שנתקנין שבת דף קנז. ושם ר"ה בלאו אמר דאין לוקין על לאו דמתמר

משום דהוי לאו שאין שניתן לאוקרת מיתה ב"ד
1 לשאר דמילתא אבא א שניתן לאוקרת מיתה ב"ד
2 מיתה ובפ"ק דעירובין (דף יח) אמר דאין לוקין
3 בתחומין דהני אוקרת נמי לאוקרת ואפי' מאן
4 דפליג נמי לא קאמר אלא משום דלא כתיב אל
5 ויציא אין יצא כתיב אפי' שאין מיתה בתחומין
6 אפילו למיד דאורייתא ותי' ר"י דשאני לאו דלא
7 תענה דגלי ביה קרא דלקי מוקחה אם בן הכות
8 המשע בדארמין קאמר מכות (דף יב ושם) ובפ"ק
9 דטעניתין (דף יז ושם) ובפ"ק דגלי קרא בארמין
10 ליה לקרא במקום שאין יכול לבא לידי חיוב
11 מיתה כי התייא היתם דמיערין שהוא בן גרשה
12 או בן חלוצה אין כמו עדים שהוכששו בגפש
13 למיד ליה נהרנין כשתחובו לבסוף אכל למיד
14 נהרנין אין סקרא להעמיד בו הפסוק כיון שכול
15 לבא לידי חיוב מיתה וכי פריך היתם דה"ל מלא
16 הענה פי' ולמיל' קרא דוקה אם בן הכות הוציא
17 ומשני משום דה"ל לאו שאין בו מעשה ויהי מציע
18 לשני דוקה לאו שניתן לאוקרת מיתה ב"ד
19 בה"ג בעלמא לא לקי אלא דבעי לשניו לביע
20 אפי' אליבא דר"מ דנפקא ליה אוקרת לעדים
21 וזמנים ומקרא אדריקא דמכות (דף טו) וא"ת
22 והשתא דמשני משום דה"ל לאו שאין בו מעשה
23 לא התייא אליבא דר' יהודה דאמר (שם) לאו שאין
24 בו מעשה לוקין עליו ותי' דחדיק טפי לשניו
25 כר"מ משום דאמר ר' חיים סבפא גבי
26 מאתים וזו נגבי מלקות משמע דבין גרשה או בן
27 חלוצה מודה א"כ אתי ההוא שניהו כרבי יהודה
28 דהא טעמא דרבי יהודה דאמר לאו שאין בו
29 מעשה לוקין עליו משום דאמר ממוציא ש"ר
30 ומעדים וזממין בבנין אבי ואי לאו דגלי בעדים
31 וזממין מוקחה אם בן הכות הרשע היה אמרי'
32 בכל דוכתי דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו
33 וא"ת דהתייא שניתן דהכי אתי אוקרת דה"ל וקא
34 לר"מ בלא אוקרת אם בין הכות הרשע ידעין
35 דלקי עדים וזממין א"כ שאין בו מעשה דגמירין
36 ממוציא ש"ר כי התייא דאמר פ"ק דמכות (שם)
37 ממוציא ש"ר דרבי וזממין ומוציא ש"ר
38 דאע"ג דמשום ממוציא ש"ר היינו דוקא לענין
39 שולוקן ומשלמין משום דאיכא לאוקמי כד'
40 רשענו לרדשה אחתי כדאיכא באלו בעירות
41 (כתובת דף לב) אכל לענין לאו שאין בו מעשה
42 דלפנין מלעשות באלו דין ודלוקין (מכות ד' ג)
43 דבעיקר לאו שיש בו מעשה לא היה גמירין
44 ממוציא ש"ר אי לאו דגלי קרא בהדיא ועוד ר"ל
45 דמוציא ש"ר גופיה לא נפקא לן דלקי אלא
46 מוקחה אם בן הכות הרשע כדאמר בכתובת
47 פ"ק גערה (ד' מו) דגמיר וקסרו מוקסרו כו' וקא

ניפוק בעינו ובשניו. ולעולם דמי לא ניתב ליה מאי לאו שהעידו על הנגיבה. שגבב באחד בשבת: וזוהו והעידו. שגבב בשני בשבת והזמנו על יום ראשון בשליש בשבת: וזוהו והזמנו. ברביעי בשבת על יום שני וקתני משלמין ד' וז' ואע"ג דמשלש בשבת היו מוכבשים על הטביחה דכיון דלא נגב לא עבדו על הטביחה תחילה. ותחייבו בתשלומי

שלשה ועדיין עדות נגיבה קיימת וכשהזמנו ותחייבו ככפל הרי המשנה ובפ"ל וקתני. ואביי ורבא פליגי נמי ר' יוחנן ור' אלעזר דאמר ר"א עדים שהוכששו בגפש. ולא הזמנו לוקין. משום לא תענה ואע"ג דלאו שאין בו מעשה הוא את מייתי בלאו כפי' מכות (ד' יב) דמלקות בעדים וזממין כתיב מוחציקיו ואתו הצדיק וגו': ואי כ"ד. ל"א אם הזמנו אחרי כן נהרנין כי לא הזמנו אמאי לוקין: הנה ליה לאו שניתן לאוקרת (כו') בלאו כפי' מכות (ד' יב) דמלקות בעדים לוקין עליו. דמיתה ב"ד הוא עונשו של לאו: מאי חיות דקנסת כו'. בשלמא הוקמה חידוש גזירת הכתוב הוא אכל הכחשה ולא חידוש הכשתוריהו גופה של עדות הוא דכתביה רמנא: כגא הרוג כרגליו. אותו שאמר עליו שהוא נהרג כאל זה כרגליו לפניה: **מתני'** משלם תשלומי כפל. דהתיא מקרא אוקרת ואינו משלם ד' וז' על הדות עצמן שהיה נהרג בטור: ונגב וקנס בשבת. פטור אטביחה דהוי מחתיבין בגפשה: ונת אביו. והוא יורשו ולא הורא טביחה כולה באיטורא: נגב ותקריש. כי קא טבח דהקדוש טבח ולא דבכלים: ר"ש אומר כו'. בגמרא מוק' אתייא: **גמ'** ע"פ עד אחד פשיטא. בשלמא ע"פ עצמו אצטרף לאשמועינן דמודה בקנס פטור אלא ע"פ עד אחד למה ל' כי אתי עד אחד מצטרף. והלכה כר' יהושע בן לוי דאמר שמתרין גי' (ל) שומעין דבריו של זה היום ויבטיבא חבירו לקוח שומעין את דבריו: כי אתו עדים מחייבין וכו' אמרי' דמודה בקנס פטור התיא כאל באר עובד אתר כו' כפי'. שם העבד: והנה שפתי. לא שעבד כשר היה והנה מתאנה להחרורו אלא שמשחררו עבדו עובר מעשה: שפכר אין דף עדים. ועל פי עצמן לא תשלם קנס: יש לו עדים. ואתו כתר הודאה התיב. שלא

באחירותם פטור: גמ' על פי עד אחד פשיטא אמרי' הא קמ"ל ע"פ עצמו דומיא דע"פ עד אחד מה ע"פ [עד] אחד כי אתי עד אחד מצטרף בהדיא מחייב ע"פ עצמו נמי כי אתו עדים מחייבין לאופוקי מדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור: גופא אמר רב הונא אמר רב מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור: איתיביה רב הסדא לרב הונא מעשה בר"ג שפשימא אש עין טבי עבדו והיה שמשו שמתה גדולה מצאו לר' יהושע אמר לו אי אתה יודע ששכבי עבדי יצא לחירות אמר לו למה א"ל שסמיתיה את עינו אמר לו אין בדרךך כלום שפכר אין לו עדים הא יש לו עדים והיא חייב וישמעון מיהא מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב א"ל שאני ר"ה דלא כפניי ב"ב דהוה שאל

דאמר בפ"ק דמכות (ד' טו) ונהגן האי לא תענה מאי דרשי ביה ההוא מיכיעי ליה לאוקרת עדים וזממין פי' ולהכי לא לקי אלא ארבעים במעידים על פלוגי שחיב מלקות לא בעי למימר ולא לקי אלא תענה משום דהוי לאו שניתן לאוקרת מיתה ב"ד דהא במעידים עליו שהוא בן גרשה אמרי' רבנן דלקי וזממין עדים שחיב לפלוגי מאתים או אי לאו כד רשענו היו לוקין ומשלמין אלא פי' שם ההוא מביע ליה לאוקרת עדים וזממין משום באשר נזם לא לקי כשמעידים על פלוגי שחיב מלקות אלא משום לא תענה דלא עש החיוב כההוה הלכך אלאו דלא תענה לא לקי שמונים פי' שלקו משום עדות שקר שהעידו ומשום באשר נזם ותרתייהו משום לאו אחד אכל במעידים שחיב מאה וזו דבלאו קרא דלא תענה היה מתחייב לשלם משום באשר נזם וממון לא בעי אוקרת היתם דואי א' לאו כד רשענו הנה לקי מלא תענה וכן במעידים שהוא בן גרשה או בן חלוצה: כ"י אהא עד אתר מצטרף בהדיא. למיד סתמירין (ו' ל) אין עדותן מצטרפת עד שיעידו שניהם כאחד והו' הך השני מצטרף בהדיא היינו שיעידו שניהם כב"ד.

שלא בבית דין הוה. לא היה בית דין יושבין ולא מקום ישיבת ב"ד הוה אלא בשוק הוה לה: **שכבר הודית**. משמע אפילו אהו עדים בתר הכי פטור: **תמצא בדנינין פירש** למרשעי **את עצמו**. והיא קרא למיל מאשר רישיעון אלהים נפקא פרט למרשעי את עצמו אלא לאו משמע מתיה חזי למודה בקנס ולא בעדים ותו למודה בקנס ואחרי כן באו עדים: **מיבע** ליה לנגב עצמו. לחייב כפל לנגב עצמו דררשינו

משולם ביעתוקא דעדים קא מודה. והא דאמר בפירק שבוטת העדות (שבוטת ד' לג) דלרבי אלעזר בר' שמעון לא משכחת לה דמודה מפי עצמו דפטור אלא היבא דליבא עדים כלל היינו אליבא דשמואל: **אמר** ליה רבא פסקת לטבי דבי רב. פי בקונטרס ציערת תלמידים שבבית המדרש שאמר דבר שאינו רהא רב הונא דרביע מילתיה

שלא בבית דין הוה קאי והתניא אמר לו אין בדברך ד כלום שפכר הודית מאי לאו תנאי היא היא תנא דאמר שפכר אין לך עדים סבר מודה בקנס ואחר כך באו עדים תיב והאי תנא דאמר שפכר הודית סבר מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור לא דכ"ע מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור והאז חזינן ליה האי תנא דאמר שפכר אין לך עדים סבר הוה לבי"ד הוה והך תנא דאמר שפכר הודית סבר בבית דין הוה: **איחבר מודה בקנס ואח"כ באו עדים רב אמר פטור והשמואל אמר תיב אמר רבא בר אחיאלאי מאי מעמא דרב אם תמצא בעדים תמצא בדנינין פרט למרשעי את עצמו למה לי מאשר רישיעון נפקא אלא ש"מ מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור והשמואל אמר לך ההוא מבעי ליה לנגב עצמו פרתנא דבי חזקיה איתיביה רב לשמואל ראה עדים שמושמשים ובאים ואמר נגבתי אבל לא טבחתי ולא מכרתי אינו משלם אלא קרן אמר ליה הךא במאי עסקינן כגון שחזרו עדים לאחוריהם והא מדתני סיפא רבי אלעזר בר' שמעון אומר ובאו עדים ועידו מכלל דתנא קמא סבר לא אמר ליה שמואל לאו איפא ר' אלעזר בר' שמעון דקאי פרותי אגא דאמרי בר' אלעזר בר' שמעון לשמואל ודאי תנאי היא לרב מי ליבא תנאי היא אמר לך רב אגא דאמרי אפי' לרבי אלעזר בר' שמעון עד פאן לא קאמר ר' אלעזר בר' שמעון הךא אלא משום דקא מודי מחמת ביעתותא דעדים אבל הךא דמודה מעצמו אפי' ר' אלעזר בר' שמעון מודה אמר רב תמנא מסתברא מילתיה דרב באומר נגבתי ובאו עדים שנגב פטור שהרי חייב עצמו בקרן אבל אמר לא נגבתי ובאו עדים שנגב והוור ואמר מבחתי ומכרתי ובאו עדים שטבח ומכר שהרי פטור לטבי דבי רב דהא רבן גמליאל פוטר עצמו מכלום הוה וקאמר ליה רב תמנא הונא ולא קא משיגי ליה איתמר גמי אמר ר' חייא בר אבא רב אמר עדים שנגב פטור שהרי חייב עצמו בקרן אמר רב תמנא ומכרתי ובאו עדים שטבח ומכר שהרי חייב עצמו מכלום אמר רב אישי מיתנין ובריייתא גמי דיקא מיתנין דתנן גנב על פי שנים וטבח ומכר ע"פ עד אחד או על פי עצמו משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה והמשה למה לי דתני גנב על פי שנים ליתני גנב וטבח [ומכר] על פי עד אחד או על פי עצמו אינו משלם אלא תהקן אלא**

כלל פטר מהוצא תמצא בתנא דבי חזקיה: **נגבתי**. ותיב עצמו כקרי: **אבל לא טבחתי ולא מכרתי**. רבותא משמע דבאמרינו כדאמרינו לא דאמרינו דאטיביחא לה הוה ונמצא שטבח או מכר דבאו עדים פטור וכיון דמכפל איפטר ליה בהודאה דנגבתי תו לא מחיב ארבעה וחמשה וכיון דמקלית כפל מנייהו תרי ליה תשלומי שלשה וארבעה והני לא תתיבי ועידו. לאחר שהודיה והתיבי קנסא: **לשמואל ודאי תנאי היא**. דהא לא מצי למימר דתנא קמא קאי פרותיה דהשקא ונהו אלא שישמע עצמו משמשינו ובאין ומכחתי ביעתותיהו אודי פטר ליה ואפ' ע"ג דהדרו אהו כל שבח מודה מעצמו ואחרי"כ באו לרב מי ליבא. מי איצטרקא ליה לאוקמי מילתיה בתנאי אין דמקלית כפל לשניו ר"י אלעזר בר ר' שמעון אליביה ולמימר דשני ליה לר' אלעזר בין ראה עדים שמשמשינו ובאין למודה מעצמו כלא פטר עדים: **מסתברא מילתיה דרב**. דפטר אפילו אם באו עדים: **באומר נגבתי** לחייב עצמו לשלם קרן מיהא בהודאה הלכך הודאה גמורה היא ופטור מכפל ומארבעה וחמשה: **שהרי פטר עצמו מכלום**. בהודאה דטיביחא לא הוה מחיב עצמו מכלום שהיה יודע שהמודה בקנס פטור הלכך לאו הודאה היא ומשלם אם באו עדים ולא אמרינו מודה בקנס אלא עדים פטור אלא היבא דאיבא קאי וקנס דאיחייב ליה תמנא בהודאתו ומתכיון להחזיר מינו אמר רבי גריסין ולא גריסין אמר ליה כפחתינו לטבי דבי רב רב תמנא קרי טבי דבי רב דאמר פ"ק דסנהדרין (ו"ז ת"י) [כפחתי]. יש בדין תשוכה לפטר דבריה דהא רבן גמליאל. בהודאה שסיפא את ע"י עדו פטר עצמו מכלום הוה דאין כן אלא קנס וכי מודה מפטר מאיליו והא חזיון לעיל דאותביה רב חסדיא לרב הונא מיהא מדיקא דכר און לך עדים הא אהו עדים מחיבי: ולא שני ליה. רב הונא למימר דשאיני רבן גמליאל דפוסר עצמו מכלום הנה וכי האי הונא צריכא ליה לאוקמי בחזי לבי דין הא בבית דין מפטר ליה בבחתי והודאה אליבא דרב: **שהרי חייב עצמו מכלום**. בהודאה ראשונה הלכך פטור מן הכפל וכיון דליבא כפל תו לא מחיב בארבעה וחמשה שהרי פטר עצמו מכלום. כלומר אין זה הודאה שהרי אינו בא להשיב כלום בהודאה זו והיא עד ומודה בקנס פטור הלכך לפטור עצמו נתכוון למה לי דתקמי הכי הואיל ואקא לאשמעינן דמודה בקנס פטור לשמעיהו בין כפפל ובין בד' וחמשה וניתני גנב וטבח ומכר ע"פ עד אחד או ע"פ עצמו אינו משלם אלא קרן אלא לאו ש"מ להכי לא נקט הודאה גמי קרן וכפל דבעי מיתני ע"פ עצמו דומיא דעד אחד ולמימר דאי הוה אתו עדים תיב ואי הוה תני הודאה גמי ניבחה תו לא מיתני ליה ע"פ עצמו דומיא דעד אחד דא"כ אתו עדים פטור אבל תשקא דלא אודי בקרן דשני עדים שהעידו על הנגיבה חיבורהו מחיבי אף בארבעה וחמשה לכי אתו סהדי ר' יוחנן:

דיקא ונאין וקאמר רבא ביה ברייתא

ה"ג

ה"ג אלא לאו הא קמ"ל גב על פי שנים וטבח וסבר ע"פ עצמו או ע"פ אחר דלא חייב עצמו בקרן הוא דאמרין ע"פ עצמו כו'. כלומר בכי האי גוונא הוא דאמר דומיא דעד אחד דבייביה כי הדר אהו סהדי אבל היכא דגניבה עצמו מודה לא אמרין דומיא דעד אחד: ניתני גנבתי או שאפר טבחה ומכרתה. פטור מתשלומי דה' וד' ושמעון מנה תרתו דאע"ג דלא הודה אלא אטביחה ופטור עצמו מכלום הוה הודאה אלא מולא תני הכי ש"מ טעמא דאמר גנבתי כו': ליכא פתגמי. הודאה דטביחה אי הודאה הוה בלא הודאה דגניבה דלא מחייב עצמו בקרן לפטורו אם באו עדים או לא: כפלה בולה. דכין דלא גבגב וטבח וקראשונים משלמין כפל והוא פטור והקראשונים פטורין: הוינו עדי מביחה. ולא עדי גניבה: וכן משלמין תשלומי שלשה. לגבגב אילימא ארישא.

בריייתא דתניא ראה עדים כו'. תימה דאמאי 1
לא הביאי מנתיחין ופרק בתרא 2
דשבוטות דף מט. ושם) לדליל ודאי ניקח שמביא 3
בריייתא לפי שרצון לברוק מסיפא דר"א בר' 4
שמעון דלא מתנאי במתני' דשבוטות אבל הכא 5
אין צריך לדקדק כפל מסיפא וי"ל דאמתני' 6
דשבוטות ידע שפיר דאיכא לדחוי' דהיא גופה 7
קמ"ל כדקאמר בסמוך אבל ברייתא שמספת לא 8
המשנה בסור דקמ"ל דהודאה דטביחה לאו 9
הודאה היא: תשלום 10

אלא לאו הא קמ"ל גב על פי שנים וטבח על פי עד
אחד או על פי עצמו הוא דלא מחייב עצמו בקרן
הוא דאמרין ע"פ עצמו דומיא דע"פ עד אחד מה
ע"פ עד אחד פי אתי עד אחד מצטרף בתריה מחייב
על פי עצמו נמי פי אהו עדים מחייב אבל גבגב וטבח
ומכר ע"פ עד אחד או ע"פ עצמו דחייב עצמו בקרן
לא אמרין על פי עצמו דומיא דעל פי עד אחד
בריייתא דתניא ראה עדים שמומשמשין ובאין ואמר
גנבתי אבל לא טבחתה ולא מכרתה אינו משלם אלא
קרן לפה לי למיתנא ואמר גנבתי אבל לא טבחתה
ואו טבחתה ומכרתה אלא הא קמ"ל טעמא דאמר גנבתי הוא
דחייב עצמו בקרן דפטור אבל אמר לא גנבתי ובאו עדים שגנב והורו ואמר טבחתה ומכרתה
ובאו עדים שטבח ומכר דלא חייב עצמו בקרן חייב אלקמא הודאה דמביחה לאו הודאה היא
אמרי לא היא גופה קמ"ל דכין דאמר גנבתי אע"ג דאמר לא טבחתה ומכרתה ובאו עדים
שטבח ומכר פטור מאי טעמא תשלומי (ארבע) חמישה אמר רבחמנא דלא תשלומי ארבעה
ולא תשלומי שלשה לימא כתנאי הוי שנים מעידין שגנב והוי שנים מעידים אותו שטבח
ומכר הוינו עדי גניבה עדות שטבחה מקצתה כפלה בולה הוינו עדי מביחה הוא משלם
תשלומי כפל והן משלמין תשלומי שלשה משום סומכוס אמרו הן משלמין תשלומי כפל
והוא משלם תשלומי שלשה לפר ושנים לאיל אהייא קאי סומכוס אילימא ארישא לית ליה
לסומכוס עדות שטבחה מקצתה כפלה בולה ואלא אסיפא שפיר קאמרי רבנן הוא משלם
תשלומי כפל והם משלמין תשלומי שלשה אלא מילתא אחריתי איכא בינייהו גנון דאתו בי
תרי אמרי ליה גנבת אמר להו אין גנבתי וטבחתה ומכרתה מיהו לא בפניכם גנבתי ואייתי
סהדי ואומניהו דלא באפיהו גנב ואייתי בעל הבית סהדי ואסחידו ביה דגנב וטבח ומכר
ובהודאת מביחה קמפילגי דרבנן סברי אע"ג דהודאה דגניבה מחמת עדים הוא דקא מודה
הודאה דמביחה הודאה היא ופטור וסומכוס סבר כין דהודאה דגניבה מחמת עדים הוא
דקא מודה דמביחה לאו הודאה והנדך עדים קמאי דאומניהו משלמין תשלומי כפל והוא
משלם שלשה לפר ושנים לאיל אמר רב אהא בריה דרב איקא לא דכולי עלמא הודאה
דמביחה לאו הודאה היא אלא בערות שאי אתה יכול להוסיף קמפילגי גנון דאתו סהדי
ואמרי ליה גנבת ואמר להו גנבתי וטבחתה ומכרתה מיהו לא בפניכם גנבתי אלא בפני פלוני
ופלוני ואייתי סהדי ואומניהו דלא באפיהו גנב ואתו פלוני ופלוני ואסחידו ביה דגנב וטבח
ומכר ובהא קמפילגי דרבנן סברי הויה לה עדות שאי אתה יכול להוסיף וכל עדות שאי
אתה יכול להוסיף לא הויה עדות וסומכוס סבר עדות שאי אתה יכול להוסיף הויה עדות
והא קמייא לן דעדות שאי אתה יכול להוסיף לא הויה עדות הני מילי היכא דלא ידעי
באיזה יום באיזה שעה דליכא לעדות כלל אבל היכא סייגי הוא דקא מסייעי ליה אמר מר
הן משלמין תשלומי כפל מדקא מודה דגנב קרן פני תשלומי אמר רבי אלעזר משמיה דרב תני
תשלום

משלמין תשלומי כפל לבגלים במקום גבגב והוא משלם שלשה לפר דהא אהו סהדי דטבח ומכר: הני מילי. דלא הוה עדות: היכא דאמרי לא ידעין באיזה יום באיזה שעה. דאיכא למימר דלהכי עבדי דמספתו דלא ליתו סהדי דלומניהו והלא באותה שעה עמנו הייתם ועדים שקרנים הם: אבל הכא. דהא דאין אתה יכול להוסיף היינו משום דקושטא קא מסחדי מכל שכן דעדותן עדות דסייעי קא מסייעי להו הלכך דר ר' ארשונים שהומו משלמים בשבילו כפל והוא משלם שלשה לתשלומי חמישה דפר ושנים לאיל בערות איכא והודאה ליכא והודאה דגניבה מחמת ביגעותא דקמאי אודי הודאה דטביחה פטור עצמו מכלום הוה: תשלומי כפל. אמר סומכוס בכי האי גוונא דקמאי משלמין כפל דמשמע קרן וכפל ואמאי כון דקא מודי ואמר גנבתי איהו קרן קא בעי תשלומי דבשלקא קנשא וכפל הוה קא בעי לאפסודי בערות שקר דידהו דאפתי לא עמד בדין ואיכא למימר דמודה ומיפטר אלא קרן הוא מחייבין קמאי ולא מפסדי ליה מיד:

תשלום

תשלום דכפל. משלמין את הכפל והוא משלם שלשה לכד הקדן. כי קא קטב והקדש קא קטב. דהא בלאחר יאוש קיימין דאי לפני יאוש לא קדשה וכין דאייאוש קגיה הקדש ביאוש ושניו רשות הלך לאו בקריה קטבת: ר"ש היא. וכגון שאמר דתי עליו עולה והפריש גניבה זו לנדרו דכין דהייב באחריותו ודקר הוורם למעון הוא כממון דמי ולא מוכרה לא אמר ר' יהודה דכין דכין טביחה פטור

תשלום דכפל. ולעיל (דף סח) דמוקי ריש לקיש מתני' דגנב והקדיש ואח"כ טבח משלם תשלומי כפל כשהקדיש בעלים ביד גנב צריך לומר נמי תשלום דכפל: **אלא** אהקדש לחייבו. כוליה דהו סניגא כר' יוחנן ודלא בריש לקיש דמוקי לה לעיל (דף סח)ר כשהקדישו בעלים ביד גנב

והשתא תורה דשמן. והא דאמר לקמן גנב והקדיש חייב ד' וה' דהוי כמוכרו להדיטו היינו בקדשי בך הבית ללא מקורו על שם בעלים וקדשי מוכח אמר ר"י אלא דמיקרו על שם בעלים והו' הקדש במכירה ממ' למיד יאוש לא קני חשיב ביאוש ושניו רשות לענין דהל' הקדש אורי יאוש דמשמע לעיל (דף סו) דצדעי לאוכותי אביי להרהר דיאוש לא קני מוכרנה ולא הו' חזול ואפילו חייב אמר שם דהל' הקדש אע"ג דאכתי לא אסיק אדעתיה דהוי יאוש ושניו השם אלא משום דהוי יאוש ושניו רשות:

ורבי שמעון לא אמר שחיטה שאינה ראיה לא עשה שחיטה. הא לא איצטרך אלא משום מ"ד אין לשחיטה אלא לכסוף דלמד' הישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מיצי למפרך אפילו קבר ר"י ש שחיטה שאינה ראיה. שמה שחיטה אמאי חייב שחיטה חוץ ר' יהו' כהן שחט ביה פורתא אקרה ואידך לאו דמקרה קטבה: **שחיטה** שאינה ראיה היא ולא עשה שחיטה. לגבי ארבעה תמנשך דגמר מוטבח טבח והבן בר מלגבי' לא דשחטין חוץ דוכי חייב רחמנא ואת' ואמאי חייב ליה שחיטה שאינה ראיה הא יכול לפרות בשעת פירכוס דבר העמדה והערכה היא כדאמרין בפ"ב דחולין (דף לו) ואין לך מום גדול יותר משחיטה ואין אברא אלא לדיפי נפסל שוב אין לו פדיון דבשלקמא פסול שהוא בשריפה כגון פיגול אין לו פדויה משום דמנצה לשופו כדאמרין בפרק ב' שעה (פסחים ד' כו.) אלא בעקודש פסול כגון שרץ אכל שחיטת חוץ אלא בשריפה אלא בקבורה כדאמרין בפרק עד כמה בכורות דף ח'ה מי שאינו ממוחה רחמא את הככור ונחטש על פוי דהי' זה יקבר ומיזה לדברי המפרש דלא חשיב המפרסכט כתיבה אלא כתיב ישראל בטמאה וקברי בטוהרה דלאו שחיטה היא ודהיא דשחט בה שניו או רוב שניו ועדין מפרסכט דהי' היא כתיבה דפ"ב דחולין (י' ל. ושם) אין שחיטה בשום מקום אלא היינו ההיא דהעור והרוטב (ש' דס.) כבא. דשונים ישראל בטמאה כו' אבל היבא דשחיטה בתריקה לא חשיב מפרסכט כתיבה משתיישב כאן דשחיטת חוץ לאו מה פדויה היא ביין שחיטה גמורה היא להוציא מידי' נבילה וגם להתירה באכילה אם יזהו לה' פדיון דהבא אליבא דר"ש קיימי דבין רבי יוחנן ובין ר"ל מודו דקדשי מוכח לר"ש הוי ככלל העמדה והערכה כדאמרין בפרק התמורה (ד' לו) ולא פליגי אלא אליבא דרבנן אבל מימי קשה לריש לקיש אליבא דרבנן דכלל העמדה והערכה כדאמר בשום מקום לשום תנא שחיטה נפדיון ודוחק לומר דמדרבנן הוא דאין נפדיון לפי שעשה מום זה כברים כשאר מוטל מום שאין נשחט וגיורו על ידי אותו מום ו"ל דמון שחטו מחיים חשיב מום לעיל על ידו אבל מום דלאר מיתה לא חשיב מום כדתניא בסוף התמורה (לג.) בהדיא מתו תמימים יקברו בעלי מומים יפרו דלא בעי העמדה והערכה ואפילו חייב תמימים יקברו: **שלא** לשם בעליהן. וה"ה שלא לשמן א' אינו ההוא נמי קרי ליה שלא לשם בעליהן משום שלא עליו לבעלים לשם טובה ונראה לו דוחק להעמיד בגשפך הדם ורב דימי דאוקמא בגשפך הדם משום דתיקא ליה לאוקמא בכל קדשים שחייב באחריותו ודבשאלו לשם בעליהן לא מתוקמא בפסא וחסאת דמפסלי שלא לשמן:

דאע"ג דברשות גנב קיימא דאם אברו חייב באחריותם להקדש חל עליה מיהא שם הקדש לאפקי מרשות מרה קמא ולא דמרה קא טבת. בקדשים קלים. והקדושו שלשום קטבת: ר"י יוסי תלילי. בפ"ק (דף יב) הלך לאו מכירה היא ומיזה מרשות מרה קמא אפקינהו שם הקדש וכי קא טבח לאו דמרה קא טבח ולא בטביחה משום הכי לא מתיבא דבשעת טביחה דהקדש נינהו דאמר בפ"ק דכי אמר רבי יוסי הגלילי מומן בעלים מתיים אבל לאחר טביחה לא אלא משלחו גבוה קא וכו' ולא נתיקא לו דבכי האי שחיטה לא אמר ר' יוסי הגלילי ומשלחו גבוה קא וכו' אלא מבידש בחלקו שחלקו בקדשים דהוה התם שחיטה וקריה והקטרת חלבים אבל בשעת טביחה אכתי מומן בעלים הם: **ארתני רישא** כו'. ומשמע דלא מצי למיחגי חייבא ברה דאקדיש: **לפלוז וליתני** כו' ואלא שמוענין חיובא אפילו היבא דאקדיש קודם טביחה. **מכרו להדיום מעיקרא** תורה דראובן: קודם שמקרו קריי העור על שמו של גנב ומשמכו קריי על שם לוקח אבל מכרו לשמים עדיין שם המקדישו עליו שקריי עלתו של פלוז: **ארתני נתי דקבר רבי שמעון** כו'. דריש סלקא דעתא משום טביחה לא מתיב ליה ר"ש דאפילו התיירשו לשם רב המוטל עליו אחיות נפק מרשות מריה קמא ונעשה זה וסומר להקדש וכי טבח לאו דמריה קא טבח וכי מתיב ליה ר"ש אשעתא דהקדש קמתיב ליה דהוה מכירה הלכך מתיב ליה למימא אפיפא: **דאבתי לא נפיק** מרשותיה. הלכך לאו מכירה היא ואשכיחה נמי לא מתיב דמרשות מריה קמא נפיק שאין חייב באחריותו חייב. אשעת הקדש דמכירה חייב: **אמילתא אחריתי קאי**. ודהבא דאקדיש גנב ביד בן לנדרה ביד מתיב ליה ר"ש לאו אשעתא דהקדש משום דעדיין שמו עליו נדחתו של פלוזי ולא אשכיחה דהא מרשות קמא קמא נפק אפילו אגונב הקדש שהקדישו בעלים קאי דכין דחייב בעלים באחריותו כי קא טבח דמריה קא טבח ודקר הוורם למעון כממון דמי שעיניו ליה לרבי שמעון: **לרבי** נמי שחיטה שאינה ראיה היא. וקדשים הנשחטין בחוץ פסולין ומאי עמקא דרבי שמעון דאמר קדשים שחייב באחריותן חייב דמשמע שאם גנב קדשים וטבחן דחייב בתשלומי ד' וה' ותיי' ולשם בעלים נשפך הדם. ומיזה בשעת שחיטה ראיה היא: **שלא** לשם בעליהן. ושחיטה ראיה היא דיקומא ר' (ב' ב) כל הנזכרים שנובחו שלא לשמן פשרים וקרו לא חזרה לבעלים דיקומא ר' (ב' ב) שלא עליו לבעלים שם טובה:

בעלי

ור"ל

אמר בו. ריש לקיש לא קאי אסוגיא דין דלדידיה לא צריך למימר דרבי שמעון קאי אמילתא אחתיה אלא לפי דבריו דמוקי מתניתין לעיל (ו' סה) בשהקדישו בעלים ביד גב מוקי לה בשחוט בעלי מומין בחוץ. **בשוחט** בעלי מומין בחוץ. פי' בקנטרא דבעלי מומין מוקי לעיל עסקין דאי בשקדם הקדשן למאן ותו לא חוו לפדיון משקוטא דרבינו ר' לר"ל אליבא דרבי

וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר בְּשׁוֹחֵט בְּעַלִּי מוֹמִין בַּחוּץ תִּהְיֶה בֵּה רֹבֵי אֶלְעוֹר לר' וְיִחָנֵן שְׁחִיטָה מִתְּרַת וְהֵלֵא וְרִיקָה מִתְּרַת לְרִישׁ לְקִישׁ שְׁחִיטָה מִתְּרַת וְהֵלֵא פְּדִיָּה מִתְּרַת אִישׁוֹמְיִמְתִּיהָ הָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן כֹּל הַעוֹמֵד לְרוּחַ כְּרוּק דְּמִי וְכֹל הַעוֹמֵד לְפָדוֹת כְּפָדְרוֹ דְּמִי כֹּל הַעוֹמֵד לְרוּחַ כְּרוּק דְּמִי דִתְנִיָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמַר וְשׁ נֹתֵר שֶׁהוּא מִפְּמֹא טוֹמְאָת אֹכְלִין וְיֵשׁ נֹתֵר שְׂאִינֹ מִפְּמֹא טוֹמְאָת אֹכְלִין כִּיִּצֵּד לָן לִפְנֵי וְרִיקָה אִינוּ מִפְּמֹא טוֹמְאָת אֹכְלִין לְאַחַר וְרִיקָה מִפְּמֹא טוֹמְאָת אֹכְלִין וְקִיּוּמָא לָן מֵאִי לִפְנֵי וְרִיקָה קוֹדֵם שְׁנֵרָא לְרוּקָה לְאַחַר וְרִיקָה שְׁנֵרָא לְרוּקָה קוֹדֵם שְׁנֵרָא לְרוּקָה לָן מֵאִי הִיא דְּלֵא הִנְיָא שְׁחִיטָה בְּיוֹם לְמִזְבֵּיחַ דְּשִׁחְבִּיחַ סְמוּךְ לְשִׁחְבִּיחַ הַחֲתוּמָה וְאִינוּ מִפְּמֹא טוֹמְאָת אֹכְלִין לְאַחַר שְׁנֵרָא לְרוּקָה לָן דְּהִנְיָא שְׁחִיטָה בְּיוֹם לְמִזְבֵּיחַ מִפְּמֹא טוֹמְאָת אֹכְלִין אֲלֵמָא כֹּל הַעוֹמֵד לְרוּחַ כְּרוּק דְּמִי וְכֹל הַעוֹמֵד לְפָדוֹת כְּפָדְרוֹ דְּמִי דִתְנִיָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמַר פַּרְה

בעלי מומין. שחיטתו היתר בחוץ. תהי. לשון מריח בגבן כמו תהי ליה אקנהיה (כ"ב ד כב). כלומר דייק לה רבי אלעזר ופרקי לרבין אליבא דרבי יהונן וכי שחיטתו מתרת והלא וריקה מתרת ובשעת טביחה שחיטה שאינה ראויה היא: **אישׁוֹמְיִמְתִּיהָ**. לרבי אלעזר הוא דלר' שמעון כל העומד בו: **וְכֹל הַעוֹמֵד לְפָדוֹת** בו: **ובעלי מומין כפדוים דמו הוילי וסופן לכה** ובבעלי מומין מעיקרן שסקוין דאי בשקוטא הקדישן את מוקן חו לא חוו לפדיון משנשחטו דשמעיון ליה לרבי שמעון על לקיש אליבא דר' שמעון שחוטא בתרייתא דמסתב תמורה ד (לב) קושי משבחא בביתא ובעקרתא והערכה ומשנשחטה אינה וכולהו לעמוד אָבֵל בעל מום מעיקרו מודה: **יש נותר שפמטא בי**. לרבי שמעון איסורי גזא אינה אלא מוטאין טומאת אכילין דדריש מכל האוכל אשר יאכל אוכל שחטה וכול האוכל לא אחריים או לנכרי או לישראל קרוי אוכל כפרק קמא דבבבבב (ו' ט) ואם יזהת לה שעת היתר הנזאה משנשחטו ודרד לעיל וכל קבלת טומאה ואפילו גזא לאסור כן משקלת טומאה: **לן לפני וריקה**. קודשים הנפסלים להיות נותר בקללה אחת כגון תורה וקדשי קדשים כולן אם לא נזרק דמן ולא נותר באביזלה ואין מטמא טומאת אובדן: **לפי פניו**. כפי המנוחת והנפסים דהיא לפני וריקה קודם שגראה לוריקה קאמר דלא הוה ליה שחוט ביום דלאו עמוד לרווח ביום הוה דליכא למימר כדורו דמי לשהויה אבכל: **לן לאחר שגראה לוריקה**. דהוי שחוט ביום אבכלא הוא אלא קרוי דמי.

פרה

בהנ"א אימר דאמר רבי שמעון במידי דעומד לרווח והכי אייתא הניקסא בספרים אלא אמר רבא ר"ק ה"ב המטנא אין מלקוח אותו ואת בנו נוהג בקדשים דכיון דכל כמה דלא נזרק דם לא משתרי פשר בעידנא קדא שחית הוה התראת ספק ולא שמייה התראא ולא לקי משמע למאן דאמר שקיה התראא לך אם כן שחיטה ראויה היא הנזק לבסוף ובקנטרא פי' הקם דרגס אין מלקוח אותו ואת בנו בקדשים ולא יותר ולא משום דהוה התראת ספק אלא משום דמחוסר זמן הוא דשחיטה שאינה ראויה היא וקשה לר"י א' קשיב מחוסר זמן ואסור לשוחטו משום אותו ואת בנו אם כן הוא לוקה משום לא דשחטו כיון דאמר חתקא אותו ואת בנו נוהג בקדשים ויא' אלא שחיטה שאין ראויה בעל ברךה גזירת הכתוב דבר אחי' היא כשחיטה ראויה להחתיב עליה מיד דנזקה אחשתי חוץ ואע"י מלמדי אחרקא חביש שחיטה שאינה ראויה לעגן שחתי חוץ מיהא מחתיב כיון שאין האיסור מחמת דבר אחי' ד'י' באותו ואת בנו ויא' ואמאי צריך פפרק בתרא דוקחים (דף ק"ג) למעטי רובע ונרבע דלא מחתיב משום שחתי חוץ מהכתוב ואל פתח אתל כו' תיפוק ליה דשחיטה שאין ראויה היא מחמת איסור אחי' ודיוק לומר דלרבנן איצטרך קרא ולא לרבי שמעון ויש שהיו רוצים ליתר ד'אע"י דבעלמא ילפינן מוטבח טבח וקבן בשחתי חוץ גופיה סבירא דמי דשחיטה שאין ראויה נילף ואין נראה לר"י דאם כן שחט טריפת חליק בעקרה אמאי מתיר רבי שמעון בתנאה כספ"ב דקורשין (דף ק"ח) (ושם) ובכיסוי הדם (תולין דף ק"ח) (ושם) משום דשחיטה שאין ראויה נילף מגופה דלעולם דשחטו בעקרה שחיטה שאין ראויה היא דקסבר רבי שמעון חולין שנשחטו בעקרה דאורייתא ליה משום דאפילו הכי משום דאפילו הכי משום דאפילו הכי פסול אחר: **וְהֵלֵא פְּדִיָּה מִתְּרַת אִישׁוֹמְיִמְתִּיהָ הָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן כֹּל הַעוֹמֵד לְרוּחַ כְּרוּק דְּמִי וְכֹל הַעוֹמֵד לְפָדוֹת כְּפָדְרוֹ דְּמִי כֹּל הַעוֹמֵד לְרוּחַ כְּרוּק דְּמִי דִתְנִיָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמַר וְשׁ נֹתֵר שֶׁהוּא מִפְּמֹא טוֹמְאָת אֹכְלִין וְיֵשׁ נֹתֵר שְׂאִינֹ מִפְּמֹא טוֹמְאָת אֹכְלִין כִּיִּצֵּד לָן לִפְנֵי וְרִיקָה אִינוּ מִפְּמֹא טוֹמְאָת אֹכְלִין לְאַחַר וְרִיקָה מִפְּמֹא טוֹמְאָת אֹכְלִין וְקִיּוּמָא לָן מֵאִי לִפְנֵי וְרִיקָה קוֹדֵם שְׁנֵרָא לְרוּקָה לְאַחַר וְרִיקָה שְׁנֵרָא לְרוּקָה קוֹדֵם שְׁנֵרָא לְרוּקָה לָן מֵאִי הִיא דְּלֵא הִנְיָא שְׁחִיטָה בְּיוֹם לְמִזְבֵּיחַ דְּשִׁחְבִּיחַ סְמוּךְ לְשִׁחְבִּיחַ הַחֲתוּמָה וְאִינוּ מִפְּמֹא טוֹמְאָת אֹכְלִין לְאַחַר שְׁנֵרָא לְרוּקָה לָן דְּהִנְיָא שְׁחִיטָה בְּיוֹם לְמִזְבֵּיחַ מִפְּמֹא טוֹמְאָת אֹכְלִין אֲלֵמָא כֹּל הַעוֹמֵד לְרוּחַ כְּרוּק דְּמִי וְכֹל הַעוֹמֵד לְפָדוֹת כְּפָדְרוֹ דְּמִי דִתְנִיָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמַר פַּרְה**

פרה

אומר

היה ר"ש פרה נפית כו. נרא' שר"ל דאפילו מדרבנן מותר לפדותה דבספ' דשבעות (דף יא) דייק אמתיקא (ותוספת פ"א) דמסכת פרה דקתני שחטה על גב מערכתה אין לה פדיה עולמית אלא כתי' חר"ש דר"ש נפית היא כדאשכחן הקא ותימיה ד"ע מה שאין נפית לרבנן אין זה כן החרדה דקא בת העקדה והעקרה היא כהן זמן שפופרכה לפי פ"א אהר' דלעיל ר"ע נאם

- 1 כן מנ"ל לר"ל דר"ש פליג ארבנן דלקא מודה
- 2 ר"ש דמדרבנן לאו בת פדיה היא אלא
- 3 מדאורייתא ולקחי טמא טמאת אובלים הואיל
- 4 והקמה לה שעת הבושה וזה דרוק לומר דאף על
- 5 גב דמדאורייתא בת פדיה היא כיון דמדרבנן
- 6 לאו בת פדיה לא חשיב אובל שאמה יכול
- 7 להאביל אחרים וי"ל דמאן דאמר אסר אפילו
- 8 מדאורייתא כפי ששטח בלשמה דבספר קרבן
- 9 ומאן דשרי שרי אפילו מדרבנן עד שיעשו
- 10 הויזמיה דפרשיית לעיל ואם היינו אומרים
- 11 דלרבנן פרה קרשי מובה היא הוי א"ש אך אין
- 12 נראה שישבור לפי שאף דפרה קרשי מובה היא
- 13 מדקא מתמה גקרא ברש אין מעמידין (ע"ז כג:
- 14 ושם) שמע מניה דפרה קרשי מובה היא ובקמה
- 15 מקומות האמת דחשאת קרייה רחמנא משמע
- 16 דקרשי בך קבא היא א"ע"ג דמנן דלמיה (ר"ס ה
- 17 שהיא מתרומת הלשכה היינו לפי שצריכין לה
- 18 כהנים העובדים קרנות חשיב גוררן קרבן ולב
- 19 ב"ד מתנה עליון דאפילו מלמדי הלכות קמיצה
- 20 לכתביה נטבולט שום קרבן מתרומת הלשכה כה"ס
- 21 בלא ב"ד מתנה על הלשכה יכול להיות שבאה
- 22 ממנה מן התורה הואיל ונזרף קרנות היא וקא
- 23 דאמר דקרשי בך הבית היא לא שתאה קניה
- 24 מקרשי בך הבית אלא דיהא בקרשי בך הבית
- 25 דקדושה קדושת דמים ולא קדושת הניח בקרשי
- 26 מוכת: **כל** היכא דאיתיה במכירה איתיה
- 27 בטביחה כו. ומוכר בשפת דחייב א"ע"ג דאם טבח
- 28 פטור הדיא בתמא איתא בטביחה בחו"ס
- 29 זה קנה או כל מקום שנאמר שה אינו אלא
- 30 להוציא את הכלאים. בפרק אהור ואת בני
- 31 (חולין ד' ע"ה ושם) פ"י דקונטרס דעדידי בנן א"כ
- 32 מדכתבי שור שה כלבשים ועוד עוים קרשי לר"י
- 33 דלקמן אמר דלרבי אליעזר אתאי דרבא לטמא
- 34 שנוכל מן השדור וגיבורו מן הטמא דלא כר'
- 35 יחושע דאי כר' יחושע משה כבשים ומשה עוים
- 36 נפקא גלומר ולא צריך לבנין א דרבא וארבה
- 37 מהזיאו קרא הוי בנין אב דרבא ונראה לר"י דבנין א דרבא הוי משה דפסח דכתיב (שמות יב) שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם תדע אמר מסקין כי איתמר דרבא לענין פטר חמור
- 38 איתמר דתנן אין פודין בו ובספ' דבכורות (ר"י. ובשם) נפקי ליה משה שה דפסח ואי"ת ונ"ש דרבא קרי ליה בנין אב ובכורות קרי ליה גיש דקאמר נאמר כאן שה ונאמר להלן שה
- 39 ונור מ"ש דנטק רבא כלאים ספי מעגל ותיק טריפה ושחוקה דבל ונ"י נפקא לו דאין פודין פטר חמור משה דפסח דקאמר דתם מה להלן פטר לול השמות הללו ועוד אמאי לא פריך
- 40 טריפה שה כתיב כי היכא דפריך כלאים שה כתיב ועוד דלרבי אליעזר דשרי לפדות כבלאים פטר חמור אמאי לא שרי בשחוקה וטריפה כולן דמוכר ליה בנין אב נפקא שנוול כו
- 41 כדאיתמר לקמן במשנתין ועוד כי דל ר' לקמן לרבי אליעזר בנין אב דרבא לטמא דמעיט אחרני אתא דאין ריבין וטריפה ושחוקה משמעותיה דלשם נפקא שנוול עגל
- 42 ותיק דהא אמר בפרק הוציאו לו (יומא ד' מט' ושם) דפר אפילו שחוט קריו פר וכן שה דפסח אי לאו דכתיב מדיוח משה מחזיתיה דשה ונראה לר"י דבנין אב דרבא גו"ש דבכורות לאו
- 43 קרא מיתקא היא הודאי תרתייהו נפקי משה דפסח ובנין אב דרבא אתי מיתורא דכשבים וזמן העוים תקורו דמשמע עד שיהא אביו כבש ואנא כבשה ולגופיה לא איצטרך דמשאר קרשים
- 44 נפקא אתיה בטביחה שור או חבב או דפר או פרט לכלאים אלא ללמוד בעלמא אתי דכל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים וני לאו בנין אב מגזירה שוה דשה שה לא קנה ממעטין
- 45 כלאים משום דהא תפדה תרתייהו ריבא פי היכי דלא ממעטין דתם שניו וכך תמים וכן שנה מנ"ש משום תפדה תפרה ריבא וטריא הוא למעט כולה מגזירה שוה דשה ספי כלכאים
- 46 ודאידהו נמי מקרי שוה ומשה רבי אליעזר דמוקי בנין אב דרבא לטמא שנוול כו' שרי כבלאים ולקמן דקאמר אי לקדשים בהדיא כתיב בהו משמע דאי לא קנה כתיב בהדיא קנה אתי
- 47 ליה שפיר א"ע"ג דיערק בנין אב לא קנה מייתר בפסח אלא משום דבפסח גופיה לא איצטרך דמקדשים נפקא מן דרך הנקרא שיעושה כבילוי קים ליה ממקום אחר וד"ק אי לקדשים
- 48 ותאמר דמקרא אחרקאן נפקא לן בפסח למעטי כלאים כו' וכענין זה ליה קרשי קודשין (דף יו ושם) ובפרק גערה (כתובות דף מה) גבי קידושי הבת לאביה דקאמר ובי"ת גילח מבושת ופנס
- 49 א"ע"ג דבושת ופנס גופיה לא קים ק"ל דאבחה הוא אלא מקודשין בס"פ אלו גערות (שם דף מ: ושם):

ואמר ר"ש לק"ש. איזו שעת הבושה היתה לה דאומר היה ר"ש פרה נפית אפילו נשחטה על המערכה במשפט אם מקא אחרת יקח ממנה וזהו שעת הבושה שלה וא"ע"פ דלא נפית אפילו הכי משו' לה אוכלא הואיל וראויה לפדות: **אפילו בתמימין**. וכ"ש בעגלי מומין בחוץ דשרי דלעיל הוא: **לא תניא מכירה**. דאין קדשים תמימים יוצאים לחולין

- 1 **ואמר ר"ש לק"ש אומר היה רבי שמעון פרה נפית**
- 2 **ע"ג מערכתה אלמא כל העומר לפדות כפרויה דכו**
- 3 **בשלמא רבי יוחנן לא אומר רבבי שמעון בן לקיש**
- 4 **דקא בעי ולאקמה למתניתין אפילו בתמימין אלא**
- 5 **ר"ש לק"ש מאי טעמא לא אומר רבבי יוחנן אמר**
- 6 **לך ומכחו ומכור כל היכא דאיתיה במכירה איתיה**
- 7 **בטביחה וכל היכא דליתיה במכירה ליתיה בטביחה**
- 8 **והני קדשים הואיל הכי מוזנין קדשים לא הניא מכירה**
- 9 **ליתנהו בטביחה ואודו לטעמיהו דאתמר המוכר**
- 10 **מריפה לדבריו ר' שמעון רבי יוחנן אמר חייב ור"ש**
- 11 **לק"ש אמר פטור רבי יוחנן אמר חייב א"ע"ג דליתיה**
- 12 **בטביחה איתיה במכירה ור"ש לק"ש אמר פטור בנין**
- 13 **דליתיה בטביחה ליתיה במכירה איתוביה רבי יוחנן**
- 14 **לר"ש בן לקיש גנב כלאים ומכחה מריפה ומכחה**
- 15 **משלם תשלומי ארבעה וחמשה כזא לאו ר"ש היא**
- 16 **אלמא א"ע"ג דליתיה בטביחה איתיה במכירה אמר**
- 17 **ליה לא רבנן אי רבנן מריפה בטביחה איתא בוכיחה**
- 18 **ליתא ואלא מאי ר"ש כלאים בטביחה איתא במכירה**
- 19 **ליתא אלא תנא טביחה והוא תדין למכירה אימא**
- 20 **לרבנן נמי תנא מכירה והוא תדין לטביחה ורבי יוחנן אמר**
- 21 **בשלמא ר"ש אידי דתנא מריפה בהדא תנא כלאים בהדא אלא אי אמרת רבנן**
- 22 **וניתנייהו גנב כלאים ומריפה מבחן ומכרן משלם תשלומי ארבעה וחמשה קשיא כלאים**
- 23 **שה כתיב ואמר רבא זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים**
- 24 **שאני הכא דאמר קרא או לרבות את הכלאים וכל או לרבות הוא והתניא שור או כשב**
- 25 **פרט לכלאים או עז פרט לנדמה אמר רבא הכא מעניניה דקרא והכא מעניניה דקרא**
- 26 **הכא גבי גניבה דכתיב שור או שה שאי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם או לרבות**
- 27 **כלאים גבי קדשים דכתיב כשב ועז שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם או למעט הוא**

והוא

ואמר ר"ש לק"ש. איזו שעת הבושה היתה לה דאומר היה ר"ש פרה נפית אפילו נשחטה על המערכה במשפט אם מקא אחרת יקח ממנה וזהו שעת הבושה שלה וא"ע"פ דלא נפית אפילו הכי משו' לה אוכלא הואיל וראויה לפדות: **אפילו בתמימין**. וכ"ש בעגלי מומין בחוץ דשרי דלעיל הוא: **לא תניא מכירה**. דאין קדשים תמימים יוצאים לחולין

גבי גניבה דכתיב שור או שה שאין אתה יכול להוציא כלאים מביניהם. ואם תאמר בלאו הכי נמי לאו גבי גניבה דכתיב שה למעט כלאים כדרבא אתי או לרבי י"ל דמילתא דרבא לא

איתמר אלא היכא דכתיב שה לחוד אבל הכא כתיב נמי שוה:

לְהוֹצִיא כְּלָאִים מִבְּנֵיהֶם. אִין כְּלָאִים בָּאִים מִשְׁנֵיהֶם: מְדִיפֵסָא לְמַעַם. אוּ דְסִיפָא דְקָרָא
 קֶשֶׁב אוּ עוּ דְרָאִי לְמַעַט אָתָּא שְׁהֵרִי כְּלָאִים בָּאִים מִהֶם וּמְמַלְא מִשְׁתַּמְע לְרֵבּוֹת לֹא
 אֵיצְטְרִיךְ וְאִי לְרֵבּוֹת נִדְמָה כֵּן שֶׁב דְּלֹא אֵיצְטְרִיךְ דְּכִיּוֹן דְּמְרִישָׁא הוּא מְתַרְבֵּי כְּלָאִים כּל
 שֶׁבֵן נִדְמָה דְּקִילָא: אִי לְקָרְשֵׁי. לְמַלְמָא דְּפִסּוּל לְקָרְנֵן דְּכֻתֵּיב בְּהוּ שֶׁב בְּגִדְבוֹת בְּפִרְשֵׁת
 נְסִכֵּיב (בְּמֵרוּבַּ טו) אוּ שְׁתַּרְה מִכְּבִּישׁוּם וְגו': תָּא

וְהָא גַבֵּי קָרְשֵׁים דְּכֻתֵּיב שׁוּר אוּ קֶשֶׁב שְׁאֵין
 מְצִי לְרֵבּוּבֵי כְּלָאִים מִקֶּשֶׁב וְגַו שְׂאֵתָהּ יְכוּל לְהוֹצִיא כְּלָאִים מִבְּנֵיהוּ אֲתִי וְאוּרִי
 אֲדַעֲגִי דְאֲתִי כְּלָאִים מְדִסְמָן כֶּשֶׁב לְעוּ מִכּל מְקוּם יֵשׁ לְמַעַטִּים מְדִסְמָן שׁוּר לְכֶשֶׁב דְּלֵחוּמְרָא
 מְקַשְׁיָן וּכְיוֹן דְּרָאִי לָא הָרִי כְּתִיב שׁוּם אוּ לֹא בְּסִיפָא וְלֹא בְּרִישָׁא הֵייתִי מִמַּעַט כְּלָאִים יֵשׁ לֹא
 לוֹמְרֵי דְכֻתֵּיב דְּרָאִי לְרֵבּוֹת וְשֵׁיב מִמַּעַט מְדִסְפָּא לְמַעַט

כְּלוּמְרֵי דְכֻתֵּיב גַבֵּי קֶשֶׁב וְגַו כִּיּוּצָא בִּבְמִקּוּם
 אַחַר אֵת לָן לְמִימְרֵי לְמַעַטִּי הֵלֶכְךָ הִנֵּן דְרִישְׁנֵן
 לְמַעַטִּי וְהִיא אוּ דְרִישָׁא לְמַעַטִּי דְרִישְׁנֵן לִיה וְלֹא
 לְרֵבּוּבֵי וּפְתִיךְ אֲרֻבְהָ וְאִמָּא אֵיפְתָּא דָּא רִמְרָא תַּתַּת
 כְּתִיב בְּמִקּוּם שְׂכִיּוּצָא בִּבְמִקּוּם אַחַר רָאִיו לְקָרְשׁ
 לְרֵבּוֹת וְדִרְשִׁי לִיה יַמִּי הֵבֵל לְרֵבּוֹת וְהִיא יַמִּי שְׁנֵי
 וּמְשַׁנֵּי בָּו וְאֵם תַּמְרָא לֹא יִכְתּוּב אֶלָּא הֵהוּא אוּ
 דְכִין כֶּשֶׁב וְגַו דְּמִשׁוּרֵי וְאִמָּא אֵיפְתָּא דָּא רִמְרָא
 וְגַמֵּי דְכֶשֶׁב וְגַו הָרִי מִמַּעַטִּין נִדְמָה וְיִל דָּאִי יֵשׁ
 כְּתִיב אֶלָּא חַד אֶפִּילוּ הָרִי כְּתִיב גַבֵּי כֶּשֶׁב וְגַו הָרִי
 דְרִישְׁנֵן לְרֵבּוֹת כְּלָאִים כְּיוֹן דְּרָאִי לָא כְּתִיב אִין כַּל
 הָרִי מִמַּעַטִּין כְּלָאִים מְשׁוּרֵי וְקֶשֶׁב בְּדִרְפִּישֵׁת
 לְעִיל:

הַשְּׂתָא

כְּלָאִים אֵיחִירְבוּ כּו'. וְאִתְ' בְּלֹא קִי'
 דְכֻלָּים אֵיבֵא לְמַפְרָךְ דְמַה צְרִיךְ
 לְרֵבּוֹת דְּלְמַלְמָא מְתַרְבֵּי כַל מְקוּם דְלֹא מְעִטִּישָׁא קָרָא
 דְהָא בִּי אִמְרֵי דָחַתּוּ אוּיִן לְמַעַט צְרִיךְ קָרָא
 לְמַעַטִּי וְאַנְיֵ' דְמַמְעִטִּין כְּלָאִים לֹא הָרִי
 מִמַּעַטִּין נִדְמָה אִי לֹא מְדַמְעִישָׁא קָרָא וְיִל דְבַל
 שׁוּם הָרִי הָרִי מְשׁוּרֵי נִדְמָה כְּתִיב שְׂדוּמָה בְּמַקְצֵת
 סִימְנֵן וּמַמְעִטִּין נִדְמָה שְׂאִין דּוּמָה כָּלֵל דְהָרִי
 יִלְפִינָן תַּתַּת מַמְעִשָׁר וּמַמְעִשָׁר בְּהַעֲבָרָה
 הַעֲבָרָה דְבִכּוּר וְהַשְּׂתָא בִּי אִמְרֵי דָחַתּוּ אִי לְמַעַט
 מַמְעִט נִדְמָה אֶפִּילוּ אוֹתוּ שְׂדוּמָה בְּמַקְצֵת סִימְנֵי
 וְכִי אִמְרֵי אָתָּא לְרֵבּוּבֵי בְעֵי לְרֵבּוּבֵי נִדְמָה אֶפִּילוּ
 אוֹתוּ שְׂאִין דּוּמָה כָּלֵל וְלִכְתִּיב דִּיּוּק הַשְּׂתָא כְּלָאִים
 אֵיחִירְבֵי נִדְמָה אֶפִּילוּ אִין דּוּמָה כָּלֵל מִכְּבָאֵי:
א' לְמַעַשֵׁר. פִּירוּשׁ דְהָרִי כִּאֲפִילוּ כְּתִיב בֵּיה שֶׁ

וְהָא גַבֵּי קָרְשֵׁים נִמְו יְאָמְרֵי שׁוּר אוּ קֶשֶׁב שְׁאֵין
 אַתָּהּ יְכוּל לְהוֹצִיא כְּלָאִים מִבְּנֵיהֶם וְגַרְבֵּי מְדִיפֵסָא
 לְמַעַט רִישָׁא נִמְו לְמַעַט אֲדַרְבֵּה מְדִרִישָׁא לְרֵבּוֹת
 סִיפָא נִמְו לְרֵבּוֹת הָאִי מֵאִי אִי אִמְרֵת בְּשִׁלְמָא לְמַעַט
 הוּא דִיאֲצִטְרִיךְ תְּרֵי מֵינְעוּטֵי דָאע"ג דִיאֵימְעַט כְּלָאִים
 אֵיצְטְרִיךְ לְמַעוּטֵי נִדְמָה אֶלָּא אִי אִמְרֵת לְרֵבּוֹת תְּרֵי
 רִיבּוּבֵי לְמָה הַשְּׂתָא כְּלָאִים אֵירְבִּי לִיה נִדְמָה מִכְּבָאֵי
 אֶלָּא הָא דָאִמְרֵי רָבָא וְהֵ בִנְה אֵב כַּל מְקוּם שְׂאָמְרֵי
 שֶׁה אֵינוֹ אֶלָּא לְהוֹצִיא אֵת הַכְּלָאִים לְמֵאִי הִלְכְתָּא
 אִי לְקָרְשֵׁים בְּהוּצִיא כְּתִיב בְּהוּ שׁוּר אוּ קֶשֶׁב פִּרְט
 לְכְלָאִים אִי לְמַעַשֵׁר תַּתַּת תַּתַּת יִלְיָף מִקְדָּשִׁים אִי
 לְכְבוֹר הַעֲבָרָה הַעֲבָרָה לִיּוֹר מִמַּעַשֵׁר אִי נִמְו נִדְמָה
 אִמְרֵת לֹא דְכֻתֵּיב אֶךְ פִּרְט שׁוּר עַד שְׂהָא הוּא שׁוּר
 וּכְבוֹרוֹ שׁוּר כְּלָאִים מִכְּבָאֵי אֶלָּא כִּי אֵיחִירְבֵי דְרָבָא
 לְעִנְיֵן פִּשְׁתֵּי חֲמוּר כְּרַתְנָן אִין פּוֹרְדִין לֹא מַעֲגֵל וְלֹא
 בְּחִיָּה וְלֹא מִשְׁחוּטָה וְלֹא בְּמִרְיָה וְלֹא בְּכֻלָּיָם וְלֹא
 כִּכּוּי וְלְרֵבִי אֶלְעָזָר דְמִתִּיר כְּכֻלָּיָם דְתַנָּן ר"א מִתִּיר
 דִּיאַעֲבֹר

כְּכֻלָּאִים מִפְּנֵי שְׂהוּא שֶׁה לְמֵאִי הִלְכְתָּא אִמְרֵי לָךְ ר"א כִּי אֵיחִירְבֵי דְרָבָא לְטָמְא שְׂגוּלָה
 מִן הַהוֹדוּ וְעִיבּוּרוֹ מִן הַטָּמְא וְדָלֵא כְּרִבִּי 'הוֹשַׁע דָּאִי ר' 'הוֹשַׁע מִשָּׁה כְּשִׁבִים יִשָּׁה עֵינִים
 נִפְקָא לִיה עַד שְׂהָא אֵבּוֹי כְּבֶשֶׁת וְאִמּוֹ כְּבֶשֶׁת וְהַהוֹרָה מִמְּטוּמָה מִי מַעֲבָרָא אִין דְקִי"ל

מִגֵּשׁ דְהַעֲבָרָה הַעֲבָרָה מְכּוּר כְּתִיב בֵּיה שֶׁה (וּיְהִירָא כּו) אִם שׁוּר אִם שֶׁה וּבִקְנוּטָרַס פ' דְבִמְעִשֵׁר כְּתִיב עֲזָן דְהָרִי כְּמֵה שׁוּר וְאִין נִרְאָה וְעוּד בְּפִרְךָ בְּתַרְא דְבְּכּוּרוֹת (דף נו.) פִּרְךָ אִי גַמֵּר
 מַעַשֵׁר תַּתַּת תַּתַּת מִקְדָּשִׁים אָפִי' הָרִי נִמְו פ' יוּצֵא דּוּפּוֹ וּמְחַשֵׁר וְנֵן וְהוֹטֵל אִי יִכְסֹב לְדִיר לְהַחֲעֵשֶׁר וְאִי לֹא גַמֵּר מִקְדָּשִׁים בְּשִׁלְמָא טְרִיפָה כַל אֲשֶׁר יַעֲבּוּר פִּרְט לְטְרִיפָה אֶלָּא כְּלָאִים מְגִיל
 וְתִיא קוּשִׁיא לִימָא לֹא דִמְבַנְן אֵב דְרָבָא נִפְקָא לִיה כְּלָאִים כְּיוֹן דְבִמְעִשֵׁר כְּתִיב יוּצֵאֵן בְּכִירֵשׁ כְּבִקְנוּטָרַס הֵבֵא וּלְפִי מַה שְׂפִירִישְׁתִּי דְאִשָּׁה דְבְּכּוּר סִימָא א"ש דְלֹא מְצִי לְמִימְרֵי הַחֵם דְּלִילָךְ
 מַעַשֵׁר מְכּוּר דְמֵיטֵי בִי כְּלָאִים דָּאִם כִּי יוּצֵא דּוּפּוֹ נִמְו נִמְו מַמְעִט בְּמַעַשֵׁר דְגִילְךָ מְכּוּר:

עַד

שְׂהָא הוּא שׁוּר וּכְבוֹרוֹ שׁוּר. אוֹמֵר ר"י דְבִפְרָק קָמָא דְבְּכּוּרוֹת (דף סו.) מוּךְ לֹה דּוּקָא בְּשִׂאֵן דּוּמָה אֶבֶל אֶבֶל דּוּמָה בְּמַקְצֵת סִימְנֵן יִלְיָף הַחֵם מֵאֶךְ דְקִרְשֵׁי בְּכּוּרוֹ וְצִרִיךְ לְמַעַט נִדְמָה
 בְּקָדָשִׁים וּכְבוֹרוֹ דָּאִי לֹא כְּתִיב אֶלָּא בְּקָדָשִׁים הָרִי יִלְפִינָן כְּבוֹר מִקְדָּשִׁים וְהָרִי מִמַּעַטִּין בְּכּוּרוֹת אֶפִּילוּ יֵשׁ בוֹ מַקְצֵת סִימָן וְאִי הָרִי כְּתִיב רִיבּוֹי לְחַדִּיחֵי בְּכּוּרוֹת לְרֵבּוֹת נִדְמָה שְׂשׁוּ
 בוֹ מַקְצֵת סִימָן הָרִי מְרִיבֵן לִיה נִמְו בְּקָדָשִׁים יִלְפִינָן מִהֲדִי' בּוֹש' וְכוּ אִי לֹא הָרִי כְּתִיב בְּקָדָשִׁים כָּלֵל אֶלָּא בְּכּוּרוֹ מַיַעוּט וְרִיבּוּי וְהוּן יִלְפִינָן קָדָשִׁים מְכּוּר אֶבֶל הַשְּׂתָא כְּתִיב בְּקָדָשִׁים
 וְכֻתֵּיב נִמְו מַיַעוּט וְרִיבּוּי בְּכּוּרוֹ לִיבֵא לְמִילְךָ קָדָשִׁים מְכּוּר דָּאִם בוֹ לִשְׁתּוּק קָרָא מִמַיַעוּט קָדָשִׁים:

לְטָמְא

שְׂגוּלָה מִן הַטָּמְא וְעִיבּוּרוֹ מִן הַטָּמְא וְדָלֵא כִּי 'הוֹשַׁע. פ' כְּבִקְנוּטָרַס דר' 'הוֹשַׁע פִּלְיָא אֲרִיִּשׁ וְשִׁרִי גַמֵּל הֵבֵא מִן הַפְּרָדָה שְׂעִיבְרֵתוֹ מְשׁוּר בְּסִימָן אַחַד שֶׁל פְּרָדָה מַעֲלָה גֵרָה אוּ מְפִרִיס
 פְּרָדָה וְדִרְשִׁי אֵת לֹא תֵאָכְלוּ אֵת הַגִּמְלָא גַמֵּל אִי אַתָּה אוֹכֵל בְּסִימָן אַחַד אֶבֶל אַחַר אַתָּה אוֹכֵל בְּסִימָן אַחַד וְאִתָּה זֶה זֶה טָמֵא שְׂגוּלָה מִן הַטָּהוֹר וְעִיבּוּרוֹ מִן הַטָּהוֹר יְכוּל אָפִי' עִיבּוּר
 מִן הַטָּמְא כְּלוּמְרֵי שֶׁם שְׂאֵן מְשִׁיב כּוּ כִּי אֵין מְכַשֵׁר בְּנֵן אֵם תַּנְבָּרָה וְהִמְנֵן פְּרָה חֵל' שֶׁה כְּשִׁבִים כִּי וְעִיבּוּרוֹ מִן הַטָּמְא לֹא דּוּקָא דְלִדְוִיחָה וְהִי שְׂחוּרָה אֶלָּא דּוּמָה לְטָמָא וּבּוֹלָה עוֹגֵבֵר
 דְּבִכּוּרוֹת (דף ו.) וְשֶׁם לֹא מִשְׁתַּמְע בְּפִירּוּשׁוֹ אֶלָּא מִשְׁמַע דְמוֹדָה ר' 'הוֹשַׁע לְרִשׁ' גַמֵּר וְגַמֵּל מְנוּר הוּלֵד מְפָרָה מְשׁוּרֵי שְׂהוּא אִסוּר וְאֵם יֵשׁ בוֹ סִימָן אֵבֵר שְׂדוּמָה בְּמַקְצֵת לְפָרָה מוֹחֵל לֹא קָפִיא
 כָּל אֶסְמִינִים וְקָרָא מַמְעִלָה גֵרָה אוּ מְפִרִיס פְּרָה וְהִבִּי אֵיתָּא הַחֵם (שֶׁם) חֵל' שְׂלִיָּדָה מִן עוּ וְגַו שְׂלִיָּדָה מִן חֵל' פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה וְאִי שֶׁה בְּמַקְצֵת סִימְנֵן שְׂחוּרָה ר'שׁ אוֹמֵר עַד
 שְׂהָא רֵאשׁוּ וְרֵבוּ דּוּמָה לִאֲמוּ וְעַלָּה דְהִיחֵא מִכְּבָאֵי לִיה לְרִשׁ' בְּגִמְרָא כּוּ פְרָדָה מִי בְעֵי שְׂהָא רֵאשׁוּ וְרֵבוּ דּוּמָה לִאֲמוּ לְתַתִּירוֹ בְּכֻלָּיָה אוּ אָפִי' בְּמַקְצֵת וְכַעַי לְמַפְשֵׁת מוֹדָ' 'הוֹשַׁע דְסָבֵר
 כִּי־שׁ מְדִירָךְ לֹה טָמֵא וְקָמְרוּ אֶבֶל אַתָּה אוֹכֵל בְּסִימָן אַחַד כִּי' אִמָּאָה לֹא בְעֵי רֵאשׁוּ וְרֵבוּ לְתַתִּירוֹ בְּכֻלָּיָה אֲכַל כִּי בִר־שׁ בְּתַרְא וְפִלְגֵי עֲלִיחָה תַּתְּרָא וְעוּד מִשְׁמַע הַחֵם
 דְטַעַמָא דר' 'הוֹשַׁע מִשׁוּם דְקָסֵב רַח וְהֵ גוֹרֵם אִסוּר וּלְפִי זֶה אָפִי' שְׂחוּר שְׂגוּלָה מִן הַטָּהוֹר וְעִיבּוּרוֹ מִן הַטָּמְא אִסוּר וְהַךְ דְמַעַמְתִּין דְמוּךְ רָבָא לְטָמְא שְׂגוּלָה מִן הַטָּהוֹר וְעִיבּוּרוֹ מִן הַטָּמְא
 נִמְו מִי שְׂדוּמָה קָצֵת לִאֲמוּ מִתַּהִי אֲרִבִּי 'הוֹשַׁע שְׂאֵם הָרִי דּוּמָה לְגַמֵּרִי לְגַמֵּל אֶפִּילוּ עִיבּוּרוֹ מִן הַטָּהוֹר הָרִי אִימָה אִסוּר דָּאִס' כִּי בִר־שׁ כְּדֹאֲקָמָא דִּיאַעֲבֹר מַקְלוֹט וְכִי־שׁ הִיא דְהִי' לְמַנְעָן
 וְכִי שְׂגוּלָה מִן הַטָּהוֹר וְעִיבּוּרוֹ מִן הַטָּמְא אִסוּר מִשׁוּם זֶה וְהֵ גוֹרֵם אֶלָּא מִשׁוּם דְנָקְט בְּמִילְתֵּיהָ דר' 'הוֹשַׁע טָמָא שְׂגוּלָה נָקְט נִמְו הִכִּי בְּמִילְתֵּיהָ דְרָבָא
 וּבְמִילְתֵּיהָ דר' 'הוֹשַׁע נָקְט מִשׁוּם דְרִישָׁא קְתִיב אֶבֶל אַתָּה אוֹכֵל בְּסִימָן אַחַד טָמָא שְׂגוּלָה מִן הַטָּהוֹר וְעִיבּוּרוֹ מִן הַטָּהוֹר לְחִכִּי נָקְט בְּסִיפָא יַמִּי יְכוּל שְׂאֵתָהּ אוֹכֵל טָמָא שְׂגוּלָה מִן הַטָּהוֹר
 וְעִיבּוּרוֹ מִן הַטָּמְא וְהִיא אֶפִּילוּ שְׂחוּר שְׂגוּלָה מִן הַטָּהוֹר וְעִיבּוּרוֹ מִן הַטָּמְא אִסוּר מִשׁוּם זֶה וְהֵ גוֹרֵם וְהָא דְקָאֲמַר הֵבֵא וְדָלֵא כִּי' 'הוֹשַׁע כִּי־שׁ דְהָרִי דָּלֵא כִּי־רֵא בִר פְּלוּגְמִיחָה דְשִׁרִי לִיה

לְגַמֵּרִי ד'ה"ג ר' אֶלְעָזָר לָךְ אֶלְעָזָר:

דאיבער מקלוט כרבי שמעון. קלוט פרסותיו קלוטות ונולד מן הטהור ורבי שמעון קרי ליה טמא דתנאן בבורות (דף טו) רבי שמעון אומר גמול גמול שני פעמים אחד גמול הולד מן הגמלה ואחד גמול הולד מן הפרה ואפילו עברתו מן הטהור משור גמור קאטר ליה ר"ש ופליג עליה רבי יהושע היכא דעברתו מן הטהור משור שאינו קלוט ומתירו בסימן אחד של טהרה או מעלה נרה או מפרס פרה ודורש את זה לא תאכלו את הגמול זה אי אתה אוכל בסימן אחד אבל יש אחר שאתה אוכל בסימן אחד ואי זה זה קטמא הולד מן הטהור ועיבורו מן הטהור יכול אף עיבורו מן הטמא כלומר יכול בשם שאני מכשיר בו כך אני מכשיר בבנו ואז עתה פרה הימנו ת"ל שה כשבים אשה עמו עד שיהא נולד משני כבשים יעבורו מן הטמא וקטמא כלומר יכול בשם שאני מכשיר בו כך אני מכשיר בבנו ואז עתה פרה הימנו ת"ל שה כשבים אשה עמו עד שיהא נולד משני כבשים

מי פטר נפשיה כו. אכל הוורד עצמו פשיטא **1**
דמצי פטר נפשיה אי לא בעי למיעבד מצוה **2**
מן המוכר: **3**
גב **4**
דאיבער מקלוט כר' שמעון בעי רבא הרי עלי עולה

תור או בן יונה מאי מי אמרין שם עולה קביל עילוייה או דלמא מצי א"ל אגא מצוה **5**
מן המוכר בעניא למיעבד בתר דאיבעיא הדר פשט גבב פטר עצמו בכבש לרבנן בעולת **6**
העוף לר' אלעזר בן עזריה רב אחא ברביה דרב איקא מתני לה בהדיא אמר רבא הרי עלי **7**
עולה והפריש שור וזבא אחר ונגבב פטר עצמו בכבש לרבנן ובעולת העוף לר' אלעזר בן **8**
עזריה: **מתני'** מכרו חוץ מאחד ממאה שבו או שהיתה לו בו שותפות השוחט ונתנפלה **9**
בידו הותר והמעקר משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה: **גמ'** מאי **10**
חוץ מאחד ממאה שבו אמר רב חוץ מדרך היתרה עמו בשחיטה ולו אמר חוץ מגזויתיה **11**
וכן תניא במתניתא חוץ מגזויתיה מיתבי מכרה חוץ מידה חוץ מרגלה חוץ מקרנה חוץ **12**
מגזויתיה אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה רבי אומר דבר המעכב בשחיטה אינו משלם **13**
תשלומי ארבעה וחמשה ושאינו מעכב בשחיטה משלם תשלומי ארבעה וחמשה ר"ש **14**
בן אלעזר אומר חוץ מקרנה אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה חוץ מגזויתיה משלם **15**
תשלומי ארבעה וחמשה בשלמא ולו כתנא קמא אלא לרב כמאן אמרי רב דאמר כי **16**
האי תנא דתניא ר"ש בן אלעזר אומר מכרה חוץ מידה וחיו מרגלה אינו משלם תשלומי **17**
ארבעה וחמשה חוץ מקרנה חוץ מגזויתיה משלם תשלומי ארבעה וחמשה במאי קמיפליג **18**
תנא קמא סבר וטבחו פולו בעינן ומכרו פולו בעינן ורבי סבר וטבחו מידי דהווי בטביחה **19**
לאפוקי מידי דלא הווי בטביחה ומכרו דומיא דטביחה ור' שמעון בן אלעזר סבר קרנא **20**
דלא למגוא קיימא הוי שיוור ואינו משלם תשלום ארבעה וחמשה גזויתיה דלמינן קיימי **21**
לא הוי שיוור ומשלם תשלום ארבעה וחמשה ואידך תנא דבי ר' שמעון בן אלעזר סבר **22**
דדיו ורגליו דצריכי טביחה הוי שיוור ולא משלם תשלומי ארבעה וחמשה קרניה וגזויתיה **23**
דלא צריכי טביחה לא הוי שיוור קשאי דר' שמעון בן אלעזר אדר' שמעון בן אלעזר **24**
תרי תנאי ואלויבא דר"ש בן אלעזר ת"ר הגונב הקופעת ואת החיגרת ואת הפוסא וכן **25**
הגונב בהמת השותפין חייב ושותפים שגנבו פטורים והתנאי שותפין שגנבו חייבין אמר **26**
רב נחמן לא קשאי פאן בשותף שגנבו מוכירו פאן בשותף שגנבו מעלמא איתבייה רבא **27**
לרב נחמן יכול שותף שגנבו מוכירו ושותפין שגנבו והו חייבין תלמוד לומר וטבחו פולו **28**
בעינן ולויבא אלא אמר רב נחמן לא קשאי פאן בשותף ששכח לדעת חברו פאן בשותף **29**
ששכח שלא לדעת חברו בעי רבי ירמיה מקרה חוץ מושלשים יום חוץ ממלאכתה חוץ **30**
מעופרה מהו אליבא דמאן דאמר עובר ירך אמו הוא לא תבעי לך דהא שיוור בה כי **31**
תבעי לך אליבא דמאן דאמר דעובר לאו ירך אמו מאי מימר אמרין פיון המוכר בה הוי **32**
שיוור או דלמא פיון דלמפרש מיהא קאי לא הוי שיוור אופא דאמרי פיון דלאו ירך אמו **33**
הוא לא הוי שיוור או דלמא פיון דצריך לאישתרוני בהדה בשחיטה כמאן דשיוור בגופה **34**
דמי תיקוי: בעי רב פפא גנבה קטעה ומכרה מהו מי אמרין מאי דגנב הא לא זבין או **35**
דלמא מה דזבין הא לא שיוור תיקוי: תנו רבנן גנב ונתן לאחר וטבח גנב ונתן לאחר ומכר **36**

תעשה בה מלאכה המלאכה היא שלי מי הרי שיוור או לא: עופר ירך אמו הוא. פלוגתא בתמורה (ל. לא.) גנב ונתן לאחר וטבח. לא נתן במתנה דאיכא אפילו לא טבח מחייב אנתיה משום מכירה בדקתני סיפא אלא עשאו שליח לטביחה או למכירה

והקוף. מכר באמנה ואשראי ולא קיבל דמים: **גבב ופרע בהקפשו**. שהקפשו חבירו פרקמטיא באשראי ופרע לו בהקפו זה: **מתנתו** וקפחו וקפרי חוץ מרשותו. כשהוציא מרשותו נעשה עליו גבב (לרב יהודה) וקפאו: או **שגבב** חוץ מרשותו. קפאו במשיכה מיד ונעשה גבב עליו אצל גבב וטבב ומכר ברשותו פטור דלא נעשה עליו גבב: היה. גבב מושבכו ורוצא ומפשו ברך מכלום הגבירו. אפי' ברשות בעלים שנתר

גבב והקדיש משלם ד. וה'. כדמפרש מה לי מכרו להדישו מה לי מכרו לשמנו ואיירי בקדשי בך הבית דלא שייך למימר מעקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן כמו בקדשי מוכח ששרקו לבד על הבעלים ונתשט לשמו ושם בעליו עליו ואין להקשות אמאי לא פריך לעיל (ד. ע.) ולפלוגו וליחגי ברדייה בריא קדשי מוכח אצל בקדשי בך הבית משלם שיעורי מרשותו ורוצא ומפשו כדפריך לעיל ולפלוגו וליחגי ברדייה בריא קדשים קלים דלעיל פריך שפיר דהוי הכל קדשי מוכח אצל בקדשי בך הבית לא כיעי לפלוגי דסתם קודשה דיעו ושה מתייחס הוי מוכח אפי' דהתם מפלוגי וקאמר טבב וואח"כ הקדיש משלם איבגנה וחמישה ואותו הקדש הוי קדשי בך הבית התם לא כיעי מתייחס ואמאי: יאוש לא קני איש משעמקיה לאחר יאוש לא אידדיה קמקדיש ולמדי: יאוש קני וחייבו הוה דוקא לפני יאוש אצל אחר יאוש שלו הוא מוכח ושליו הוא מוכר אפי' מתייב אקדוש אפי' דג חיל הקדש סמיה יאוש כי היכי דמתייב מוכר ומתנה קודם יאוש אפי' דלא אתנו מעשיו שלא חל המכר והמתנה בין דאמירתו לגבוה כבסתייה לגבוה מכר שבדיו להקדיש:

אבל וזהו טבב דבר ברשות פטור. בשלא הגבירו עסקינו כדבהגבירו הוי קני התיב כדלעיל:

אז שהוציאו מרשות בעלים כד. ברש אלו נגרות (מכונתו דף לא: רש) פליגי רב אמי ורבנאי חד אמר שהוציאו לסמטא אצל להדי' דאתי קני ודיק מספא הוציאו דומיא דהגבירו דלא תרשתיה ואידך אמר אפילו הוציאו להדי' קנה ודיק מירשא זמת ברשות בעלים פטור הא חוץ לרשות התיב אפי' הוציאודו להדי' ורנאך דהתוא פליגי אבאי ורנאך דאמרי בהמכור את הספינה (ב"ב דף פ"ה) משיכה קונה בסמטא אצל לא כיעי פליגי ודיק חלק כל בין קניית גבב שאין אלא להתתיב באונסין ולשאר קניות מודרשנין לעיל (דף סה.) גבב גבב איז לי אלא ידו גבב וצירו ופרפיו מנון משמע דלא מתייב אלא במקום שראוי ונראה כי היכי דדרשנין גישתו יאוש (ע. ע.) ונתן בקידה ונראה דחלקה אבאי ורנאך מדמייתי מליתיהו בהמכור ואתו

הספינה (שם) משמע שהם עסקו ולא שייך כאן כל היכא דפליגי רב אמי ורבנאי הלכה כרבנאי לקולא:

נתנו לכבורות בנו או לכה"א אותו לשומו פריש בקונטרס דאבעלים קאי רדוק מאר תרא שצריך לפרש לאותו לשון שמת בפשיעה ולא כי אורחיה ועוד דלשון חובב ופטור לא שייך אכבורות בנו וב"ח וצריך לדחות דמשום אחרניאי נקט חובב ופטור ועוד דבחוטקפא (פ"ז) קתני הגבירו או נתנו לכבורות בנו משמע דאבנב קאי אפי' דהתם הוה צריך הנקבה והא דרדייה הוא ועוד דראיך דמיתיה ממתני' בגמרא אבגיאי דתקנו משיכה בשומרים אי אפשר ליישבה להאי לישאנ לפי מה שמפרש בגמ' וליא שפירש בקונטרס נתנו הגבב לכבורות בנו הוא עיקר דמתייב הגבב במשיכת יחי' וא"ת ואמאי מתייב בעבירה וקאי אין שליח בר חיוב עבירה ל"ל דהתנהו לא ידע דאמי ליהיה באיסורי אלא בכורין שהיה שלו וכן בלישאנ ומקדש בבית המכאב מציעאי: (דף י' ויטס) טעמא דאין שליח דכר. בעבירה דחייב מושב בשומרי שפירח בר חיוב הוא ודבר היכא הוא ודבר היכא התלמיד דברי מי שמועין כל משיכה עליו לא כיעי לא עבדי אין שייך לכאן ויהתם אין ידעו שהשליח יעבור אצל כן או ידעו הוא נקיח מאתר שהוא מכור שהוא שולח לעל (ע"א.) גבב גבב בשבת ומוכר לה מוטבח על ידו יאוש פריך וכי היכא מציעני שיהו חטא וזה מתייב הוי מצי למימר דסבור שהוא שלו אצל משני שפיר והקאמו אצל ק"ה היכי ילוי מה מכירה ע"י אחר או כתיבה כו' דלמא דוקא כשכסבר שהוא שלו כיון דליכא יתרה: וועיין תוס' קדושין מב: ד"ה אמאי:

היילנו משיכה בשומרין או לא. הא לא מוכי ליה אי משעת משיכה ואו משעת מלמקהו ומתייבסי כל חד חד כדניה שומר חנם בפשיעה ושומר שרך בגביה ואבדיה ושואל באונסין דפשיטא דמשעת משיכה מתייבסי דאם לא כן מאימתי דהשואל (כי"מ דף צ"ה: ויטס) נתן אם אמר לו השואל שלו ושלחה ונתנה התיב ובגמרא אמר פרה במשיכה ובימעתיך דשואל קודרום (שם צ"ט) אמר אי לאונסיס מ"ש פרה דמשעת שאלה אלא אורי' דמכני ליה בשואל ושובך אי מצי משאל ומשכר למיחדר ביה אפי' משך עד שתחילי במלאכה או לא דאיכא למי' גבי שואל קודרום מהבירו ביעקע בו קנאו לא ביעקע בו קנאו ומצי משאליל הדר ביה וכן בפרה עד שעשהה בה מלאכה ופשיט ליה ממתינתין דנתנה לכבורות בנו דקתני הגבירו או שהוציאו מרשות בעלים ומת התיב מאי לא שומר ומכר מתייבסי גבב אמשיכת שומר ש"מ דמשיכה גמורה הוא שאין יכול לחזור בו שאם היה יכול לחזור בו לא היה מתייבסי במשיכתו ומשני לא גבב שהיה גבב מושכה מבית שומרים וקנא גבב שגבבו מבית שומרים ומיירי שלא נתן לכבורות בנו ולבעל חובו לגמרי דאי' הוה בעלים אלא שומר אלא אמתיקי בעלמא עשה להם שאם לא יפרע עד יום פלוני שיהא קניי להם וכן הוה דאמר בפרק השואל דלא ביעקע בו מצי משאליל הדר ביה הוה דחי הכי וכל חייש לפירכא דבסקמו מה לי גבב מרשות שומר מה לי גבב מרשות בעלים ובקאישי מקדש (קדושין דף מה: ויטס) איכא תנא ברב הונא דאפי' מנלה: יכול לחזור כל זמן שלא הוציאו כ"ש שאח"ה וז' ומתקלות בדבר דלרב הונא לא נתנו משיכה בשומר ור"ת תקנו בראשית התם פליגי דאמר וקר' וליכא וליכא גמ' מדאורייתא: יכול לחזור אלא שהמכיר נתנו דלא מצי הדר ביה משעת משיכה ועד קאמר התם פליגי אזריכי אמר דאמי ומשאליל קודרום של הקדש דמכירו מלמך וליכא בו לבתחילי שומר דסבר דקנה מדאורייתא: אמר דמרנן ומועל משום דמרנן אין: יכול לחזור כמו נתנה לבזלן בפרק ההובב (כ"מ דף מה: ויטס) אי' כ' הוי חוקרא דאיתי ליהי קולא דחבירו מותר לבקע בו לבתחיליה:

שְׁהָמַיִן

ב"ר תמינין ע"ז עממו וס"ד שהלך בחשאי וטבח בהמה במקום שהוא ומשה' פריך והא לא משך:

בִּיּוֹן וְרֵאיוֹהוּ גִזְלוֹן הוּא. כְּלוֹמֵר שְׁעִשָׁה בְּמִקְוֹם לְלוֹל וְלֹא דָמִי לְגֹזֵב בְּבֵית אִו בְּחֻצָּה: [ר"ב] יוֹתֵן הָאָדָם דְּמַמְטְרִי כּוּ. לְמַד דְּבַהּמוֹס לְעֵל דָּף גּוּ. וְשֵׁם דְּלָךְ יוֹתֵן לְסֵטִים מְזוּיִן כִּיּוֹן

דמטמר בחשאי גנב הוא אצטריח דקחא וטעמא דלמדי דגולן הוא לר' יוחנן לא צריך להאי טעמא קליל:

מִפְּנֵי מַה הִחְמִירָה תּוֹרָה כּוּ. בְּטַעַן טַעַנְתָּ גָּבַב וטַעַנְתָּ גִזְלוֹן מַה הוּא אֲצִטְרִיחַ דְּקָחָה דְּקָחָה טַעַמָּא קְלִיל:

אִין מַגְדִּילִין בְּהֵמָה דְקָחָה. אִפִּי בְּבֵית קֶאֱמֵר וְלַרְעוּת אִפִּי בְּהֵמָה קָסָה אִבּוּ דְאִמְרִין

גוה בורר (סתיירין דף כ"ה) רועה שאמר אחר רועה בהמה גסה ואחר רועה בהמה דקה וא"ת

והא דמסיק ה"מ דר"ב מגדילין איהמר מדגדילי בהמה דקה בארץ ישראל פסולין בחוצה לארץ

כשרים מגדילי בהמה גסה אפי' בא"י כשרים היא קוממטו קל דתא' כשרים אצטרף לאשמועינן דאי

דאפי' בסוריא שרי כ"ש בחו"ל ויש לומר דודאי לא אצטרף אלא אידי דאמר דבא"י פסולין

קמסיים דבחו"ל כשרים ומגדילי בהמה גסה דאפי' ב"ר דתא' אצטרף לאשמועינן דאי

ממתנייתין הוה אמיתא דאפי' גסה אסור ותא דקטש דקה לאשמועינן דאפי' דקה שרי בסוריא

ונראה דתא' דאמרין בפ' דב"מ (דף ט"ה) דרועה בהמות קל דתא' אצטרף לאשמועינן דאי

היינו דוקא גסה שמומרה לגדל אבל דקה בא"י או בבבל לרב אין נראה לחלק בין מגדיל שלו לשל

אחרים דתא' אפי' קשורה בכרעי המטא אסור ולא דבריי המפרש לקמן דסבר רב הונא שמומרה

למסור לאשתו כמו שמומרה לרועה ולרב הונא מנסרת להו חובה דתא' בין דבבל בא"י לבהמה

דקה אין לו חלק בין ע"ז בעצמו בין ע"ז אחרת ונתנה עיזו דאבלי' חישל' בנהרדעא

בזקוק הבתים (כ"ב דף לו) וקאמר שאני עיזו דמסירי לרועה אף על גב דנהרדעא היא קבל

שמא לא היו כל פר נותרים על דברי רב שאמר בגל בא"י לבהמה דקה שגם רב הונא לא חללא מסר

וכן משמע דאפי' ע"י אחרים אסור דחללא מסר ההוא חסיד בהמה לרועה וכן בעלי בתים

שבגללי מסתמא לא היו מרעין בעצמם את צאנן ורועה שעשה תשובה מי לא עסקין שמומרה

אחרים שרעו לו ואפי' הכי קאמר ימורח לו די: והטבח

שְׂכִירֹת דִּמְטַמְטְלִין מְטַמְטְלִי בְּגֵי שְׁטָרָא נִיְהוּוּ אָמַר רב הֲסָדָא שְׂכִירֹת דִּרְקָקָע: אָמַר ר' אֲלֶעָזָר רֵאיוֹהוּ

שְׁהָמַיִן בְּחֹרְשֵׁין וְטָבַח וּמָכַר מְשֻׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אֲרֵבָעָה וְחַמְשָׁה אַמְאִי הָאֵל לֹא מִשְׁךָ א"ר הֲסָדָא שְׁהִיבִישָׁה

בְּמִקְוֵי אִמְרֵי וְכִיּוֹן דְּרֵאיוֹהוּ גִזְלוֹן הוּא כִּיּוֹן דְּקָא מַפְטְרֵי מִנְיֵיהוּ גָּבַב הוּא וְאֵלָא גִזְלוֹן חִיבֵי דְקָמֵי אָמַר ר' אַבְהוּ

כְּגֹזֵן בְּגִיהוּ בְּן הַיְדוּעָה שְׂנְאָמַר וְגִזְלוֹ אֶת הַחַנִּית מִדַּי הַמְצִירֵי וְהִתְרַחַו בְּחִנְיֹתוֹ ר' יוֹחָנָן אָמַר כְּגֹזֵן בְּעֵלֵי שְׂקָם

שְׂנְאָמַר וְיִשְׁמוֹ לֹא בְּעֵלֵי שְׂקָם מֵאַרְבֵּים עַל רֵאשֵׁי הַתְּרִים וְגִזְלוֹ [אֶת] כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם בְּרִדְךָ

וְר' אַבְהוּ מֵאִי מַעֲמָא לֹא אָמַר מֵהֵא אָמַר לָךְ כִּיּוֹן דִּמְטַמְטְרֵי אִימְפּוּרִי לֹא גִזְלוּ נִיְהוּוּ ר' יוֹחָנָן הָאֵל דְּקָא

מַפְטְרֵי דְלֹא נִיְהוּוּוּ אִינְשֵׁי וְנִיעֲרָקוּ מִנֵּיהוּ שְׂאֵלֹ תְּלִמְדֵיֻוּ אֶת רַבֵּי יוֹחָנָן וְכֵּן זִכְרֵי מַפְנֵי מַה הִחְמִירָה

תּוֹרָה כְּגֹבַב יוֹתֵר מִגִּזְלוֹן אָמַר לָךְ זֶה הַשְּׁוֹה כְּבוֹד עֶבֶד לְכַבֹּד קוֹנֹה וְזֶה לֹא הַשְּׁוֹה כְּבוֹד עֶבֶד לְכַבֹּד קוֹנֹה

כְּכַיּוֹב עֵשָׂה עֵין שֶׁל מִטָּה פְּאִילוֹ אֵינָה רוֹאֶה וְאִזְוֹן שֶׁל מִטָּה פְּאִילוֹ אֵינָה שׁוֹמַעַת שְׂנְאָמַר הוּי הַפְּעֻמְקִים

מִו' לְסַתֵּיר עֲצָה וְהִיא בְּמִחְשָׁף מַעֲשִׂיהֶם וגו' וְכַתִּיב וְיֹאמְרוּ לֹא יָרְאָה יְהִי וְלֹא יָבִין אֶלְתֵּי יַעֲקֹב וְכַתִּיב

[אֲמַרְוּ] עֹבֵב ה' אֶת הָאָרֶץ וְאִין ה' רוֹאֶה [תְּנִינָא] אָמַר ר' מֵאִיר מְשֻׁלוֹ מְשֻׁלֵּם מִשּׁוֹם רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל לָמַה

דִּרְבָּךְ דּוֹמָה לְשָׁנִי בְּגֵי אָדָם שְׁהוּי פְּעִיר וְעֵשׂוֹ מִשְׁתָּה אַחַד זִימְנָן אֶת בְּגֵי הָעִיר וְלֹא זִימְנָן אֶת בְּגֵי הַמְּלֶךְ

וְאַחַר לֹא זִימְנָן אֶת בְּגֵי הָעִיר וְלֹא זִימְנָן אֶת בְּגֵי הַמְּלֶךְ אִיזֵיה מִתְּנָן עֲזִינְשׁוּ מְרֻבָּה הוּי אֲמַרְוּ זֶה שְׁזִימְנָן אֶת

בְּגֵי הָעִיר וְלֹא זִימְנָן אֶת בְּגֵי הַמְּלֶךְ אָמַר רבי מֵאִיר בַּא וְרֵאֶה כֶּמָּה גְּדוֹל כַּח שֶׁל מְלֹאכָה שׁוּר שְׂבִיבָלוֹ

מִמְלֹאכַתוֹ חֲמִישָׁה שָׁה שְׂלֹא בִּיטְלוּ מִמְּלֹאכַתוֹ אֲרֵבָעָה אָמַר רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זִבְאִי בַּא וְרֵאֶה כֶּמָּה גְּדוֹל כְּבוֹד

הַקְּרִיּוֹת שׁוּר שְׁהִלְךְ בְּרַגְלֵי חֲמִישָׁה שָׁה שְׁהִרְפִּיבוּ עַל כְּתִיפֹו אֲרֵבָעָה: מוֹתַנִּי' אִין מַגְדִּילִין

בְּהֵמָה דְקָחָה בַּא"י אָבֵל מַגְדִּילִין בְּסוּרְיָא וּבְמַדְפְּרוּת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִין מַגְדִּילִין תְּרַנְגוּלִין בִּירוּשָׁלַיִם מַפְנֵי הַקְּדוּשָׁים וְלֹא בְּתֵיבִים

בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל מַפְנֵי תַּהֲרוּת אִין מַגְדִּילִין חִירוּן כָּל מָקוֹם לֹא יִגְדַל אָדָם אֶת תְּהַלְבֵּי אֵלָא אִם בֶּן הָיָה קָשׁוּר בְּשִׁלְשֵׁלַת אִין פּוֹרְסִין נִישׁוּבִים לִיוֹנִים אֵלָא אִם בֶּן הָיָה רְחוּק מִן תֵּישׁוּב ל' רִים: גַּמְל' ת"ר אִין מַגְדִּילִין בְּהֵמָה דְקָחָה בַּא"י אָבֵל מַגְדִּילִין

בְּחֹרְשֵׁין שְׂבִיבָרִי יִשְׂרָאֵל בְּסוּרְיָא אִפִּילוֹ בְּיִשׁוּב וְאִין צְרִיךְ לִימַר בְּחֻצָּה לְאַרְץ מִתְּנִי אִידִךְ אִין מַגְדִּילִין בְּהֵמָה דְקָחָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל

אָבֵל מַגְדִּילִין מַבְדָּר שְׁבִיהֲדָה וּבְמַדְפָּר שְׂבַסְפָּר עֲבֹו וְאַף עַל פִּי שְׂאֲמַרְוּ אִין מַגְדִּילִין בְּהֵמָה דְקָחָה אָבֵל מַגְדִּילִין לְאַרְץ בְּהֵמָה

לִפִּי שְׂאִין גּוֹרִין גּוֹרָה עַל תְּצַבּוֹר אֵלָא אִם בֶּן רוּב צַבּוֹר וְכֹלִין לְעֵמּוּד בַּהּ תְּהַבַּח דְקָחָה אֲפִשְׁר לִתְּבִיא מִחוּצָה לְאַרְץ בְּהֵמָה

גְּסָה אִו אֲפִשְׁר לִתְּבִיא מִחוּצָה לְאַרְץ וְאַף עַל פִּי שְׂאֲמַרְוּ אִין מַגְדִּילִין בְּהֵמָה דְקָחָה אָבֵל מַשְׁתָּה הוּא קוֹדֵם רִגְלֵי שְׁלִישִׁים יוֹם

וְקוֹדֵם מִשְׁתָּה בְּנֹו ל' יוֹם וּבְלָבָד שְׂלֵא יִשְׁתָּה אֶת אַחֲרוֹנָה שְׁלִישִׁים יוֹם דְּסַר' אִו דַּי' נֶפֶס לִיה רִגְלֵי וּמְכִי וְבָנָה עַד תִּשְׁתָּא

אִפִּתִּי לֹא מְלוֹ לִיה תִּלְתֵּין יוֹמִין לֹא נִימָא תִּלְתֵּין מִשְׂרָא שָׁרִי לִיה לִשְׁהוּי אֵלָא בִּיּוֹן דְּנֶפֶס לִיה רִגְלֵי לֹא מַכְעִי לִיה לִשְׁהוּי

וְהַטְבַּח

זכרים ויצאין לבבבין. שהוא נותן עור מכורסינון כנגד לבו והוא מתרים כנגד תיבה:

רחלים ויצאות שחוזות. אית תניי תניי שחוזות. ואית תניי תניי שחוזות. מאן דאמר שחוזות, מעתדן, כמה דתימר: שית זונה ונצורת לב. מאן דמר שחוזות, כמה דתימר: אין משחזיון את הפבין.

כבונות למילת. כבולות – שלא יעלה עליהן חזק. רבי אבון בשם רבי תיבא: ויקרא להם ארץ כבול. ארץ שאינה עושה פירות:

רבי יהודה אומר: עזים – יוצאות צרורות, ליבש אבל לא לחלב. תני, רבי יהודה בן בתירא אומר: בין ליבש בין לחלב – אסור. יאות אמר רבי יהודה בן בתירא

[דף ל"ב ע"א]

ומה מעמון דרבנן? רבי יוסי בי רבי בא בשם רב יהודה: רבי יוחנן מטיי בה בשם רב: הלכה כדברי מי שהוא אומר בין ליבש בין לחלב – אסור, משום מי מיפוס:

הלכה ג'

מתני' ובמה אינה יוצאה? לא יצא הנמל במטוטלת, לא עקוד ולא רגול, וכן שאר כל תבוקה.

לא יקשור גמלים זה בזה וימשוה. אבל מכנים חבלים לתוף ידו וימשוה, ובלבד שלא יכרוף:

גמרא ביהודא ביפה דהיא משוויא גבינתה. עקוד – בידו אחת. רגול – בשתי רגליו:

לא יקשור גמלים זה בזה וימשוה. אמר רבי בא: מפני תחשד, שלא יהו אומרים: איש פלוני יצא לעשות מלאכתו בשבת.

אפי אומר: לכלאים נצרכה. רב יהודה בשם שמואל אומר: מידו – אסור. ומצואר בהמה – מותר, שאין לבהמה. כרוף אל צואר בהמה – אסור. משולשל מצואר בהמה – מותר.

רב הונא ורב יהודה, תריהון בשם שמואל: חד אומר: מידו – אסור, ומצואר בהמה – מותר. והורנה מחלף.

מאן דמר: מידו אסור – משום משווי בשבת. ומצואר בהמה מותר – שאין לבהמה משווי בשבת. ומאן דמר מידו מותר – מפני שאיפשר. ומצואר בהמה אסור – הוא מצוה על שביבת בהמתו כמורה. שצאמר למען ינוח שורף וחמרף – כמורה.

תני: טפח מידו לצואר בהמה – אסור. אמר רבי זעירא: מידו – אסור, ומצואר בהמה – אסור. טפח מידו לצואר בהמה – אסור.

ואי זו היא שהוא מותר? אמר רבי יוחנן בר כוריא: מאן דעביד טבאות, נגיד לה פתדין סופיא סרקיא:

הלכה ד'

מתני' אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו. ולא בזוג, אף על פי הוא פקוק. ולא בסולם שבצוארו, ולא ברצועה שברגלו.

אין התרנגולים יוצאין בחוטין, ולא ברצועה שברגליהן. ואין הזכרים יוצאין בעגלה שתחת האליה שלהן. ואין הרחלים יוצאות חנונות.

ואין העגל יוצא בגימזן. ולא פרה בעור הקופר, ולא ברצועה שבין קרניה.

פרתו של רבי לעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה, שלא ברצון חכמים:

גמרא תני: אכל ממיל הוא בה בחצר. רבי שמואל בשם רבי זעירא:

[דף ל"ב ע"ב]

אף לענין איכופ בן. תני: יוצא הוא החמור באופף שלו בשביל לחממו. אכל לא יקשור את המסרוכי, ולא יפשיל את הרצועה שתחת זנבו.

רבי ירמיה בעא קומי רבי זעירא: מנן אילין מולייא דתנינן הלכות שבת בהררים תלויון בסערה, ואת אמר הקן!

ויתיביניה, מה בין סולם לקישושות? סולם – יש בו ממש. קישושות – אין בהן ממש.

אמר רבי חנינא: ויתיביניה, מה בין קישושות לקמוע מומחה? דתני: אסור לבהמה לצאת בקמוע מומחה!

אמר רבי אבדימו: ויתיביניה, מה בין קישושות לאגד שעל גבי המכה!

אית תניי תני: אין יוצאין בקישושות. אית תניי תני: יוצאין.

אמר רבי חייא בר אבא: תניין אינון. מה דמר יוצאין בקישושות – יוצאין באגד שעל גבי המכה. ומאן דמר אין יוצאין בקישושות – אין יוצאין באגד שעל גבי המכה.

אין הזכרים יוצאין בעגלה שתחת האליה שלהן. מפני שהוא עושה חריץ.

אין הרחלים יוצאות חנונות. רב יהודה אמר: כיפה של צמר. רבי יסא בשם רבי חמא בר חנינא: עיקר הוא ושמה יחנונה.

רבי זעירא בעא קומי רבי יוסי: לית תדא אמרת, שאסור לכהקמה לצאת בקמיע מומחה? אמר ליה: אין בבלייה דקמתה עליה.

אין העגל יוצא בגימון. רב הונא אמר: בר נירא. רב הסדא אמר: פינקסה. אבא בר רב הונא אמר: שרתיעה.

אית תנני תני: גימון. אית תנני תני: גימול. מאן דמר גימון, הלכך באגמון ראשו. מאן דמר גימול, ותעלהו עמה באשר גמלתו. מאן דמר גימון – מסייע לרב הסדא. מאן דמר גימול – מסייע לאבא בר רב הונא ולרב הונא.

ולא פרה בעור הקופד. שהוא נותן עור קופד בין דדיה בשכיל שלא תינק את בנה.

פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים. רבי בא ורבי שמואל תריהון אמרין: דברי חכמים, אפילו להימשך בה – אסור.

רבי בא בשם שמואל: אם היתה קרניה קדוה – מותר.

אמר רבי יוסי: קשייתה קומי רבי בא, ומר: לא תנינן אלא הנקה בחטם. רבי זעירא בשם שמואל: שור שעיסוקו רע – יוצא בפרומבוי שלו. ורבותינו שבגולה נהגו כן.

רבי לייא, רב יהודה בשם שמעון בר תיא: בלב יוצא בסוגר שלו. אם להכות בו – אסור. אם בשכיל שלא לאכול אפרו – מותר.

גניבה אמר: הלכה היא היה מלמד וכו', כדא דתנן שלא ברצון חכמים.

תני רבי יודה בר פזי רב דליה, אמרו לו: או עמוד מבינותינו, או העבר רצועה מבין קרניה. אמר רבי:

[דף ל"ג ע"א]

שהיה מתרים בנגדן.

אמר רבי הנגיה: פעם אחת יצאת, והשחירו שיניו מן הצומות.

אמר רבי אידי דהוטרדיה: אשתו היתה.

ומנן שאשתו קרוי עגלה? לולא תרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי.

תמן אמרין: שכנתו היתה.

ויש אדם נענש על שכנתו? אמר רבי קירים דידמא: ללמדך שכל מי שהוא ספיקא בידו למחות ואינו ממהה – קלקלתו תלויה בו:

הדרן עלה פרק במה בהמה

פרק ששי

הלכה א'

מתני' במה אשה יוצאת, ובמה אינה יוצאת? לא תצא אשה לא בחוטי צמר, ולא בחוטי פשתן. לא כרצועה שבראשה. ולא תטבול בהן עד שתתפרם.

ולא בטוטפת, ולא בסנבוטין, בזמן שאינן תפורין. ולא בכבול לרשות הרבים.

ולא בעיר של זקב, ולא בקמלא, ולא בנזמים, ולא בטבעת שאין עליה חותם, ולא במחט שאינה נקובה. ואם יצאת – אינה תיכת הטאת:

גמרא רב נחמן בר יעקב אמר: על ידי שהיא מתרתה, שחן חצין בנדתה, והיא שכוחה ומחלקת בהן ארבע אמות.

אמר רבי מנא: בקדמייתא תוינן אמרין, על ידי שהיא מתרת את התפור. ולא תוינן אמרין כלום. תני רבי הושעיה: הותל של תמרים – קולע ומתיר, ובלבד שלא יקשור.

תמן תנינן: אילו הוצצין באדם, חוטי צמר וחוטי פשתן, והרצועות שבראשי תבנות. שמואל אמר: לית באן של שיער.

על דעתיה דרבי יהודה, אלא של צמר. הא של שיער – דברי חבל אין הוצצין.

רבי בא בשם רב יהודה, רבי זעירא בשם רבנין:

[דף ל"ג ע"ב]

היתה נימא אחת – הוצצת. שתים – ספק. שלש – אינן הוצצות.

רבי זעירא בעי: קשר נימא להכיורתה, אחת – היא אחת. לשתים – שתים הן. לשלש – שלש הן.

רב יהודה אמר: זו שהיא יורדת לטבול לנידתה – קושרת שערה פונב הסוס לעוכרה וסמיה עלי.

בהנא שאל לרב מהו מיפק באילין תיבייא. אמר לו בן אמרין אסור לו לאדם לצאת בהמינייא?

רב הונא הורי לאיתתיה דריש גלותא: מיתן ליברה דדחבא על קפיליטה.

רבי יוחנן הורי לאילין דבית בון תמינא: טלייה דמרנליתא על פרננתא.

אמר רבי אילא: כל המהובר לקסות – הרי הוא פכסות. ותנינן: יוצא הוא בזוגין שבכסותו ואינו יוצא בזוגין שבצוארו.

אית תנני תנני: בין אילו בין אילו – מקבלין טומאה. ואית תנני תנני: בין אילו בין אילו – אין מקבלין טומאה. מאן דמר בין אילו בין אילו מקבלין טומאה – בשעשה להן אמבוליא. ומאן דמר בין אילו בין אילו אין מקבלין טומאה בשלא עשה להן אמבוליא.

ואפילו עשה להם אמבוליא – יהו מהורין! ולא כן אמר רבי אבהו, שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן: בזוגין שבעריסה. תרין אמוראין, חד אמר: מוליד ומביא ובלבד שלא ישמיע את הקול. וחרנה אמר: אם השמיע את הקול – אסור, ואם לאו – מותר.

תמן – אם אינן עשויין להשמיע את הקול בשבת, עשויין הן להשמיע את הקול בחול. ברם הכא אם אין עשויין להשמיע קול לא בחול ולא בשבת, מפני מה עשה להן אמבוליא?

לא בטומטפת. רבי בון בר חייא קובטירה. דבר שהוא נותן במקום הפוטפת ולא בסנבוטין. צובעין תורתן.

לא בכבול. טבוסה.

תנני: רבי שמעון בן אלעזר מתיר. רבי אחא בשם בהנא: אתיא דרבי שמעון בן אלעזר כרבי. כמה דרבי אמר: דבר שהוא טמון – מותר. כן רבי שמעון בן אלעזר אמר: דבר שהוא טמון – מותר.

תכשיטין למה הן אסורין? אמר רבי בא: על ידי שהנשים שהצניעות, והיא מתרתן לחבירתה, והיא שכוחה ומחלקת בהן ארבע אמות.

תנני רבי הלפתא בן שאול: אסור לשלחן. אמר רבי מונא: לא אמרו אלא לשלחן. הא ללבשן – מותר. תנני: מטלטלין את השופר להשקות בו את התינוק. ואת הפנקס ואת הפרקש ואת הפראה

[דף ל"ד ע"א]

לכפות בהן את הכלים. אמר רבי בון: מתניתא אמרה בן שאסור ללובשן. דתנינן כל שניאותין בו ביום טוב – משלחין אותן. אם אומר את שמוותר ללובשן – יהא מותר לשלחן!

ומה תדא דתני מטלטלין את השופר להשקות את התינוק. ואת הפרקש ואת הפראה לכפות בהן את הכלים? בשיש עליהן תואר כלי.

עד בדין תכשיטין של זהב. ואפילו תכשיטין של כסף? אמרין בשם רבי ירמיה: אסור. אמרין בשם רבי ירמיה: מותר.

אמר רבי חזקיה אנא ידע רישא וסיפא! טליין דקימין הניין מתרביין בדרתיה דרבי ירמיה. אתא ושאל לרבי זעירא, אמר ליה: לא תיסור ולא תישרי.

אין רואין במראה בשבת. אם היתה קבועה בפותל – רבי מתיר. וחכמין אסרין.

רבי אהא בשם רבי בא: מעמא דהדין דאסר, פעמים שהוא רואה נימא אחת לבנה והיא תולשתה והיא באה לידי חיוב חטאת. והאישי, אפילו כהול – אסור, שאינה דרך כבוד.

שלשה דברים התירו לבית רבי: שיהו רואין במראה. ושיהו מספרין קומי. ושיהו מלמדין את בניהן ויוניתי, שהיו זקוקין למלכות.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: מותר אדם ללמד את בתו ויוניתי, מפני שהוא תכשיט לה. שמע שמעון בר בא, ואמר: בגין דרבי אבהו בעי מלפא בנתייה ויוניתי, הוא תלי לה ברבי יוחנן. שמעה רבי אבהו, ומר: יבא עלי אם לא שמעתייה מן רבי יוחנן.

תני: אין יוצאין באיסטמא. שלשה דברים נאמרו באיסטמא. אין בה משום פלאים. ואינה מטמאה בנגעים. ואין יוצאין בה בשבת. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף אין בה משום עטרות לפלות.

ולא בעיר של זהב. רב יהודה אומר: בגון ירושלים דדהב. רבנן דמסרין אמרין: פרוש טוק טקלין. מעשה ברבי עקיבה שעשה לאשתו עיר של זהב. חמתיה איתתיה דרבן גמליאל וקניית בה. אתת ואמרת קומי בעלה. אמר לה: הכין חווית עבדת לי כמה דחווית עבדה ליה? דחווית מזבנה מקליעתא דרישא ויהבה ליה, והוא לעי באורייתא.

תמן תנינן שנים משם רבי אליעזר: יוצאה אשה בעיר של זהב. ומפריחי יונים פסולין העדות. תני: רבי מאיר מחייב. בין רבי מאיר לרבנן – ניהא. רבי מאיר מחייב, וחכמים פוטרין. בין רבי אליעזר לרבנן – ניהא. רבי אליעזר מתיר, וחכמים אוסרין. בין רבי מאיר לרבי אליעזר – קשיא!

[דף ל"ד ע"ב]

רבי מאיר מחייב, רבי אליעזר מתיר!?

רבי איננינו בר סיפי אמר משום רבי לעזר: כל מקום שאמרו "לא תצא, ואם יצתה חייבת חטאת" – אסורה לצאת בו בחצר. כל מקום שאמרו "לא תצא ואם יצתה אינה חייבת חטאת" – מותרת לצאת בו בחצר. רבי בא בר בהן בשם רב ששית מתניתא אמרה בן, ובכבול ובפיאה נכרית בחצר. רבי לייא בשם רבי שמעון בר חייא: אפילו במקום שאמרו "לא תצא, ואם יצאת אינה חייבת חטאת" – אסורה לצאת בו לחצר.

והאישי על ידי שאינו שחויץ – מותר? נשמענה מן הדא: רבן גמליאל ברבי ירד לטייל בתוך חצירו בשבת, ומפתח של זהב בידו, ונערו בו חביריו משום תכשיט. הדא אמרה: העשוי לשם תכשיט – אסור. הדא אמרה: עשוי לכה ולכה. הדא אמרה: אחד האישי ואחד האשה. הדא אמרה: אפילו במקום שאמרו "לא תצא, ואם יצתה אינה חייבת חטאת" – אסורה לצאת בו בחצר:

הלקה ב'

מתני' לא יצא האיש בסנדל המסומר. ולא ביהוד בזמן שאין ברגלו מכה.

ולא בתפילין, ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה. ולא בשריון, ולא בקסדה, ולא במוגפיים. ואם יצא – אינו חייב תפאת:

גמרא מפני מה גזרו על סנדל מסומר? יש אומרים: שהיו רואות את ראשו ומפילות. ויש אומרים שהיו שומעות קולו ומפילות. ויש אומרים על ידי שהיו נדחקין זה בזה והורגין זה את זה. מה נפק ביניהון? הדוססא. מאן דמר שהיו רואות את ראשו ומפילות – מותר. ומאן דמר שהיו שומעות קולו ומפילות, או שהיו נדחקין זה בזה והורגין זה את זה – אסור.

ולא בשעת השמד גזרו? מבין שעבר השמד – יהא מותר! לא עמד בית דין וביטל. מעתה, אפילו בחולו לאו אורחיה דבר נשא מיחוי ליה תרין סנדלין חד להולא וחד לשופתא. תני: מלה עליו מטלית מלמטון – מותר. רבי יודן בי רבי ישמעאל

[דף ל"ה ע"א]

תוות רגליה שחקת, ועבדין ליה בן.

במה מסמרין יהו בו? רבי יוחנן אמר: המשה, בחמשה ספרי תורה. רבי חנינא אמר: שבעה, ובכימין דבבאד. נהגין רבנין בהדא דרבי חנינא .

דרש רבי אחא בשם רבי חנינא: תשעה. רבי היה נותן שלשה עשר בזה, ואחד עשר בזה, במנין משמרות. ובמסמרות נטועים. מה משמרות עשרים וארבעה. אף מסמרים עשרים וארבעה.

רבי יוסי בן חנינא אמר: בליבית – אינו עולה למנין מסמרים. רבי זעירא שאל לרבי בא בר זבדא: מהו ליתנם על גבי סנדל אחד? אמר ליה: שרי. מהו ליתנם על גבי מנעל אחד? אמר ליה: שרי.

אין מגרדין מנעלים וסנדלים. אבל סכין ומדיחין אותן. רבי קריספא בשם רבי יוחנן, תלמידוי דרבי חייא רובא אמרין: תראשונים היו אומרים – מגרדין. והשניים היו אומרים – אין מגרדין. ואתשלת לרבי, ומר: אין מגרדין. אמר רבי זעירא: הא אזילה תדא מן תלמידוי דרבי חייא רובא. דרבנן דקיקרין בשם רבי יוסי בר חנינא – כדברי מי שהוא אומר מגרדין. ובלבד לאחורי הסכין.

אמר רבי חייא בר אשי: נהיגין תוינן יתבין קומי רבי, משחין ומשוגין, אבל לא מגרדין. אין סכין מנעלין וסנדלין. לא יסוד אדם את רגלו והוא בתוך המנעל, ואת רגלו והוא בתוך הסנדל. אבל סוד הוא את רגלו ונותנה בתוך המנעל, ואת רגלו ונותנה בתוך הסנדל. סוד שמן, ומתעגל על גבי

קמיליאיא חדשה ואינו חושש. לא יתנגד על גבי טבלה של שיש ומתעגל עליה. רבן שמעון בן גמליאל מתיר.

אין לזכשין מנעלין וסנדליון חדשים, אלא אם בן לבשן והלך בהן מבעוד יום. כמה יהא בהילוכן? בני ברתייה דבר קפרא אמרין: מבית רבא דבר קפרא עד בית רביה דרבי הושע. ציפוראי אמרין: מן כנשתא דכבלאי עד דרתייה דרבי חמא בר חנינא. טיבראי אמרין: מן סדרא רובה עד חנותייה דרבי הושעיה.

סנדל שנפסקו אזניו, שנפסקו חבתיו, שנפסקו תרסיותיו, או שפירשה רוב אחת מכפיו – טהור. נפסקה אחת מאזניו, אחת מחבתיו, אחת מתרסיותיו, או שפירשו רוב מכפיו – טמא.

רבי יהודא אומר: הפנימית – טמאה. והחיצונה – טהורה. רבי יעקב בר אחא, רבי טבליי, חנין בר בא בשם רב: הלכה כרבי יהודא לענין שבת.

רבי שמואל בר רב יצחק הוה ליה עובדא, שלח לרבי יעקב בר אחא גבי רבי חייא בר בא. אומר ליה: כשם שהן חלוקין בשבת – כך הן חלוקין בטומאה, והורי ליה כרבנן.

רבי שמואל בר רבי יצחק בעי: ושמע מימר הלכה כרבי יהודא, והוא מורי ליה כרבנן?

רבי אחא בר יצחק הוה ליה עובדא, שלח שאל לרבי זעירא. רבי זעירא שאל לרבי אימי. אומר לו: כדברי מי שהוא מטמא – אסור לצאת בו. וכדברי מי שהוא מטמא – מותר לצאת בו. ולא אפיק גבי כלום. תני:

[דף ל"ה ע"ב]

אבל מטייל הוא בהן עד שהוא מגיע עד פתח חצירו.

רבי אחא ורבי זעירא הוון מטיילין באיסטרתיו, איפסיק סנדליה דרבי אחא. מן דמטון לפולג, אומר ליה: זהו פתח חצירה!

רבי אחא פריד סבונה עליהון. רבי אבהו פריד אגיד מלבניקי. סבר רבי אבהו, אגוד מלבניקי – מן המוכן הוא.

רבי יונה, טלקיה דחליטרה ויקר, אוף ציבחר הוה סדרה יקיר. רבי אלעזר מסליק ליה.

רבי ירמיה בעי קומי רבי זעירא: מהו לתחליף? אומר ליה: שרי. אפילו בן אומר ליה: פוק חמי חד סיב וסמוך עלוי. נפק ואשבח לרבי בא בר ממל, ושאל ליה, ושרא.

אמר רבי יוסי: מתניתין אמרה שהוא מין מלבוש. דתנינן: או בשל שמאל בימין – חליצתה בשירה. תדא דתימר – לאורה. אבל לרוחב – צריך שיהא חופה את רוב הרגל.

ולא בְּיָחִיד. אָמַר רַבִּי אֲבָא מִפְּנֵי הַחֲשָׁד שְׁלֵא יֹאמְרוּ אִישׁ פְּלוֹנִי נָפֶסֶק סַנְדְּלֹו וּתְלָאוּ בֵּית שְׂיָחִיו:
בְּזִמְנֵן שְׂאִין בְּרַגְלֹו מִכָּה. הָא יֵשׁ בְּרַגְלֹו מִכָּה – הוּא נֹתֵן. עַל אֵיזָה מִקְּהֵן הוּא נֹתֵן? שְׂמוּאֵל אָמַר:
 עַל אוֹתָהּ שְׂאִין בָּהּ מִכָּה הוּא נֹתֵן. אִם אוֹמֵר אֶתְּ עַל אוֹתָהּ שְׂוִישׁ בָּהּ מִכָּה הוּא נֹתֵן, מֵאֵן צְיִיר
 לִיהַ דְּלֵא יִתֵּן עַל הוֹרְתִיהָ?

רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר: עַל אוֹתָהּ שְׂוִישׁ בָּהּ מִכָּה הוּא נֹתֵן.

שְׂמֻעוֹן בַּר בָּא הוֹדָה מִשְׁמֻשׁ קוּמֵי רַבִּי יוֹחֲנָן, וְהוֹדָה מוֹשִׁיט לִיהַ סַנְדְּלִיהַ, כַּהֲדָא דִּתְנִי בְּדֶרֶךְ הָאֲרָץ:
 כְּשֶׁהוּא נֹעֵל – נֹעֵל שְׁל יָמִין, וְאַחַר כֶּךָּ נֹעֵל שְׁל שְׂמוּאֵל. וּכְשֶׁהוּא חוֹלֵץ – חוֹלֵץ שְׁל שְׂמוּאֵל, וְאַחַר
 כֶּךָּ חוֹלֵץ שְׁל יָמִין.

אָמַר לִיהַ רַבִּי יוֹחֲנָן: בְּכַלְיִיא, לֹא תַעֲבֹד בְּךָ, שְׁהֲרַאשׁוּנִים לֹא הִיוּ עוֹשִׂין בְּךָ. אֵלֵא כְּשֶׁהוּא נֹעֵל –
 נֹעֵל שְׁל שְׂמוּאֵל וְאַחַר כֶּךָּ נֹעֵל שְׁל יָמִין. שְׁלֵא תַהֲא נְרֵאִית שְׁל יָמִין פְּגוּמָה.

הֲדָא אִמְרַת: עַל אוֹתָהּ שְׂוִישׁ בָּהּ מִכָּה – הוּא נֹתֵן. אָמַר לִיהַ: אִין, בְּכַלְיִיא דְקַמְתִּיהַ עֲלִיהַ.
 יוֹצֵאִין בְּתַפְּלִין עַרְבֵי שַׁבַּת עִם חֲשִׁיכָה. וְאִין יוֹצֵאִין בְּסַנְדְּלֵי מְסוּפָר עַרְבֵי שַׁבַּת עִם חֲשִׁיכָה. מַה בֵּין
 זָה לְזָה? זָה –

[דף ל"ז ע"א]

דְּרַבּוֹ לְחַלּוּץ. וְזָה – אִין דְּרַבּוֹ לְחַלּוּץ. אֵיזָהוּ קַמְיַע מוּמְחָה? כֹּל שְׂרִיפָא בּוֹ, וְשַׁנְהַ וְשִׁלְשׁ.
 רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחֲנָן: נֶאֱמַן הַרּוּפָא לּוֹמַר: "קַמְיַע זָה מוּמְחָה, רִיפִיתִי בּוֹ וְשַׁנְתִּי וְשִׁלְשִׁיתִי".
 רַבִּי שְׂמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא: רִיפָא לְאָדָם אֶחָד – נֶאֱמַן לְאָדָם אֶחָד. לְשָׁנִים – נֶאֱמַן לְשָׁנִים. לְשִׁלְשָׁה
 – נֶאֱמַן לְכֹל אָדָם.

יוֹצֵאִין בְּקַמְיַע מוּמְחָה, בֵּין בְּכַתֵּב בֵּין בְּעֵשְׂכִים. וּבְלִבְדֵי שְׁלֵא יִתְנַנּוּ לֹא בְּשִׁיר וְלֹא בְּטַבְעַת.
 בְּעוֹן קוּמֵי רַבִּי יוֹחֲנָן: מַהוּ מִיתְּנִיתִיהַ בְּהִתְּן סִילוּנְהָ? אָמַר לְהוּ: וּבְלִבְדֵי שְׁלֵא יִתְנַנּוּ לֹא בְּשִׁיר וְלֹא
 בְּטַבְעַת.

בְּעוֹן קוּמֵי רַבִּי יוֹחֲנָן: מַהוּ מַפִּיק בְּתַהוּא מוּמְיַקָּה? אָמַר לוֹן מִשׁוּם תְּכָשִׁיט. אִי מִשׁוּם תְּכָשִׁיט הוּא
 לוֹ, וְדַגְוֵאל לּוֹסֵר וְהַמְּנִיכָא דִּי דְהָבָא עַל צְוֹאֲרָה. אִי מִשֵּׁם מִשְׁאֵוִי בַשַּׁבַּת, נִימָא כֹּל הַמְּחַבֵּר לְכִסּוֹת
 – הָרִי הוּא כְּכִסּוֹת!

רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי: מִכָּה שְׁנַתְרַפָּאת – נֹתֵנִין עֲלֶיהָ רְמִיָה, שְׂאִינְהָ אֵלֵא כְּמִשְׁמָרָה.
 רַבִּי אֲבוּן בְּשֵׁם רַבְּנִין דְתַמּוּן: נֹתֵנִין עַל גְּבֵי מִכָּה בַשַּׁבַּת, שְׂאִינּוּ אֵלֵא כְּמִשְׁמָרָה.

אָמַר רַבִּי תַנְחומָא: חוּץ מְעַלֵּי גַפְנִים שֶׁחֵן לְרַפּוּאָה.

אָמַר רַבִּי חוּנָא: הֲדָא פּוּאָה – עָקַר טַב סַגִּין טַב הוּא. כַּד דְּאִית בֵּיה חַמְשָׁה קַטְרִין, שְׁבַעַה קַטְרִין, תַּשְׁעָה קַטְרִין – טָבָא סַגִּין, וּבִלְחוּד דְּלָא יִתֵּן מוּי.

אִין קוֹרִין פְּסוּק עַל גְּבֵי מִכָּה בַשַּׁבָּת. וְהַדִּין דְּקָרִי עַל יִבְרוּחָה – אָסוּר.

”בּוֹא וְקָרִי אֶת הַפְּסוּק הַזֶּה עַל בְּנֵי שְׁהוּא מִתְּבַעַת.” ”תֵּן עָלַי סֶפֶר, תֵּן עָלַי תְּפִילִין, בְּשָׁבִיל שְׂיִשׁוֹן” – אָסוּר.

וְהָא תַנְי: אוֹמְרִים הָיוּ שִׁיר פְּגוּעִין בִּירוּשָׁלַיִם! אָמַר רַבִּי יוֹדֵן: כָּאֵן – מִשְׁנַפְּנָע, כָּאֵן – עַד שְׁלֵא נִפְּנָע. וְאִי זָהוּ שִׁיר פְּגוּעִין? ה' מָה רַבּוּ צָרִי, וְכַל הַמּוֹמְזוֹר. יוֹשֵׁב בְּסֶתֶר עֲלִיּוֹן, עַד כִּי אֲתָה ה' מִחֲסֵי עֲלִיּוֹן שְׁמַת מְעוֹנָד:

הַלְכָה ג'

מתני' לֹא תִצָּא אִשָּׁה בְּמַחַט הַנְּקוּבָה, וְלֹא בְּמַבְעַת שְׂיִשׁ עֲלֶיהָ חוֹתֵם, וְלֹא בְּכּוֹלִיָּר, וְלֹא בְּכּוֹבֶלֶת, וְלֹא בְּצִלוֹחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן. וְאִם יִצָּאת – תֵּיבַת הַטָּאת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.

וְחַכְמִים פּוֹטְרִין בְּכּוֹבֶלֶת וּבְצִלוֹחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן:

גמרא תַנְי: לֹא יִצָּא הַחַיִּט בְּמַחְטוֹ שְׁבַכְלִין. וְלֹא הַלְבָּלָר בְּקַלְמוֹס שְׁבַאֲזוֹ. וְהַצִּפֵּעַ בְּדַגְמָא שְׁבַאֲזוֹ. וְלֹא הַשּׁוֹלְחָנִי בְּדִינָר שְׁבַאֲזוֹ. וְאִם יִצָּאוּ – תְּרֵי אֵלוּ פְטוּרִין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: אוּמָן בְּאוּמְנָתוֹ – תֵּיב. הָא שְׂאָר כֹּל הָאָדָם – יוֹצֵאִין כְּבָד.

מִחֻלְפָּא שִׁיטְתִּיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר! דְּתַנְיֵין תַּמּוּ: וְאִם יִצָּאת – תֵּיבַת הַטָּאת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְהִכָּא הוּא אָמַר הַכִּין!

רַבִּי מְנָא אָמַר לָהּ סָתֵם, רַבִּי אֲבוּן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: תַּמּוּן – דְּרַף הוֹצָאָה בְּנָשִׁים.

[דף ל"ז ע"ב]

בְּרַם הִכָּא – טְפִלִין יוֹצֵאִין כְּבָד. מִחֻלְפָּה שִׁיטְתִין דְּרַבִּינִין! דְּתַנְיֵין תַּמּוּן: וְחַכְמִים פּוֹטְרִין בְּכּוֹבֶלֶת וּבְצִלוֹחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן. הָא בְּמַחַט הַנְּקוּבָה – תֵּיב. וְדָא הוּא אוּמָן בְּאוּמְנָתוֹ – תֵּיב!

אָמַר רַבִּי אֲבִין: תִּפְתָּר בְּאִשָּׁה גּוֹדְלָת.

רַבִּי אֲחָא בְּשֵׁם רַבִּי אֲבָא בַר רַב נַחֲמָן: דְּרַבִּי נַחֲמָיָה זוּ הוּא. דְּתַנְיֵין תַּמּוּן: טַבְעַת שֶׁל מִתְּכַת וְחוֹתֵם שֶׁל אֲחָא בְּשֵׁם רַבִּי אֲבָא בַר רַב נַחֲמָן. טַבְעַת שֶׁל אֲלִמוּג וְחוֹתֵמָה שֶׁל מִתְּכַת – מְהוּרָה.

תַּנִּי: רַבִּי נְחֵמְיָה מַחְלִיף. וְכֵן הָיָה רַבִּי נְחֵמְיָה אוֹמֵר: בְּטַבְעֵת – אַחֵר הוֹתֵמָה. בְּסֶלֶם – אַחֵר שְׁלִיכִיו. בְּקוֹלֵב – אַחֵר מַעֲמִידֵיו. וְנָעוּל – אַחֵר סִמְנִיָּירֵיו.

אָמַר רַבִּי אֵילָא: תִּיפְתָר דְּבָרֵי הַבַּל, בְּשֵׁהוּצִיאָהּ לְהֵתוּם בָּהּ.

רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא: הִיָּתְהָ עֲשׂוּיָה לְכֹף וּלְכֹף, הוֹצִיאָהּ לְהֵתוּם בָּהּ – תֵּיב. הוֹצִיאָהּ לְשֵׁם תְּכָשִׁיט – פְּטוּר אִף עַל הַהוֹתָם, שְׂאֵף הַהוֹתָם טְפִילָה לְתַכְשִׁיט:

הַלְכָה ד'

מתני' לא יצא האיש לא בסיוף, לא בקשת, ולא בתרים, ולא באלה, ולא ברמה. ואם יצא – תיב הטאת. רבי ליעזר אומר: תכשיטין הן לו. וחקמים אומרים: אינן לו אלא גנאי. שנאמר וכתתו חרבותם לאתים וחנויותיהם למזמרות.

בִּירֵית – טְהוֹרָה, וְיוֹצִיאֵין בָּהּ בְּשַׁבָּת. כְּבָלִים – טְמֵאִין, וְאִין יוֹצִיאֵין בְּהֵן בְּשַׁבָּת:

גמרא בתיב: וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים. מלמד שהיו מזינים בחמשה עשר מיני זין.

וְאִיזוּ הִיא הָאֵלֶּה? מִן מַה דְּתַנִּי רַבִּי יַעֲקֹב בַּר סִיסִי, רַבִּי יוֹסֵה: מֵאִימְתֵי תוֹרְמִין אֵת הַגֶּרֶן? מִשְׁתִּיעֶקֶר הָאֵלֶּה. הֵדָא אָמְרָה: בְּמִין דִּיִּיקְרוּ.

וּמַה טַּעֲמָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? חֲגוּר חֲרָבָה עַל יַרְדֵּי גְבוּר הוֹדֵךְ וְהַדְרָךְ. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבְּנָן? וְכַתְּתוּ חֲרֻבּוֹתָם לְאֵתִים – לְאֵטִין. וְחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמִזְמֵרוֹת – לְמִיגְזִיין.

רַבִּי חֵיָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בִּירֵית – כָּל שֶׁהִיא יְהוּדִית. כְּבָלִים – כָּל שֶׁהִשְׁלִשְׁלַת בְּנֵתִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּירֵית – זוֹ אֲצַעְדָּה.

דָּמַר רַב יְהוּדָה: וְנִקְרַב אֵת קַרְבָּן ה' אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְּלִי זָהָב אֲצַעְדָּה וְצִמִּיד טַבְעֵת עֲגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל נַפְשוֹתֵינוּ לְפָנֵי ה'.

אֲצַעְדָּה – זוֹ פְּרוּפְסָלָה.

צִמִּיד – שִׁירִיָּא. כְּמָה דְאֵת אָמַר: וְהַצְמִידִים עַל יְדֵיהָ.

טַבְעֵת – עִזְקִיָּאִי. עֲגִיל – קַדְשִׁיָּא. כְּמָה דְתִימַר: וְעֲגִילִים עַל אֲזִנָּהּ.

וְכוּמָז, יֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה טְפוּם שֶׁל רָחֵם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה טְפוּם שֶׁל דָּדִים.

בְּתֵיב (ישעיה ג): בַּיּוֹם הַהוּא יִסִּיר ה' אֵת תְּפֹאֶרֶת הָעֵקֶסִים.

קורדיקנייה. בְּמָה דְתִימָר: וּבְרַגְלֵיהֶם הִתְעַבְסָנָה. הַשְּׂבִיכִים – שְׁלֹמֹנִית. בְּמָה דְאֵת אָמַר: שְׂבִיכִים לְ שַׁבָּת. הַסְּהָרוֹנִים – עוֹנָקִיָה, בְּמָה דְאֵת אָמַר: וַיִּקַּח אֶת הַסְּהָרוֹנִים אֲשֶׁר בְּעוֹאֲרֵי גְמְלֵיהֶם.

הַנְּטִיפּוֹת – שְׁלִימִי. הַשִּׁירוֹת – שִׁירָאִין. וְהַרְעֵלוֹת – בְּלַנְדֵיָא. הַפְּאָרוֹת – בְּלִילֵיא. בְּמָה דְאֵת אָמַר: פְּאָרְכֶם עַל רְאִשֵׁיכֶם. וְהַצְּעֵדוֹת – פְּרוּפְסָלָה. הַקְּשׁוּרִים – קַרְקִישֵׁיָה. וּבְתֵי הַנְּפֶשׁ, תַּרְגָּם עֲקִילָם: אֲסָמוּ מוּבְרִיאָה. דְּבַר שְׁנַתָּן עַל בֵּית הַנְּפֶשׁ.

וְהַלְחָשִׁים – קְדֻשֵׁיא. דְּבַר שְׁהוּא נֹתָן עַל בְּתֵי הַלְחִישָׁת. הַטְּפָעוֹת – הַיִּזְקֵיא. נִזְמֵי הָאֶף – דְּבַר שְׁהוּא נֹתָן עַל גַּב הַחָטָם.

הַמַּחְלָצוֹת – פִּירוּזוּמָא. הַמַּעֲטָפוֹת – קוֹלְכִין וּמַעֲפָרִין. הַמַּטְפָּחוֹת – סַבְנֵיין רַבְרָבִין.

וְהַחֲרִיטִין – זוּגְרִין מְצִיירִין, וְאוֹלוּסְרִיקָא מְצִיירִין, בְּמָה דְתִימָר: וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיַּצֵּר אוֹתוֹ בַּחֲרִט.

הַגִּילְיוֹנִים – גְּלַגְלֵיָה. הַפְּדִינִים – סְדִינֵיא. הַצְּנִיפּוֹת – אוּלְרֵיא, בְּמָה דְתִימָר: וְאוֹמַר יִשִּׁימוּ הַצְּנִיף הַטְּהוֹר עַל רִאשׁוֹ. וּבְתִיב: וְהֵיית עֲטָרַת תְּפָאֲרַת בְּיַד ה'. וַצְּנִיף מְלוֹכָה בְּכַף אֱלֵהִיד.

הַרְדִּידִים – לְמוֹטָה, בְּמָה דְתִימָר: נִשְׂאוּ אֶת רְדִידֵי מַעְלֵי שׁוּמְרֵי הַחוֹמוֹת:

הַלְכָה ה'

מתני' יוֹצֵאָה אִשָּׁה בְּחוּטֵי שַׁעַר, בֵּין מַשְׁלָה, בֵּין מַשְׁלַל חֲבִירְתָּהּ, בֵּין מַשְׁלַל בְּהֵמָה.

וּבְמוֹטָפָת וּבְמַנְבוֹטִין – בְּזִמְן שֶׁהֵן תְּפוּרִין. בְּכַבּוּל, וּבְפָאָה נְכָרִית – בְּחֶצֶר. וּבְמוֹד שְׁפָאָזְנָה, וּבְמוֹד שְׁבַסְנַדְלָה, וּבְמוֹד שְׁהַתְקִינָה לְנִדְתָּהּ.

בְּפִלְפֵל, וּבְגַרְגָר מְלָה, וּבְכָל דְּבַר שֶׁתִּתֵּן לְתוֹף פִּיָּה. וּבְלֶבֶד שֶׁלֹא תִתֵּן בְּתַחִילָה בְּשַׁבָּת. וְאִם נָפַל – לֹא תַחֲזִיר.

שֵׁן תּוֹתְכַת וְשֵׁן שֶׁל זָהָב – רַבִּי מַתִּיר וְחֲכָמִים אוֹסְרִין:

גמרא אָנֹכּוּ כְּרַבִּי אִימִי אָמַר קוּמִי רַבִּי יְהוּדָה מְנַשְׂיָא בַר מְנַשֶּׁה בַר יִרְמְיָה: וּבְלֶבֶד שֶׁלֹא תִצֵּא לֹא יִלְדָה בְּשֵׁל זְקָנָה, וְלֹא זְקָנָה בְּשֵׁל יִלְדָה. וְהַתְגִּינִין: הַבְּנוֹת יוֹצֵאוֹת בְּחוּטֵיין! רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה: אֲפִילוּ כְּרוּף עַל צְוֹאָרָה.

רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא: תַּמָּן – אֲפִילוּ שְׂאִינָה יְכוּלָה לְהִבִּיא חוּט דּוּמָה לְשַׁעֲרָה – יוֹצֵאָה הִיא. בְּרַם הָכָא – לֹא תִצֵּא לֹא יִלְדָה בְּשֵׁל זְקָנָה וְלֹא זְקָנָה בְּשֵׁל יִלְדָה.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: כֹּל שֶׁהוּא תּוֹשֵׁב בְּשִׁיעַר – נִקְרָא פִּיאָה. רַבִּי יִנְאִי זְעִירָא, נָפַל

עוֹרְרִיהָ דְאִוְדְנִיָּהּ, בְּעָא מִיְהוֹרְתִיָּהּ בְּשַׁבְּתָא. וְגֵעְרוּ בּוּ חֲבָרִיו מִשּׁוּם תַּכְשִׁיט. רַבִּי יִנְאִי סָבַר מִימַר:
שָׁמֶן הוּא שְׁהוּא מְרַפָּא. וְחֲכָמִים סְבָרִין מִימַר: מוֹף הוּא שְׁהוּא מְרַפָּא.

וְלֹא בֶן אָמֵר רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב זְעִירָא: הַחֹשֶׁשׁ אָזְנוֹ – נֹתֵן שָׁמֶן עַל גְּבִי רֵאשׁוֹ וְלֹחֶשׁ, וּבִלְבָד
שְׁלֹא יִתֵּן לֹא בֵּיד וְלֹא בְּפִלִי רַבִּי יִנְאִי סָבַר מִימַר: הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי. וְחֲבָרִיו סְבָרִין מִימַר: אִין הִלְכָה
כְּרַבִּי יוֹסִי.

וְלֹא בֶן אָמֵר רַבִּי בָּא כֵּר פִּתְנָא, רַבִּי חֵיִיא כֵּר אֲדָא בְּשֵׁם רַב: הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי רַבִּי יִנְאִי סָבַר מִימַר:
אָדָם – לֹא עָשׂוֹ אוֹתוֹ כְּקַרְקַע. וְחֲבָרִיו סְבָרִין מִימַר: אָדָם כְּקַרְקַע הִיא.

וְלֹא בֶן אָמֵר רַבִּי זְעִירָא: עָשָׂה לוֹ רַבִּי חֵיִיא כֵּר אֲדָא בֵּית יָד לְמוֹף שְׁבָאָזְנוֹ. סְבָרִין מִימַר: אָדָם –
כְּקַרְקַע הוּא.

וּכְיָנִי? אֵלָא בִּינִי, רַבִּי יִנְאִי סָבַר מִימַר: אִין שְׂכִיחַ וּמְחַלְף בְּהֵן אַרְבַּע אַמּוֹת. וְחֲבָרִיו סְבָרִין מִימַר:
שְׂכִיחַ הוּא וּמְחַלְף בְּהֵן אַרְבַּע אַמּוֹת.

אָמֵר רַבִּי מְנָא: שְׁמַעִית טַעַם מִן רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא, וְלֹא אָנָּא יָדַע מַה שְׁמַעִית.

מִי בְּדוֹן? אָמֵר רַבִּי יוֹסִי: מִסְתַּבְּרָא בְּשׁוֹן שֶׁל זָהָב שְׁעֵמֶדָה לָהּ בִּיקָר – לֹא תַצֵּא, דִּי נִפְלְחָה וּמְחַזְרָה
לִיהָ.

שׁוֹן תּוֹתְבַת מַה אֵיִת לָדָּ? עוֹד הִיא מִבְּתַתָּה מִימּוֹר לְנִגְרָא עֶבֶד לִי חוֹרִי, הִיא נִפְלְחָה לִיהָ וּמְחַזְרָה
לִיהָ.

רַבִּי יִסָּה וְרַבִּי אַמּוּי, חַד חֲשַׁשׁ שִׁינִיָּהּ וְחוֹרִי לִיהָ חֲבָרִיהָ. חַד חֲשַׁשׁ אִוְדְנִיָּהּ וְחוֹרִי לִיהָ חֲבָרִיהָ. וְלֹא
יָדַעִין מַה אָמֵר דָּא, וּמָה אָמֵר דָּא.

מִן מַה דְרַבִּי יִסָּא שְׂאֵל לְאַסְיִינִיָּהּ דְרַבִּי יַעֲקֹב כֵּר אַחָא: מַה עֲבִידָא שִׁינִיָּהּ דְרַבִּי יַעֲקֹב כֵּר אַחָא
חֲבִירֵינוּ. מִן מַה דְלָא אָמֵר רַבִּי יִסָּא לֹא כְּטַלְחָה מִן יוֹמוּי, הֵנוּי: הוּא דְחוֹרִי לְשִׁינָא.

רַבִּי יִנְאִי פִתֵּר לָהּ בְּפִילְפֵל וּבְגִרְגָר מְלַח. וְחֲבָרִיו פִּתְרוּן לִיהָ עַל בּוּלְחָן:

הִלְכָה ו'

מתני' יוֹצֵאִין בְּסַלְעַ שְׁעַל חֲצִינִית. חֲבָנוֹת יוֹצֵאוֹת בְּחוּטִין, אֲפִילוּ בְּקִיסְמִים שְׁבָאָזְנִיקָן.

עֲרַבִּיּוֹת – יוֹצֵאוֹת רְעָלוֹת. וּמְדִיּוֹת – פְּרוּפּוֹת. וְכָל אָדָם. אֵלָא שְׁדַבְּרוּ חֲכָמִים בְּהֵוָה:

[דף ל"ח ע"א]

גמ' יוצאין בסלע שעל הציננית. פודגרה. רבי אהא בר רבי בא בר ממל: אפילו מס. והא תנינן: הפנות יוצאות בחומין? רבי בא בשם רב יהודה: אפילו כרוף על צוורה. אבא בר בא מפקד לשמואל בריה: לא תקבל עליך מתניתין. אלא: אבל לא בקוסמין שבאזנין. ביני מתניתא: ערכיות – יוצאות רעלות. מדיות – פרופות:

הלכה ז'

מתני' פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע, וכלכד שלא תפרוף בתחילה בשבת:

גמרא תני, רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא שנו אלא מטבע ואבן, הא באגוז – מותר, מפני שהוא מיטלטל. אמר רב אדא בר אהבה: אתיא דרבן שמעון בן גמליאל – ברבי מאיר. כמה דרבי מאיר אומר: דבר שהוא מיטלטל – מותר. בן רבן שמעון בן גמליאל אומר: דבר שהוא מיטלטל – מותר:

הלכה ח'

מתני' הקטע – יוצא בקב שלו; דברי רבי יהודה. ורבי מאיר אוסר. אם יש לו בית קבול בתיתין – טמא.

סמוכות שלו – טמאים מדרם, ויוצאין בהן בשבת, ונכנסין בהן לעזרה.

כפא סמוכות שלו – טמאין מדרם, ואין יוצאין בהן בשבת, ואין נכנסין בהן לעזרה. אנקטמין – טהורין, ואין יוצאין בהן:

גמרא שמואל אומר: יוצאין בו משום סנדל, ונכנסין בו לעזרה. רבי ינאי מקשה: יוצאין בו משום סנדל – והוא סנדל! נכנסין בו לעזרה – ואינו סנדל!

אמר רבי בעא: עד די תוות מקשה לה על דשמואל, קשייתה על דמתניתין! סמוכות שלו – טמאין מדרם, ויוצאין בהן בשבת.

[דף ל"ח ע"ב]

ונכנסין בהן בעזרה! אמר רבי מנא: אמור סופה דלית היא פליגא על דשמואל: כפא סמוכות שלו – טמאין מדרם, ואין יוצאין בהן בשבת, ואין נכנסין בהן לעזרה.

אנקטמין – טהורין, ואין יוצאין בהן. מהו אנקטמין טהורין? אמר רבי אבהו: הונם קטמין, המרא דיידא:

הלכה ט'

מתני' הַבְּנִים – יוֹצְאִין בְּקִשְׁרִים. וּבְנֵי מַלְכִים – בְּזוּגִין. וְכָל אָדָם, אֵלֶּא שְׂדֵדְבְרוּ חֲכָמִים בְּהוֹת.

יוֹצְאִין בְּבִיצַת הַחֶרְגוֹל, וּבִשְׁזֵן שֶׁל שׁוּעָל, וּבַמְסָמֵר הַצְּלוּב, מִשּׁוּם רְפוּאָה; דְּכַרִּי רַבִּי יוֹסִי.

וְרַבִּי מֵאִיר אֹסֵר אֶף בַּחֹל מִשּׁוּם דְּרָכֵי הָאֱמֹרִי:

גמרא הַבְּנִים יוֹצְאִין בְּקִשְׁרִים. בְּקִשְׁרֵי פוּאָה.

וּבְנֵי מַלְכִים בְּזוּגִין. רַבִּי זְעִירָא אָמַר: בְּזוּגִין שֶׁבְּצוּאָרוֹ. מַהוּ וְכָל אָדָם? בֵּין קַטְנִים עַנְיִים, בֵּין קַטְנִים עֲשִׂירִים.

רַבִּי אֵילָא אָמַר: בְּזוּגִין שֶׁבְּכִסּוֹתוֹ. מַהוּ וְכָל אָדָם? בֵּין גְּדוּלִים בֵּין קַטְנִים.

מִתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי זְעִירָא! יוֹצֵא הוּא אָדָם בְּזוּגִין שֶׁבְּכִסּוֹתוֹ, וְאִינוּ יוֹצֵא בְּזוּגִין שֶׁבְּצוּאָרוֹ. אֵלֶּא, פָּאן – בְּגְדוּלִים. וְכָאן – בְּקַטְנִים.

יוֹצְאִין בְּבִיצַת הַחֶרְגוֹל – טָב לְאוּדְנָא. וּבִשְׁזֵן שֶׁל שׁוּעָל – טָב לְשִׁינְתָּה. וּבַמְסָמֵר הַצְּלוּב – טָב לְעַכְבִּיתָא. אֵית תַּנְיִ תַּנְיִ וּמְחִלִּיף. רַבִּי תַנְיָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן – כְּמִתְנִיתִין. רַבִּי שְׁמוּאֵל וְרַבִּי אֶבְהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן – כְּמִתְנִיתִין.

רַבִּי שְׁמוּאֵל, רַבִּי אֶבְהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל שֶׁהוּא מְרַפָּא – אֵין בּוּ מִשּׁוּם דְּרָכֵי הָאֱמֹרִי.

”דְּרָגֵי דְרַגִּיבַת” – מִשּׁוּם דְּרָכֵי הָאֱמֹרִי. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: מִשּׁוּם דְּגוֹן עֲבוּדָה זָרָה. וְרֵאשׁ דְּגוֹן וּשְׁתֵּי כַפּוֹת יָדָיו.

”דְּגוֹנוּ דְּגִי” – מִשּׁוּם דְּרָכֵי הָאֱמֹרִי. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: מִשּׁוּם דֵּן עֲבוּ”ם. וְאָמְרוּ חֵי אֱלֹהֵיךָ דֵּן.

”לֹא לָאו” – מִשּׁוּם דְּרָכֵי הָאֱמֹרִי. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: מִשּׁוּם עֲבוּדָה זָרָה. וְיֵאמְרוּ לֹאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרַכִּיךָ לֹא חֲפָצְנּוּ.

תַּנְי רַבִּי חֵיָא: עֲמֵד עֲצֵם בְּגִרְוֹנוֹ – נוֹתֵן מֵאוֹתוֹ הַמִּין עַל רֵאשׁוֹ, וְאֵין בּוּ מִשּׁוּם דְּרָכֵי הָאֱמֹרִי.

תַּנְי רַבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוֹנֵנוּ – אֶף עַל פִּי שְׂאִין נַחֵשׁ יֵשׁ סִימּוֹן. וּבִלְכַד לְאַחַר שְׁלֶשֶׁה סִימָנִים. כְּגוֹן וְאֵין בְּבוֹאֵי מִפְּדָן מִתָּה עֲלֵי רַחֵל. יוֹסֵף אֵינְנוּ וְשְׂמֵעוֹן אֵינְנוּ וְאֵת בְּנֵימִין וְגו’.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הוֹלְכִין אַחַר שְׂמִיעַת בֵּת קוֹל. מַה טַּעְמָא? וְאֲזַנִּיךָ תִּשְׁמַעְנָה דְּבַר מֵאַחֲרֶיךָ לְאֹמַר זֶה הַדֶּרֶךְ לָבוּ בּוּ.

רַבִּי לִיעֶזֶר עָאֵל לְפִנְיֵיהּ אֲתָא אַבְטִיזְנָם דְּרוּמָאֵי וְאַקוּמִיָּה מֵאַחֲרֵיהּ וְיַתֵּב לִיהּ. אָמַר הֲכִין כָּל עָמָא

מִסְכַּת יוֹם-טוֹב (בִּיצָה) פֶּרֶק רְבִיעִי

א. הִיָּה אוֹכֵל בְּעֵנָבִים מְעֻרָב יוֹם-טוֹב, וְהוֹתִיר וְהֶעֱלָן לִגַּג לַעֲשׂוֹת מִהֵן צְמוּקִין. בְּתַאנִּים, וְהוֹתִיר וְהֶעֱלָן לִגַּג לַעֲשׂוֹת מִהֵן גְּרוּגְרוֹת - לֹא יֵאכֵל מִהֵן בְּיוֹם-טוֹב עַד שִׁזְמִין מִבְּעוֹד יוֹם, לְפִי שְׂאִינָן מִן הַמוּכָן. סוֹכֵי תַאנִּים¹ וּבִהֵן תַאנִּים, מְכַבְּדוֹת-תְּמָרִים וּבִהֵם תְּמָרִים, הַכְּנִיסֵן לְעֻצִּים - אֵין אוֹכְלִים מִהֵן בְּיוֹם-טוֹב. לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה - אוֹכֵל מִהֵן בְּיוֹם-טוֹב. וּמִתְחִילִין בְּאוֹצֵר בַּתְּחִלָּה, וּמְשַׁלִּין פְּרוֹת דֶּרֶךְ אֲרָבָה בְּיוֹם-טוֹב. אֵין מְשַׁלְּשִׁין אוֹתָן דֶּרֶךְ חִלּוּנוֹת, אֲבָל מוֹרִידִין אוֹתָן דֶּרֶךְ סְלָמוֹת.

ב. אֲרַבַּע רְשׁוּת וְאַרְבַּע מְצוּוֹת הֵן, הָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין, בֵּין בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ בֵּין בְּבִגְדֵי הַדְּיוּט. וְהַכּוֹתֵב שְׁתֵּי אוֹתוֹת, בֵּין בְּכַתְבֵי קֹדֶשׁ בֵּין בְּכַתְבֵי הַדְּיוּט - בְּשֶׁבֶת חֵיב חֲטָאֵת, וּבְיוֹם-טוֹב לֹקֵה אֲרַבְעִים. וְהָאוֹרֵג חוּט אֶחָד, בֵּין בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ בֵּין בְּבִגְדֵי הַדְּיוּט. וְהַכּוֹתֵב אוֹת אֶחָת, בֵּין בְּכַתְבֵי קֹדֶשׁ בֵּין בְּכַתְבֵי הַדְּיוּט - בְּשֶׁבֶת חֵיב חֲטָאֵת, בְּיוֹם-טוֹב לֹקֵה אֲרַבְעִים; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: בֵּין בְּשֶׁבֶת וּבֵין יוֹם-טוֹב - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁבוּת.

ג. אֵלוֹ הֵן מִשּׁוּם שְׁבוּת: לֹא עוֹלִין בְּאֵילָן, וְלֹא רוֹכְבִין עַל גְּבֵי בְּהֵמָה, וְלֹא שְׁטִין עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְלֹא מְסַפְּקִין, וְלֹא מְטַפְּחִין, וְלֹא מְרַקְדִין. וְאֵלוֹ הֵם מִשּׁוּם רְשׁוּת: לֹא דְנִין, וְלֹא מְקַדְשִׁין, וְלֹא חוֹלְצִין, וְלֹא מֵיבְמִין. וְאֵלוֹ הֵן מִשּׁוּם מְצוּוֹה: לֹא מְקַדְשִׁין, וְלֹא מְעֲרִיכִין, וְלֹא מְגַבִּיחִין תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת. וְכֹל אֵלוֹ בְּיוֹם-טוֹב אָמְרוּ, קָל וְחֵמֵר בְּשֶׁבֶת! וְאֵין בֵּין יוֹם-טוֹב לְשֶׁבֶת אֶלָּא אֲכָל נֶפֶשׁ בְּלֶבֶד. וְכֹלֵן שֶׁשְׂעָאן יִשְׂרָאֵל, בֵּין אֲנוּסִין, בֵּין שׁוּגְגִין, בֵּין מְזִידִין, בֵּין מְטַעִין - מֵה שֶׁעָשָׂה עֲשׂוּי, בְּשֶׁבֶת, וְאֵין צְרִיךְ לֹמַר בְּיוֹם-טוֹב.

ד. הִבְהֵמָה וְהַפְּלִים - כְּרַגְלֵי הַבְּעָלִים. הַמוּסָר בְּהֵמָתוֹ לְבָנוּ אוֹ לְרוּעָה - הָרִי זֶה כְּרַגְלָיו. כָּלִים הַמֵּיחָדִים לְאֶחָד מִן הָאֲחִים שְׁבֻבִית - הָרִי אֵלוֹ כְּרַגְלָיו. וְשְׂאִינָן מִיחָדִים - לְמָקוֹם שְׂכָלָן הוֹלְכִין, מִהֵלָּה. בְּצַפּוֹן כְּרַגְלָיו שֶׁל זֶה בְּדָרוֹם, בְּדָרוֹם כְּרַגְלָיו שֶׁל זֶה בְּצַפּוֹן, אִם מַצְעוֹ אֶת הַתַּחֲוּם - לֹא יָזוּז מִמְּקוֹמוֹ.

ה. חֲמוּר - כְּרַגְלֵי מַחְמָר, פָּרָה - כְּרַגְלֵי הָאֶכָר. בְּהֵמָה - כְּרַגְלֵי הַרוּעָה. רַבִּי דוּסָא אוֹמֵר: הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִחִבְרוֹ בְּעֻרָב יוֹם-טוֹב, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא מְסַרְהָ לוֹ אֶלָּא בְּיוֹם-טוֹב - הָרִי הִיא כְּרַגְלֵי הַלּוֹקֵחַ. וְהַמוּסָר בְּהֵמָה לְרוּעָה מִן הַרוּעָה, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הוֹדִיעַ עָלֶיהָ לְרוּעָה - הָרִי הִיא כְּרַגְלֵי הַרוּעָה. הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִחִבְרוֹ מְעֻרָב יוֹם-טוֹב - כְּרַגְלֵי הַלּוֹקֵחַ. בְּיוֹם-טוֹב - כְּרַגְלֵי הַמוּכָר.

ו. הַלּוֹקֵחַ בְּשָׂר מִן הַטֶּבַח מְעֻרָב יוֹם-טוֹב - כְּרַגְלֵי הַלּוֹקֵחַ. וּבְיוֹם-טוֹב - כְּרַגְלֵי הַמוּכָר. הַשּׁוֹאֵל חֲלוֹק מִחִבְרוֹ מְעֻרָב יוֹם-טוֹב - כְּרַגְלֵי הַשּׁוֹאֵל. בְּיוֹם-טוֹב - כְּרַגְלֵי הַמְּשַׁאֵל. שְׁנַיִם שֶׁשְׂאֵלוֹ חֲלוֹק אֶחָד בְּשֶׁתְּפוּת, אֶחָד לֵילֵךְ בּוֹ שְׁחֲרִית לְבֵית הַמְּדַרְשׁ, וְזֶה לֵילֵךְ בּוֹ עֲרִבִית לְבֵית הַמְּשַׁאֵל - כְּרַגְלֵי הַמְּשַׁאֵל. הָאִשָּׁה שֶׁשְׂאֵלָה מִחִבְרָתָהּ תְּבַלִּין, מֵיָם וּמִלַּח, מְעֻרָב יוֹם-טוֹב - כְּרַגְלֵי הַשּׁוֹאֵל. נִתְּנָה לְעֶסְתָּהּ הָרִי אֵלוֹ כְּרַגְלֵי שְׁתִּיחֵן. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר בְּמַיִם, מִפְּנֵי שְׁנִבְלָעִין בְּעֶסֶה.

ז. הַגְּחָלָת כְּרַגְלֵי הַבְּעָלִים, וְשִׁלְהִבְתּוֹ בְּכָל מְקוֹם. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֱמָרוּ בְּגִחָלָת (א): גִּחָלָת שֶׁל הַקֹּדֶשׁ - מוֹעֲלִין בָּהּ. שִׁלְהִבְת - לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין בָּהּ. (ב): גִּחָלָת שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - אֲסוּרָה. וְשִׁלְהִבְת - מִתְּרַת. (ג): הַמוּצִיא גִּחָלָת לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים - חֵיב. שִׁלְהִבְת - פְּטוּר. (ד): הַמוּדָר הִנָּאָה מִחִבְרוֹ - אֲסוּר בְּגִחָלָתוֹ, וּמִתָּר בְּשִׁלְהִבְתּוֹ.

¹ עֲנַפֵּי תַאנִּים קְצוּצִים מִן הָאֵילָן.

לשחטן ביום-טוב. אלו הן מדבריות הרועות באפר לעולם.

(ה): מברכין על השלהבת ואין מברכין על הגחלת.

מסכת ראש השנה פרק ראשון

א. ניסן - ראש השנה למלכים, ולרגלים, ולחדשים, ולעבורין, ולתרומת שקלים. ויש אומרים: אף לשכירות בתים. כיצד למלכים? מת באדר, ועמד אחר תחתיו באדר - מונין שנה לזה ולזה. מת בניסן, ועמד אחר תחתיו בניסן - מונין שנה לזה ולזה. מת באדר, ועמד אחר תחתיו בניסן - הראשונה נמנית לראשון, והשנייה נמנית לשני.

ח. בור של שני שבטים - משלשל וממלא הימנו בשבת. בור שבין שני תחומין - אין ממלאין ממנו בשבת, אלא אם כן עשו לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים. הנהרות ומעינות המושכין - הרי הן כרגלי כל אדם.

ט. מי שהיו פרותיו בעיר אחרת, וערבו בני אנשי אותה העיר לבוא אצלו - לא יביאו לו מפרותיו, אלא אם כן היו רגליו מעורבות לשם. ואם יש שם אפטרופוס - מביאין על פי אפטרופוס. מי שזמן אצלו אורחים - לא יוליכו בדיהן מנות, אלא אם כן זכה להם אחר במתנותיהן מערב יום-טוב. מה הן מוציאין מבית המשתה? חתיכה וגלוסקמא ומצה מתבלת. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מקום שנהגו לחלק אגוזין וקליות - יוליכו בנו ובתו הקטנים. מוליכין עמו לבית האכל ולבית המשתה ולבית השמחה. במקום שנהגו, לא יתן אדם ממנתו לבנו ולבתו של בעל הבית מפני הכבוד.

ב. כיצד לרגלים? אחד הנודר, ואחד המעריך, ואחד המקדיש - אינו עובר משום "בל תאחר" עד שיעברו עליו רגלי השנה כלה. רבי שמעון אומר: שלש רגלים כסדרן, וחג המצות ראשון. וכן היה רבי שמעון אומר: פעמים שהן שלשה, ופעמים שהן ארבעה, פעמים שהן חמשה. כיצד? נדר לפני הפסח, עד שיעברו עליו: הפסח, ועצרת, והחג; נדר לפני עצרת, עד שיעברו עליו: עצרת, והחג, והפסח, והעצרת, והחג; נדר לפני החג, עד שיעברו עליו: החג, והפסח, ועצרת, והחג.

י. אין חפיץ ואין מתגרדין ביום-טוב, ואין שפין כלי כסף בגרתיקין³, ואין מדיחין את הכלים בנתר ביום-טוב, אבל מדיחין אותן במלח ובמרסן בשבת. ואין צריך לומר ביום-טוב. אלו הן מדבריות: היוצאות בפסח ונכנסות ברביעה. ביתות: אלו שלנו בתוך התחום. רבי אומר: אלו ואלו היוצאות חוץ לתחום, אף על פי שלא נכנסו לתוך התחום אלא משחשכה - מתר

ג. כיצד לחדשים? זה שנאמר "בחדש הראשון, ובחדש השני", אין מתחילין למנות אלא מראשון, שנאמר (שמות יב): "והחדש הזה לכם ראש חדשים". שלומב"ר

² אין משפשפים את הגוף בכח בשבת ויום טוב.

³ עפר שגדל בקבית של זון וקורים לו 'אלום', והוא עפר תקון כלי כסף, וגורר אותו, שחכסוף הוא רך ויש בזה משום ממהק שהוא אב מלאכה.

ו. באַחד בְּאֵלּוּל ראש השנה למעשר בהמה. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: באַחד בתשרי. אמר רבי שמעון בן עזאי: הואיל ואלו אומרים באַחד בְּאֵלּוּל, ואלו אומרים באַחד בתשרי, יהא האלוליים מתעשרין לעצמן. כיצד? נולדו ה' באב, וה' בְּאֵלּוּל, ה' בְּאֵלּוּל, וה' בתשרי - אין מצטרפין. ה' בתשרי, וה' באב - הרי אלו מצטרפין.

ז. תשרי - ראש השנה לשנים, ולשמיטין, וליובלות, לנטיעה, ולירקות, ולמעשרות, ולגדרים. כיצד לשנים ולשמיטין וליובלות? אין מתחילין למנות לשנים ולשמיטין וליובלות אלא מתשרי.

כיצד לנטיעה? אַחד הנוטע, ואַחד המבריך, ואַחד המרכיב שלושים יום לפני ראש השנה - עלתה לו שנה, ומתחילין לקימן בשביעית. פחות מכאן - לא עלתה לו שנה, ואסור לקימן בשביעית. ופרות נטיעה זו אסורים עד חמשה עשר בשבט, אם ערלה - ערלה, אם רבעי - רבעי.

ח. כיצד לירקות? לקט ירק בערב ראש השנה עד שלא בא השמש, וחזר ולקט אחר משבא השמש - אין תורמין ומעשרין מזה על זה, מפני שזה חדש וזה ישן. היתה שניה ונכנסת שלישית, הראשון מתעשר מעשר שני, והשני מתעשר מעשר עני. לקט אתרוג בערב ט"ו בשבט עד שלא בא השמש, וחזר ולקט אחר משבא השמש - אין תורמין ומעשרין מזה על זה, מפני שזה חדש וזה ישן. היתה שלישית ונכנסה רביעית - הראשון מתעשר מעשר עני, והשני מתעשר מעשר שני.

ט. כיצד לגדרים? המודר הנאה מחברו לשנה - מונה שנים עשר חדש מיום ליום, אם אמר "לשנה זו" - אפלו לא נדר הימנו אלא באַחד בְּאֵלּוּל - אין לו אלא עד א' בתשרי.

י. בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, שנאמר (תהלים לג): "היוצר יחד לבם" וגו'. ואומר (שם פא): "תקעו בחדש שופר", ואומר: "כי חק לישראל הוא" וגו'. קדשוהו בית דין - הדין נכנס לפניו, ואם לאו - אין הדין נכנס לפניו. וכן אתה מוצא בעמר של מן, אם בא חדש בזמנו - היה מתעפב לשלשה ימים, ואם לאו - היה מתעפב יותר.

יא. אמר רבי יהודה משום רבי עקיבא: אמרה תורה - הבא שעורין בפסח שהוא פרק שעורין, כדי שתתברך לךם תבואה שבשדות. הבא חטים ובפורים בעצרת שהוא פרק אילן, כדי שיתברכו לךם פרות אילן. נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו עליכם מי גשמים, אמרו לפני מלכות וזכרונות ושופרות, מלכות - כדי שתמליכוני עליכם. זכרונות - כדי שייבא זכרוכם לפני לטובה, אמרו לפני שופרות - כדי שתעלה תפלתכם בתרועה לפני.

יב. הכל נדונין בראש השנה וגזר דינם נחתם ביום הכפורים; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: הכל נדונין בראש השנה, וגזר דינו של כל אַחד ואַחד נחתם בזמנו. בפסח - על התבואה, בעצרת - על פרות האילן, בחג - על המים; וגזר דינו של אדם נחתם ביום הכפורים. רבי יוסי אומר: אדם נדון בכל יום, שנאמר (איוב ז): "ותפקדנו לבקרים". רבי נתן אומר: אדם נדון בכל שעה, שנאמר: "לרגעים תבחננו".

יג. על ששה חדשים השלוחין יוצאין. רבי התקין שיהו יוצאין אף על אדר שני, מפני הפורים.

יד. בראשונה היו מקבלין עדות החדש מפל אדם. פעם אחת שָׁכְרוּ בִיתוֹסִין שְׁנֵי עֵדִים לְבֹא לְהַטְעוֹת אֶת הַחֲכָמִים, לְפִי שְׂאִין הַבִּיתוֹסִין מוֹדִים שֶׁתְּהֵא עֲצֵרַת אֱלֹא אַחַד בְּשֶׁבֶת, בֹּא אַחַד וְאָמַר עֲדוּתוֹ וְהִלֵּךְ לוֹ, וּבֹא הַשְּׁנִי וְאָמַר: עוֹלָה הֵייתִי בְּמַעֲלֵה אַדְמַיִם, וְרֵאִיתִי רְבוּץ בֵּין שְׁנֵי סֻלְעִים,

יז. לְמָה לֹא נִתְפָּרְשׁוּ שְׁמוֹתַן שֶׁל זְקֵנִים? שְׁלֹא יֵהָא כָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹמֵר: 'הֲרִינִי בֵּא לְהִקְשִׁי אֶת רַבִּי פְּלוֹנִי לְאֶלְדָּד וּמִיָּד, וְאֶת רַבִּי פְּלוֹנִי לְנִדְב וְאֶבִּיהוּא'.

וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שְׁמוּאֵל א יב): "ה' אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן, וְאוֹמֵר (שִׁם): "וַיִּשְׁלַח ה' אֶת יְרֻבְעֵל וְאֶת בְּדֹן וְאֶת יִפְתָּח וְאֶת שְׁמוּאֵל". "יְרֻבְעֵל" - זֶה גִדְעוֹן. "בְּדֹן" - זֶה שְׁמִשׁוֹן. "יִפְתָּח" - כְּמִשְׁמַעוֹ. וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים טז): "מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכַהֲנֵינוּ וְגו'; שֶׁקָּל הַכְּתוּב שְׁלֹשָׁה קָלֵי עוֹלָם בֵּין שְׁלֹשָׁה גְדוּלֵי עוֹלָם, לְלִמְדָד, שְׁבִית דִּינוֹ שֶׁל יְרֻבְעֵל גְּדוּל לִפְנֵי הַמָּקוֹם כְּבִית דִּינוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. וְכִבִּית דִּינוֹ שֶׁל יִפְתָּח גְּדוּל לִפְנֵי הַמָּקוֹם כְּבִית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל, לְהוֹדִיעַ שֶׁפָּל מִי שְׁנַתְּמָנָה פָּרָנֶס עַל הַצְּבוּר, אֶפְלוֹ קַל שְׁבָקִלִים, שֶׁקוֹל כְּאֲבִיר שְׁבָאבִירִים! וְכֵן הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יז): "וְכַאֲתָּ אֵל הַכַּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֵל הַשׁוֹפֵט" - אֵין לָךְ אֵלָּא שׁוֹפֵט שְׁבָדוֹרָךְ; וְאוֹמֵר (קֹהֶלֶת ז): "אֵל תֹּאמֵר מֶה הִיָּה וְגו', שֶׁהַיָּמִים הָרֵאשׁוֹנִים הֵיוּ טוֹבִים".

מִסְכַּת רֵאשׁ הַשָּׁנָה פָּרָק שְׁנִי

א. קִדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ בְּזִמְנֹו וּנְמַצְאוּ עֲדִים זוֹמְמִין - הֲרִי זֶה מְקַדָּשׁ. קִדְּשׁוּהוּ בְּלִילָה - אֵינוֹ מְקַדָּשׁ. קִדְּשׁוּהוּ אֲנוּסִין, שׁוּגְגִין, מְזִידִין וּמְטָעִין - הֲרִי זֶה מְקַדָּשׁ. קִדְּשׁוּהוּ לִפְנֵי זִמְנֹו, אוֹ לְאַחַר עֲבוּרוֹ - פְּחוֹת מְשַׁלְשִׁים יוֹם אוֹ יוֹתֵר עַל שְׁלֹשִׁים, יְכוּל יֵהָא מְקַדָּשׁ - תְּלַמּוּד לּוֹמֵר (שְׁמוֹת יב): "חֹדֶשׁ" - אֵין חֹדֶשׁ פְּחוֹת מְשַׁלְשִׁים יוֹם, לֹא נִרְאִית לְבַנְּה לְשָׁנֵי יָמִים, יְכוּל יִקְדָּשׁוּהוּ לְאַחַר שְׁנֵי יָמִים? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר: "יוֹם" - אֵין לוֹ אֵלָּא יוֹם אֶחָד בְּלַבָּד.

ב. בְּתַעֲנִיּוֹת תּוֹקַעִין שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ, וּבְמִסְעוֹת שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ, עַל כָּל דְּגָל וְדָגָל; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: שְׁלֹשׁ עַל כָּל מְטָה וּמְטָה. בְּמָה הֵן תּוֹקַעִין? בְּחֻצוֹצְרוֹת שְׁעָשָׂה מֹשֶׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה תּוֹקַעִין בְּשֵׁל זְכָרִים, וּבִיּוֹבֵל

רֵאשׁוּ דוּמָה לְעַגְל, אֲזַנְיֹו דוּמָה לְגָדִי, קִרְנָיו דוּמָה לְצִבִּי, וּזְנָבֹו מְנַחַת בֵּין יְרֻכּוֹתָיו, רְאִיתִי וּנְרַתַּעְתִּי וּנְפַלְתִּי לְאַחֲוֹרִי, וְהֲרִי מְאֵתִים זֵוּ צְרוּרִין לִי בְּפוּנְדָתִי. אָמְרוּ לוֹ: מְאֵתִים זֵוּ נְתוּנִין לָךְ בְּמַתָּנָה, וְהַשׁוֹכְרָךְ יִמְתַּח עַל הַעֲמוּד; מָה רְאִית לְזַקֵּק לְכָךְ? אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי שְׁשִׁמְעָתִי שְׁבִיתוּסִין מִבְּקָשִׁין לְהַטָּעוֹת אֶת חֻכְמִים, אֲמַרְתִּי: "מוֹטָב אֵלַיךְ אֲנִי וְאוֹדִיעַ אֶת חֻכְמִים".

טו. אִם אֵין מְפִירִין אוֹתוֹ - מְשַׁלְחִין עֲדִיו עִמוֹ, אֶפְלוֹ בְּשַׁבָּת. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי נְהוֹרָאִי, שְׁבֵא עִם הָעֵד בְּשַׁבָּת לְאוּשָׁא וְהָעֵיד בּוֹ. בְּרֵאשׁוּנָה הָיוּ מְשִׁיאִין מְשׁוּאוֹת בְּרֵאשֵׁי הָרִים הַגְּבוּהִים, בְּהַר הַמְּשַׁחָה, בְּסַרְטָבָא, בְּגַדְפִּינָא, בְּחַכְרוֹן, בְּכִית בַּלְתִּין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֶף חָרוּם, וְכִיָּה, וְגַדְר וְחַכְרוֹתָיָהּ.

טז מְאִימְתִי מְשִׁיאִין עַל הַחֹדֶשׁ? לְאוֹר עֲבוּרוֹ! כִּיצַד? חַל לְהִיּוֹת עָרֵב שַׁבָּת וְשַׁבָּת, מְשִׁיאִין עֲלָיו לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְאִם בֵּא בְּזִמְנֹו - מְשִׁיאִין עֲלָיו, וְאִם לֹאוֹ - אֵין מְשִׁיאִין עֲלָיו. עַל כָּל רֵאשֵׁי חֹדְשִׁים הָיוּ מְשִׁיאִין מְשׁוּאוֹת. אָמַר אֶחָד: לִפְנֵיהָ רְאִיתִי - לֹא אָמַר כְּלוּם. לְאַחֲרֶיהָ - דְּבָרָיו קִימִין. לְצַפּוּנָה - לֹא אָמַר כְּלוּם. לְדְרוּמָה - דְּבָרָיו קִימִין. אֶחָד אוֹמֵר: "רְאִיתִי גְבוּהַ שְׁתֵּי מְרֻדְעוֹת", וְאֶחָד אוֹמֵר: "שְׁלֹשָׁה" - עֲדוּתָן קִימָת. אֶחָד אוֹמֵר: "שְׁלֹשָׁה", וְאֶחָד אוֹמֵר: "חֻמְשָׁה" - אֵין מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה. אֲבָל מְצַטְרַף הוּא עִם אַחֲרִים. אֶחָד אוֹמֵר: "רְאִיתִי מְטָה וְאֶחָד אוֹמֵר רְאִיתִי זְקוּף" - אֵין מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה, אֲבָל מְצַטְרַף הוּא עִם אַחֲרִים. רְאִיתִי חֻצִּיו בְּעֵנָן לֹא אָמַר כְּלוּם חֻצִּיו בַּעֲשִׂישָׁה לֹא אָמַר כְּלוּם חֻצִּיו בְּמִים לֹא אָמַר כְּלוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר: אִם לֹא נִרְאָה בְּזִמְנֹו - אֵין מְקַדָּשִׁין אוֹתוֹ, שְׁכַכְר קִדְּשׁוּהוּ שְׁמַיִם. וְכֵן הִיָּה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר: אֵין הַשְּׁלוּחִין יוֹצְאִין לְסוּרְיָא, עַד שִׁישְׁמַעוּ מִפִּי בֵּית דִּין לְמַחֲר.

בְּשֵׁל יַעֲלִים, נִתְּנוּ חֻקִּים אֶת הַמְצוּי לְמְצוּי, וְאֶת שְׂאִינוֹ מְצוּי לְשְׂאִינוֹ מְצוּי.

אַזְנָה, וְאוֹמֵר (מְשָׁלִי כג): "תִּנְהַ בְּנֵי לְבָבָ לִי וְעֵינַיִךְ דְּרָכֵי תִצְרְנָה" וְגו'.

ו. וְעוֹד זֹאת הֵיטָה יְרוּשָׁלַיִם יִתְּרָה עַל יִבְנָהּ, שְׁכָל עִיר שְׂרֹאָה וְשׁוֹמֵעַת וְקוֹרְבָהּ, וְיִכּוֹלָה לְבֹא, שְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֵלוֹ בְּתוֹכָהּ - תּוֹקֵעִין בָּהּ. וְיִבְנָהּ - לֹא הָיוּ תּוֹקֵעִין אֶלָּא בְּבֵית דִּין בְּלִבָּד.

ג. שׁוֹפֵר אַרְוֵךְ שְׁקֶצְרוֹ - כְּשֵׁר. גִּרְדוֹ בֵּין מִבְּפָנִים בֵּין מִבְּחוּץ - כְּשֵׁר. צְפָהוּ זָהָב, מִבְּפָנִים - פְּסוּל. מִבְּחוּץ - כְּשֵׁר. צְפָהוּ בְּמָקוֹם הַנְּחַת פִּיּוֹ, אוֹ שֶׁהוֹסִיף עָלָיו כָּל שְׁהוּא - אֶפְלוֹ בְּמִינוֹ פְּסוּל. נִקְבּ וְסִתְמוּ - אֶפְלוֹ בְּמִינוֹ, אִם מְעַכֵּב אֶת הַתְּקִיעָה - פְּסוּל. וְאִם לֹאוֹ - כְּשֵׁר. נִתֵּן שְׁנֵי שׁוֹפְרוֹת זֶה בְּתוֹךְ זֶה וְתַקַּע, אִם קוֹל הַפְּנִימִי שָׁמַע - יֵצֵא, אִם קוֹל הַחִיצוֹן שָׁמַע - לֹא יֵצֵא. כִּמָּה הוּא שְׁעוֹר שׁוֹפֵר? כְּדֵי שְׂאִיחֻז בִּידוֹ אַחַת וְיִתְקַע.

ז. רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צְדוּק אוֹמֵר: אִם לֹא נִרְאָה בְּזַמְנֵנוּ - אֵין מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ, שֶׁכָּבֵר קִדְשׁוֹהוּ שָׁמַיִם. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם לֹא נִרְאָה בְּזַמְנֵנוּ - אֵין מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ, שֶׁכָּבֵר חֲדָשׁ שֶׁלְּפָנָיו קִדְּשׁוֹ. שְׁמַעוֹן בֶּן הִסְגָן אוֹמֵר: אִם בָּאוּ עֲדִים מִן הַמְּנַחָה וְלִמְעָלָה - תּוֹקֵעִין הָיוּ, אֲבָל אֵין מוֹסִיפִין קָרְבָן עַד שֶׁיִּקְדְּשׁוּ הַחֹדֶשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְחָה: דְּבָרִים אֵלוֹ הֵתִקְיָן רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זְכַאי מִשְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לְכַשְׁיִבְנָה הַבַּיִת בְּמַהֲרָה יִחְזְרוּ דְבָרִים אֵלוֹ לְיוֹשְׁנָם.

ד. הַכֹּל חֵיבִין בְּתַקִּיעַת שׁוֹפֵר: כֹּהֲנִים, לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִים, גֵּרִים, וְעַבְדִּים מִשְׁחָרְרִין, חֲלָלִים, נִתְיָנִים, מְמֹזְרִים, חֲרָשׁ, שׁוֹטָה וְקִטָּן, סָרִיס אָדָם וְסָרִיס חֲמָה, פְּצוּעַ דְּכָה וְכֹרוֹת שְׁפָכָה - כֻּלָּן חֵיבִין, וּמוֹצִיאִין אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבְתָן. טוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס - חֵיבִין, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבְתָן. אַנְדְּרוֹגִינוֹס - מוֹצִיא אֶת מִינוֹ, וְאֵינוֹ מוֹצִיא אֶת שְׂאִינוֹ מִינוֹ. טוֹמְטוֹם - אֵינוֹ מוֹצִיא, לֹא אֶת מִינוֹ וְלֹא אֶת שְׂאִינוֹ מִינוֹ. וְכֵן מִי שֶׁחֲצִיּוֹ עָבַד וְחֲצִיּוֹ בֶּן חוֹרִין - אֵינוֹ מוֹצִיא לֹא אֶת מִינוֹ וְלֹא אֶת שְׂאִינוֹ מִינוֹ. נְשִׁים וְעַבְדִּים וְקִטְנִים - פְּטוּרִין, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבְתָן.

ח. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּתִיב (וַיִּקְרָא כג): "שְׁבַתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קִדְּשׁ"; "שְׁבַתוֹן" - זוֹ קִדְּשַׁת הַיּוֹם. "זִכְרוֹן" - אֵלוֹ זְכֵרוֹנוֹת. "תְּרוּעָה" - אֵלוֹ שׁוֹפְרוֹת. "מִקְרָא קִדְּשׁ" - קִדְּשׁוֹ בְּעִשִׂית מְלֹאכָה. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָה: מִפְּנֵי מָה לֹא נֹאמַר "שְׁבַתוֹן" שְׁבוֹת! שְׁבוּ פֶתַח הַכְּתוּב תְּחִלָּה?! אֶלָּא "שְׁבַתוֹן" - קִדְּשׁוֹ בְּעִשִׂית מְלֹאכָה. "זִכְרוֹן" - אֵלוֹ זְכֵרוֹנוֹת. "תְּרוּעָה" - אֵלוֹ שׁוֹפְרוֹת. "מִקְרָא קִדְּשׁ" - זוֹ קִדְּשַׁת הַיּוֹם.

ה. הַתּוֹקַע וּמִתְעַסֵּק, וְהַתּוֹקַע וּמִתְלַמֵּד, וְהַמְּלַמֵּד אֶת בְּנוֹ, וְהַמְּלַמֵּד אֶת תְּלַמִּידוֹ, אִם כּוֹן לְבוֹ - יֵצֵא, וְאִם לֹאוֹ - לֹא יֵצֵא. רוּעָה שֶׁהַרְבִּיץ אֶת צֵאֲנוֹ אַחֲרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת, וְכֵן חוֹלָה שֶׁהָיָה מְטֹל אַחֲרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת, וּמִי שֶׁהָיָה בֵּיתוֹ סְמוּךְ לְבֵּית הַכְּנֶסֶת, וְשָׁמַע קוֹל שׁוֹפֵר, אוֹ קוֹל מְגִלָּה, אִם כּוֹן לְבוֹ - יֵצֵא. וְאִם לֹאוֹ - לֹא יֵצֵא. אֵף עַל פִּי שֶׁזֶה שָׁמַע וְזֶה שָׁמַע, זֶה כּוֹן לְבוֹ וְזֶה לֹא כּוֹן לְבוֹ. זֶה שְׁכּוֹן לְבוֹ - יֵצֵא, וְזֶה שְׁלֹא כּוֹן לְבוֹ - לֹא יֵצֵא, שְׂאִין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר כְּוִנַּת הַלֵּב, שְׂנֵאמַר (תְּהִלִּים י'): "תִּכְיֶן לְבָם תִּקְשִׁיב

ט. מָקוֹם שֶׁנִּהְיָ לוֹמֵר כְּדַבְּרֵי רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר כְּדַבְּרֵי רַבִּי עֲקִיבָה, כְּדַבְּרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר כְּדַבְּרֵי רַבִּי יוֹחָנָן. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: קִדְּשַׁת הַיּוֹם עִם הַזְּכֵרוֹנוֹת. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מָה מְצִינֵנוּ בְּכָל מָקוֹם אוֹמְרָה בְּאֲמָצַע, אֵף כָּאֵן אוֹמְרָה בְּאֲמָצַע. רַבִּי אוֹמֵר: מָה מְצִינֵנוּ בְּכָל מָקוֹם אוֹמְרָה בְּרַבִּיעִית, אֵף כָּאֵן אוֹמְרָה בְּרַבִּיעִית. וְכִשְׁקִדְּשׁוּ אֶת הַשָּׁנָה בְּאוֹשָׁא, בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן עֵבֵר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא, וְאָמַר כְּדַבְּרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי.

אמר רבי שמעון בן גמליאל: לא היינו נוהגין כן ביבנה. ביום השני עבר רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי, ואמר פדברי רבי עקיבה. ואמר רבי שמעון בן גמליאל: "כך היינו נוהגין ביבנה!"

י. אין פותחין מעשרה מלכיות, ומעשרה זכרונות, ומעשרה שופרות. ואם אמר שלש שלש מכלם - יצא. אין מזכירין זכרון ומלכות ושופר של פרענות. מתחיל בתורה ומשלים בנביא. רבי יוסי אומר: אם היתה פרענות של עובדי גלולים - מזכירין אותה בפני עצמה. המתחיל - מתחיל בשל תורה, ומסיים בשל תורה. אומר של נביאים ושל כתובים באמצע. אין אומרים מלכיות עם זכרונות, ולא זכרונות עם השופרות, ואם אמר - לא אמר כלום, וצריך לאומרה שניה.

יא. פקדונות פזכרונות, שנאמר (בראשית כא): "וה' פקד את שרה" וגו'. ואומר (שמות ג): "פקד פקדתי אתכם" וגו'. רבי יוסי אומר: אומרן עם הזכרונות. רבי יהודה אומר: לא יאמרה עמהן, זכרון שיש עמה תרועה, כגון (ויקרא כג): "זכרון תרועה מקרא קדש". רבי יוסי אומר: אומרן עם הזכרונות ועם השופרות. רבי יהודה אומר: לא היה אומרן אלא עם הזכרונות בלבד. תרועה שאין עמה ולא כלום, כגון (במדבר כט): "יום תרועה יהיה לכם". רבי יוסי אומר: אומרה עם השופרות. רבי יהודה אומר: אינו אומרה כל עקר. מלכות שיש עמה תרועה, כגון "תרועת מלך בן". רבי יוסי אומר: אומרה עם המלכיות ועם השופרות. רבי יהודה אומר: לא היה אומרה אלא עם השופרות בלבד. (דברים ו): "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד". (דברים ד): "וידעתה היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים וגו', אתה הראת לדעת" וגו'. רבי יוסי אומר: אומרן עם המלכיות. רבי יהודה אומר: לא היה אומרן כל עקר. (תהלים מז): "זמרו לאלהים זמרו וגו', כי מלך כל הארץ

אלהים" וגו'. רבי יוסי אומר: שתיים. רבי יהודה אומר: אחת. ושזין ב"מלך על גוים אלהים ישב על פסא קדשו" שהוא אחת. (תהלים כד): "שאו שערים ראשיכם וגו', מי זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה". רבי יוסי אומר: ראשונים - שתיים. שניה - שלש. רבי יהודה אומר: ראשונה - אחת. שניה - שתיים. זכרונות האמורות בעניה ובקשה. רבי יוסי אומר: אומרן בלן כאחד. רבי יהודה אומר: ראשונים בפני עצמן, ושניים בפני עצמן. שופרות האמורות בענין גדעון ובענין יהושע. רבי יוסי אומר: אומרן כל אחד ואחד בפני עצמו. רבי יהודה אומר: האמורין בשעת מעשה - לעצמן. בשעת פקידה - לעצמן.

יב. סדר תקיעות, שלש של שלש שש, שש שש - כשלש תרועות. שש שש שש - כשלש יבבות. שמע שש תקיעות ושש תרועות, אפלו בסרוגין, אפלו כל היום כלו - יצא. שמע תקיעה מזה ותקיעה מזה, ותרועה מזה, תקיעה מזה ותרועה מזה, אפלו בסרוגין, אפלו כל היום כלו - יצא. שמע תקיעות וברכות, בין שהקדים לתקיעות - יצא. תקע והריע, ותקע וחזר, והריע ותקע - אין בידו אלא אחת. תקע והריע, ותקע בנשימה אחת - לא יצא. מתלמדים לתקוע בשבת, ואין מעכבין את הנשים, ואת הקטנים מלתקע בשבת, ואפילו ביום טוב.

יג. יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת. בית שמאי אומרים: מתפלל עשר, ובית הלל אומרים: מתפלל תשע. יום טוב שחל להיות בשבת, בית שמאי אומרים: מתפלל שמונה, ואומר של שבת בפני עצמה ושל יום טוב בפני עצמה, ומתחיל בשל שבת. ובית הלל אומרים: מתפללים שבע, ומתחיל בשל שבת, ומסיים בשל שבת, ואומרים קדשת היום באמצע. אמרו בית הלל לבית שמאי: והלא במעמד

כסליו. וכן הִיָּה רבי יוסי אומר: אין היחידים מתעניין עד שִׁיגִיעַ ראש חֲדָשׁ כסליו.

ד. איזו היא רביעה שְׁנִיָּה? משהגיע זמנה של רביעה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: משִׁתַּרְדּוּ רביעה. רבי יוסי אומר: כל התלוי ברביעה - משתגיע זמנה של רביעה, וכל שאין תלוי ברביעה - משִׁתַּרְדּוּ רביעה שְׁנִיָּה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: גִּשְׁמִים שִׁיִּרְדוּ שְׁבַעַה יָמִים זה אחר זה - אֵתָה מוֹנֶה בֵּהֶן רביעה ראשונה. שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית וְלֹא פֶסֶקוּ - יש בֵּהֶן כְּדֵי רביעה שְׁנִיָּה. כִּמָּה גִּשְׁמִים יוֹרְדִין, וְהֵאָה בֵּהֶן כְּדֵי רביעה? מֵלֹא כְּלִי שֶׁל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: ראשונה - טַפַּח. שְׁנִיָּה - טַפָּחִים. וּרְבִיעִיהָ - שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים. אִמְרוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר: אין לך כל טַפַּח וְטַפַּח שִׁיִּרְדּוּ מִלְּמַעְלָה, שֵׁאִין הָאֶרֶץ פּוֹלְטֶת כְּנִגְדּוֹ טַפָּחִים. וְכֵן הוּא אֹמֵר (תהלים מב, ח): "תהום אֵל תהום קורא" וגו', לָמָּה נִקְרָא רְבִיעִיהָ? שְׁרׁוּבַעַת אֵת הָאֶרֶץ.

ה. כִּשְׁאֲמָרוּ 'אָסוּר בַּמְּלֶאכֶה', לֹא אִמְרוּ אֶלָּא בְּעִיר, אֲבָל בַּדֶּרֶךְ מִתֵּר, כִּיצַד? יוֹצֵא לְדֶרֶךְ - נוֹעֵל, נִכְנַס לְעִיר - חוֹלֵץ. וּכְשֵׁאֲמָרוּ: 'אָסוּר בְּרַחֲיֻצָּה' לֹא אִמְרוּ אֶלָּא כֹּל גּוֹפּוֹ, אֲבָל פָּנָיו יְדָיו וּרְגָלָיו - מִתֵּר. וְכֵן אֵתָה מוֹצֵא בַּמְּנִדָּה וְאֲבָל. כֹּל שֵׁאֲמָרוּ 'אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין מִבְּעוֹד יוֹם' - אֲסוּרִין בַּמְּלֶאכֶה, בְּרַחֲיֻצָּה, וּבְסִיכָה, בְּנַעֲלִית הַסְּנַדָּל, בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטָּה, הַיּוֹם אָסוּר בַּמְּלֶאכֶה, וְהַלִּילָה מִתֵּר. מִנֵּיִן שֶׁהַיּוֹם הוֹלֵךְ אַחֵר הַלִּילָה? שְׁנֵאֲמָרוּ (אָסֵתֵר ד, טז): "לךְ כְּנוֹס אֵת כָּל הַיְּהוּדִים" וגו', כֹּל אֵלּוּ שֵׁאֲמָרוּ 'אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין מִשְׁחֻשְׁכָּה' - מִתֵּרִין

כֻּלְכֶם, זְקַנֵי בֵּית שְׁמַאי, יֵרַד חוֹנֵי הַקֶּטָן וְאִמְרוּ שְׁבַע, וְאִמְרוּ לוֹ כָּל הַעָם: 'נַחַת רוּחַ יְהִיָּה לָךְ! אִמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי: מִפְּנֵי שֶׁהִיתָה שְׁעָה רְאוּיָה לְקַצֵּר. אִמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: אֵילּוּ הִיתָה שְׁעָה רְאוּיָה לְקַצֵּר - הִיָּה לוֹ לְקַצֵּר בְּכֻלָּם!

י. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר: שְׁלִיחַ צְבוּר מוֹצִיא אֵת הַרְבִּים יְדֵי חוֹבְתָן. וְחַכְמִים אֹמְרִים: כֹּל אֶחָד וְאֶחָד מוֹצִיא אֵת עַצְמוֹ. אִמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, לָמָּה מִתְפַּלְלִין כֹּל אֶחָד וְאֶחָד לְעַצְמוֹ? אִמְרוּ לָהֶן: מִפְּנֵי שֶׁשְׁלִיחַ צְבוּר מִתְקַן אֵת עַצְמוֹ. אִמְרוּ לָהֶם: אִם כֵּן, לָמָּה מוֹרִידִין אוֹתוֹ לִפְנֵי הַתְּבָחָה? אִמְרוּ לוֹ: לְהוֹצִיא אֵת מִי שֵׁאִינוּ יוֹדְעִים. אִמְרוּ לָהֶם: כִּשֶׁם שֶׁהוּא מוֹצִיא אֵת מִי שֵׁאִינוּ יוֹדְעִים - כֵּךְ הוּא מוֹצִיא אֵת מִי שִׁיֹּדְעִים.

מִסְכַּת תַּעֲנִית פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

א. שׁוֹאֲלִין אֵת הַגְּשָׁמִים עַד שִׁיִּצְא נִסָּן, שְׁנֵאֲמָרוּ (יואל ב, כג): "וַיִּוָּרֵד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ בְּרֵאשׁוֹן"; דְּבַרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחַכְמִים אֹמְרִים: יוֹרָה בְּמִרְחֻשׁוֹן וּמִלְקוֹשׁ בְּרֵאשׁוֹן. אִמְרוּ לָהֶם רַבִּי מֵאִיר: הוֹאִיל וְאֵילִין עוֹשֶׂה פְרוֹת לְשָׁנִים עָשׂוּר, וְתַבּוּאָה לְשֹׁשָׁה חֳדָשִׁים, מָה מְצִינוּ בְּאֵילִין שְׁנֵאֲמָרוּ בּוֹ (יחזקאל מז, יב): "לְחֻדְשָׁיו יִכְפֹּר", אִף תַּבּוּאָה לְחֻמְשָׁה עָשׂוּר יוֹם, הֵאָ לְמַדְתָּ, שִׁיֹּרָה וּמִלְקוֹשׁ בְּרֵאשׁוֹן.

ב. מֵאִימְתֵי שׁוֹאֲלִין אֵת הַגְּשָׁמִים? מִשֶּׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ שֶׁל רְבִיעִיהָ, אִם הִיתָה שְׁנָה חִסְרָה - נוֹתְנִין לָהּ חִסְרוֹנָהּ, וְאִם לֹא - הוֹלְכִין אַחֵר סְדֵרֵן; דְּבַרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר: לְעוֹלָם הוֹלְכִים אַחֵר סְדֵרֵן, אִם הִיתָה שְׁנָה מַעְבְּרָת - נוֹתְנִין לָהּ עֲבוּרָה.

ג. אִיזוֹ הִיא רְבִיעִיהָ רֵאשׁוֹנָה? הַבְּכִירָה בְּשֹׁלֶשֶׁה, בִּינּוֹנִית בְּשִׁבְעָה בּוֹ, אֶפְלָה בְּשִׁבְעָה עָשׂוּר בּוֹ; דְּבַרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: בְּשִׁבְעָה, וּבְשִׁבְעָה עָשׂוּר, וּבְעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: בְּשִׁבְעָה עָשׂוּר, וּבְעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, וּבְרֵאשׁ חֲדָשׁ

4 וְשֵׁם כְּתוּב: "וְצוּמוֹ עָלָי וְאֵל תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ" שְׁלֹשֶׁת יָמִים לִלְלָה וְיוֹם" - מִשְׁמַע שֶׁהַלִּילָה בָּא לִפְנֵי הַיּוֹם.

עֲלֵתָהּ לוֹ טְבִילָה. זָרְקוּ מִיָּדוֹ, כִּיּוֹן שֶׁטָּבֵל בְּאַרְבָּעִים סָאָה - מִיָּד עֲלֵתָהּ לוֹ טְבִילָה, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כח, יג): "וּמוֹדָה וְעֶזֶב יִרְחֹם", וְאוֹמֵר (אִיכָה ג, מא): "נִשְׂא לְבַבְנוּ אֶל כַּפַּיִם אֶל אֵל בִּשְׁמַיִם".

ט. אוֹמֵר לְפָנֵיהֶם עֲשֵׂרִים וְאַרְבַּע בְּרָכוֹת, שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה שְׁבָכֵל יוֹם, וְשֵׁשׁ הָיוּ מוֹסִיפִין. עַל הַשְּׁבִיעִית הוּא אוֹמֵר: "בְּרוּךְ מֶרְחֵם עַל הָאָרֶץ". מִשּׁוֹם סוּמְכוֹס אָמְרוּ: "בְּרוּךְ מִשְׁפִּיל הָרָמִים", וְאוֹתָן שֵׁשׁ הֵיכָן אָמְרָן? בֵּין 'גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל' לְיֹרְפָא חוֹלִים'. וּמֵאָרִיךְ בְּגָאֵלָה, וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו. עוֹנִין 'אָמֵן' עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה, וְכֵן הָיוּ נוֹהֲגִין בְּגִבּוּלֵין, אֲבָל בְּמִקְדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִין: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל", וְלֹא הָיוּ עוֹנִין אַחֲרָיו 'אָמֵן', וְכֵל כֵּן לְמָה? לְפִי שֶׁאֵין עוֹנִין אָמֵן בְּמִקְדָּשׁ! מִנֵּיין שֶׁאֵין עוֹנִין אָמֵן בְּמִקְדָּשׁ? שֶׁנֶּאֱמַר (נְחֻמָּיָה ט, ה): "קוֹמוּ בְּרַכּוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם עַד הָעוֹלָם, וַיְבָרְכוּ אֶת שֵׁם כְּבוֹדְךָ וּמְרוֹמְךָ עַל כָּל בְּרָכָה וְתִהְיֶה" - 'עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה תֵּן לוֹ תִהְיֶה'.

י. עַל הָרֵאשׁוֹנוֹת הוּא אוֹמֵר: "בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, בְּרוּךְ גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל", וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו: "בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלַכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד". וְחִזָּן הַכְּנֶסֶת אוֹמֵר לָהֶם: "תִּקְעוּ הַכְּהֻנִּים, תִּקְעוּ!" וְחִזָּר וְאוֹמֵר לָהֶם: "מִי שֶׁעָנָה אֶת אֲבָרְהָם בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה". וְהֵן תּוֹקְעִין וּמְרִיעִין וְתוֹקְעִין. וְעַל הַשְּׁנִיָּה הוּא אוֹמֵר: "בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ זוֹכֵר הַנְּשַׁכְּחוֹת". וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו: "בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלַכּוֹתוֹ". וְחִזָּן הַכְּנֶסֶת אוֹמֵר לָהֶם: "הֲרִיעוּ בְּנֵי אֶהֱרָן, הֲרִיעוּ!" וְחִזָּר וְאוֹמֵר לָהֶם: "מִי שֶׁעָנָה אֶת אֲבוֹתֵינוּ עַל יַם סוּף, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם, וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה". תּוֹקְעִין וּמְרִיעִין וְתוֹקְעִין אַחַת. וְכֵן בְּכָל בְּרָכָה וּבְרָכָה, בְּאַחַת אוֹמֵר: 'תִּקְעוּ', וּבְאַחַת

בְּמִלְאָכָה, בְּרַחֲצִיָּה, וּבִסְיָכָה, וּבִנְעִילַת הַסַּנְדֵּל, בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה, אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין עַד שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשָּׁחַר; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: עַד קְרוֹת הַגִּבֵּר. יֵשֵׁן וְעָמַד - אֲסוּר מִיָּד. כָּל אֱלוֹ שֶׁאִמְרוּ: 'אֲסוּרִין בְּנְעִילַת הַסַּנְדֵּל' - יֵצֵא מִן הַכֶּרֶךְ - נוֹעֵל. הֵגִיעַ לְכֶרֶךְ - חוֹלֵץ. וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בְּמִנְחָה וּבְאַבֵּל.

ו. אֵיזְהוּ יָחִיד? רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לֹא כָּל הַרוֹצֵה לַעֲשׂוֹת עֲצָמוּ יָחִיד - עוֹשֶׂה, עֲצָמוּ תַלְמִיד חָכֵם - עוֹשֶׂה, אֲלֵא כָּל שְׁמִנּוּהוּ בֵּית דִּין פְּרָנָס עַל כֶּךָ, שֶׁאַרְעֵ לָהֶם צַעַר וְנִזְקָק לָהֶם. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּדָבָר שֶׁל שְׁבַח, אֲבָל בְּדָבָר שֶׁל צַעַר - עוֹשֶׂה, וְזָכוּר לְטוֹב, שֶׁאֵין שְׁבַח הוּא לוֹ אֲלֵא צַעַר הוּא לוֹ.

ז. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מִשּׁוֹם רַבִּי מְאִיר, וְכֵן הָיָה רַבִּי דוֹסָא אוֹמֵר כְּדְּבָרָיו: חֲצִי תַשְׁרִי, מֶרְחֶשֶׁן, וְחֲצִי כְּסָלוֹ - זָרַע. חֲצִי כְּסָלוֹ, וְטַבַּת, וְשִׁבְט - חֶרֶף. חֲצִי שְׁבָט, וְאָדָר, וְחֲצִי נִיסָן - קָר. חֲצִי נִיסָן, אִיר, וְחֲצִי סִיּוֹן - קָצִיר. חֲצִי סִיּוֹן, תַּמּוּז, וְחֲצִי אָב - קִיץ. חֲצִי אָב, אֱלוּל, וְחֲצִי תַשְׁרִי - חֵם. רַבִּי יְהוּדָה הָיָה מוֹנֶה מִמֶּרְחֶשֶׁן. רַבִּי שְׁמַעוֹן מוֹנֶה מִתַּשְׁרִי.

ח. סֵדֵר תַּעֲנוּיֹת כִּיצַד? מוֹצִיאִין אֶת הַתְּבָה לְרַחוּבָה שֶׁל עִיר, וְנוֹתְנִין עָלֶיהָ אֶפֶר מִקְלָה, וְלֹא הָיָה מִתְעַלְפִּין עָלֶיהָ, אֲלֵא אֶחָד יוֹשֵׁב וּמִשְׁמֵרָה כָּל הַיּוֹם. זְקָן שְׁבָהֶם אוֹמֵר לְפָנֵיהֶם דְּבָרֵי כְּבוֹשִׁין: בְּנֵי! יִתְבַּיֵּשׁ אָדָם מִחִבְרוֹ וְאֵל יִתְבַּיֵּשׁ אָדָם מִמַּעֲשָׂיו, מוֹטָב יִתְבַּיֵּשׁ אָדָם מִחִבְרוֹ וּמִמַּעֲשָׂיו, וְאֵל יִהְיֶה הוּא וּבְנָיו נֶעְצָבִין בְּרַעַב, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יִשְׁעִיָּה נח, ג): "לְמָה צָמְנוּ וְלֹא רָאִיתָ, עֲנִינוּ נַפְשָׁנוּ וְלֹא תִדְעַ"; מָה הוּא מְשִׁיבוֹ? - "הֵן בַּיּוֹם צָמַכְסָ" וְגו'. אָדָם שֶׁיֵּשׁ בִּידוֹ עֲבָרָה וּמִתּוֹדָה, וְאֵינוֹ חוֹזֵר בָּהּ, לְמָה הַדְּבָר דוֹמָה? לְאָדָם שֶׁתּוֹפֵשׂ שְׂרָץ בִּידוֹ וְטוֹבֵל, שֶׁאִפְּלוֹ טוֹבֵל כָּל מֵימוֹת שְׁבָעוֹלָם - לֹא

אומר: 'הריעו', עד שיגמר את הברכות בלן. וכך הנהיג רבי חלפתא בצפורי, ורבי חנינא בן תרדיון בסכני, וכשבא הדבר אצל חכמים, אמרו: לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית בלבד.

מסכת תענית פרק שני

א. ארבעה משמרות עלו מן הגולה: ידעיה, חרום, פשחור ואימר. עמדו נביאים שבירושלים, וחלקום והעמידום עשרים וארבעה משמרות, ובכלום, והטילום לתוך הקלפי, ובא ידעיה ונטל חמש והוא - הרי כאן שש. בא חרום ונטל חמש והוא - הרי שש. בא פשחור ונטל חמש והוא - הרי שש. בא אימר ונטל חמש והוא - הרי כאן שש. וכך התנו עמהם הנביאים, שאפילו יהויריב ראש משמרות עולה מן הגולה - לא ידחה ידעיה ממקומו, אלא ידעיה עקר ויהויריב טפל לו. עמדו ראשי משמרות, וקבעו את עצמן בבתי אבות.

ב. כל משמר שיש בו ארבעה, חמשה, ששה, שבעה, שמונה, תשעה. משמר שיש בו ארבעה - שלשה מקריבין שני ימים, ואחד מקריב יום אחד. משמר שיש בו חמשה - שלשה מקריבין שני ימים, ושנים מקריבין יום אחד. משמר שיש בו ששה - חמשה מקריבין חמשה ימים, ואחד מקריב שני ימים, ושנים מקריבין ששה ימים, ושנים מקריבין יום אחד. משמר שיש בו תשעה - חמשה מקריבין חמשה ימים, וארבעה מקריבין שני ימים. יש מהן שקבעו עצמן לעולם: הבא בשבת - בא בשבת לעולם. לאחר השבת - לאחר השבת לעולם. יש מהן שמגדילין פעם אחת בחדש, יש מהן שמגדילין פעם אחת בשבת, יש מהן שמגדילין פעם אחת בשבוע, ויש מהם שמגדילין בכל שבוע ושבוע.

ג. כל שמכיר את משמרתו ואת בית אב שלו, והוא מבתי אבות קבועין - אין אסור

אלא אותו יום בלבד. כל שמכיר את משמרתו ואין מכיר את בית אב שלו, והוא מבתי אבות קבועין - אסור כל אותה שבת. כל שאין מכיר, לא את משמרתו, ולא את בית אב שלו, והוא מבתי אבות קבועין - אסור כל חדש. רבי אומר: אומר אני, שיהא זה אסור לעולם, אלא שתקנתו קלקלתו.

ד. מפני מה אמרו אנשי משמר מתרין לשתות יין בלילות, אבל לא בימים? שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב, ויבאו ויסיעו להן. ומפני מה אמרו אנשי בית אב לא ביום ולא בלילה? מפני שהן צסוקין תמיד בעבודה. מכאן אמרו: כל כהן שמכיר משמרתו, ומשמרת בית אב שלו, ויודע שבתו אבותיו קבועין שם - אסור לשתות יין כל אותו היום. מכיר משמרתו, ואינו מכיר משמרת בית אב שלו, ויודע שבתו אבותיו קבועין שם - אסור לשתות יין כל אותה שבת. אין מכיר משמרתו, ואין מכיר משמרת בית אב שלו, ויודע שבתו אבותיו קבועין שם - אסור לשתות יין כל השנה. רבי אומר: אומר אני, אסור לשתות יין לעולם, אבל מה אעשה? שתקנתו קלקלתו.

ה. אנשי משמר ואנשי מעמד - אסורין לספר ולכבס, בין משחרב הבית ובין עד שלא חרב הבית. רבי יוסי אומר: משחרב הבית מתרין, מפני שאכל הוא להם! יום שני וחמישי הותרו לתענית צבור, ובהן בתי דינים יושבין בעירות, ובהן נכנסין לבתי כנסיות וקורין, ובהן מקדימין למקרא מגלה.

ו. מה בין תענית צבור לתענית יחיד? תענית צבור - אוכלין ושותין מבעוד יום, מה שאין כן בתענית יחיד. תענית צבור - אסורין במלאכה, ברחיצה ובסיכה, ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה, מה שאין כן בתענית יחיד. תענית צבור - נכנסין לבתי כנסיות, מה שאין כן בתענית

כל היום, תאמר בזה, שאין אוכלין ושותין אלא משחשכה?

ט. כשם שמתריעין על הגשמים בשאר שני שבוע - כך מתריעין עליהם בשביעית מפני פרנסת אחרים. מתריעין על האילנות בפרס הפסח, על הבורות ועל השיחין ועל המערות, אפילו בפרס החג. ועל כלן, אם אין להם מים לשותות - מתריעין עליהן מיד, ואיזהו מיד שלהן? יום שני וחמישי ושני. ועל כלן, אין מתריעין עליהן אלא באפרכיא שלהן.

י. אספרה, בזמן שיש בה מיתה - מתריעין עליה, בזמן שאין בה מיתה - אין מתריעין עליה, מתריעין על הגובאי בכל שהוא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף על החגב. חרב שאמר, אין צריך לומר חרב שאינו של שלום, אלא אפילו חרב של שלום, שאין לה חרב של שלום יותר מפרעה נכה, ואף על פי כן נכשל בה המלך יאשיהו, שנאמר (דברי הימים-ב לה, כא): "וישלח אליו מלאכים לאמר, מה לי ולך מלך יהודה, לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי, ואלהים אמר לבהלני, חדל לה מאלהים אשר עמי ואל ישחיתך, ולא הסב יאשיהו פניו ממנו כי להלחם בו התחפש וגו'. וירו הירים למלך יאשיהו וגו', היו מתאבלין על יאשיהו וגו', ויקונן ורמיהו על יאשיהו, היכן פרושו של דבר? (איכה ד, כ): "רוח אפינו משיח ה' וגו'. ועל כלם, אין מתריעין עליהן אלא באותה הפרכיא בלבד, הנה בסוריא - אין מתריעין עליהן.

יא. עיר שהקיפוה עובדי כוכבים או נהר, ואחד ספינה המטרפת בים, ואחד יחיד שנרדף מפני עובדי כוכבים, או מפני לסטים ורוח רעה, על כלן - יחיד רשאי לסגף עצמו בתענית - שלא לשבר את כחו. וכן היה רבי יוסי אומר: אין היחיד רשאי לסגף את עצמו בתענית ויצטרף לבריות, ואין הבריות מרחמות עליו. שאלו את רבי

יחיד. תענית צבור - מוציאין את התבה לרחובה של עיר, מה שאין כן בתענית יחיד. תענית צבור - מתפללין עשרים וארבע ברכות, מה שאין כן בתענית יחיד. תענית צבור - כהנים נושאים כפיהם, ארבע פעמים ביום, מה שאין כן בתענית יחיד. תענית צבור - אין מפסיקין לימים טובים הכתובים במגלה, מה שאין כן בתענית יחיד. מעשה וגזרו תענית בחנכה בלוד, וירד רבי אליעזר ורחץ, רבי יהושע וספר. ואמר להם: "צאו והתענו על מה שהתעניתם". כל זמן שהיה רבן גמליאל קים - היתה הלכה נוהגת כדבריו, לאחר מיתתו של רבן גמליאל - בקש רבי יהושע לבטל את דבריו. עמד רבי יוחנן בן גורי על רגליו, ואמר: 'חזי אנא, בתר רישא גופא אזיל, כל זמן שהיה רבן גמליאל קים - היתה הלכה נוהגת כדבריו, עכשו שמת, אתם מבקשים לבטל את דבריו? אמר רבי יהושע: 'אנו שומעין לה'! נקבעה הלכה כדברי רבן גמליאל, ולא ערער אדם על דבריו.

ז. הימים האלה הכתובין במגלת תענית, לפנייהם ולאחרייהם אסורין. בשבתות וימים טובים - הם אסורין, לפנייהם ולאחרייהם מתרין. ומה הפרש בין זה לזה? הללו דברי תורה, ודברי תורה אין צריכים חזוק. והללו דברי סופרין, ודברי סופרין צריכין חזוק! אבא יוסי בן דוסאי אומר משם רבי יוסי הגלילי: נשבע שיתענה בערב שבת - הרי זה שבועת שקר.

ח. ותשעה באב שחל להיות בערב שבת, אוכל אדם כביצה ושותה אדם כביצה, כדי שלא יכנס לה כשהוא מענה; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: הרי זה מתענה ומשלים. אמר לו רבי יוסי: אי אתה מודה בתשעה באב שחל להיות אחר השבת, שאוכלין ושותין מבעוד יום, מה לי נכנס לה מענה, מה לי יוצא הימנה מענה? אמר לו: לא! אם אמרת בזה, שאוכלין ושותין

יִשְׁמַעְעָל, כְּדֵי שְׁלֵא יִתְקַנְאוּ בְכֶם. אִיזְהוּ הַלֵּל הַגְּדוֹל? (תְּהִלִּים קלו, ב): "הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים, הוֹדוּ לְאֲדֹנָי הָאֲדוֹנִים" וְגו'.

מִסְכַּת תַּעֲנִית פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. בְּשִׁלְשָׁה פֶּרֶקִים בְּשָׁנָה כְּהַנִּים נוֹשְׂאִין כְּפִיָּהֶן, אַרְבַּע פְּעָמִים בַּיּוֹם: בַּשַּׁחֲרִית, בַּחֲצוֹת, בַּמַּנְחָה, בַּנְּעִילָה; וְדַבְּרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: בַּמַּנְחָה וּבַנְּעִילָה לֹא הֵיָה שֵׁם נְשִׂיאת כְּפַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יח, ה): "לְעֵמֶד לְשֵׁרֵת בְּשֵׁם ה' הוּא וּבְנִיּוֹ", מְקִישׁ בְּנִיּוֹ לְלוֹ', מֵה הוּא - מְעַמֵּד וּנְשִׂאוֹת כְּפַיִם בְּבִקְרָה, אֶף בְּנִיּוֹ - מְעַמֵּד וּנְשִׂאוֹת כְּפַיִם בְּבִקְרָה.

ב. שְׁמוֹנֶה מִשְׁמֵרוֹת תִּקְּן מֹשֶׁה לְכַהֲנָה, וּשְׁמוֹנֶה לְלוֹיִם, מִשְׁעַמֵּד דָּוִד וּשְׁמוּאֵל הַרֹּאֶה - עֲשָׂאוֹם עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמֵרוֹת כְּהוֹנָה, וְעֲשָׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמֵרוֹת לְלוֹיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרֵי הַיָּמִים-א ט, כב): "הִמָּה יֹסֵד דָּוִד וּשְׁמוּאֵל הַרֹּאֶה בְּאֲמוֹנָתָם" - אֵלּוּ מִשְׁמֵרוֹת כְּהוֹנָה וְלוֹיָהּ, עֲמָדוֹ נְבִיאִים שְׁבִירוֹשָׁלַיִם וְקָבְעוּ שֵׁם עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַּה מְעַמְדוֹת, כְּנֶגֶד עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמֵרוֹת כְּהוֹנָה וְלוֹיָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כח, ב): "צוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם אֶת קְרִבְנֵי לַחֲמִי", אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר 'כָּל יִשְׂרָאֵל', אֲלֵא מְלַמֵּד שְׁשִׁלּוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ.

ג. הִגִּיעַ זְמַן הַמִּשְׁמֵר, כְּהַנִּים וְלוֹיִם עוֹלִים לִירוּשָׁלַיִם, וְיִשְׂרָאֵל שְׁבִאוֹתוֹ מִשְׁמֵר, שְׂאִין יְכוּלִים לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם, מִתְּכַנְסִים לְעִרְיָהֶן, וְקוֹרִין בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וּבִטְלִים מִן הַמְּלֶאכֶה כָּל אוֹתָהּ שֶׁבֵת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּהַנִּים וְלוֹיִם, וְכָלִי הַשִּׁיר - מְעַכְבִּין אֶת הַקֶּרְבָּן. בְּאֶחָד בְּנִיטָן אִין בּוּ מַנְחָה וּנְעִילָה, מִשּׁוּם שֵׁישׁ בּוּ קֶרְבָּן מוֹסֵף וְקֶרְבָּן עֲצִים.

ד. פֶּרֶשָׁה גְּדוֹלָה קוֹרִין אוֹתָהּ בְּשָׁנִים, וְקִטְנָה בִּיחִיד, בַּשַּׁחֲרִית וּבְמוֹסֵף; וְדַבְּרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כָּל שֵׁישׁ בּוּ מוֹסֵף

אֲלֵעָזָר: עַד הֵיכָן גִּשְׁמִים יוֹרְדִין, וְיִתְפַּלְלוּ שְׁלֵא יִרְדּוּ? אָמַר לָהֶם: כְּדֵי שִׁיעַמַּד אָדָם בְּקֶרֶן אֶפֶל וְיִשְׁכַּשֵּׁף רִגְלוֹ בְּמִים. מַעֲשֵׂה וְאָמְרוּ לְחֹסֵד אֶחָד: 'הִתְפַּלֵּל וְיִרְדּוּ גִשְׁמִים!' הִתְפַּלֵּל וְיִרְדּוּ גִשְׁמִים. אָמְרוּ לוֹ: 'כִּשְׁם שֶׁהִתְפַּלַּלְתָּ שִׁירְדוּ גִשְׁמִים, כִּךְ הִתְפַּלֵּל שִׁילְכוּ לָהֶם'. אָמַר לָהֶם: 'צֹאוּ וּרְאוּ, אִם עוֹמֵד אָדָם בְּקֶרֶן אֶפֶל וְיִשְׁכַּשֵּׁף רִגְלוֹ בְּמִים'. אָנּוּ מִתְפַּלְּלִין שְׁלֵא יִרְדּוּ גִשְׁמִים, אָבֵל בְּטוֹחִים אָנּוּ שְׂאִין הַמְּקוֹם מְבִיא מְבוֹל לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ט, טו): "וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמְבוֹל" וְגו'. (יִשְׁעִיָה נד, ט): "כִּי מִי נָח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי" וְגו'. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מְבוֹל שֶׁל מַיִם אִין מְבִיא - אָבֵל מְבוֹל שֶׁל אֵשׁ וְשֶׁל גִּפְרִית יֵשׁ, כְּדֶרֶךְ שֶׁהִבִּיא עַל הַסְּדוּמִיִּים שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יט, כד): "וְהָ הַמְּטִיר עַל סְדוּם" וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְבוֹל שֶׁל כָּל בָּשָׂר - אִין מְבִיא, אָבֵל מְבוֹל שֶׁל יְחִידִים יֵשׁ. כִּיצַד? נֶפֶל לַיִם, טְבַעָה סְפִינְתוֹ בַיָּם, וּמֵת - הָרִי הוּא מְבוֹלוֹ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מְבוֹל שֶׁל מַיִם - אִין מְבִיא, אָבֵל מְבוֹל שֶׁל דְּבַר לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ יֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (זְכַרְיָה יא, י): "וְאָקַח אֶת מְקִלִי אֶת נַעַם" וְגו'. מֵהוּ אוֹמֵר? - "וְתִפֵּר בַּיּוֹם הַהוּא".

יב. הַעֲבֵרוֹת וְהַמִּינִיקוֹת מִתַּעֲנִים בְּתַשְׁעָה בָּאָב, וּבַיּוֹם הַכְּפוּרִים וּבְשִׁלְשׁ תַּעֲנִיּוֹת שֶׁל צָבוּר, וּשְׂאָר תַּעֲנִיּוֹת - לֹא הִיוּ מִתַּעֲנוֹת, וְלֹא שִׁיעַנְגּוּ אֶת עֲצָמָן בְּתַפְנוּקִין, אֲלֵא שְׂאוּכְלוֹת וְשׁוֹתוֹת כְּדֵי קִיּוּם הַנֶּלֶד. מִי שְׁהִיָה מִתַּעֲנָה עַל הַצָּרָה וְעַבְרָה, עַל הַחוּלָה וְנִתְרַפָּא - הָרִי זֶה מִתַּעֲנָה וּמִשְׁלִים. הַהוֹלֵךְ מִמְּקוֹם שְׂאִין מִתַּעֲנִין לְמְקוֹם שֶׁמִּתַּעֲנִין - הָרִי זֶה מִתַּעֲנָה עִמָּהֶם. מִמְּקוֹם שֶׁמִּתַּעֲנִין לְמְקוֹם שְׂאִין מִתַּעֲנִין - הָרִי זֶה מִתַּעֲנָה וּמִשְׁלִים. שְׂכַח וְאָכַל - אֵל יִתְרָאֵה בְּפִנֵי הַצָּבוּר, וְאֵל יִנְהַג עֲדוּנִין בְּעֲצָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית מב, א): "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לְמָה תִּתְרָאוּ", אָמַר לָהֶם יַעֲקֹב לְבָנָיו: 'אֵל תִּתְרָאוּ עֲצָמְכֶם כְּשֶׁאֲתֶם שְׁבַעִי בְּפִנֵי

אתם הולכים? אומרים להם: לעשות שני עגולי דבילה במכתשת שלפנינו, ובעלי שעל כתפנו, כיון שעברו מהם - עטרום בסלים והביאום לירושלים.

ח. מה הן בני סלמאי הנטופתי? אמרו, פעם אחת גזרו גזרה על ישראל, שלא יביאו עצים למערכה, והושיבו פרוזדאות על הדרכים, כדרך שהושיב ירבעם בן נבט - שלא יעלו ישראל לרגל. מה עשו יראי חטא שבאותו הדור? הביאו גזריהן ועשו סולמות והניחו על כתפיהן והלכו להן. כיון שהגיעו אצלן, אמרו להן: להיכן אתם הולכין? אמרו להן: להביא גזולות משוכך שלפנינו ובסלמות שעל כתפנו, כיון שעברו מהם - פרוקו והביאום והעלום לירושלים. ולפי שמסרו עצמן על התורה ועל המצות, לפיכך נמצא להם שם טוב וזכר טוב בעולם, ועליהם נאמר (משלי י, ז): "זכר צדיק לברכה", ועל ירבעם בן נבט וחרביו נאמר (שם): "ושם רשעים ירקב".

ט. רבי יוסי אומר: מגלגלין זכות ליום זכאי, וחובה ליום חייב. אמרו: כשחרב הבית בראשונה, אותו היום ערב תשעה באב היה, ומוצאי שבת היה, ומוצאי שביעית היה, ומשמרתו של יהויריב היתה. היו אומרים שירה ועומדים על דוכנם. ומה שירה היו אומרים? (תהלים צד, כג): "וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם", ולא הספיקו לומר: "יצמיתם ה' אלקינו", עד שבאו עובדי כוכבים וכבשום, למחר כשיבנה הבית, מה הוא אומר? (תהלים קו, מח): "ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם", וברוך ה' אלקים אלקי ישראל עשה נפלאות לבדו וברוך שם כבודו וגו' (תהלים עב, יח-ט).

י. בתשעה באב חרב הבית בראשונה, דכתיב (מלכים ב, כה, ח): "ובחדש החמישי בשבעה לחדש היא שנת תשע עשרה למלך נבוכדנצר מלך בבל בא

קורין בו מוסף. וכל שאין בו מוסף - אין קורין בו מוסף. בשחרית ובמוסף נכנסין לבית הכנסת, וקורין כדרך שקורין כל השנה, ובמנחה - יחיד קורא אותה על פה. אמר רבי יוסי: וכי יחיד יכול לקרות דברי תורה על פה בצבור? אלא כלן נכנסין וקורין אותה על פה כקורין את שמע.

ה. מה ראו זמן עצי כהנים והעם למנות? אמרו: כשעלו בני הגולה, לא מצאו עצים בלשכה, עמדו אלו והתנדבו עצים משל עצמן ומסרו לצבור, וכן התנו עמהן הנביאים, שאפלו לשכה מלאה עצים, ואפלו עצים משל צבור, ועמדו אלו והתנדבו עצים משל עצמן - לא יחיה קרבן מתקרב אלא משלהם תחלה! שנאמר (נחמיה י, לה): "והגורלות הפלנו על קרבן עצים הכהנים והלויים והעם, להביא לבית אלהינו לבית אבותינו לעתים מזמנים שנה בשנה, לבער על מזבח ה' אלהינו כפיתוב בתורה", ואומר (עזרא ז, י): "כי עזרא הכין לכבו" וגו'.

ו. אותן ימים אסורים בהספד ותענית, בין עד שלא חרב בית המקדש בין משחרב הבית. רבי יוסי אומר: משחרב הבית - מתרין, מפני שאכל הוא להם. אמר רבי אלעזר בר צדוק: אני הייתי מבני בניו של סנאב בן בנימין, וחל תשעה באב להיות בשבת, ודחיניהו לאחר השבת, והיינו מתענין ולא משלימים, מפני שיום-טוב שלנו הוא.

ז. מה היה בני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות? אמרו: פעם אחת גזרו גזרה על ישראל, שלא יביאו עצים למערכה, ושלא יביאו בכורים לירושלים, והושיבו פרוזדאות על הדרכים, כדרך שהושיב ירבעם בן נבט - שלא יעלו ישראל לרגל. מה עשו כשרין שבאותו הדור ויראי החטא? הביאו סלי בכורים וחרפום בקציעות, ונטלום, ועלו על כתפיהם, וכיון שהגיעו אצל פרוזדאות. אמרו להם: להיכן

מִסְכַּת מְגִלָּה פָּרָק ראשון

א. כִּרְכִּינַי הַמְקַפֵּינַי מִיָּמוֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן - קוֹרִין בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְחָה אָמַר: כִּרְכִּינַי הַמְקַפֵּינַי חוֹמָה מִיָּמוֹת אַחְשָׁרֹוֹשׁ - קוֹרִין בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה: הֵיכָן מְצִינּוּ לְשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה שֶׁהִיא מְקַפֵּת חוֹמָה מִיָּמוֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן? אֵלָּא (אֶסְתֵּר ט, כח): "מִשְׁפָּחָהּ וּמִשְׁפָּחָהּ מְדִינָה וּמְדִינָה עִיר וָעִיר"; הַסְּמוּכִין לְכַרְךָ וְהַנְּרָאִין עִמּוֹ - גְּדוּן כְּכַרְךָ.

ב. הַיּוֹצֵאִין בְּשִׁירוֹת, וּמְפָרְשִׁין בְּסִפְיָנָה - קוֹרִין בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר. חָל לֵהִיּוֹת בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת - מְקַפֵּינַי מְקַדִּימִין לַיּוֹם הַכְּנִיסָהּ. וְעִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בּוֹ בַּיּוֹם. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: אֵין מְקַפֵּינַי קוֹדֵמִין לְעִירוֹת, אֵלָּא אֵלוֹ וְאֵלוֹ קוֹרָאִין בּוֹ בַּיּוֹם. חָל לֵהִיּוֹת בְּשַׁבָּת - כְּפָרִים מְקַדִּימִין לַיּוֹם הַכְּנִיסָהּ וְעִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת, וּמְקַפּוֹת חוֹמָה לְמַתָּר. רַבִּי אָמַר: אָמַר אָנִי, הוֹאִיל וְגָדְחוּ עִירוֹת גְּדוּלוֹת מִמְּקוֹמָן - יִדְחוּ לַיּוֹם הַכְּנִיסָהּ.

ג. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימְתִי? בְּזִמְן שֶׁהַשָּׁנִים כְּתוּבִין וְיִשְׂרָאֵל שְׂרוּיִין עַל אֲדָמְתָן. אָבָל בְּזִמְן הַזֶּה, הוֹאִיל וּמִסְתַּכְּלִין בָּהּ - אֵין קוֹרִין אוֹתָהּ אֵלָּא בְּזִמְנָהּ.

ד. מְקַרָּא מְגִלָּה, וְתַרּוּמַת שְׁקָלִים - מְקַדִּימִין וְלֹא מְאַחְרִין. סְעֵדַת פּוּרִים וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ, סִפְק מִילָּה וְזִמְן עֲצֵי כֹהֲנִים, תְּשֻׁעָה בְּאָב חֲגִיגָה וְהַקְּהָל - מְאַחְרִין וְלֹא מְקַדִּימִין. אַף עַל פִּי שְׁאֵמְרוּ מְקַדִּימִין, גּוֹבִיִן בּוֹ בַּיּוֹם, וְגּוֹבִיִן וּמְחַלְקִין בּוֹ בַּיּוֹם, שְׁאֵין עֵינֵיהֶם שָׁל עֲנִיִים נְשׂוּאוֹת אֵלָּא לַיּוֹם מְקַרָּא מְגִלָּה, שְׁנֵאמַר (אֶסְתֵּר ט, כח): "וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה זְנוּרִים וְנִעְשִׂים"; אָבָל לְקִיָּם אֵת הַשְּׂמִחָה בְּזִמְנָהּ.

ה. מְגַבַּת פּוּרִים - לְפּוּרִים, וּמְגַבַּת הָעִיר - לְאוֹתָהּ הָעִיר. אֵין מְדַקְדְּקִין בְּמְגַבַּת פּוּרִים, אָבָל לּוֹקְחִים אֵת הָעֲגָלִים וְשׁוֹחֲטִין וְאוֹכְלִין אוֹתָן. וְהַמּוֹתֵר - אֵל יִפֹּל לְכִיסֵּי שֶׁל צְדָקָה.

נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים עָמַד לְפָנַי מְלֹךְ בְּכָל בִּירוּשָׁלַיִם וְגו'. אֵי אֶפְשָׁר לּוֹמַר 'בְּשַׁבְּעָה', שֶׁהָרִי כָּבֵד נֶאֱמַר 'בְּעֵשׂוֹר', וְאֵי אֶפְשָׁר לּוֹמַר 'בְּעֵשׂוֹר' שֶׁהָרִי כָּבֵד נֶאֱמַר 'בְּשַׁבְּעָה'. הָא כִּיצַד? בְּשַׁבְּעָה נִכְנְסוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְהִיכָל, וְנָטְלוּ אֵת הָעַמּוּדִים וְאֵת הַיָּם וְאֵת הַמְּכּוּנּוֹת, וְאָכְלוּ, וְקִלְקְלוּ בּוֹ: שְׁבִיעִי, שְׁמִינִי, וְתִשְׁעֵי סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה. וְכֵן הוּא אָמַר (יְרֵמְיָה ו, ד): "אִוִי לָנוּ כִּי פָּנָה הַיּוֹם כִּי יָנְטוּ צְלָלֵי עָרַב"; לְעַתּוֹתַי עָרַב הַצִּיתוּ בּוֹ אֵת הָאוֹר, וְנִשְׂרַף עִם שְׁקִיעַת הַחֲמָה בְּעֵשׂוֹר לְחַדָּשׁ.

יא. כָּל שֶׁהוּא מְשׁוּם תְּשֻׁעָה בְּאָב - אָסוּר לְאָכַל בְּשׂוֹר וְלִשְׁתּוֹת יַיִן, וְאָסוּר לְאָכַל שְׁנֵי תַבְּשִׁילִים, וְאָסוּר לְרַחֵץ. כָּל שְׂאֵינּוּ מְשׁוּם תְּשֻׁעָה בְּאָב - מִתָּר לִשְׁתּוֹת יַיִן וְלְאָכַל בְּשׂוֹר, וְאָסוּר לְרַחֵץ וְלִסְנוֹן. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי אָמַר מִשֵּׁם אָבִיו: כָּל שְׁעָה שֶׁמִּתָּר לְאָכַל בְּשׂוֹר - מִתָּר לְרַחֵץ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו, וְאֵין שְׂאֵלַת שְׁלוֹם לְחַבְרִים בְּתִשְׁעָה בְּאָב. וְלַהֲדִיּוֹט - בְּשִׁפָּה רַפָּה. מִתְקַנֵּין בְּתִשְׁעָה בְּאָב לְמוֹצָאֵי תְּשֻׁעָה בְּאָב. עָבַר תְּשֻׁעָה בְּאָב - מִתָּר בְּכָלֵם.

יב. תְּשֻׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לֵהִיּוֹת בְּשַׁבָּת, וְכֵן עָרַב תְּשֻׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לֵהִיּוֹת בְּשַׁבָּת - אוֹכַל אָדָם כָּל צָרְכוֹ וְשׁוֹתָהּ כָּל צָרְכוֹ, וּמַעֲלָה עַל שְׁלַחְנוּ כְּסֻעַדַת שְׁלֵמָה בְּשִׁעְתּוֹ, וְאֵין מוֹנֵעַ מִעֲצָמוֹ כְּלוּם. וְאָסוּר לְסַפֵּר וְלִכְבֵּס מְרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ וְעַד הַתְּעַנִּית; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: כָּל הַחֹדֶשׁ כְּלוֹ אָסוּר. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: אֵינוֹ אָסוּר אֵלָּא אוֹתוֹ שַׁבָּת בְּלַבָּד.

יג. אוֹתָן יָמִים עֲתִידִין לֵהִיּוֹת יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר (זְכוּרִיה ח, יט): "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת צוּם הָרַבִּיעִי" וְגו'. וְכָל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ בְּעוֹלָם הַזֶּה - שְׂמַחִים הֵם עִמָּה לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר (יְשַׁעְיָה סו, י): "שְׂמַחוּ אֵת יְרוּשָׁלַיִם וְגִילוּ בָּהּ כָּל אֲהֻבֶיהָ" וְגו'.

רבי אליעזר אומר: מגבת פורים - לפורים, ואין העני רשאי לקח מהן רצועה לסנדלו, אלא אם כן התנה במעמד אנשי העיר; דברי רבי יעקב שאמר משום רבי מאיר, ורבן שמעון בן גמליאל מקל.

ו. רבי מאיר אומר: הנותן דינר לעני לקח בהן פרות - אל יקח בהן כלים. כלים - אל יקח בהן פרות, שמעביר על דעתו של בעל הבית. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: הנותן דינר לעני לקח בהן חלוק - אל יקח בהן טלית. טלית - אל יקח בהן חלוק, מפני שמעביר על דעתו של בעל הבית.

ז. קראו את המגלה באדר הראשון, ונתעברה השנה, קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני - נוהגות בראשון, חוץ ממקרא מגלה. רבי אליעזר בן רבי יוסי אומר משום רבי זכריה בן הקצב: אין קורין אותה באדר השני, שכל מצוות שנוהגות בשני - נוהגות בראשון. רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יוסי: אף קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני - אין נוהגות בראשון. ושׁוין בהספד ותענית שאסורים בזה ובזה.

אח אין בין יום-טוב לשבת אלא אכל נפש בלבד. רבי יהודה מתיר אף מכשירי אכל נפש. רבי נחוניא בן הקנה היה עושה שבת פיום הכפורים לתשלומין; מה שבת מתחייב בנפשו - פטור מן התשלומין, אף יום הכפורים מתחייב בנפשו, ופטור מן התשלומין. אין בין שלשה תעניות שניות לשבע אחרונות, אלא תרועה ונעילת חניות בלבד. אין בין מודר הנאה מחברו סתם למודר הימנו מאכל, אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אכל נפש.

ט. אין בין נזיר סתם לנזיר שלשים יום, שהנזיר סתם מגלח ליום אחד ושלשים, ואם גלח ביום שלשים - לא יצא. נזיר שלשים - מגלח ליום שלשים ואחד. ואם

גלח ביום שלשים - לא יצא. וזה וזה מצותן לגלח ביום שלשים ואחד. אין בין דם המת לדם תפיסה, אלא שדם המת נזיר מגלח עליו, וחיבין על טמאת מקדש וקדשיו. דם תפיסה - אין נזיר מגלח עליו, ואין חיבין על טמאת מקדש וקדשיו.

י. אין בין כזית מן המת למת, אלא שכזית מן המת פתחו בטפח. והמת פתחו בארבעה טפחים. אין בין כזית מן המת לעצם כשעורה אלא טמאת אהל בלבד. אין בין אבר מן המת לאבר מן החי, אלא שאבר מן המת - בשר הפורש ממנו טמא. ואבר מן החי - בשר הפורש ממנו טהור.

יא. אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרבן. אין בין זב לזבה, אלא שהזב טעון ביאת מים חיים, וזבה אין טעונה ביאת מים חיים. אין בין זבה לנדה אלא קרבן. אין בין קרבן זבה ליולדת אלא הבאת קרבן. אין בין נדה לשומרת יום כנגד יום, אלא ספירת שבועה בלבד.

יב. אין בין בית מסגר לבית המחלט, אלא שהבית המסגר מטמא מתוכו, והמחלט מתוכו ומאחוריו, זה וזה מטמא בביאה. אבנים שיש בהן נגע - מטמאות מאחוריהן. אין בין נדרים לנדבות אלא שהמקדיש נדרים לבדק הבית ואבדו - חייב באחריותן. וזה וזה מטמאין בביאה. נדבות - אין משלם אלא טובת הנאתו בלבד.

יג. אין בין כמות יחיד לכמות צבור, אלא כל שנדר ונדב קרב בכמות יחיד, וכל שאין נדר ונדב קרב בכמות צבור. אין בין שילה לירושלים, אלא שבשילה בנין אבנים מלמטה ויריעות מלמעלה.

יד. אין בין כהן המשוח המשמש לכהן משוח שעבר, אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה. אין בין מרבה בכגדים משמש למרבה בגדים שעבר, אלא פר הבא על כל המצות. אין בין כהן משוח שעבר למרבה בכגדים שעבר, אלא פר

הָבֵא עַל כָּל הַמְצוֹת. אֵין בֵּין כְּהֵן מְרָבָה
בְּבָגְדִים מְשֻׁמֵּשׁ לְכֵהֵן מְשׁוּחַ שְׁעֵבֵר, אֶלֶּא
פֶּר יוֹם הַכְּפוּרִים וְעֵשִׂירִית הָאֵיפָה. אֵין בֵּין
כְּהֵן מְשׁוּחַ מְשֻׁמֵּשׁ לְכֵהֵן מְרָבָה בְּבָגְדִים
שְׁעֵבֵר, אֶלֶּא פֶּר יוֹם הַכְּפוּרִים וְעֵשִׂירִית
הָאֵיפָה, וּפֶר הָבֵא עַל כָּל הַמְצוֹת.

וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה עוֹל לְוַת פְּרַעֲהָ אָרִי אֲנִי יִקְרִית יָת לְבִיהַי וַיָּת לְבֵא דְעַבְדוּהִי בְּדִיל לְשִׁנְאָה אֶתִּי אֵלֶיךָ בִּינִיהוֹן:

וַיֹּאמֶר יְיָ הִנֵּה אֶל־מֹשֶׁה בֹּא אֶל־פְּרַעֲהָ כִּי־אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת־לְבָבוֹ וְאֶת־לֵב עַבְדָּיו לְמַעַן שְׂתִי אֶתְתִּי אֵלֶיךָ בְּקִרְבִּי:

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרַעֲהָ – וְהִתְרַחַב בּוֹ. שְׂתִי – שׂוּמִי, שְׂאֻשִׁית אֲנִי.

וּבְדִיל דְתִשְׁתַּעֲי קָדָם בְּרַח וּבֵר בְּרַח יָת נִסִּין דְעַבְדִּית בְּמִצְרַיִם וַיָּת אֶתְוֹתִי דְשׁוּיִתִּי בְּהוֹן וְתִדְעוּן אָרִי אֲנִי יְיָ:

וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בְנֵי וּבְנֵי־בְנֵיךָ אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלַתְתָּ לִּי בְּמִצְרַיִם וְאֶת־אֶתְתִּי אֲשֶׁר־שְׂמַתִּי בָּם וַיִּדְעַתֶּם כִּי־אֲנִי יְיָ הִנֵּה:

בְּהֵם" הָאָמּוּר בְּמִצְרַיִם. וְאִינוּ לְשׁוֹן פּוֹעַל וּמַעֲלִילִים, שְׂאֵם כֵּן הִנֵּה לוֹ לְכַתּוּב

הִתְעַלְלַתְתִּי – שְׂחַקְתִּי, כְּמוֹ: "כִּי הִתְעַלְלַתְתָּ בִּי", "הִלֵּא כְּאֲשֶׁר הִתְעוּלַל עוֹלֵלְתִּי", כְּמוֹ: "וְעוֹלֵל לְמוֹ כְּאֲשֶׁר עוֹלֵלְתָּ לִּי", "אֲשֶׁר עוֹלֵל לִּי".

וְעֵאל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן אֶל־פְּרַעֲהָ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְיָ הִנֵּה אֶל־הֵי הַעַבְדִּים עַד־מָתִי מֵאַנְתָּ לַעֲנַת מִפְּנֵי שְׁלַח עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי:

וַיִּבֹא מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן אֶל־פְּרַעֲהָ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְיָ הִנֵּה אֶל־הֵי הַעַבְדִּים עַד־מָתִי מֵאַנְתָּ לַעֲנַת מִפְּנֵי שְׁלַח עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי:

לַעֲנַת – כְּתַרְגוּמוֹ: "לְאֶתְכַנְעָא". וְהוּא מְגֻזֶּרֶת "עֲנִי", מֵאַנְתָּ לְהִיּוֹת עֲנִי וְשָׁפַל מִפְּנֵי.

אָרִי אִם מְסָרִיב אֶתְ לְשַׁלְחָא יָת עַמִּי הָאָנֹא מִיִּתִּי מְחַר גּוֹבָא בְּתַחֲוֹמָךְ:

כִּי אִם־מֵאֵן אֶתְהָ לְשַׁלַּח אֶת־עַמִּי הַנִּנְי מִבֵּינֵי מְחַר אֲרָבָה בְּגַבְלֵךְ:

וַיַּחֲפִי יָת עֵין שְׂמִשָּׂא דְאַרְעָא וְלֹא יִכּוֹל לְמַחְזִי יָת אַרְעָא וַיִּיכּוֹל יָת שְׂאָר שְׂיִנְבָתָא דְאַשְׁתְּאַרְת לְכוּן מִן בְּרַדָּא וַיִּיכּוֹל יָת כָּל אֵילָנָא דְאַצְמַח לְכוּן מִן תְּקֵלָא:

וְכִסְהָ אֶת־עֵין הָאָרֶץ וְלֹא יוֹכַל לְרַאֲת אֶת־הָאָרֶץ וְאָכַל אֶת־יִתֵּר הַפְּלִטָּה הַנּוֹשְׂאָרֶת לְכֶם מִן־הַבָּרָד וְאָכַל אֶת־כָּל־הָעֵץ הַצֹּמֵחַ לְכֶם מִן־הַשֶּׁדֶה:

אֶת עֵין הָאָרֶץ – אֶת מְרֹאֵה הָאָרֶץ. וְלֹא יוֹכַל הַרְוָאָה לְרַאֲוֹת אֶת הָאָרֶץ, וְלִשׁוֹן קִצְרָה דְבֵר.

וַיִּתְמַלּוּן בְּתַךְ וּבְתִי כָל עַבְדֵיךָ וּבְתִי כָל מִצְרַיִם דְלֹא חִזּוּ אֲבָהֶתְךָ וְאֲבָהֶת אֲבָהֶתְךָ מִיּוֹם מִהְוִיָּהוֹן עַל אַרְעָא עַד יוֹמָא הַדִּין וְאֶתְפְּנִי וַיִּפְקֵ מַלְוֹת פְּרַעֲהָ:

וּמִלֵּאוּ בְתִיךָ וּבְתִי כָל־עַבְדֵיךָ וּבְתִי כָל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־רָאוּ אֲבָתִיךָ וְאֲבָתִיךָ אֲבָתִיךָ מִיּוֹם הַיּוֹתֵם עַל־הָאֲדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיִּכְּפוּ וַיִּצְא מַעַם פְּרַעֲהָ:

וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי פְרַעֲהָ אֵלָיו עַד־מָתִי יִהְיֶה זֶה לְנוֹ לְמוֹקֵשׁ שְׁלַח אֶת־הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲבְדוּ אֶת־יְיָ הִנֵּה אֶל־הֵי הַטָּרְם תִּדַּע כִּי אֲבָדָה מִצְרַיִם:

וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי פְרַעֲהָ אֵלָיו עַד־מָתִי יִהְיֶה זֶה לְנוֹ לְמוֹקֵשׁ שְׁלַח אֶת־הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲבְדוּ אֶת־יְיָ הִנֵּה אֶל־הֵי הַטָּרְם תִּדַּע כִּי אֲבָדָה מִצְרַיִם:

הַטָּרְם תִּדַּע – הַעוֹד לֹא יִדְעַת כִּי אֲבָדָה מִצְרַיִם.

וְאֶתְתַב יָת מֹשֶׁה וַיָּת אֶהְרֹן לְוַת פְּרַעֲהָ וַיֹּאמֶר לְהוֹן אֵיזִילוּ פְלַחוּ קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִן וּמִן אֲזִלִּין:

וַיּוֹשֵׁב אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אֶהְרֹן אֶל־פְּרַעֲהָ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לְכוּ עַבְדוּ אֶת־יְיָ הִנֵּה אֶל־לְהִיכֶם מִי וּמִי הַהִלְכִים:

וַיּוֹשֵׁב – הוֹשְׁבוּ עַל יְדֵי שְׁלִיחִים, שְׁשַׁלְחוּ אַחֲרֵיהֶם וְהִשִּׁיבוּם אֶל פְּרַעֲהָ.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנַעֲרֵינוּ וּבְזַקְנֵינוּ גִלְדָּךְ בְּבִנֵינוּ וּבְבָנוֹתֵנוּ בְּצִאֲנָנוּ וּבְבִקְרָנוּ גִלְדָּךְ כִּי חֲגִי־הִנֵּה לְנוּ:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנַעֲרֵינוּ וּבְזַקְנֵינוּ גִלְדָּךְ בְּבִנֵינוּ וּבְבָנוֹתֵנוּ בְּצִאֲנָנוּ וּבְבִקְרָנוּ גִלְדָּךְ כִּי חֲגִי־הִנֵּה לְנוּ:

וַיֹּאמֶר לְהוֹן יְהִי כֵן וְיִהְיֶה עִמָּכֶם כְּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְאֶת־טַפְּכֶם רָאוּ כִּי רָעָה גִגַּד פְּנִיכֶם: לִית קְבִיל אִפִּיכוֹן לְאַסְתְּרָא:

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יְהִי כֵן וְיִהְיֶה עִמָּכֶם כְּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְאֶת־טַפְּכֶם רָאוּ כִּי רָעָה גִגַּד פְּנִיכֶם:

כְּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם... – אִף כִּי אֲשַׁלַּח גַּם אֶת הַצֹּאן וְאֶת הַבְּקָר כְּאֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם. רָאוּ כִּי רָעָה גִגַּד פְּנִיכֶם – כְּתַרְגוּמוֹ. וּמְדַרְשׁ אֲבָדָה שְׂמַעְתִּי: כּוֹכַב אֶחָד יֵשׁ שְׂשׂוּמוֹ רָעָה. אָמַר לְהֵם פְּרַעֲהָ: רוֹאָה אֲנִי בְּאִצְטִגְנוּתִי שְׁלִי אוֹתוֹ כּוֹכַב עוֹלָה לְקִרְאֶתְכֶם בְּמִדְבָּר, וְהוּא סִימָן דָּם וְהַרְיָגָה. וּכְשִׁחְטָאוּ

ישראל בעגל ובקש הקדוש ברוך הוא להרגם, אמר משה בתפלתו: "למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם" – זו היא שאמר להם "ראו כי רעה נגד פניכם!" מיד: "וינחם ה' על הרעה", והפך את הדם לדם מילה, שמל יהושע אותם. ונהו שנאמר: "היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם", שהיו אמרים לכם: דם אנו רואין עליכם במדבר.

לֹא כֹן לְכוּנָא הַגְּבָרִים וְעַבְדוּ אֶת־יְהוָה כִּי אַתֶּם מְבַקְשִׁים וַיִּגְרַשׁ אֹתָם מֵאֶת פְּנֵי פְרַעֲהַ:
לֹא כֹן אֵיזִילוּ כַעֲשֵׂן גּוֹבְרִיא וּפְלַחוּ קָדָם יְיָ אֲרִי יְתֵה אַתּוּן בַּעֲשֵׂן וְתַרְיָה יְתַהוּן מִן קָדָם פְּרַעֲהַ:

לא כן – כאשר אמרתם להוליך הטף עמכם, אלא לכו נא הגברים ועבדו את ה'. כי אתם אתם מבקשים – כי אותה בקשתם עד הנה: "נזכרה לא-להינו", ואין דרך הטף לזכות. ויגרש אותם – הרי זה לשון קצר, ולא פרש מי המגרש.

שני

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נִטֵּה יָדְךָ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאַרְבֶּה וַיַּעַל עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּאכַל אֶת־כָּל־עֵשֶׂב הָאָרֶץ אֶת פְּלִאֲשֵׁיר הַבְּרָד:
וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אָרִים יָדְךָ עַל אֶרְעָא דְמִצְרַיִם וַיִּיתִי גּוֹבָא וַיִּסַּק עַל אֶרְעָא דְמִצְרַיִם וַיִּיכּוֹל יְת כָּל עֵסְבָא דְאַרְעָא יְת כָּל דְאַשְׁאֵר בְּרִדָּא:

בארבה – בשביל מפת הארבה.

וַיִּט מֹשֶׁה אֶת־מַטְּהוֹ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּהְיֶה נֶהַג רוּחַ־קָדִים בְּאֶרֶץ פְּלִי־תַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלְּיָלָה הַבִּקְרָה הָיָה וְרוּחַ הַקָּדִים נֹשָׂא אֶת־הָאַרְבֶּה:
וַאֲרִים מֹשֶׁה יְת חוּטְרִיָּה עַל אֶרְעָא דְמִצְרַיִם וַיִּי דַּבֵּר רוּחַ קַדוּמָא בְּאַרְעָא כָּל יוֹמָא הַהוּא וְכָל לַיְלִיא צִפְרָא הָיָה וְרוּחַ קַדוּמָא נִטֵּל יְת גּוֹבָא:

ורוח הקדים – רוח מזרחית נושא את הארבה, לפי שבא כנגדו, שמצרים בדרומית מערבית היתה כמו שמפורש במקום אחר.

וַיַּעַל הָאַרְבֶּה עַל פְּלִאֲרֶץ מִצְרַיִם וַיִּנָּח בְּכָל גְבוּל מִצְרַיִם כַּבֵּד מְאֹד לְפָנָיו לֹא־הָיָה כֹּן אַרְבֶּה כַּמָּהוּ וַאֲתַרְיָו לֹא יִהְיֶה־כֹּן:
וַסְּלִיק גּוֹבָא עַל כָּל אֶרְעָא דְמִצְרַיִם וַיִּשְׂרָא בְּכָל תַּחוּם מִצְרַיִם תַּקִּיף לַחֲדָא קַדְמוּהִי לֹא הָיָה כֹּן גּוֹבָא דְכּוֹתִיָּה וּבְתַרוּהִי לֹא יִהְיֶה כֹּן:

ואתריו לא יהיה כן – ואותו שהיה בימי יואל, שנאמר: "כמוהו לא נהיה מן העולם", למדנו שהיה כבוד משל משה. על ידי מינין הרבה שהיו יסוד: ארבה, ילק, חסיל, גזם. אבל של משה לא היה אלא מין אחד, וכמוהו לא היה ולא יהיה.

וַיִּכָּס אֶת־עֵינָיו פְּלִי־הָאָרֶץ וַתַּחֲשׂוּ הָאָרֶץ וַיֹּאכַל אֶת־כָּל־עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְאֶת פְּלִפְרֵי הָעֵץ אֲשֶׁר הוֹתִיר הַבְּרָד וְלֹא־נֹתַר פְּלִי־יֵרֶק בְּעֵץ וּבְעֵשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:
וַחֲפֹא יְת עֵינָו שְׂמֵשָׂא דְכָל אֶרְעָא וַחֲשׂוּכַת אֶרְעָא וַאֲכַל יְת כָּל עֵסְבָא דְאַרְעָא וַיְת כָּל פִּירֵי אֵילָנָא דְאַשְׁאֵר בְּרִדָּא וְלֹא אֲשַׁתָּאר כָּל יְרוּק בְּאֵילָנָא וּבְעֵסְבָא דְחַקְלָא בְּכָל אֶרְעָא דְמִצְרַיִם:

כל ירק – עלה ירוק, וירדור"א [ירק = verdure] בלע"ז.

וַיִּמְתַּר פְּרַעֲהַ לַקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי לִי־הִנֵּה אֲ־לֵהִיכֶם וּלְכֶם:
וַאוּחִי פְרַעֲהַ לְמַקְרִי לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַאֲמַר חַבִּית קָדָם יְיָ אֱלֹהֵכֹון וּלְכֹון:

וַעֲתָה שָׂא נָא חֲטָאתִי אֲךָ הַפְּעַם וְהַעֲתִירוּ לִי־הִנֵּה אֲ־לֵהִיכֶם וַיִּסַּר מֵעַלֵי רַק אֶת־הַמִּנֹּת הַזֶּה:
וּכַעֲשֵׂן שְׂבוּק כַּעֲשֵׂן לְחֻבֵי בְרַם זַמְנָא הַדָּא וְצִלוּ קָדָם יְיָ אֱלֹהֵכֹון וַיַּעֲדֵי מַנִּי לְחֹוד יְת מוֹתָא הַדִּין:

ויצא מעם פרעה ויעתר אלי-הנה:
ונפק מלנת פרעה וצלי קדם יי:

וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה רֹחַ־יָם תַּזְק מְאֹד וַיִּשְׂא אֶת־הָאַרְבֶּה וַיִּתְקַעְהוּ יָמָה סוּף לֹא נִשְׂאֵר אַרְבֶּה אַחַד בְּכָל גְבוּל מִצְרַיִם:
וַהֲפֹךְ יְיָ רוּחַ מַעְרָבָא תַּקִּיף לַחֲדָא וַיִּטֵּל יְת גּוֹבָא וַרְמַהִי לַיְמָא דְסוּף לֹא אֲשַׁתָּאר גּוֹבָא חַד בְּכָל תַּחוּם מִצְרַיִם:

רוח ים – רוח מערב. ימה סוף – אומר אני שים סוף היה מקצתו במערב, כנגד כל רוח דרומית, וגם במזרח של ארץ ישראל. לפיכך רוח ים תקעו לארבה כימה סוף כנגדו. וכן מצינו לעגן תחומין שהוא פונה לצד מזרח, שנאמר: "מים סוף ועד ים פלשתים" – ממזרח למערב. שים פלשתים במערב היה, שנאמר בפלשתים: "יושבי חבל הים גוי כרתים". לא נשאר ארבה אחד – אף המלוחים שמלחו מהם.

וַיִּחַזַק י-הוָה אֶת-לֵב פְּרַעֲהַ וְלֹא שָׁלַח אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַתִּקְרַח יַיִת לְבַא דְפְרַעֲהַ וְלֹא שָׁלַח ית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-מֹשֶׁה וְנָטָה יָדְךָ עַל-הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם וְנִמַּשׁ חֹשֶׁךְ:

וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה אָרִים יָדְךָ עַל צִית שְׁמַיָא וַיְהִי חֹשׁוֹךָ עַל אֶרְעָא דְמִצְרַיִם בְּתֵר דִּיעְדֵי קַבֵּל לִילְיָא:

וְנִמַּשׁ חֹשֶׁךְ – וַיִּחַשְׂדַּף עֲלֵיהֶם חֹשֶׁךְ יוֹתֵר מִחֹשְׁכוֹ שֶׁל לַיְלָה, וְחֹשֶׁךְ שֶׁל לַיְלָה יִצְמַח וַיִּחַשְׂדַּף עוֹד. וְנִמַּשׁ – כְּמוֹ "וַיִּצְמַח" – יֵשׁ לָנוּ תִיבוֹת הַרְבֵּה חֲסֵרוֹת אֶל"ף, לְפִי שְׂאֵין הַבְּרִית הָאֶלֶף נִפְרָת כָּל כֶּף – אֵין הַפְּתוּב מִקְפִּיד עַל חֲסֵרוֹנָהּ. כְּגוֹן: "וְלֹא יִהְיֶה שֵׁם עֲרֻבִי", כְּמוֹ "לֹא יִצְמַח" – לֹא יִטָּה אֶהְלוֹ. וְכֵן: "וַיִּתְרַגְּלֵי סִיל", כְּמוֹ "וַיִּתְרַגְּלֵי". וְאוּנְקְלוֹס תְּרַגְּם לְשׁוֹן הַסְּרָה, כְּמוֹ "לֹא יִמְשֵׁן": "בְּתֵר דִּיעְדֵי קַבֵּל לִילְיָא", כְּשֵׁינִיעַ סְמוּךְ לְאוֹר הַיּוֹם. אָבֵל אֵין הַדְּבוּר מְיֻשָּׁב עַל הַי"ו שֶׁל "וַיִּמַּשׁ", לְפִי שֶׁהוּא כְּתוּב אַחֵר "וַיְהִי חֹשֶׁךְ". וּמְדַרְשׁ אֲגָדָה פּוֹתְרוֹ לְשׁוֹן "מִמַּשׁ בְּצַהָרִים", שֶׁהִנֵּה כְּפוּל וּמְכַפֵּל וְעַב עַד שֶׁהִנֵּה בּוֹ מַמַּשׁ.

וַיִּטַּח מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ-אֲפֹלָה בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים:

וַאֲרִים מֹשֶׁה ית יְדֵיהּ עַל צִית שְׁמַיָא וַהֲוֵה חֹשׁוֹךְ קַבֵּל בְּכָל אֶרְעָא דְמִצְרַיִם תְּלַתָּא יוֹמִין:

שְׁלֹשֶׁת יָמִים – שְׁלוֹשׁ שָׁל יָמִים, טִירֻצִינָא [terceine = קְבוּצָה שֶׁל שְׁלוֹשָׁה] בְּלַע"ז. וְכֵן "שְׁבַעַת יָמִים" בְּכָל מְקוֹם שֵׁיטִינָא [seiteine = קְבוּצָה שֶׁל שְׁבַע] שֶׁל יָמִים. וַיְהִי חֹשֶׁךְ אֲפֹלָה... שְׁלֹשֶׁת יָמִים – חֹשֶׁךְ שֶׁל אֲפֹל, שֶׁלֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אֶחָיו אוֹתָן שְׁלֹשֶׁת יָמִים. וְעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַחֲרֵים חֹשֶׁךְ מְכַפֵּל עַל זֶה, שֶׁ"לֹא קָמוּ אִישׁ מִתְּחַתִּי" – יוֹשֵׁב אֵין יָכוֹל לְעֻמּוֹד, וְעוֹמֵד אֵין יָכוֹל לִישֹׁב. וְלָמָּה הִבִּיא עֲלֵיהֶם חֹשֶׁךְ? שֶׁהִיוּ בְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר רְשָׁעִים, וְלֹא הָיוּ רוֹצִים לְצִאתָם. וּמִתּוֹ בְשֹׁלֶשֶׁת יָמִים אֲפֹלָה, כְּדֵי שֶׁלֹא יִרְאוּ מִצְרָיִם בְּמִפְלַתָם וַיֹּאמְרוּ: אַף הֵם לוֹקִים כְּמוֹנוֹ. וְעוֹד: שֶׁחָפְשׁוּ יִשְׂרָאֵל וְרָאוּ אֶת כְּלֵיהֶם, וּכְשִׁיבָאוּ וַהֲוֵי שׁוֹאֲלִין מֶהָן, וַהֲוֵי אוֹמְרִים אֵין בְּיַדֵּינוּ כְּלוֹם, אוֹמֵר לוֹ: אַנִּי רְאִיתִיו בְּבֵיתָהּ, וּבְמִקְוֵם פְּלוֹנֵי הוּא.

לֹא-רָאוּ אִישׁ אֶת-אֶחָיו וְלֹא-קָמוּ אִישׁ מִתְּחַתִּיו שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְלְכָל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹר בְּמוֹשְׁבֵתָם:

לֹא תָזוּ גְבוּר ית אֶחָיו וְלֹא קָמוּ אֲנָשׁ מִתְּחוֹתָיו תְּלַתָּא יוֹמִין וְלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָוֵה נְהוּרָא בְּמוֹתְבֵיחֵיוֹן:

שְׁלִישִׁי

וַיִּקְרָא פְּרַעֲהַ אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לְכוּ עִבְדוּ אֶת-י-הוָה רַק צֹאנְכֶם וּבְקָרְכֶם יֵצֵג גַּם-טַפְּכֶם יַלְדֵי עַמְּכֶם:

וַיִּקְרָא פְּרַעֲהַ לְמֹשֶׁה וַאֲמַר אֵיזִילוּ פְּלַחוּ קְדָם יי לְחוּד עַנְכוֹן וְתוֹרִיכוֹן שְׁבוּקוֹ אַף טְפְלִכוֹן יַיזִיל עַמְּכוֹן:

יֵצֵג – יִהְיֶה מַצָּג בְּמִקְוֵמוֹ.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַם-אַתָּה תִתֵּן בְּיַדְנוּ זְבָחִים וְעֹלֹת וְעֹשֵׂינּוּ לִי-הַנְּה אֶ-לֵהֵינּוּ:

וַאֲמַר מֹשֶׁה אַף אֶת תִּתֵּין בֵּידְנָא נְכַסַּת קוּדְשִׁין וְעֹלֹן וְנַעֲבִיד קְדָם יי אֵלֵהֵנָא:

גַּם אַתָּה תִתֵּן – לֹא דִיִּירָד שְׁמִקְנֵינוּ יַלְדֵי עַמְּנוּ, אֲלָא גַם מְשָׁלְדָה תִתֵּן.

וְגַם-מִקְנֵנוּ יַלְדֵי עַמְּנוּ לֹא תִשְׂאֵר פְּרֹסָה כִּי מִמֶּנּוּ נִלְחַ לְעַבֵּד אֶת-י-הַנְּה אֶ-לֵהֵינּוּ וְאֲנַחְנוּ לֹא-נִדַע מֶה-נַּעֲבֹד אֶת-י-הַנְּה עַד-בֹּאֵנוּ שְׁמָה:

וְאַף בְּעִירְנָא יַיזִיל עַמְּנָא לֹא נִשְׂאֵר מִנֵּיהּ מִדְּעַם אָרִי מִנֵּיהּ אֲנַחְנָא נְסָבִין לְמִפְּלַח קְדָם יי אֵלֵהֵנָא וְאֲנַחְנָא לִית אֲנַחְנָא יַדְעִין מָא נְפֻלַח קְדָם יי עַד מִיתְנָא לְתַמָּן:

פְּרֹסָה – פְּרֹסַת רְגֵל, פְּלַנְטָא [plante = כֹּף רַגֵּל] בְּלַע"ז. לֹא נִדַע מֶה נַּעֲבֹד

– כְּמָה תְּכַבֵּד הַעֲבוּדָה, שְׁמָא יִשְׂאֵל יוֹתֵר מִמָּה שֵׁינֵשׁ בְּיַדְנוּ.

וַיִּחַזַק י-הוָה אֶת-לֵב פְּרַעֲהַ וְלֹא אָבָה לְשַׁלְּחָם:

וַתִּקְרַח יי ית לְבַא דְפְרַעֲהַ וְלֹא אָבָא לְשַׁלְּחוּתְהוֹן:

וַיֹּאמְרוּ-לוֹ פְּרַעֲהַ לָךְ מַעֲלֵי הַשָּׁמַר לָךְ אֶל-תִּסְּהָ רְאוֹת פְּנֵי כִי בְנוֹם רְאוּתָהּ פְּנֵי תְמוֹת:

וַאֲמַר לִיה פְּרַעֲהַ אֵיזִיל מַעֲלָנִי אֲסַתְמַר לָךְ לֹא תוֹסִיף לְמַחְזִי אַפִּי אָרִי בְיוֹמָא דְתַחְזִי אַפִּי תְמוֹת:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֵּן דְּבַרְתָּ לֹא-אֲסַף עוֹד רְאוֹת פְּנֵיךָ:

וַאֲמַר מֹשֶׁה יָאוֹת מְלִילְתָא לֹא אוֹסִיף עוֹד לְמַחְזִי אַפְּךָ:

כֵּן דְּבַרְתָּ – רְפָה דְּבַרְתָּ, וּבִזְמַנּוֹ דְּבַרְתָּ: אֲמַת שֶׁלֹא אוֹסִיף עוֹד רְאוֹת פְּנֵיךָ.

וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-מֹשֶׁה עוֹד גָּגַע אַחַד אָבִיא עַל-פְּרַעֲהַ וְעַל-מִצְרָיִם אַחֲרֵי-כֵן יִשְׁלַח אֲתָכֶם מִזֶּה כְּשִׁלְּחוֹ כְּלָה גְרַשׁ וְגַרְשׁ אֲתָכֶם מִזֶּה:

וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה עוֹד מְכַתֵּשׁ חַד אֵינִי עַל פְּרַעֲהַ וְעַל מִצְרָאֵי בְתֵר כֵּן יִשְׁלַח יְתַכּוֹן מִכָּא כְּשִׁלְּחוּתִיהּ גְּמִירָא תְּרַכָּא יְתִרִיךָ יְתַכּוֹן מִכָּא:

מְלִיל כְּעוֹן קָדָם עֲמָא וַיִּשְׁאַלּוּן גְּבַר מִן תְּבַרְיָה וְאִתְמַתָּא מִן תְּבַרְתָּה מְנִין דְּכֶסֶף וּמְנִין דְּדָהָב:

דְּבַר-נָא בְּאַזְנֵי הָעָם וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ וּמֵאֵת רַעְוָה וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעְוָתָה כְּלֵי-כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב:

דְּבַר נָא – אִין נָא אֵלָא לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה: בְּבִקְשָׁה מְמָד, הַזְהִירָם עַל כֶּף, שְׁלֹא יֵאמֶר אֹתוֹ צְדִיק אֲבִיָּהֶם: "וַיַּעֲבֹדוּם וַעֲנוּ אוֹתָם" קַיִם בְּהֶם, "וְאִתְרִי כוּ יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גְּדוֹל" לֹא קַיִם בְּהֶם.

וַיְהִי יְיָ יִתְּ עֲמָא לְרַחֲמִין בְּעֵינֵי מִצְרָאִי אִף גּוֹבְרָא מִשָּׁה רַב לְחֻדָּא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם בְּעֵינֵי עַבְדֵי פְרָעָה וּבְעֵינֵי עֲמָא:

וַיִּתֵּן יְ-הוָה אֶת-חַן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם גַּם וְהָאִישׁ מִשָּׁה גְדוֹל מְאֹד בְּאַרְצָן מִצְרַיִם עַבְדֵי-פְרָעָה וּבְעֵינֵי הָעָם:

רביעי

וַיֹּאמֶר מִשָּׁה כֹּה אָמַר יְ-הוָה כְּחֻצַּת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם:

וַיֹּאמֶר מִשָּׁה כֹּה אָמַר יְ-הוָה כְּחֻצַּת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם:

וַיֹּאמֶר מִשָּׁה כֹּה אָמַר ה' – בְּעַמְדוֹ לִפְנֵי פְרָעָה נִאֲמָרָה לוֹ נְבוּאָה זֹאת, שְׁהִרִי מִשִּׁיבָא מִלְּפָנֶיךָ לֹא הוֹסִיף רְאוּת פְּנִינִי. כְּחֻצוֹת הַלַּיְלָה – כְּהַחֲלֹק הַלַּיְלָה. "כְּחֻצוֹת" – כְּמוֹ "בְּעֻלוֹת", "בְּחֻרוֹת אִפְסֵם בְּנוּ". זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ לִישְׁבוֹ עַל אֶפְנֵי, שְׁאִין חֻצוֹת שֵׁם דְּבַר שֶׁל חֻצִי. וְרַבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּהוּ כְּמוֹ "בְּחֻצֵי הַלַּיְלָה", וְאָמְרוּ שְׁאִמֶר מִשָּׁה "כְּחֻצוֹת", שְׁמִשְׁמַע סְמוּךְ לוֹ, אוֹ לִפְנֵי אוֹ לְאַחֲרָיו, וְלֹא אָמַר "בְּחֻצוֹת", שְׁמָא יִטְעוּ אֲצִטְגְּנִינִי פְרָעָה וַיֹּאמְרוּ: מִשָּׁה כֹּדָאֵי הוּא.

וַיִּמַּת כָּל-בְּכוֹרֵי בְּאַרְצָן מִצְרַיִם מִבְּכוֹר פְּרָעָה הַיֹּשֵׁב עַל-פִּסְאֹו עַד בְּכוֹר הַשְּׂפִחָה אֲשֶׁר אַחַר הַרְחִים וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה:

וַיִּמַּת כָּל-בְּכוֹרֵי בְּאַרְצָן מִצְרַיִם מִבְּכוֹר פְּרָעָה הַיֹּשֵׁב עַל-פִּסְאֹו עַד בְּכוֹר הַשְּׂפִחָה אֲשֶׁר אַחַר הַרְחִים וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה:

"עַד בְּכוֹר הַשְּׂפִי" – לְמָה לְקוּוֹ הַשְּׂבוּיִים? כִּדִּי שְׁלֹא יֹאמְרוּ: יִרְאָתָם תְּבַעֵה עֲלֵבּוֹנָם וְהִבִּיאָה פְרַעְנוֹת עַל מִצְרַיִם. מִבְּכוֹר פְּרָעָה עַד בְּכוֹר הַשְּׂפִחָה – כָּל הַפְּחוֹתִים מִבְּכוֹר פְּרָעָה וְחֻשׁוּבִים מִבְּכוֹר הַשְּׂפִחָה הָיוּ בְּכֻלָּל. וְלְמָה לְקוּוֹ בְּנֵי הַשְּׂפִחוֹת? שְׁאִיפּ הֵם הָיוּ מְשַׁעֲבָדִים בְּהֶם וְשִׁמְחִים בְּצָרְתָם. וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה – לְפִי שְׁהָיוּ עוֹבְדֵינֵי לָהּ; כְּשִׁשְׁקוֹדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִכְרַע מִן הָאֵמָה, נִכְרַע מֵא-לֵהִיָּהּ.

וַהֲיִתָּה צִעֲקָה גְדֹלָה בְּכָל-אַרְצָן מִצְרַיִם אֲשֶׁר כָּמָהוּ לֹא נִהְיִתָּה וְכָמָהוּ לֹא תִסָּף:

וַהֲיִתָּה צִעֲקָה גְדֹלָה בְּכָל-אַרְצָן מִצְרַיִם אֲשֶׁר כָּמָהוּ לֹא נִהְיִתָּה וְכָמָהוּ לֹא תִסָּף:

וְלִכְלֹ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחַרְצוּ-כְּלָב לְשׁוֹנוֹ לְמֵאִישׁ וְעַד-בְּהֵמָה לְמַעַן תִּדְעוּן אֲשֶׁר יִפְלָה יְ-הוָה בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל:

וְלִכְלֹ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחַרְצוּ-כְּלָב לְשׁוֹנוֹ לְמֵאִישׁ וְעַד-בְּהֵמָה לְמַעַן תִּדְעוּן אֲשֶׁר יִפְלָה יְ-הוָה בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל:

לֹא יִחַרְצוּ כְּלָב לְשׁוֹנוֹ – אוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן שְׁנוֹן, לֹא יִשְׁנוֹ. וְכֵן "לֹא חַרְצוּ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְאִישׁ אֶת לְשׁוֹנוֹ", לֹא שְׁנוֹ; "אִזְ תַּחַרְצוּ", תִּשְׁפַּנּוּ; "לְמוֹרַג חַרוּץ", שְׁנוֹן; "מִחֻשְׁבוֹת חַרוּץ", אָדָם חַרִיף וְשְׁנוֹן; "וַיִּזְד חַרוּצִים תַּעֲשִׂיר", חַרִיפִים, סוֹחֲרִים שְׁנוֹנִים. אֲשֶׁר יִפְלָה – יִבְדִּיל.

וַיִּרְדּוּ כָל-עַבְדֵי יְיָ אֱלֹהֵי אֲלֵי וְהִשְׁתַּחֲוּוּ-לִי לֵאמֹר צֵא אִתָּה וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-בְּרַגְלֶיךָ וְאַחֲרֵי-כֵן אֲצֵא וַיֵּצֵא מֵעַם-פְּרָעָה בְּחַרְיֵ-אִף:

וַיִּרְדּוּ כָל-עַבְדֵי יְיָ אֱלֹהֵי אֲלֵי וְהִשְׁתַּחֲוּוּ-לִי לֵאמֹר צֵא אִתָּה וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-בְּרַגְלֶיךָ וְאַחֲרֵי-כֵן אֲצֵא וַיֵּצֵא מֵעַם-פְּרָעָה בְּחַרְיֵ-אִף:

וַיִּרְדּוּ כָל עַבְדֵיךָ – חֲלַק כְּבוֹד לְמַלְכוּת. שְׁהִרִי בְּסוּף יִרְד פְּרָעָה בְּעַצְמוֹ אֵלָיו בְּלִילָה, "וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי"; וְלֹא אָמַר לוֹ מִשָּׁה מִתְחַלָּה: "וַיִּרְדָּם אֵלַי וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לִי". אֲשֶׁר בְּרַגְלֶיךָ – הַהוֹלְכִים אַחַר עַצְמָךְ וְהַלוֹכָה. וְאַחֲרֵי כֵן אֲצֵא – עִם כָּל הָעָם מֵאַרְצָךְ. וַיֵּצֵא מֵעַם פְּרָעָה – כְּשִׁשְׁמַר דְּבַרְיוֹ יֵצֵא מִלְּפָנָיו. בְּחַרִי אִף – עַל שְׁאִמֶר לוֹ "אַל תִּסָּף רְאוּת פְּנִינִי".

וַיֹּאמֶר יְיָ לְמִשָּׁה לֹא יִקְבִיל מִנְכוּן פְּרָעָה בְּדִיל לְאַסְגָּא מוֹפְתֵי בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל-מִשָּׁה לֹא-יִשְׁמַע אֲלֵיכֶם פְּרָעָה לְמַעַן רְבוֹת מוֹפְתֵי בְּאַרְצָן מִצְרַיִם:

לְמַעַן רְבוֹת מוֹפְתֵי – מַכַּת בְּכוֹרוֹת, וּקְרִיעַת יַם סוּף, וְלִנְעוּר אֶת מִצְרַיִם.

**וְלִקְחוּ מִן־הַדָּם וּגְתָנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל־
הַמִּשְׁקוֹף עַל הַבְּתִימִים אֲשֶׁר־יֹאכְלוּ אֹתוֹ בְּהֵם:**

**וַיִּסְבוּן מִן דָּמָא וַיִּתְּנוּן עַל תְּרִין סַפְיָא וְעַל שְׁקָפָא עַל
בְּתִיָא דַּיִיכְלוּן יְתִיה בְּהוּן:**

וְלִקְחוּ מִן הַדָּם – זו קבלת הדם. יכול ביד? תלמוד לומר: "אֲשֶׁר בְּסָף". המזוזות – הם הזקופות, אחת מכאן לפתח ואחת מכאן. המשקוף – הוא העליון שהדלת שוקף עליו כשסוגרים אותו, לינטי"ר [משקוף = lintel] בלעז. ולשון שקיפה – תבטה, כמו "קול עלה גדה", "טרפא דשקוף"; "סבורה", "משקופי". על הבתים אשר יאכלו אתו בהם – ולא על משקוף ומזוזות שבבית המבן ובבית הבקר, שאין דרין בתוכו.

**וְאָכְלוּ אֶת־הַבָּשָׂר בְּלִילָה הַזֶּה צְלִי־אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל־
מִרְרִים יֹאכְלֶהוּ:**

**וַיִּכְלוּן ית בסרא בליליא הדין טני נור ופטיר על מררין
ייכלוניה:**

את הבשר – ולא גידים ועצמות. על מרורים – כל עשב מר נקרא מרור. וצום לאכל מר, זכר ל"וימררו את סנייהם".

**אֶל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֶאֱמַר וּבָשָׂל מִבָּשָׂל בְּמַיִם כִּי אִם־צְלִי־
אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל־כַּרְעֵיו וְעַל־קַרְבּוֹ:**

**לֹא תיכלון מניה כד חי ואף לא כד בשלל מבושל במיָא
אֶל־להין טני נור רישיה על כרעוהי ועל גוניה:**

אל תאכלו ממנו נא – שאינו צלוי כל צרכו, קוראו נא בלשון ערבי. ובשלל מבשל – כל זה באזהרת לא תאכלו. במיָם – מנין לשאר משקין? תלמוד לומר "ובשלל מבשל" מפל מקום. כי אם צלי אש – ראשו על כרעיו – צולחו פלו כאחד, ראשו ועם כרעיו ועם קרבו. ובני מעיו נותן לתוכו אחר הדחתו. ולשון "על כרעיו ועל קרבו" – פלשון "על צבאתם", כמו "בצבאתם", כמות שהן; אף זה, כמות שהוא, כל בשרו משלם.

**וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֶּקֶר וְהִנֵּתָר מִמֶּנּוּ עַד־בֶּקֶר
בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ:**

**וְלֹא תשארון מניה עד צפרא ודישתאר מניה עד צפרא
בְּנוֹרָא תִיקדוּן:**

והנותר ממנו עד בקר – מה תלמוד לומר "עד בקר" פעם שנייה? לתן בקר על בקר, שהבקר משמעו משעת הניח הסמה, ובא הכתוב להקדים, שאסור באכילה מעלות השחר. זהו לפי משמעו. ועוד מדרש אחר: למד שאינו נשרף ביום טוב אלא ממחרת, וכך תדרשנו: והנותר ממנו בבקר ראשון, עד בקר שני תעמד ותשרפו.

**וְכֹכְהָ תֹאכְלוּ אֹתוֹ מִתְּנִיכֵם תְּגָרִים וְעַלִיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם
וּמִקְלַכֶּם בְּיַדְכֶם וְאֶכְלַתֶּם אֹתוֹ בַּחֲפֹזוֹן פֶּסַח הוּא
לִי־הוּא:**

**וּכְדִין תִּיכְלוּן יְתִיה תְּרַצִּיכוֹן יְהוּן אֲסִירִין מְסִיכוֹן
בְּרַגְלֵיכוֹן וְחוֹטְרִיכוֹן בְּיַדְכוֹן וְתִיכְלוּן יְתִיה בְּבִהִילוֹ
פֶּסַחָא הוּא קָדָם יְיָ:**

מתניכם תגורים – מזמנים לדרך. בחפזון – לשון בהלה ומהירות, כמו "ויהי דוד נחפז ללכת", "אשר השליכו ארם בחפזם". פסח הוא לה' – הקרבן הוא קרוי פסח, על שם הדלוג והפסיחה. ואתם עשו כל עבודותיו דרך דלוג וקפיצה, זכר לשמו שקרוי פסח, וגם פשקא [פסח = paske] לשון פסיעה.

**וְעִבְרַתִּי בְּאַרְצֵי־מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְהִפִּיתִי כָל־
בְּכוֹר בְּאַרְצֵי מִצְרַיִם מֵאֲדָם וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכֹל־אֶל־הַיְ
מִצְרַיִם אֲעֲשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְיָ־הוּא:**

**וְאַתְגְּלִי בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּלִילָה הַדִּין וְאַקְטוּל כָּל־
בוֹכְרָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם מֵאֲנָשָׁא וְעַד בְּעִירָא וּבְכָל
טַעֲנַת מִצְרַאִי אַעֲבִיד דִּינִין אֲנָא יְיָ:**

ועברתי – כמלה העובר ממקום למקום, ובהעברה אחת וברגע אחד פלן לוקין. כל בכור בארץ מצרים – אף בכורות אחרים והם במצרים. ומנין אף בכורי מצרים שבמקומות אחרים? תלמוד לומר: "למפה מצרים בבכוריהם". מאדם ועד בהמה – מי שהתחיל בעברה, ממנו מתקלת הפורענות. ובכל אֶל־הי מצרים – של עץ נרקבת, ושל מתכת נמסת ונתכת לארץ. אעשה שפטים אני ה' – אני בעצמי, ולא על ידי שליח.

**וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאֹת עַל הַבְּתִימִם אֲשֶׁר אַתֶּם שֹׁמְ
וְרֹאיתִי אֶת־הַדָּם וּפְסַחְתִּי עֲלֵיכֶם וְלֹא־יְהִיֶּה בְכֶם נֶגֶף
לְמִשְׁחֵית בְּהַפְתִּי בְּאַרְצֵי מִצְרַיִם:**

**וַיְהִי דָמָא לְכוֹן לְאֹת עַל בְּתִיָא דְאַתוֹן תַּמָּן וְאַתְזִי ית
דָּמָא וְאַחוּס עֲלִיכוֹן וְלֹא יְהִי בְכוֹן מוֹתָא לְתַבְלָא
בְּמַקְטְלֵי בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם:**

והיה הדם לכם לאות – לכם לאות ולא לאחרים לאות; מכאן שלא נתנו הדם אלא מבפנים. וראיתי את הדם – הכל גלוי לפניו; אלא אמר הקדוש ברוך הוא: נותן אני את עיני לראות שאתם עסוקים במצותי, ופסח אני עליכם. ופסחתי – וחסלתי, ודומה לו: "פסח והמליט". ואני אומר: כל פסיחה – לשון דלוג וקפיצה; ופסחתי, מדלג הנה מבתי ישראל לבתי מצרים, שהיו שרויים זה בתוך זה. וכן "פסחים על שתי הסעפים"; וכן כל הפסחים, הולכים פקופצים. וכן "פסח והמליט", מדלגו וממלטו מבין המומתים. ולא יהיה בכם נגף – אבל הנה הוא במצרים. הרי שהנה מצרי בביתו של ישראל, יכול ימלט? תלמוד לומר: ולא יהיה בכם נגף, אבל הנה במצרי שבבתיכם. הרי שהנה ישראל בביתו של מצרי, שומע אני ילקה כמותו? תלמוד לומר: ולא יהיה בכם נגף.

**וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חַג לִי־הוּא
לְדַרְתֵיכֶם תִּקַּח עוֹלָם תַּחֲגֶהוּ:**

**וַיְהִי יוֹמָא הַדִּין לְכוֹן לְדוּכְרָנָא וְתִיחְגוּן יְתִיה תַּגָּא קָדָם
יְיָ לְדַרְיִכוֹן קִיָּם עַלְמָא תִיחְגוּניה:**

לזכרון – לדורות. ותגתם אתו – יום שהוא לה לזכרון אתה חוגגו. ועדין לא שמענו אי זהו יום הזכרון; תלמוד לומר: "זכור את היום הזה אשר יצאתם", למדנו שיום היציאה הוא יום של זכרון. ואיזה יום יצאו? תלמוד לומר: "ממחצת הפסח יצאו", הני אומר: יום חמשה עשר בניסן הוא של יום טוב, שהרי ליל חמשה עשר אכלו את הפסח, ולבקר יצאו. לדרתיכם יגומר – שומע אני מעוט דורות שנים? תלמוד לומר: "חקת עולם תחגגוהו".

שבועת ימים מצות תאכלו אף ביום הראשון
תשביתו שאר מבתים כפי פלאיך חמץ ונכרתה
הנפש הוא מישראל מיום הראשון עד-יום
השבועי:
שבועא יומין פטירא תיכלון ברם ביומא קדמא
תבטלון חמירא מבתיכון ארי כל דייכול חמיע
וישתיצי אנשא ההוא מישראל מיומא קדמא עד
יומא שביעאה:

שבועת ימים – שייטינו"א של ימים. **שבועת ימים מצות תאכלו** – ובמקום אחר הוא אומר: "ששת ימים תאכל מצות", למדנו על שביעי של פסח שאינו חובה לאכל מצה, ובלבד שלא יאכל חמץ. ומנין אף ששה שהיא רשות? זו מדה בתורה: דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו בלבד יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא: מה שביעי רשות, אף ששה רשות. יכול אף לילה הראשון רשות? תלמוד לומר: "בערב תאכלו מצות", הפתוח קבעו חובה. **אף ביום הראשון תשביתו שאר** – מערב יום טוב, וקרוי "ראשון", לפי שהוא לפני השבעה. ומצינו מקדם קרוי ראשון, כמו "הראשון אדם תולד", הלפני אדם נולדת? או אינו אלא ראשון של שבעה? תלמוד לומר: "לא תשחט על חמץ" וגומר, לא תשחט הפסח ועדין חמץ קים. **הנפש הוא** – כשהיא בנפשה ובדעתה, פרט לאנוס. **מישראל** – שומע אני תפרת מישראל ותלה לה לעם אחר? תלמוד לומר במקום אחר: "מלפני", בכל מקום שהוא ברשותי.

וביום הראשון מקרא-קדש וביום השביעי מקרא-קדש יהיה לכם פלאיך לא יעשה בהם אף
אשר יאכל לכל-נפש הוא לבדו יעשה לכם:
וביומא קדמא מערע קדיש וביומא שביעאה מערע
קדיש יהי לכון פל עבידא לא יתעביד בהון ברם מא
דמתאכיל לכל נפש הוא בלחודיהי יתעביד לכון:

מקרא קדש – מקרא, שם דבר: קרא אותו קדש לאכילה ושתיה וכסות. **לא יעשה בהם** – אפילו על ידי אחרים. הוא לבדו – הוא, ולא מכשיריו שאפשר לעשותן מערב יום טוב. **לכל נפש** – אפילו לבהמה. יכול אף לגוים? תלמוד לומר לכם.

ושמרתם את-המצות פי בעצם היום הזה הוצאתי
את-צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את-היום
הזה לדרתיכם חקת עולם:
ותטרון ית פטירא ארי בכרן יומא הדין אפיקית ית
חיליכון מארעא דמצרים ותטרון ית יומא הדין
לדריכון קים עלם:

ושמרתם את המצות – שלא יבואו לידי חמוץ; מפאן אמרו: תפת, תלטש בצונן. רבי יאשיה אומר: אל תהי קורא את המצות אלא את המצוות; כדרך שאין מתמצין את המצה כן אין מתמצין את המצנה, אלא אם באה לידך עשה אותה מיד. **ושמרתם את היום הזה** – ממלאכה. **לדרתיכם חקת עולם** – לפי שלא נאמר דורות וחקת עולם על המלאכה אלא על החגיגה, לכך חזר ושנאו פאן, שלא תאמר: אזכרת "כל מלאכה לא יעשה" לא לדורות נאמרה אלא לאותו הדור.

בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו
מצת עד יום האחד ועשרים לחדש בערב:
בניסן בארבעת עשר יומא לירחא ברמשא תיכלון
פטירא עד יומא חד ועטרין לירחא ברמשא:
עד יום האחד ועשרים – למה נאמר? והלא כבר נאמר "שבועת ימים"? לפי שנאמר ימים, לילות מנין? תלמוד לומר: **עד יום האחד** וגומר.

שבועת ימים שאר לא ימצא בבתיכם פי פלאיך
מחמצת ונכרתה הנפש הוא מעדת ישראל בגר
ובאזרח הארץ:
שבועא יומין חמירא לא ישתכח בבתיכון ארי כל
דייכול מחמעא וישתיצי אנשא ההוא מכנשתא
דישראל בגיוריא ובניציביא דארעא:

לא ימצא בבתיכם – מנין לגבולין? תלמוד לומר "בכל גבולך". מה תלמוד לומר **בבתיכם**? מה ביתך ברשותך, אף גבולך שברשותך; יצא חמץ של נכרי שהוא אצל ישראל ולא קבל עליו אחריות. **פי כל אכל מחמצת** – לענש פרת על השאור. והלא כבר ענש על החמץ? אלא שלא תאמר: חמץ שראוי לאכילה, ענש עליו; שאור שאינו ראוי לאכילה, לא יענש עליו. ואם ענש על השאור ולא ענש על החמץ, הייתי אומר: שאור שהוא מסמך אחרים, ענש עליו; חמץ שאינו מסמך אחרים, לא יענש עליו. לכך נאמרו שניהם. **בגר ובאזרח הארץ** – לפי שהנס נעשה לישראל, הצריך לרבות את הגרים.

פל-מחמצת לא תאכלו בכל מושבתיכם תאכלו מצות:
פל מחמעא לא תיכלון בכל מושבתיכם תאכלו מצות:
פל מחמצת לא תאכלו – אזכרה על אכילת שאור. **פל מחמצת** – להביא את מערביתו. **בכל מושבתיכם תאכלו מצות** – זה בא ללמד שתהא ראויה לאכל בכל מושבותיכם; פרט למעשר שני וסלות תודה.

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל־זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח:

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל סְבִי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לְהוֹן אֶתְגִּידוּ וְסִבּוּ לְכוּן מִן בְּנֵי עַמֵּנוּ לְזַרְעֵיכֶם וְכֹסוּ פֶסַח:

משכו - מי שיש לו צאן ימשך משלו. וקחו - מי שאין לו יקח מן השוק. למשפחתכם - "שה לבית אבות".

וּלְקַחְתֶּם אֲגַדְת אֲזוּב וּשְׂבַלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר־בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל־הַמִּשְׁקוֹף וְאֶל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִן־הַדָּם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח־בֵּיתוֹ עַד־בֹּקֶר:

וְתִסְבּוּן אֲסֶרֶת אִיזוּבָא וְתִטְבְּלוּן בְּדָמָא דְבְּמָנָא וְתִדּוּן לְשִׁקְפָא וְלִתְרִין סַפֵּיָא מִן דְּמָא דְבְּמָנָא וְאַתּוּן לֹא תִפְקוּן אֲנָשׁ מִתְרַע בֵּיתֵיה עַד צַפְרָא:

אזוב - מין ירק שיש לו גבעוליו. אגדת אזוב - שלשה קלחין קרויין אגדה. אשר בסף - בכלי, כמו "ספות כסף". מן הדם אשר בסף - למה חזר ושנאו? שלא תאמר: טבילה אחת לשלש המתנות; לכה נאמר עוד: "אשר בסף". ושתהא כל נתינה ונתינה - מן הדם אשר בסף; על כל הגעה טבילה. ואתם לא תצאו וגומר - מגיד שמאחר שנתנה רשות למשחית לחבל, אינו מבחין בין צדיק לרשע. ולילה רשות למסבליים הוא, שנאמר: "בו תרמש כל סתו יער".

וְעָבַר יִהְיֶה לְנֶגֶף אֶת־מִצְרַיִם וְרָאָה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וּפֶסַח יִהְיֶה עַל־הַפֶּתַח וְלֹא יָתֵן הַמִּשְׁחִית לְבֹא אֶל־בְּתֵיכֶם לְנֶגֶף:

וַיִּתְגַּלֵּי יְיָ לְמַחְזֵי יַת מִצְרָאִי וַיַּחְזִי יַת דְּמָא עַל שְׁקִפָא וְעַל תְּרִין סַפֵּיָא וַיַּיְחֹס יְיָ עַל תְּרַעָא וְלֹא יִשְׁבּוּק מִחִבְלָא לְמִיעַל לְבַתִּיכוּן לְמַחְזֵי:

ופסח - וקמל. ונש לומר: ודלג. ולא יתן המשחית - ולא יתן לו יכלת לבא, כמו "ולא נתנו א-להים להרע עמדי".

וּשְׂמַרְתֶּם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לְחֻק־לֶךְ וּלְבְנֵיךָ עַד־עוֹלָם:

וְתִטְרִוּן יַת פְּתַגְמָא הַדִּין לְקִיָּם לְךָ וּלְבְנֵיךָ עַד עֲלָמָא:

וְהָיָה כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִתֵּן יְהוָה לָכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר וּשְׂמַרְתֶּם אֶת־הַעֲבָדָה הַזֹּאת:

וַיְהִי אַרְי תִּיעֲלוּן לְאַרְעָא דִּיתִין יְיָ לְכוּן כְּמָא דְמַלִּיל וְתִטְרִוּן יַת פּוּלְחָנָא הַדִּין:

והיה כי תבאו - תלה הכתוב עבודה זו בביתכם לארץ, ולא נתחייבו - והבאתי אתכם אל הארץ" וגומר.

וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מַה הַעֲבָדָה הַזֹּאת לָכֶם:

וַיְהִי אַרְי יִימְרוּן לְכוּן בְּנִיכוּן מָא פּוּלְחָנָא הַדִּין לְכוּן:

וְאָמַרְתֶּם זְבַח־פֶּסַח הוּא לִי־הִנֵּה אֲשֶׁר פָּסַח עַל־בְּתֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת־מִצְרַיִם וְאֶת־בְּתִינּוּ הַצֵּיל וַיִּקַּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ:

וְתִימְרוּן דִּיבַח חֵיס הוּא קָדָם יְיָ דְחָס עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם כַּד מָחָא יַת מִצְרָאִי וַיַּת בְּתָנָא שְׂיִיב וְכַרַע עֲמָא וְסַגִּידוּ:

ויקד העם - על בשורת הגאולה וביצאת הארץ, ובשורת הבנים שיהיו להם.

וַיִּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כִּן עָשׂוּ:

וַאֲזַלוּ וַעֲבָדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמָא דְפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כִּן עָבָדוּ:

ויילכו ויעשו וגומר - וכי כבר עשו? והלא מראש חדש נאמר להם! אלא מכיון שקבלו עליהם, מעלה עליהם כאלו עשו. וילכו ויעשו - אף ההליכה מנה הכתוב, למה שכתב להליכה ושכר לעשיה. כאשר צוה ה' את משה ואהרן - להגיד שבחן של ישראל, שלא הפילו דבר מפל מצות משה ואהרן. ומהו "כן עשו"? אף משה ואהרן כן עשו.

שישי

פְּרִשְׁת מַכַּת בְּכוֹרוֹת

וַיְהִי ׀ בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה וַיִּהְיֶה הַכָּהֵן כָּל־בְּכוֹרֹ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פָּרְעֹה הַיּוֹשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשָּׂבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה:

וְהָיָה בְּפִלְגוֹת לַיְלֵיָא וַיִּי קָטַל כָּל בּוֹכְרָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבּוֹכְרָא דְּפָרְעָה דְּעַתִּיד לְמַתָּב עַל כּוֹרְסֵי מַלְכוּתֵיה עַד בּוֹכְרָא דְּשִׁבְיָא דְּבַבִּית אַסִּירֵי וְכָל בּוֹכְרָא דְּבַעִירָא:

וה' - כל מקום שנאמר "וה", הוא ובית דינו, שהיו"ו לשון תוספת הוא, כמו "פלוגי ופלוגי". הנה כל בכור - אף של אמה אחרת והוא במצרים. מבכור פרעה - אף פרעה בכור הנה, ונשמר מן הבכורים; ועליו הוא אומר: "בעבור זאת העמדתיה". עד בכור השבי - שהיו שמחין לאידם של ישראל; ועוד, שלא יאמרו: וראתנו הביאה הפרענות. ובכור השפחה בכלל הנה, שהרי מנה מן החשוב שבכלן עד הפחות, ובכור השפחה חשוב מבכור השבי.

מת:

וַיִּקְרָא פֶּרֶעַה לְיִלְהָה הוּא וְכָל-עַבְדָיו וְכָל-מִצְרַיִם וַתְּהִי צַעֲקָה גְדוֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי-אֵין בַּיֵּית אֲשֶׁר אֵין-שָׁם

וַיִּקְרָא פֶּרֶעַה בְּלִילֵיָהּ הוּא וְכָל עַבְדֹהֶי וְכָל מִצְרָאִי וְהָיָה צְוֹחֲחָתָא רַבָּתָא בְּמִצְרַיִם אָרִי לֵית בֵּיתָא תַּמּוּן דְּלָא הָוּה בֵּיה מֵיתָא:

ויקרא פּרעה – ממטוטו. לַיְלָה – ולא כַדְרָךְ הַמְּלָכִים בְּשָׁלֹש שָׁעוֹת בַּיּוֹם. הוּא – תַּחֲלָה, וְאַחַר כֵּן עַבְדָיו; מִלְמַד שֶׁהִיא הוּא מִסּוּר עַל פְּתֵי עַבְדָיו וּמְעֵמִידוֹ. כִּי אֵין בַּיֵּית אֲשֶׁר אֵין שָׁם מֵת – יֵשׁ שָׁם בְּכוֹר, מֵת; אֵין שָׁם בְּכוֹר, גְּדוֹל שְׂפֵפֵית קְרוּי בְּכוֹר, שְׁנַאֲמַר: "אַף אֲנִי בְּכוֹר אֶתְנַהֲוִי". דְּבַר אַחַר: מִצְרַיִת מְזוּנוֹת פְּסַח בַּעֲלֵיהֶן וַיּוֹלְדוֹת מְרֻנָקִים פְּנוּיִים, וְהָיוּ לְהֶם בְּכוֹרוֹת הַרְבֵּה, פְּעֻמַּיִם הֵם חַמְשָׁה לְאַשָׁה אַחַת, כָּל אֶחָד בְּכוֹר לְאַבְיוֹ.

וַיִּקְרָא לַמִּשְׁהָ וּלְאַהֲרֹן לְיִלְהָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ צִאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם-אַתֶּם גַּם-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכוּ עִבְדוּ אֶת־יְהוָה כְּדַבְּרֵכֶם:

וַיִּקְרָא לַמִּשְׁהָ וּלְאַהֲרֹן לְיִלְהָה – מַגִּיד שֶׁהִיא מִסּוּר עַל פְּתֵחַי הָעִיר וְצוּעָקוֹ: הֵיכָן מִשָּׁה שָׁרוּי? הֵיכָן אֶהְרֹן שָׁרוּי?. גַּם אַתֶּם – הַגְּבֻרִים. גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – הַטָּף. וּלְכוּ עִבְדוּ וּגּוֹמֵר כְּדַבְּרֵכֶם – הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתֶּם, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתִּי אֲנִי. בְּטַל "לֹא אֶשְׁלַח", בְּטַל "מִי נָמִי הֵהוּלְכִים", בְּטַל "רַק צֹאנְכֶם וּבְקָרְכֶם יֵצְאוּ".

גַּם-צֹאנֹכֶם גַּם-בְּקָרְכֶם קָחוּ כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וּלְכוּ וּבְרַכְתֶּם גַּם-אֹתִי:

גַּם צֹאנֹכֶם גַּם בְּקָרְכֶם קָחוּ – וּמַהוּ כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם? "גַּם אֶתְּהָ תַּתֵּן בְּיַדְנוּ זֹבְחִים וְעוֹלוֹת", קָחוּ כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם. וּבְרַכְתֶּם גַּם אֹתִי – הַתְּפַלְלוּ עָלַי שְׂלֵא אֲמוֹת, שְׁאַנִּי בְּכוֹר.

וַתַּחַזֵּק מִצְרַיִם עַל־הָעַם לְמַהֵר לְשַׁלְּחֵם מִן־הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ פֶּלְגוּ מֵתִים:

וַתַּחַזֵּק מִצְרַיִם עַל הָעַם לְשַׁלְּחֵם מִן־הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ: לֹא כַגְּזֵרַת מִשָּׁה הוּא; שֶׁהָרִי אָמַר: "וּמֵת כָּל בְּכוֹר", וְכַאֲן אָף הַפְּשׁוּטִים מֵתִים, חַמְשָׁה אוֹ עֶשְׂרֵה בְּבֵית אֶחָד. וַיֵּטַל עַמָּא יַת לִישְׁהוֹן עַד לֹא חֶמַע מוֹתֵר אֲצוֹנְתְהוֹן צָרִיר בְּלִבוֹשִׁיהוֹן עַל כַּתְּפֵיהוֹן:

טָרַם יַחַמֵץ – הַמִּצְרַיִים לֹא הֵנִיחוּם לְשִׁהוֹת כְּדִי חַמוּץ. מִשְׁאַרְתֶּם – שִׁירֵי מִצָּה וּמְרוֹר. עַל שְׂכֻמָּם – אָף עַל פִּי שְׂבָהּמוֹת הַרְבֵּה הוֹלִיכוּ עִמָּהֶם, מִחֻבְּבִים הָיוּ אֶת הַמִּצָּה.

וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְדַבַּר מִשְׁהָ וַיִּשְׁאֲלוּ מִמִּצְרַיִם כְּלִי־כֶסֶף וּכְלִי זָהָב וּשְׁמֹלֶת:

כְּדַבַּר מִשְׁהָ – שֶׁאֲמַר לְהֶם בְּמִצְרַיִם: "וַיִּשְׁאַלוּ אִישׁ מֵאַת רֵעֵהוּ". וּשְׁמֹלֶת – אָף הֵן הָיוּ חֹשׁבוֹת לְהֶם מִן הַכֶּסֶף וּמִן הַזָּהָב; וְהַמְּאָחַר בְּפֶסוּק חָשׁוּב. וַיֵּי יְהִי יֵת עַמָּא לְרַחֲמִין בְּעֵינֵי מִצְרָאִי וַאֲשָׁאִילוֹנוֹן וַיִּנְצְלוּ אֶת־מִצְרַיִם:

וַיִּשְׁאֲלוּם – אָף מַה שְׂלֵא הָיוּ שׁוֹאֲלִים מֵהֶם הָיוּ נוֹתֵנִים לְהֶם; אַתְּהָ אוֹמֵר אֶחָד? טַל שְׁנַיִם וָלֶךְ! וַיִּנְצְלוּ – וַרְוִקִינוּ. וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעֲמֶסֶס סָכְתָה כְּשׂוֹשֵׁי־מֵאוֹת אֵלֶף רַגְלֵי הַגְּבֻרִים לְבַד מַטָּף:

מֵרַעֲמֶסֶס סָכְתָה – מָאָה וְעֶשְׂרִים מִיל הָיוּ, וּבְאוֹ שָׁם לִפְי שְׁעָה, שְׁנַאֲמַר: "וַאֲשֶׁא אֶתְכֶם עַל פְּנֵי גְּשָׁרִים". הַגְּבֻרִים – מִכּוֹן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה. וְגַם־עַרְב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבָקָר מִקְנֵה כַבֵּד מֵאֹד:

וְאֵף נוֹכַרְאִין סְגִיאִין סְלִיקוּ עִמָּהוֹן וְעָנָא וַתּוֹרֵי בְּעִירָא סְגִי לַחֲדָא:

וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעֲמֶסֶס סָכְתָה כְּשׂוֹשֵׁי־מֵאוֹת אֵלֶף רַגְלֵי הַגְּבֻרִים לְבַד מַטָּף – מָאָה וְעֶשְׂרִים מִיל הָיוּ, וּבְאוֹ שָׁם לִפְי שְׁעָה, שְׁנַאֲמַר: "וַאֲשֶׁא אֶתְכֶם עַל פְּנֵי גְּשָׁרִים". הַגְּבֻרִים – מִכּוֹן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה. וְגַם־עַרְב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבָקָר מִקְנֵה כַבֵּד מֵאֹד: וְאֵף נוֹכַרְאִין סְגִיאִין סְלִיקוּ עִמָּהוֹן וְעָנָא וַתּוֹרֵי בְּעִירָא סְגִי לַחֲדָא:

וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעֲמֶסֶס סָכְתָה כְּשׂוֹשֵׁי־מֵאוֹת אֵלֶף רַגְלֵי הַגְּבֻרִים לְבַד מַטָּף – מָאָה וְעֶשְׂרִים מִיל הָיוּ, וּבְאוֹ שָׁם לִפְי שְׁעָה, שְׁנַאֲמַר: "וַאֲשֶׁא אֶתְכֶם עַל פְּנֵי גְּשָׁרִים". הַגְּבֻרִים – מִכּוֹן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה. וְגַם־עַרְב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבָקָר מִקְנֵה כַבֵּד מֵאֹד:

ערב רב – תְּעַרְבַת אֲמוֹת שָׁל גְּרִים.

וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעֲמֶסֶס סָכְתָה כְּשׂוֹשֵׁי־מֵאוֹת אֵלֶף רַגְלֵי הַגְּבֻרִים לְבַד מַטָּף – מָאָה וְעֶשְׂרִים מִיל הָיוּ, וּבְאוֹ שָׁם לִפְי שְׁעָה, שְׁנַאֲמַר: "וַאֲשֶׁא אֶתְכֶם עַל פְּנֵי גְּשָׁרִים". הַגְּבֻרִים – מִכּוֹן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה. וְגַם־עַרְב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבָקָר מִקְנֵה כַבֵּד מֵאֹד:

וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעֲמֶסֶס סָכְתָה כְּשׂוֹשֵׁי־מֵאוֹת אֵלֶף רַגְלֵי הַגְּבֻרִים לְבַד מַטָּף – מָאָה וְעֶשְׂרִים מִיל הָיוּ, וּבְאוֹ שָׁם לִפְי שְׁעָה, שְׁנַאֲמַר: "וַאֲשֶׁא אֶתְכֶם עַל פְּנֵי גְּשָׁרִים". הַגְּבֻרִים – מִכּוֹן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה. וְגַם־עַרְב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבָקָר מִקְנֵה כַבֵּד מֵאֹד:

שגות מצות – תררה של מצה. בצק שלא התמיץ קרוי מצה. **וגם צדה לא עשו להם** – לדרך. מגיד שבחן של ישראל, שלא אמרו: היאך נצא למדבר בלא צדה? אלא האמינו והלכנו. הוא שמפרש בקבלה: "זכרתי לך חסד נעוריה אהבת כלולתיך לקמת אחרי במדבר בארץ לא זרועה"; ומה שזכר מפרש אחריו? "קדש ישראל לה" וגומר.

ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה:
ומות בני ישראל דיתיבו במצרים ארבע מאה ותלתין שנים:

אשר ישבו במצרים – אחר שאר הישיבות שישבו גרים בארץ לא להם. **שלשים שנה וארבע מאות שנה** – בין הכל, משנולד יצחק עד עכשו היו ארבע מאות. משנה לו ורע לאברהם, נתקם "כי גר יהיה ורעה", וישלשים שנה היו משנגזרה גזרת בין הבתרים עד שנולד יצחק. ואי אפשר לומר בארץ מצרים לבדה, שהרי קחת מן הבאים עם יעקב הנה; צא וחשב כל שנותיו, וכל שנות עמרם בנו, ושמונים של משה, לא תמצאם כל כך. ועל כרחק הרבה שנים היו לקחת עד שלא ירד למצרים, והרבה משנות עמרם נבלעים בשנות קחת, והרבה משנים של משה נבלעים בשנות עמרם; הרי שלא תמצא ארבע מאות לביאת מצרים, והזקקת לומר על כרחק שאף שאר הישיבות נקראו גרות. ואפלו חברון, שנאמר: "אשר גר שם אברהם ויצחק", ואומר: "את ארץ מגרים אשר גרו בה". לפיכך אמה צריך לומר: "כי גר יהיה ורעה", משנה לו ורע. וכשתמנה ארבע מאות שנה משנולד יצחק, תמצא מביאתן למצרים עד יציאתן מאתים ועשר. וזה אחד מן הדברים שישנו לתלמי המלך.

ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל-צבאות י-הנה מארץ מצרים:
והנה מסוף ארבע מאה ותלתין שנים והנה בכרן יומא הדין נפקו כל חיליא דיי מארעא דמצרים:

ויהי מקץ שלשים שנה וגומר ויהי בעצם היום הזה – מגיד שפינון שהגיע הקץ, לא עכבן המקום כהרף עין. בתמשה עשר בניסן באו מלאכי השרת אצל אברהם לבשרו, ובתמשה עשר בניסן נולד יצחק, ובתמשה עשר בניסן נגזרה גזרת בין הבתרים.

ליל שמרים הוא לי-הנה להוציאם מארץ מצרים הוא תלילה הנה לי-הנה שמרים לכל בני ישראל לזרתם:
לילי נטיר הוא קדם יי לאפקותיהון מארעא דמצרים הוא ליליא הדין קדם יי נטיר לכל בני ישראל לזריהון:

ליל שמרים – שהנה הקדוש ברוב הוא שומר ומצפה לו, לקדם הבטחתו להוציאם מארץ מצרים. **הוא תלילה הנה לה** – הוא תלילה שאמר לאברהם, בלילה הזה אני גואל את בניך. **שמרים לכל בני ישראל לזרתם** – משמר ובא מן המזיקין, כענין שאמר: "ולא יתן המשחית" וגומר.

ויאמר י-הוה אל-משה ואהרן זאת תקת הפסח כל-בן-יגור לא-יאכל בו:
ואמר יי למשה ואהרן דא גזירת פסתא כל בר ישראל דישתמד לא ייכול ביה:

זאת תקת הפסח – בארבעה עשר בניסן נאמרה להם פרשה זו. **כל בן גור** – שנתנפרו מעשיו לאביו שבשמים. ואחד נכרי ואחד ישראל משמד במשמע.

וכל-עבד איש מקנת-כסף ומלתה אתו אז יאכל בו:
וכל עבד גבר זבין כספא ותגזר תיה בכין ייכול ביה:

ומלתה אתו אז יאכל בו – רבו; מגיד שמילת עבדיו מעכבתו מלאכל בפסח, דברי רבי יהושע. רבי אליעזר אומר: אין מילת עבדיו מעכבתו מלאכל בפסח; אם כן, מה תלמוד לומר: אז יאכל בו? העבד.

תושב ושכיר לא-יאכל בו:
תותבא ואגירא לא ייכול ביה:

תושב – זה גר תושב. **ושכיר** – זה גוי. ומה תלמוד לומר? והלא ערלים הם, ונאמר: "וכל ערל לא יאכל בו"! אלא כגון ערבי מהול וגבועני מהול, והוא תושב או שכיר.

בבית אחד יאכל לא-תוציא מן-הבית מן-הבשר תוצה ועצם לא תשברו-בו:
בתבורא חדא יתאכיל לא תפקון מן ביתא מן בשרא לברא וגרמא לא תתברון ביה:

בבית אחד יאכל – בתבורה אחת, שלא יעשו הנמנין עליו שמי חבורות ונתלקוהו. אמה אומר בתבורה אחת, או אינו אלא בבית אחד כמשמעותו, וללמד שאם התחילו והיו אוכלים בתצור ונרדו גשמים, שלא יכנסו לבית? תלמוד לומר: "על הבתים אשר יאכלו אתו בהם"; מכאן שהאוכל אוכל בשני מקומות. **לא תוציא מן הבית** – מן התבורה. **ועצם לא תשברו בו** – הראוי לאכילה, כגון שיש עליו כזית בשר, יש בו משום שכירת עצם; אין עליו כזית בשר או מום, אין בו משום שכירת עצם.

כל-עדת ישראל יעשו אתו:
כל כנשתא דישראל יעבדון תיה:

כל עדת ישראל יעשו אתו – למה נאמר? לפי שהוא אומר בפסח מצרים: "שה לבית אבות", שנמנו עליו למשפחות, יכול אף פסח דורות כן? תלמוד לומר: **כל עדת ישראל יעשו אתו**.

וכי-יגור אתה גר ועשה פסח לי-הנה המול לו כל-זכר ואז יקרב לעשתו והנה כאזרח הארץ וכל-ערל לא-יאכל בו:
וארי יתגיר עמכון גירא ויעביד פסתא קדם יי מגזר ליה כל זכורא ובכין יקרב למעבדיה ויהי פניציבי ארעא וכל ערלא לא ייכול ביה:

ועשה פסח – יכול כל המתגזר יעשה פסח מיד? תלמוד לומר: "והיה כאזרח הארץ"; מה אזרח בארבעה עשר, אף גר בארבעה עשר. וכל ערל לא יאכל בו – להביא את שמתו אחריו מחמת מילה, שאינו משמד לערלות, ואינו למד מ"כן נכר לא יאכל בו".

תורה אחת יהיה לאזרח ולגר הגר בתוכם:
תורה אחת וגומר – להשוות גר לאזרח אף לשאר מצות שבתורה.

ועשיו כל בני ישראל פאשר צנה י-הנה את משה ואת אהרן כן עשיו:
ועבדו כל בני ישראל כמא דפקיד יי נת משה ונת אהרן כן עבדו:

ויהי בעצם היום הזה הוציא י-הנה את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם:
והנה בכרו יומא הדין אפיק יי נת בני ישראל מארעא דמצרים על חיליהון:

שביעי
ויזבר י-הנה אל משה לאמר:
ומליל יי עם משה למימר:

קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא:
אקדיש קדמי כל בוכרא פתח כל ולדא בבני ישראל באנשא ובבעירא דילי הוא:

פטר כל רחם – שפמת את הרחם תחלה, כמו: "פטר מים ראשית מדון". וכן: "נפטירו בשפה", יפתחו שפתים. לי הוא – לעצמי קניתי, על ידי שהכיתי בכורי מצרים.

וילאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים פי בתזק לד הוציא י-הנה אתכם מזה ולא יאכל חמץ:
וילאמר משה לעמא הוו דכירין נת יומא הדין דנפקתון ממצרים מבית עבדותא ארי בתקוף יד אפיק יי יתכון מפא ולא יתאכיל חמיע:

זכור את היום הזה – למד שמזכירין יציאת מצרים בכל יום.
היום אתם יצאים בחדש האביב:
יומא דין אתון נפקין בנרחא דאביבא:

בחדש האביב – וכי לא היינו יודעין באיזה חדש? אלא כף אמר להם: ראו חסד שגמלקם, שהוציא אתכם בחדש אשר כשר לצאת, לא חמה ולא צנה ולא גשמים. וכן הוא אומר: "מוציא אסירים בכושרות", חדש שהוא כשר לצאת.

והיה כי יביאה י-הנה אל ארץ הפנעני והחתי והאמרי והחני והיבואי אשר נשבע לאבתיה לתת לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את העבדה הזאת בחדש הזה:
ויהי ארי יעילנך יי לארע פנענאי וחתאי ואמוראי וחוואי ויבואי דקניי לאבתיה לתת לך ארע עבדא חלב ודבש ותפלה נת פולחנא הדא בנרחא הדין:

אל ארץ הפנעני... – ואל על פי שלא מנה אלא חמשה עממין, כל שבועה גוים במשמע, שפלן בכלל "פנעני" הם. ואחת ממשפחת פנען היתה שלא נקרא לה שם אלא "פנעני". נשבע לאבתיה... – באברהם הוא אומר: "ביום ההוא פרת ה' את אברם..." וביצחק הוא אומר: "גור בארץ הזאת..." וביעקב הוא אומר: "הארץ אשר אתה שוכב עליה..." זבת חלב ודבש – חלב זב מן העזים, ודבש זב מן התמרים ומן התאנים. את העבדה הזאת – של פסח. והלא כבר נאמר למעלה "והיה כי תבאו אל הארץ..." , ולמה חזר ושנאה? בשביל דבר שנתחדש בה. בפרשה ראשונה נאמר: "והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם", בבן רשע הסתוב מדבר שהוציא את עצמו מן הפלל. וכאן: "והגדת לבנה", בבן שאינו יודע לשאול. והסתוב מלמדך שתפתח לו אתה בדברי אגדה המושכין את הלב.

שבעת ימים תאכל מצות וביום השביעי תג לי-הנה:
שבועא יומין תיכול פטירא וביומא שביעאה תגא קדם יי:

מצות יאכל את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכלי גבלה:
פטירא יתאכיל נת שבועא יומין ולא יתחזי לך חמיע ולא יתחזי לך חמיר בכל תחומך:

והגדת לבנה ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה י-הנה לי בצאתי ממצרים:
ותחזי לברך ביומא ההוא למימר בדיל דא עבד יי לי במפקי ממצרים:

בעבור זה – בעבור שאקום מצותי, כגון פסח מצה ומרור הללו. עשה ה' לי – רמז תשובה לבן רשע, לומר: "עשה ה' לי" – ולא לך, שאילו היית שם לא היית כדאי לגאול.

והִיָּה לָךְ לְאוֹת עַל־יָדְךָ וּלְזַכְרוֹן בֵּין עַיִנֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת י-הוָה בְּפִיךָ כִּי בְיַד חֲזִקָתָהּ הוֹצֵאתָ י-הוָה מִמִּצְרָיִם:

ויהי לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך בדיל דתהי אורייתא דיי בפומך ארי ביד תקיפא אפקך יי ממצרים:

והִיָּה לָךְ לְאוֹת – יְצִיאַת מִצְרַיִם תִּהְיֶה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְזַכְרוֹן בֵּין עַיִנֶיךָ, שֶׁתִּכְתּוֹב הַפְּרָשִׁיּוֹת הַלָּלוּ, וְתִקְשְׂרֵם בְּרָאשׁ וּבְזֵרוּעַ. עַל יָדְךָ – עַל יַד שְׂמָאל. לְפִיכָה "יָדְכָה" מְלֵא בְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה, לְדְרוֹשׁ בָּהּ: "יַד שְׁהִיא כַּהֵה".

והינה לך לאות – יציאת מצרים תהינה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך, שתכתוב הפרשיות הללו, ותקשרם בראש ובזרוע. על ידך – על יד שמאל. לפיכה "ידכה" מלא בפרשה שנייה, לדרוש בה: "יד שהיא כהה".

וְשִׁמְרַתְּ אֶת־הַתְּקָה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ מִיָּמִים יָמִימָה:

ותשרת את התקה הזאת למועדה מימים ימימה:

מִיָּמִים יָמִימָה – מִשְׁנָה לְשָׁנָה.

והִיָּה כִּי־יִבְאֶךָ י-הוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָךְ וּלְאַבְתָּיִךָ וַיִּתְּנָהּ לָךְ:

ויהי ארי יעילך יי לארע כנענאי כמא דקיים לך ולאבתך ויתנה לך:

נִשְׁבַּע לָךְ – וְהִיכֵן נִשְׁבַּע לָךְ? "וְהִבַּאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי...". וַיִּתְּנָהּ לָךְ – תִּהְיֶה בְּעַיִנֶיךָ כְּאֵלוּ נִתְּנָה לָךְ בּוֹ בַּיּוֹם וְאֵל תְּהִי בְּעַיִנֶיךָ כִּי־רַשַׁת אָבוֹת.

וְהַעֲבַרְתָּ כָּל־פֶּטֶר־רַחֲמִים לִי־הוָה וְכָל־פֶּטֶר וּשְׁגָר בְּהִמָּה אֲשֶׁר יִהְיֶה לָךְ הַזְּכָרִים לִי־הוָה:

ותעברת כל פטר־רחמים לי־הוה וכל פטר ושגר דיהון לך דכרין תקדיש קדם יי:

וְהַעֲבַרְתָּ – אֵין "וְהַעֲבַרְתָּ" אֵלֹא לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נִחְלָתוֹ לְבִתּוֹ". שְׁגָר בְּהִמָּה – גָּפֶל שֶׁשִּׁגְרָתוֹ אָמוֹ, וְשִׁלַּחְתּוֹ בְּלֹא עֵתוֹ. וְלִמְדָה הַפְּתוּבָה שֶׁהוּא קְדוּשׁ בְּכֹכְרָה לְפֶטֶר אֶת הַבָּא אַחֲרָיו. וְאִם שְׁאִין גָּפֶל קְרוִי "שְׁגָר", כְּמוֹ: "שְׁגָר אֶלְפִיךָ". אֲכַל זֶה לֹא בָא אֵלֹא לְלַמֵּד עַל הַגָּפֶל, שֶׁהָרִי כָּבֵד כָּתַב "כָּל פֶּטֶר רַחֲמִים". וְאִם תֹּאמַר: אִם בְּכֹר בְּהִמָּה טְמֵאָה בְּמִשְׁמַע, בָּא וּפְרַשׁ בְּמִקּוֹם אַחֵר: "בְּבִקְרָהּ וּבְצִאָנָה". לְשׁוֹן אַחֵר יֵשׁ לְפָרֵשׁ, "וְהַעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רַחֲמִים" – בְּבִכּוֹר אֶדָם הַפְּתוּבָה מְדַבֵּר.

וְכָל־פֶּטֶר חֲמֵל תִּפְדֶּה בְּשֵׁהּ וְאִם־לֹא תִפְדֶּה וְעַרְפָּתוֹ וְכָל בְּכֹר אֶדָם בְּבִנְיָהּ תִּפְדֶּה:

וכל בוכרא דחמרא תפרוק באמרא ואם לא תפרוק ותקפיה וכל בוכרא דאנשא בבנד תפרוק:

פֶּטֶר חֲמֵל – וְלֹא פֶטֶר שֶׁאֵר בְּהִמָּה טְמֵאָה. וּגְזֵרַת הַפְּתוּבָה הִיא, לְפִי שֶׁנִּמְשְׁלוּ בְּכֹרֵי מִצְרַיִם לְחַמּוּרִים. וְעוֹד: שֶׁסִּיעֵנו אֶת יִשְׂרָאֵל בִּיְצִיאָתָן מִמִּצְרַיִם, שְׁאִין לָךְ אַחַד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא נָטַל הַרְבֵּה חַמּוּרִים טְעוּנִים מִכֶּסֶפֶם וּמִזָּהָבָם שֶׁל מִצְרַיִם. תִּפְדֶּה בְּשֵׁהּ – גוֹתֵן שֶׁהָ לִפְנֵי, וּפֶטֶר חַמּוּר מִתֵּר בְּהַנָּאָה, וְהִשָּׂה חֲלִין בְּיַד פֶּהֶן. וְעַרְפָּתוֹ – עוֹרְפוֹ בְּקוֹפִיץ מְאֻחָרָיו וְהוֹרְגוֹ. הוּא הַפְּסִיד מְמוֹנּוֹ שֶׁל פֶּהֶן, לְפִיכָה יִפְסִיד מְמוֹנּוֹ. וְכָל בְּכֹר אֶדָם בְּבִנְיָהּ תִּפְדֶּה – חֲמֵשׁ סְלָעִים פְּדִיוֹנוֹ קְצוּב בְּמִקּוֹם אַחֵר.

והִיָּה כִּי־יִשְׁאַלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מַה־זֹּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחִזֶּק יָד הוֹצִיאָנוּ י-הוָה מִמִּצְרָיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

ויהי ארי ישאלך בך מחר למימר מא דא ותימר ליה בתקוף יד אפקנא יי ממצרים מבית עבדותא:

כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר – יֵשׁ "מָחָר" שֶׁהוּא עֶכְשָׁיו, וְיֵשׁ "מָחָר" שֶׁהוּא לְאַחַר זְמַן, כְּגוֹן זֶה וּכְגוֹן: "מָחָר יֹאמְרוּ בְּנֵיכֶם לְבְנֵינוּ" דְּבִנְיָ גַד וּבְנֵי רֵאוּבֵן. מַה זֹאת – זֶה תִּינּוֹק טַפֵּשׁ שְׁאִינוֹ יוֹדֵעַ לְהַעֲמִיק שְׁאֵלָתוֹ, וְסוֹתֵם וְשׂוֹאֵל: "מַה זֹאת". וּבְמִקּוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר: "מַה הַעֲדַת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים...". הָרִי זֹאת שְׁאֵלַת בֶּן חֶסֶד. דְּבָרָה תוֹרָה כְּנֶגֶד אַרְבַּעָה בָּנִים: רִשְׁעִי, וְשְׁאִינוֹ יוֹדֵעַ לְשׂוֹאֵל, וְהַשׂוֹאֵל דְּרָךְ סְתוּמָה, וְהַשׂוֹאֵל דְּרָךְ חֲקִמָה.

ויהי כִּי־יִשְׁאַלְךָ פֶּרֶעַה לְשִׁלְחָנּוּ וַיִּהְיֶה לָךְ כָּל־בְּכֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר אֶדָם וְעַד־בְּכֹר בְּהִמָּה עַל־כֵּן אָנֹכִי זֹכֵר לִי־הוָה כָּל־פֶּטֶר רַחֲמִים וְכָל־בְּכֹר בְּנֵי אִפְדָּה:

והיה כִּי יִשְׁאַלְךָ פֶּרֶעַה לְשִׁלְחָנּוּ וַיִּהְיֶה לָךְ כָּל־בְּכֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר אֶדָם וְעַד בּוֹכְרָא דְּבַעֲרָא עַל כֵּן אָנָּה זָכַר לִי־הוָה וְכָל פְּתַח וְלֵד דְּכָרְיָא וְכָל בּוֹכְרָא דְּבַנֵּי אִפְרוּק:

והִיָּה לְאוֹת עַל־יָדְכָה וּלְטוֹטְפַת בֵּין עַיִנֶיךָ כִּי בְּחִזֶּק יָד הוֹצִיאָנוּ י-הוָה מִמִּצְרָיִם:

ויהי לאות על ידך ולתפליו בין עיניך ארי בתקוף יד אפקנא יי ממצרים:

וּלְטוֹטְפַת בֵּין עַיִנֶיךָ – "תִּפְלִין". וְעַל שֵׁם שֶׁהֵם אַרְבַּעָה כְּתִים קְרוּיִן טוֹטְפוֹת – "טֹט" בְּכַתְּפֵי שְׂמִימִם, "פֶּת" בְּאַפְרִיקַי שְׂמִימִם. וּמִנַּחֲמָם חֲבָרוּ עִם "וְהִטָּף אֶל דְּרוֹם", "אֵל תְּטִיפוּ", לְשׁוֹן דְּבוּר, כְּמוֹ "וּלְזַכְרוֹן בֵּין עַיִנֶיךָ", שֶׁהָרוּאָה אוֹתָם קְשׁוּרִים בֵּין הַעַיִנִּים יִזְכּוּר הַגֵּס וַיְדַבֵּר בּוֹ.

ב אֲנִי חִבְּצַלְתָּ הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַת הָעֵמְקוֹם:
בְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוּחִים בֵּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבְּנוֹת:
בְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר בֵּן דּוּדֵי בֵּין הַכַּנָּיִם בְּצִלּוֹ
חֲמֻדָּתִי וַיִּשְׁבַּתִּי וּפְרִיּוֹ מִתּוֹק לְחַפִּי: הֵבִיאֲנִי
אֶל־בֵּית הַיָּוִן וְדָגְלוּ עָלַי אַחֲבָה: סִמְכוּנִי
בְּאִשְׁוֹשׁוֹת רַפְדוּנִי בַתְּפוּחִים בִּי־חֹלֶת אַחֲבָה
אֲנִי: שְׁמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשֵׁי וַיְמִינִו תַּחְבֻּקְנִי:
הַשִּׁבְעָתִי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלָּיִם בְּצַבְאוֹת אוֹ
בְּאִילֹת הַשָּׂדֶה אִם־תַּעֲרִירוּ וְאִם־תַּעֲזָרוּ אֶת־
הָאֲחָבָה עַד שֶׁתַּחֲפִּין: קוֹל דּוּדֵי הַנְּהִיזָה בְּאֵ
מִדְּלָג עַל־הַחַרְיִם מִקַּפִּין עַל־הַגְּבְעוֹת: הַדּוֹמָה
דּוּדֵי לְצַבִּי אוֹ לְעַפְר הָאֵילִים הַנְּהִיזָה עוֹמֵד
אַחַר כֹּתְלָנוּ מִשְׁגִּיחַ מִן־הַחֲלָנוֹת מִצִּיַּן מִן־
הַחֲרָפִים: עָנָה דּוּדֵי וְאָמַר לִי קוֹמִי לָךְ רַעֲיָתִי
יָפְתִי וְלִכְיִילָךְ: «בִּי־הִנֵּה הִסְתָּ עָבַר הַלָּשֵׁם חֲלָה
חֲלָה לֹא:» הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאֶרֶץ עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ
וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ: «הִתְאַנְּה חֲנֻטָה
כְּגִיחַ וְהַגְּפָנִים סְמָדָר נִתְּנוּ רִיחַ קוֹמִי לִכְיִי לָךְ
רַעֲיָתִי יָפְתִי וְלִכְיִילָךְ:» יוֹנָתִי בַּחֲגוּי הַסִּלְעַ
בְּסִתְרַ הַמְּדַרְגָּה הִרְאִינִי אֶת־מִרְאֵיךְ הַשְּׁמִיעֵנִי
אֶת־קוֹלְךָ בִּי־קוֹלְךָ עָרַב וּמִרְאֵיךְ נְאוּהָ: «אֲחֹזִי
לָנוּ שִׁעְלִים שִׁעְלִים קַטְנִים מִחֲבָלִים בָּרְמִים
וּבְרַמִּינוּ סְמָדָר:» דּוּדֵי לִי וְאֲנִי לֹא חָרַעַה
בְּשׁוֹשַׁנִּים: «עַד שִׁיפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצִּלְלִים סָבֵ
דְּמַחֲלָךְ דּוּדֵי לְצַבִּי אוֹ לְעַפְר הָאֵילִים עַל־הָרִי
בְּתָר:

ג «עַל־מִשְׁכְּבִי בַּלַּיְלוֹת בְּקִשְׁתִּי אֶת שְׂאֲחָבָה
נִפְשִׁי בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מְצֹאתִיו: אֶקוֹמָה נָא
וְאֶסוּבָּה בְּעִיר בְּשׁוֹקִים וּבְרַחְבוֹת אֲבַקֶּשֶׁה
אֶת שְׂאֲחָבָה נִפְשִׁי בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מְצֹאתִיו:
מְצֹאוּנִי הַשְּׂמֵרִים הַסְּבָבִים בְּעִיר אֶת שְׂאֲחָבָה
נִפְשִׁי רְאוּתָם: בְּמַעַט שֶׁעֲבַרְתִּי מֵהֶם עַד
שֶׁמְצֹאתִי אֶת שְׂאֲחָבָה נִפְשִׁי אֲחֹזְתִּיו וְלֹא
אֲרַפְנוּ עַד־שֶׁהִבִּיאֲתוּ אֶל־בֵּית אֲמִי וְאֶל־חֲדָר
הַזֹּרְתִי: הַשִּׁבְעָתִי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלָּיִם

בְּצַבְאוֹת אוֹ בְּאִילֹת הַשָּׂדֶה אִם־תַּעֲרִירוּ וְאִם־
תַּעֲזָרוּ אֶת־הָאֲחָבָה עַד שֶׁתַּחֲפִּין: מִי זֹאת
עָלָה מִן־הַמְּדַבֵּר כְּתִימָרוֹת עֵשָׂן מִקַּטְרֵת מִר
וְלִבְנָה מִכָּל אֲבָקַת רוּכָל: הִנֵּה מִטָּתוֹ
שֶׁלְשִׁלְמָה שׁוֹשִׁים גְּבָרִים סְבִיב לָהּ מִגְּבָרֵי
יִשְׂרָאֵל: כִּלְמֵ אֲחֹזִי חָרַב מִלְמַדֵי מִלְחָמָה אִישׁ
חָרְבוּ עַל־יָרְכוֹ מִפְּחָד בַּלַּיְלוֹת: אֲפַרְיֹן עָשָׂה
לֹא הַמְלֶךְ שִׁלְמָה מִעֲצֵי הַלְּבָנוֹן: עֲמוּדָיו עָשָׂה
כֶּסֶף רְפִידָתוֹ זָהָב מִרְכָּבוֹ אֲרָגְמָן תּוֹכוֹ רְצוּף
אַחֲבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלָּיִם: «צֹאנָה וְרֹאֵינָה
בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמְּלָךְ שִׁלְמָה בְּעֵטְרָה שֶׁעֲטָרָה־לָּהּ
אָמַר בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׂמִחַת לְבוֹ:

ד «הִנֵּה יָפְהָ רַעֲיָתִי הִנֵּה יָפְהָ עֵינֶיךָ יוֹנִים מִבְּעַד
לְצַמְתֶּךָ שִׁעְרֶךָ בְּעֶדֶר הָעֵינִים שֶׁגִּלְשׁוּ מֵהָר
גִּלְעָד: שִׁנִּיךָ בְּעֶדֶר הַקְּצוּבוֹת שִׁעְלוּ מִן־
הַרְחָצָה שִׁכְלָם מִתְאַיְמוֹת וְשִׁכְלָה אֵין בָּהֶם:
בְּחֻט הַשָּׁנִי שִׁפְתוֹתֶיךָ וּמִדְּבָרְךָ נְאוּהָ בְּפִלַח
הַרְמוֹן רִקְתֶּךָ מִבְּעַד לְצַמְתֶּךָ: כִּמְגִדֵּל דָּוִד
צוּאֲרֶךְ בָּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הַמְּגוֹן תִּלְוִי עָלָיו
כָּל שְׁלֵטֵי הַגְּבָרִים: שְׁנֵי שְׂדֵיךָ כִּשְׁנֵי עֶפְרַיִם
תְּאוּמֵי צְבִיחַ הַרוּעִים בְּשׁוֹשַׁנִּים: עַד שִׁיפּוּחַ
הַיּוֹם וְנָסוּ הַצִּלְלִים אֶלְךָ לִי אֶל־הָרַח הַמְּזוּר וְאֶל־
גְּבַעַת הַלְּבָנוֹהָ: כִּלְךָ יָפְהָ רַעֲיָתִי וּמִוֹם אֵין בָּךְ:
«אֲתִי מִלְּבָנוֹן כִּלְךָ אֶתִּי מִלְּבָנוֹן תִּבּוֹאִי
תְּשׁוּרִי | מִרְאֵשׁ אֲמִנָּה מִרְאֵשׁ שָׁנִיר וְחַרְמוֹן
מִמַּעַנּוֹת אֲרִילוֹת מִחַרְרֵי נְמָרִים: לְבַבְתִּנִּי
אַחֲתִי כִלְךָ לְבַבְתִּנִּי בְּאֶחָד בְּאַחַת מִעֵינֶיךָ
בְּאַחַד עֵנֶק מִצְוֵרֶיךָ: מִחֲיָפוֹ דְּדִיךָ אֲחֲתִי כִלְךָ
מִחֲיָטְבוֹ דְּדִיךָ מִיּוֹן וְרִיחַ שְׁמֶנֶךָ מִכֹּל־
בְּשָׂמִים:» נִפְתַּת תַּטְפָּנָה שִׁפְתוֹתֶיךָ כִּלְךָ דְּבָשׁ
וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנֶךָ וְרִיחַ שִׁלְמָתֶיךָ בְּרִיחַ לְבָנוֹן:
גִּגוֹן נְעוּל אֲחֲתִי כִלְךָ גִּל נְעוּל מַעֲיֵן חָתוּם:
«שִׁלְחֶיךָ פָּרְדָּם רְמוּזִים עִם פְּרִי מְגָדִים בְּפָרִים
עִם־נְרָדִים:» נְרָד | וּכְרָפֶם קָנָה וְקַנְמֹן עִם כֹּל־
עֲצֵי לְבָנוֹהָ מִר וְאַחֲלוֹת עִם כֹּל־רֹאשֵׁי

בְּשָׂמִים: מֵעֵין גְּזִים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנִזְלִים
מִן־לְבָנוֹן: עֵרִי צִפּוֹן וּבֹאֵי תִימֹן הִפְיָחֵי גַּי
יִזְלוּ בְּשָׁמִי וּבֹא דוֹדִי לִגְנוֹ וַיֹּאכַל פְּרִי מִגְּדֵרֹי:
הַ בְּאֵתִי לִגְנִי אֶחָתִי כִלְהָ אֶרְיָתִי מוֹרִי עִם־
בְּשָׁמִי אֶכְלֵתִי יַעֲרִי עִם־דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִנִי עִם־
חֶלְבִי אֶכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשָׂכְרוּ דוֹדִים: אֲנִי
יִשְׁנָה וְלִפִּי עֵר קוֹל | דוֹדִי דוֹפֵק פֶּתַח־חַיְלִי אֶחָתִי
רַעֲיָתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי שֹׁרְאֲשִׁי נִמְלֵא־טֶל קְנֻצוֹתִי
רְסִיסֵי לִילָה: פִּשְׁטָתִי אֶת־כֶּתֶן־נֹתִי אֵיכָכָה
אֶלְבָּשָׁנָה רַחֲצֵתִי אֶת־רַגְלֵי אֵיכָכָה אֶטְנַפֵּם:
דוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן־חֹהַר וּמַעֲיֵי הַמּוֹר עָלָיו: קָמְתִי
אֲנִי לִפְתָח לְדוֹדִי וַיְדִי נִטְפוֹ־מֹזֵר וְאֶצְבָּעֵתִי
מֹזֵר עָבַר עַל פִּפּוֹת הַמַּנְעוּל: פֶּתַח־תִּי אֲנִי
לְדוֹדִי וְדוֹדִי חָמַק עָבַר נִפְשִׁי יֵצֵאָה בְּדַבְרוֹ
בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מִצְאָתִיהוּ קָרָאתִיו וְלֹא עֲנָנִי:
מִצְאָתִי הַשְׁמֵרִים הַסֹּכְכִים בְּעִיר הַכּוֹנֵי
בְּצַעֲוֵנִי נִשְׁאָו אֶת־רִדֵּי־מַעְלֵי שְׁמֵרֵי חַמּוֹת:
הַשְּׁבַעֲתִי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אִם־תִּמְצְאוּ
אֶת־דוֹדִי מִחַיִּתְגִּידוֹ לֹא שְׁחֹלַת אֶחָבָה אֲנִי:
מִחַיִּדוּדָךְ מִלֹּד הִיפָּה בְּנָשִׁים מִחַיִּדוּדָךְ מִלֹּד
שָׁכָכָה הַשְּׁבַעֲתָנִי: דוֹדִי צַח וְאֵלֹם דָּגוּל
מִרְכָּבָה: רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פִּזוֹ קְנֻצוֹתָיו תִּלְתָּלִים
שְׁחָרוֹת כְּעוֹרֵב: עֵינָיו כְּיוֹנִים עַל־אֶפְקוֹ מַיִם
רַחֲצוֹת בְּחֶלֶב יִשְׁבוֹת עַל־מְלֵאֲתָא: לַחֲיוֹ
כְּעָרוֹנָת הַפֶּשֶׁם מִגְּדֵלוֹת מְרַקְחִים שְׁפֹתוֹתָיו
שׁוֹשָׁנִים נִטְפוֹת מֹזֵר עָבַר: יְדִיו גְּלִילֵי זָהָב
מִמְלָאִים בְּתַרְשִׁישׁ מַעֲיוֹ עֲשֵׂת שֹׁן מַעֲלָפֶת
סְפִירִים: שׁוֹקוֹ עֲמוּדֵי שֵׁשׁ מוֹסְדִים עַל־אֲדָנִי
פִּזוֹ מִרְאֵהוּ כְּלִבְנוֹן בְּחֹהַר כְּאֲרָזִים: חֶפְזוֹ
מִמְתָּלִים וְכֵלֹ מִחֲמֻדִים זֶה דוֹדִי וְזֶה רֵעִי בְּנוֹת
יְרוּשָׁלַיִם:

וְאֵנָה חֲלָךְ דוֹדָךְ חִיפָּה בְּנָשִׁים אֵנָה פָּנָה דוֹדָךְ
וְנִבְקָשְׁנוּ עִמָּךְ: דוֹדִי יָרַד לִגְנוֹ לְעָרְגוֹת הַפֶּשֶׁם
לְרַעוֹת בַּגְּזִים וְלִלְקַט שׁוֹשָׁנִים: אֲנִי לְדוֹדִי
וְדוֹדִי לִי חָרַעָה בְּשׁוֹשָׁנִים: יִפָּה אֶת רַעֲיָתִי

כְּתַרְצָה נֹאחָה כִּירוּשָׁלַיִם אֵימָה בְּנִדְגָלוֹת:
הֶסְפִּי עֵינַיִךְ מִנְּגִדֵי שָׁהֵם הִרְחִיבֵנִי שְׁעָרֶךְ
כְּעָדֵר הָעֵזִים שְׁנִלְשׁוּ מִן־הַגְּלֵעָד: שְׁנִיךְ כְּעָדֵר
הִרְחִלִים שְׁעָלוּ מִן־הִרְחֵצָה שְׁכַלֵּם מִתְּאִימוֹת
וְשִׁכְלָה אֵין בָּהֶם: כְּפִלַּח חֶרְמוֹן רִקְתָּךְ מִכְּעָד
לְצַמְתָּךְ: שְׁשִׁים הֶמְחָה מְלָכוֹת וְשִׁמְנִים
פִּילִגְשִׁים וְעֵלְמוֹת אֵין מִסְפָּר: אֶחָת הִיא יוֹנְתִי
תַמְתִּי אֶחָת הִיא לְאִמָּה בָּרָה הִיא לְיוֹלְדָתָהּ
רֹאחָ בְּנוֹת וַיֹּאשְׁרוּהָ מְלָכוֹת וּפִילִגְשִׁים
וַיַּחֲלִלוּהָ: מִי־זָאת הַנְּשִׁקְפָה כְּמוֹ־שָׁחַר יִפָּה
כְּלִבְנָה בָּרָה כְּחֶמְחָה אֵימָה בְּנִדְגָלוֹת: אֶל־גְּנוֹת
אֲנֹזוֹ יִרְדְּתִי לְרֹאוֹת בְּאֶפְי הַנְּחַל לְרֹאוֹת
הַפְּרָחָה הַגֶּפֶן הַנְּצוֹ חֶרְמוֹנִים: לֹא יִדְעָתִי נִפְשִׁי
שְׁמֵתִנִּי מִרְכָּבוֹת עַמִּי נְדִיב:

ז שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי הַשְּׁוֹלְמִית שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי וְנַחֲזֵה
בְּךָ מִחַיִּתְחֹזוֹ בְּשׁוֹלְמִית כְּמַחֲלַת הַמַּחְנִים:
מִחַיִּפּוֹ כְּעָמוּךְ בְּנִעְלִים בְּתִי־נְדִיב חֲמוּקֵי
יִרְכִיךָ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אֲמוֹן: שֶׁ־רָרְךָ
אֲנִי הַפָּחַר אֶל־יַחֲסֵר חֲמוּזָה בְּטִנְיָה עָרְמַת חֲטִיִּם
סוֹנָה בְּשׁוֹשָׁנִים: שְׁנֵי שְׂדֵיךָ כְּשֵׁנִי עֶפְרַיִם
תֶּ־אָמִי צְבִיחָה: צִוְאַרְךָ כְּמִגְדֵל חֶשֶׁן עֵינַיִךְ
בְּרָכוֹת כְּחֶשֶׁפּוֹן עַל־שְׁעָר בְּתִי־רַפִּים אֲפִיךָ
כְּמִגְדֵל חֶלְבָנוֹן צוֹפָה פָּנָי דְּמִשְׁקֵךְ: רֹאשְׁךָ עָלֶיךָ
כְּכַרְמֵל וְדֹלֵת רֹאשְׁךָ כְּאֲרָגְמָן מִלֵּךְ אֲסוּר
בְּרַחֲטִים: מִחַיִּפּוֹת וּמִחַיִּנְעֻמַת אֶחָבָה
בְּתַעֲנוּגִים: זֹאת קוֹמְתָךְ דְּמֹתָה לְתַמָּר וְשְׂדֵיךָ
לְאֶשְׁכָלוֹת: אֲמַרְתִּי אֲעֵלָה בְּתַמָּר אֶחָזָה
בְּסַנְסֵנוֹ וַיְחִי־נָא שְׂדֵיךָ כְּאֶשְׁכָלוֹת הַגֶּפֶן וְרִיחַ
אֲפִיךָ כְּתַפְּוֹחִים: וְחֶפְזְךָ כְּיִזְבַּח הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי
לְמִישְׁרִים דוֹכָב שְׁפָתִי יִשְׁנִים: אֲנִי לְדוֹדִי
וְעָלִי תִשׁוֹקְתָךְ: לְכָה דוֹדִי נִצְאָה הַשְּׂדֵה גְּלִינָה
בְּכַפְרִים: נִשְׁפִּימָה לְפָרְמוֹם נִרְאָה אִם־פָּרַחָה
הַגֶּפֶן פֶּתַח הַסְּמֹדֵר הַנְּצוֹ חֶרְמוֹנִים שֵׁם אֲתָן
אֶת־דוֹדִי לָךְ: הַחֲדוּדָאִים נִתְנוּ־רִיחַ וְעַל־פֶּתַח־חֵינֹל
כֹּ־לִמְגִדִים חֲדָשִׁים גַּם־יִשְׁנִים דוֹדִי צַפְנָתִי לָךְ:

ח מי יתנה בָּאֵחָ לִי יוֹנֵק שְׂרֵי אִמִּי אֲמַצְאָךְ
 בְּחַוֵּן אֲשַׁקֶּךָ גַּם לֹא־יִבְזוּ לִי: אֲנַחֲנֶךָ אֲבִיאָךְ
 אֶל־בֵּית אִמִּי תִלְמַדְנִי אֲשַׁקֶּךָ מִיּוֹן חֶרֶק
 מֵעַסִּים רַמְזִי: שְׂמַאלוֹ תַּחַת רַאשֵׁי וַיִּמְנֹו
 תַּחֲבַקְנִי: הִשְׁפַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנֹת יְרוּשָׁלַם
 מִה־תְּעִירוּ וּמִה־תְּעַרְרוּ אֶת־הָאֲחָבָה עַד
 שֶׁתִּחַפְּזִי: מִי זֹאת עָלָה מִן־הַמִּדְבָּר מִתְּרַפֶּקֶת
 עַל־הַיְדוּדָה תַּחַת הַתְּפוּחַ עוֹרֶרְתִּיךָ שְׂמָחַ חֲבַלְתֶּךָ
 אֲמַךָ שְׂמָחַ חֲבַלָּה יִלְדְתֶךָ: שְׂוִימְנִי כַחֲתָם עַל־
 לִבֶּךָ כַחֲתָם עַל־זְרוּעֶךָ כִּי־עוֹזָה כַּמּוֹת אֲחָבָה
 קָשָׁה כִּשְׂאוֹל קִנְיָה רִשְׁפִּיהָ רִשְׁפִּי אִשׁ
 שְׁלֵחַבְתִּיהָ: מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־
 הָאֲחָבָה וּנְהַרְוֹת לֹא יִשְׁטַפּוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ

אֶת־כֹּֽל־לַחֲוֹן בֵּיתוֹ בְּאֲחָבָה כִּזּוֹ יִבְזוּ לּוֹ:
 הַאֲחֹת לָנוּ קִטְנָה וְשָׂרִים אֵין לָהּ מִה־נַּעֲשֶׂה
 לְאֲחֵתָנוּ בַּיּוֹם שְׂוִד־בְּרִיָּה: אִם־חֹמֶה הִיא
 נִבְנָה עָלֶיהָ טוֹרֵת פֶּסֶף וְאִם־דָּלֶת הִיא נִצְוֹר
 עָלֶיהָ לֹחַ אֶרֶז: אֲנִי חֹמֶה וְשָׂרֵי פִמְגְדִלּוֹת אֲזוּ
 חֵיטֵי בְעֵינָיו כְּמוֹצֵאת שָׁלוֹם: כָּרָם הִיא
 לְשִׁלְמָה בְּכַעַל חֲמוֹן נָתַן אֶת־הַכָּרָם לְנֹטְרִים
 אִישׁ יָבֵא בְּכַרְוֹ אֶלְפָּה כָּסֶף: כְּרַמִּי שָׁלִי לְפָנָי
 הָאֶלְפָּה לָּךְ שְׁלִמָה וּמֵאתִים לְנֹטְרִים אֶת־כְּרַוִּי:
 הַיּוֹשֵׁבֵת בַּנְּזִים חֲבָרִים מִקְשִׁיבִים לְקוֹלְךָ
 הַשְׂמִיעֵנִי: בָּרַח | דוֹדִי וְדַמְה־לְךָ לְצָבִי אֲזוּ
 לְעַפְרַי הָאֵילִים עַל חֶרֶי בְּשָׁמַיִם:

מַגֵּלַת רוּת

א וַיְהִי בַיּוֹם שֶׁשָּׁטַט הַשֹּׁפְטִים וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ
 וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לְגוֹר בְּשָׂרֵי מוֹאָב
 הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו: וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ
 וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נַעֲמִי וְשֵׁם שְׁנֵי־בָנָיו | מַחֲלֹן
 וּכְלִיזוֹן אֶפְרַתִּים מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וַיָּבֹאוּ שְׂרֵי־
 מוֹאָב וַיְהִיו־שָׁם: וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נַעֲמִי
 וַתִּשָּׂאֵר הִיא וּשְׁנֵי בָנָיהָ: וַיִּשָּׂאוּ לָהֶם נָשִׁים
 מִמּוֹאָב וַיָּבִיאוּ שָׁם הָאֲחֵת עֲרָפָה וְשֵׁם הַשְּׂנִית רוּת
 וַיִּשְׁבוּ שָׁם כַּעֲשָׂר שָׁנִים: וַיָּמָתוּ גַם־שְׁנֵיהֶם
 מַחֲלֹן וּכְלִיזוֹן וַתִּשָּׂאֵר הָאִשָּׁה מִשְׁנֵי יִלְדֶיהָ
 וּמֵאִישָׁהּ: וַתָּקָם הִיא וּכְלִתֶיהָ וַתִּשָּׁב בְּמִשְׁרֵי
 מוֹאָב כִּי שָׁמְעָה בְּשֻׁדָּה מוֹאָב כִּי־פָקַד יְהוָה
 אֶת־עַמּוֹ לְתַת לָהֶם לָחֶם: וַתֵּצֵא מִן־הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר הָיְתָה־שָׂמָּה וּשְׁתֵּי כְלוּתֶיהָ עִמָּהּ וַתִּלְכְּנָה
 בְּדָרֶךְ לְשׁוּב אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה: וַתֹּאמֶר נַעֲמִי
 לְשֵׁתִי כְלִתֶיהָ לְכַנָּה שְׁכֵנָה אִשָּׁה לְבֵית אִמָּה
 יַעֲשֶׂה יַעֲשֶׂה יְהוָה עִמָּךְ חֶסֶד כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָם
 עִם־הַמֵּתִים וְעִמָּדִי: יִתֵּן יְהוָה לָכֶם וּמִצְאֹן
 מִנוּחָה אִשָּׁה בֵּית אִישָׁה וַתִּשָּׁק לָהֶן וַתִּשָּׂאֲנָה
 קוֹלָן וַתִּבְכְּינָה: וַתֹּאמְרַנְהֶלְהָ כִּי־אֲתָךְ נָשׁוּב
 לְעַמִּי: וַתֹּאמֶר נַעֲמִי שְׁכֵנָה בְּנֵתִי לָמָּה

תִּלְכְּנָה עִמִּי הַעוֹד־לִי בָנִים כְּמַעֲלֵי וְהָיוּ לָכֶם
 לְאֲנָשִׁים: שְׁכֵנָה בְּנֵתִי לָכֵן פִּי זָקַנְתִּי מִהָיִוֹת
 לְאִישׁ כִּי אֲמַרְתִּי יִשְׁלִי תִקְוָה גַּם חֵיטֵי חֲלִילָה
 לְאִישׁ וְגַם יִלְדְתִי בָנִים: הֲלֹחֵן | תִּשְׁכַּרְנָה עַד
 אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ הֲלֹחֵן תִּעֲגַנָּה לְבַלְתִּי הָיִוֹת לְאִישׁ
 אֶל בְּנֵתִי כִּי־מַרְלִי מְאֹד מִכֶּם כִּי־יִצְאָה כִּי יֵד־
 יְהוָה: וַתִּשְׁנָה קוֹלָן וַתִּבְכְּינָה עוֹד וַתִּשָּׁק
 עֲרָפָה לְחַמּוֹתֶיהָ וְרוּת דְּבָקָה בָּהּ: וַתֹּאמֶר הֲנִיחָה
 שָׁבָה יְבַמְתָּךְ אֶל־עַמָּה וְאֶל־אֲ—לַחִיָּה שׁוּבִי
 אַחֲרַי יְבַמְתָּךְ: וַתֹּאמֶר רוּת אֶל־תִּפְגַּעֵי־כִי
 לְעִזְבֶּךָ לְשׁוּב מֵאַחֲרֶיךָ כִּי אֶל־אֲשֶׁר תִּלְכִּי אֵלְיָךְ
 וּבִאֲשֶׁר תִּלְיַנִּי אֵלָיון עִמָּךְ עִמִּי וְאֶ—לַחִיָּה
 אֶ—לַחִי: כַּאֲשֶׁר תִּמְנֹתִי אֲמֹנֹת וְשָׁם אֶקְבֹּר כִּי
 יַעֲשֶׂה יְהוָה לִי וְכֵה יוֹפִיף כִּי חַפְּזוֹת יִפְרִיד
 בֵּינִי וּבֵינָךְ: וַתִּרְאֵה כִּי־מָתָאֲמַצְתָּ הִיא לְלַכְת
 אֲתָהּ וַתַּחֲדֵל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ: וַתִּלְכְּנָה שְׁתֵּיהֶם
 עַד־בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם וַיְהִי כְּבוֹאָנָה בֵּית לָחֶם
 וַתִּהְיֶה כֹּֽל־לַחֲעִיר עָלֶיהֶן וַתֹּאמְרַנְהָ הֲזֹאת
 נַעֲמִי: וַתֹּאמֶר אֵלֶיהֶן אֶל־תִּקְרָאנָה לִי נַעֲמִי
 קְרָאן פִּי מְרָא כִּי־הִמַּר שֶׁ־דִּי לִי מְאֹד: אֲנִי
 מְלֵאָה הֲלַכְתִּי וְרִיקָם חָשִׁיבִנִי יְהוָה לָמָּה

תִּקְרָאנָה לִי נַעֲמֵי וְי-הוֹחַ עָנָה לִי וְש-דֵי הִרְעָ לִי: ׀ וְתִשָּׁבַב נַעֲמֵי וְרוּת הַמּוֹאָבִיָּה כִּלְתָהּ עִמָּה הַשְּׂבָה מִשָּׂדֵי מוֹאָב וְהִמָּח בָּאוּ בֵּית לָחֶם בְּתַחֲלַת קִצִּיר שְׁעָרִים:

ב ׀ וְלַנַּעֲמֵי מִידַע מוֹדַע לְאִישָׁה אִישׁ גְּבוּר חֵיל מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ וְשָׁמוֹ בְּעֵז: ׀ וְתֹאמֶר רוּת הַמּוֹאָבִיָּה אֶל-נַעֲמֵי אֶלְכֶּה-נָּא הַשָּׂדֶה וְאֶלְקַטְתָּה בְּשֵׂפֵלִים אַחַר אֲשֶׁר אִמְצָא-חֵן בְּעֵינָיו וְתֹאמֶר לָהּ לְכִי בָתִּי: ׀ וְתִלְךְ וְתִבּוֹא וְתִלְקַט בְּשָׂדֶה אַחֲרֵי הַקִּצִּירִים וַיִּקֶּר מִקֶּרֶה חֲלֻקַּת הַשָּׂדֶה לְבַעֲזוֹ אֲשֶׁר מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ: ׀ וְהִנֵּה-בְעֵז בָּא מִבֵּית לָחֶם וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים י-הוֹחַ עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִבְרַכְךָ י-הוֹחַ: ׀ וַיֹּאמֶר בְּעֵז לַנַּעֲלוֹ הַנֶּצֶב עַל-הַקּוֹצְרִים לְמִי הַנַּעֲרָה הַזֹּאת: ׀ וַיַּעַן הַנַּעַר הַנֶּצֶב עַל-הַקּוֹצְרִים וַיֹּאמֶר נַעֲרָה מוֹאָבִיָּה הִיא הַשְּׂבָה עִם-נַעֲמֵי מִשָּׂ-דֵי מוֹאָב: ׀ וְתֹאמֶר אֶלְקַטְתִּי-נָּא וְאִסְפֹּתִי בְּעַמְרִים אַחֲרֵי הַקּוֹצְרִים וְתִבּוֹא וְתַעֲמֹד מֵאֵז הַבִּקֵּר וְעַד-עֵתָה זֶה שְׂבַתָּה הַבֵּית מְעֻט: ׀ וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֶל-רוּת הַלֵּוָּא שְׂמַעְתָּ בָתִּי אֶל-תְּלַכִּי לְלַקֵּט בְּשָׂדֶה אַחַר וְגַם לֹא תַעֲבֹרִי מִזֶּה וְכֹה תִדְבָּקִין עִם-נַעֲרֹתַי: ׀ עֵינֶיךָ בְּשָׂדֶה אֲשֶׁר-יִקְצְרוּן וְהִלַּכְתְּ אַחֲרֵיהֶן הַלֵּוָּא צִוִּיתִי אֶת-הַנַּעֲרִים לְבִלְתִּי נַגְעָה וְצִמַּת וְהִלַּכְתְּ אֶל-הַפְּלִים וְשִׁתִּית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבוּן הַנַּעֲרִים: ׀ וְתַפֵּל עַל-פְּנֵיהָ וְתִשְׁתַּחֲוֶה אַרְצָה וְתֹאמֶר אֵלָיו מִדְּוַע מֵצִאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְהַבִּירָנִי וְאַנְכִי נִבְרִיָּה: ׀ וַיַּעַן בְּעֵז וַיֹּאמֶר לָהּ הֲגֵר הָגֵר לִי כֹל אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ אֶת-חַמּוֹתֶיךָ אַחֲרַי מוֹת אִישׁ וְתַעֲזֹבִי אִבֶּיךָ וְאִמֶּךָ וְאָרְץ מוֹלְדֹתֶיךָ וְתִלְכִי אֶל-עַם אֲשֶׁר לֹא-יִרְעָתָה תְּמוּל שְׁלֹשׁוֹם: ׀ וְשָׁלֹם י-הוֹחַ פְּעֻלָּה וְתֵהִי מִשְׁפָּרְתֶךָ שְׁלֹמָה מַעַם י-הוֹחַ א-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-בָּאת לְחַסּוֹת תַּחַת-יַנְּפִיו: ׀ וְתֹאמֶר אִמְצָא-חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי כִּי נִחַמְתָּנִי וְכִי דִבַּרְתָּ עַל-לֵב שְׂפַחְתֶּךָ וְאַנְכִי לֹא אֶהְיֶה בְּאַחַת שְׂפַחְתֶּיךָ:

וַיֹּאמֶר לָהּ בְּעֵז לָעֵת הָאֹכֵל גְּשִׁי הָלֶם וְאֹכְלַת מִן-הַלֶּחֶם וְטַבְּלַת פִּתֶיךָ בְּחֻמִּין וְתִשָּׁבַב מִצַּד הַקִּצְרִים וַיַּצְבֹּט-לָהּ קָלִי וְתֹאכַל וְתִשָּׁבַע וְתִתֵּר: ׀ וְתִקֶּם לְלֶקֶט וַיֵּצֵא בְּעֵז אֶת-נַעֲלוֹ לֵאמֹר גַּם בֵּין הַעֲמָרִים תִּלְקַט וְלֹא תִכְלִימוּנָה: ׀ וְגַם שְׁלֹת-שָׁלוֹן לָהּ מִן-הַצְּבָתִים וְעִזְבֹתֶם וְלִקְטָה וְלֹא תִגְעָרוּ-בָּהּ: ׀ וְתִלְקַט בְּשָׂדֶה עַד-הָעֶרֶב וְתַחֲבֹט אֶת אֲשֶׁר-לִקְטָה וַיְהִי כְּאִיפֹה שְׁעָרִים: ׀ וְתִשָּׂא וְתִבּוֹא הָעִיר וְתִרָא חַמּוֹתָהּ אֶת אֲשֶׁר-לִקְטָה וְתוֹצֵא וְתִתֵּן-לָהּ אֶת אֲשֶׁר-הוֹתֵרָה מִשָּׂ-כֶּעָה: ׀ וְתֹאמֶר לָהּ חַמּוֹתָהּ אִיפֹה לְקַטְתְּ הַיּוֹם וְאַנָּה עָשִׂיתָ יְהִי מִכִּירְךָ בְּרוּךְ וְתִגֵּד לְחַמּוֹתָהּ אֶת אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ עִמּוֹ וְתֹאמֶר שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בְּעֵז: ׀ וְתֹאמֶר נַעֲמֵי לְכִלְתָּהּ בְּרוּךְ הוּא לִי-הוֹחַ אֲשֶׁר לֹא-עָזַב חֲסִדּוֹ אֶת-יְהוָה וְאֶת-יְהוָה וְתֹאמֶר לָהּ נַעֲמֵי קָרוֹב לָנוּ הָאִישׁ מִגֹּאֲלָנוּ הוּא: ׀ וְתֹאמֶר רוּת הַמּוֹאָבִיָּה גַם | כִּי-אָמַר אֵלָי עִם-הַנַּעֲרִים אֲשֶׁר-לִי תִדְבָּקִין עַד אִם-כִּלּוֹ אֶת כֹּל-הַקִּצִּיר אֲשֶׁר-לִי: ׀ וְתֹאמֶר נַעֲמֵי אֶל-רוּת בְּלַתָּה טוֹב בָּתִּי כִּי תִצְאִי עִם-נַעֲרוֹתַי וְלֹא יִפְגְּעוּ-בְּךָ בְּשָׂדֶה אַחֲרַי: ׀ וְתִדְבַּק בְּנַעֲרוֹת בְּעֵז לְלַקֵּט עַד-כִּלּוֹת קִצִּיר-הַשְּׁעָרִים וְקִצִּיר הַחֲטִיִּם וְתִשָּׁב אֶת-חַמּוֹתָהּ:

ג ׀ וְתֹאמֶר לָהּ נַעֲמֵי חַמּוֹתָהּ בָּתִּי הֲלֹא אֲבִקֶשׁ לָךְ מְנוּחָה אֲשֶׁר יִיטַב-לָךְ: ׀ וְעֵתָה הֲלֹא בְּעֵז מוֹדַעְתָּנוּ אֲשֶׁר חֵיית אֶת-נַעֲרוֹתַי הַנְּהַח-הוּא זָרָה אֶת-גֵּרֵן הַשְּׁעָרִים חֲלִילָהּ: ׀ וְרַחֲצֵת | וּפְכַת וְשִׁמַּת שְׂמֹלְתֶךָ שְׂמֹלְתֶיךָ עָלֶיךָ וַיִּרְדְּתִי וַיִּרְדְּתִי הַגֵּרֵן אֶל-תְּוֹדְעֵי לְאִישׁ עַד כִּלְתּוֹ לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת: ׀ וַיְהִי בְּשָׂ-כְבוֹ וַיִּרְעַת אֶת-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכַּב-שָׁם וּבָאת וּגְלִית מִרְגְּלֹתַי וְשִׁכַבְתִּי וְשָׁכַבְתָּ וְהוּא יִגִּיד לָךְ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשִׂין: ׀ וְתֹאמֶר אֵלֶיהָ כֹּל אֲשֶׁר-תֹּאמְרִי [אֵלָי] אַעֲשֶׂה: ׀ וְתִרְדַּד הַגֵּרֵן וְתַעֲשׂ כָּכָל אֲשֶׁר-צִוְּתָהּ

חמותה: ויאכל בעז וישת' וייטב לבו ויבא לשכב בקצה הערמה ותבא בלט ותגל מרגלותיו ותשכב: ויהי בחצי הלילה ויחרד האיט וילפת והנה אשה שכבת מרגלותיו: ויאמר מיאת ותאמר אנכי רות אמתך ופרשת כנפך על אמתך פי גאל אתה: ויאמר ברוכה את לי-הוזה בתי היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הפחזים אבדל ואם עשיר: ועתה בתי אלי תיראי כל אשר תאמרי אעשה לך פי יודע כ' לשער עמי פי אשת חיל את: ועתה פי אמנם פי (אם) גאל אנכי וגם יש גאל קרוב ממני: ליני | הלילה וחה בבקר אם יגאלך טוב יגאל ואם לא יחפץ לגאלך וגאלתך אנכי חיי-הוזה שכבי עדי-בקר: ותשכב מרגלותו עדי-בקר ותקם בטרם יפיר איש את רעהו ויאמר אלי יודע פי-באה האשה הגר: ויאמר ה'בי המטפחת אשרי עליך ואחזי-בה ותאחו בה וימד שש-שערים וישת עליה ויבא העיר: ותבוא אלי-חמותה ותאמר מיאת בתי ותגדליה את כ' לאשר עשה לך האיט: ותאמר שש-שערים האלה נתן לי פי אמר [אלי] אלי-תבואי ריקם אלי-חמותך: ותאמר שבי בתי עד אשר תדעין איך יפל דבר פי לא ישקט האיט פי-אם-בלה הדבר היום:

ד ובעז עלה השער וישב שם והנה הגאל עבר אשר דבר-בעז ויאמר סורה שבה-פה פלני אלמני ויסר וישב: ויפקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו-פה וישבו: ויאמר לגאל חלקת השדה אשר לאחינו לאלימלך מכרה נעמי השבה משרה מואב: ואני אמרתי אגלה אנך לאמר קנה נגר הישבים ונגד זקני עמי אם-תגאל גאל ואם-לא יגאל הגידה לי ואדע ואדעה פי אין זולתך לגאל

ואנכי אחריך ויאמר אנכי אנאל: ויאמר בעז פיו-קנותך השדה מיד נעמי ומאת רות המואביה אשת-המת קניתי קניתי להקים שם-המת עלי-נחלתו: ויאמר הגאל לא אוכל לגאל לגאלי פן-אשחית את-נחלתי גאל-לך אתה את-גאלתי פי לא-אוכל לגאל: וזאת לפנים בישראל עלי-הגאלה ועל-התמורה לקים כ' לי דבר שלח איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל: ויאמר הגאל לבעז קנה לך וישלח נעלו: ויאמר בעז לזקנים וכל-העם עדים אתם היום פי קניתי את-כ' לאשר לאלימלך ואת כ' לאשר לבליון ומחלון מיד נעמי: וגם את-רות המואביה אשת מחלון קניתי לי לאשה להקים שם-המת עלי-נחלתו ולא-יפרת שם-המת מעם אחיו ומשער מקומו עדים אתם היום: ויאמרו כ' להעם אשרי בשער והזקנים עדים יתן י-הוזה את-האשה הבאה אלי-ביתך ברחל וכלאה אשר בנו שתיהם את-בית ישראל ועשה-חיל באפרתה וקרא-שם בבית לחם: ויהי ביתך בבית פרוץ אשר-ילדה תמר ליהודה מן-הזרע אשר יתן י-הוזה לך מן-הנערה הזאת: ויפקח בעז את-רות ותהילו לאשה ויבא אליה ויתן י-הוזה לה הריון ותלד בן: ותאמרנה הנשים אלי-נעמי ברוך י-הוזה אשר לא השפית לך גאל היום ויקרא שמו בישראל: והיה לך למשיב נפש ולכלכל את-שיבתך פי בלתך אשרי אהבתך ילדתו אשר-היא טובה לך משבעה בנים: ותקח נעמי את-הילד ותשתהו בחיקה ותהילו לאמנת: ותקראנה לו השכנות שם לאמר ילד-בן לנעמי ותקראנה שמו עוזב הוא אבי-ישי אבי דוד: ואלה תולדות פרוץ פרוץ הוליד את-הצרון: והצרון הוליד את-רם הוליד את-עמינדב: ועמינדב הוליד את-נחשון ונחשון הוליד את-שלמה:

וְשִׁלְמוֹן הוֹלִיד אֶת־בְּעֻז וּבְעֻז הוֹלִיד אֶת־עֹזֶבֶד׃ וְעֹזֶבֶד הוֹלִיד אֶת־יִשְׁי וְיִשְׁי הוֹלִיד אֶת־דָּוִד׃

מַגֵּלַת אֵיכָה

כָּל־אֲפִירֵי אֶ-דָּנִי בְּקִרְבִּי קָרָא עָלַי מוֹעֵד
לְשֹׁכֵר בַּחֲוָרֵי גַת דָּרָךְ אֶ-דָּנִי לְבַת־וֹלַת בַּת־
יְהוּדָה׃ עַל־אֲלֹהָ׃ אֲנִי בֹכֶיָה עֵינַי עֵינֵי יִרְדָּה
בְּיָמִים כִּי־רָחַק מִמֶּנִּי מִנְחָם מִשְׁיֹבֵב נַפְשִׁי חָיו בְּנֵי
שׁוֹמְמִים כִּי גָבַר אֹיִב׃ פָּרְשָׁה צִיּוֹן בִּידֶיהָ
אֵין מִנְחָם לָהּ צִוָּה י-הוָה לִיעֲקֹב סְבוּבֵי צָרוֹ
הִיתָה יְרוּשָׁלַּיִם לְנִדָּה בִּינְיָהֵם׃ צִדִּיק הוּא
י-הוָה כִּי פִיחוּ מַרְיָתִי שְׂמֹעוּ־נָא כָּל־הָעַמִּים
עַמִּים וְרֹאוּ מִכְּאֲבֵי בַת־וֹלַתִּי וּבַחֲוָרֵי הַלְכוּ
בְּשֹׁבֵי׃ קָרָאתִי לְמֹאֲהָבִי הַמָּחָה רַמּוֹנֵי בַּהֲנִי
וּזְקַנֵי בָּעִיר גּוֹעֵי כִּי־בִקְשׁוּ אֶכֶל לָמוֹ וְיִשְׁיֵבוּ
אֶת־נַפְשָׁם׃ רָאָה י-הוָה כִּי־צָר־לִי מֵעַי
חֲמַרְמָרוּ נַחֲפָךְ לְבִי בְּקִרְבִּי כִּי מָרוּ מַרְיָתִי
מִחֻוּץ שְׂבָלָה־חֶרֶב בַּבַּיִת פַּמּוֹת׃ שְׂמָעוּ כִּי
נֶאֱנַחַח אָנֹכִי אֵין מִנְחָם לִי כֹּל־אֲבִי שְׂמָעוּ
רַעְתִּי שְׂשׂוּ כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ הַבְּאֵת יוֹם־קָרָאתָ
וְיָהִי כַּמֶּנִּי׃ תִּבְאֵ כָּל־רַעְתָּם לְפָנָי וְעוֹלָל
לָמוֹ כַּאֲשֶׁר עוֹלְלַת לִי עַל כֹּל־פְּשָׁעַי כִּי־רַבּוֹת
אֲנַחְתִּי וְלִבִּי דָוִי׃

ב אֵיכָה יָעִיב בְּאֶפְסוֹ אֶ-דָּנִי אֶת־בַּת־צִיּוֹן
הַשְּׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תַּכְפָּאֲרֵת יִשְׂרָאֵל וְלֹא־זָכַר
הַדָּם־רַגְלָיו בְּיוֹם אֶפְסוֹ׃ בָּלַע אֶ-דָּנִי לֹא וְלֹא
חָמַל אֵת כֹּל־נַאֲוֹת יַעֲקֹב הָרַם בְּעֶבְרָתוֹ
מִבְּצָרֵי בַת־יְהוּדָה הַגִּיעַ לְאֶרֶץ חִלָּל מִמְּלַכָּה
וְשָׂרִיָּה׃ גָּדַע כֹּחֲרֵי־אֵף כָּל קָרָן יִשְׂרָאֵל
הַשׁוֹב אַחֲרָי וּמִינֵי מִפְּנֵי אֹיִב וַיִּבְעַר בִּיעֲקֹב
כַּאֲשֶׁר לַחֲבָה אֶכְלָה סְבוּב׃ דָּרָךְ קִשְׁתּוֹ כְּאֹיִב
נֶצַב וּמִינֵי בָצָר וַיִּתְרַגַּל כָּל מַחְמַדֵּי־עֵינַי בְּאֶחָל
בַּת־צִיּוֹן שָׁפַךְ בְּאֵשׁ חַמָּתוֹ׃ הִלִּיָּה
אֶ-דָּנִי כְּאֹיִב בָּלַע יִשְׂרָאֵל בָּלַע כֹּל־
אֲרַמְנוּתֶיהָ שַׁחַת מִבְּצָרָיו וַיִּרַב בְּבַת־יְהוּדָה
תִּאֲנִיָּה וְאֲנִיָּה׃ וַיִּחַמַּם בְּגוֹן שִׁבּוֹ שַׁחַת מֵעֵדוֹ

א אֵיכָה׃ יִשְׁבַּח בְּדָד הָעִיר רַבְתִּי עִם הָיְתָה
כַּאֲלֻמְנָה רַבְתִּי בַגּוֹיִם שָׂרְתִי בַמְּדִינּוֹת הָיְתָה
לְמָם׃ כָּבוֹ תִכְבֶּה בְּלִילָה וְדַמְעָתָה עַל לַחְיָה
אֵין־לָהּ מִנְחָם מִכֹּל־לִיאַחֲבֵיהָ כֹּל־לִירְעִיָּה בְּגָדוֹ
כָּה חָיו לָהּ לְאֹיִבִים׃ גָּלְתָה יְהוּדָה מֵעֵנִי וּמִרַב
עֲבֹדָה הִיא יִשְׁבַּח בַּגּוֹיִם לֹא מִצָּאָה מְנוּחַ כֹּל־
רַדְפִיהָ חֲשִׁיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים׃ דָּרְכֵי צִיּוֹן
אַבְלוֹת מִבְּלִי בָּאִי מוֹעֵד כֹּל־לִשְׁעָרֶיהָ שׁוֹמְמוֹן
כַּתְנִיָּה נֶאֱנַחִים בַּת־וֹלַתֶיהָ נוֹגָוֹת וְהִיא מַרְלָה׃
הִלִּי צָרִיָּה לְרֹאשׁ אֵיכָה שָׁלוֹ כִּי־י-הוָה הוֹגָה
עַל רַב־פְּשָׁעֶיהָ עוֹלְלָהּ הִלְכוּ שְׂבִי לְפָנֵי־צָר׃
וַיִּצָּא מִן בַּת [מַבַּת־] צִיּוֹן כֹּל־לִיהֲדָרָה חָיו
שָׂרִיָּה כְּאֵילִים לֹא־מִצָּאוּ מִרְעָה וַיִּלְכוּ בְּלֹא־כֹחַ
לְפָנֵי רֹדְפָ׃ וְזָכְרָה יְרוּשָׁלַּיִם יָמֵי עֲנִיָּה וּמְרוֹדֶיהָ
כָּל מַחְמַדֶּיהָ אֲשֶׁר חָיו מִיָּמֵי קָדָם בְּנִפְלַע עֲמָה
בִּיד־צָר וְאֵין עוֹזֵר לָהּ רֹאשׁוֹ צָרוֹם שָׁחֲקוּ עַל
מִשְׁבַּתָּה׃ חֲטָא חֲטָא יְרוּשָׁלַּיִם עַל־כֵּן לְנִידָה
הִיתָה כֹּל־לִמְכַבְּדֶיהָ הַזִּילוּהָ כִּי־רֹאוּ עֲרוֹתָהּ
גַּם־חִיָּא נֶאֱנַחַח וַתִּשְׁכַּח אַחֲרָי׃ טַמְאָתָהּ
בְּשׁוֹלֶיהָ לֹא זָכְרָה אַחֲרֵיתָהּ וַתִּרְדַּךְ פְּלָאִים אֵין
מִנְחָם לָהּ רָאָה י-הוָה אֶת־עֵנָיִי כִּי הִגְדִּיל
אֹיִב׃ יָדוֹ פָּרַשׁ צָר עַל כֹּל־מַחְמַדֶּיהָ כִּי־
רָאתָה גּוֹיִם בָּאוּ מִקְּדֻשָּׁהּ אֲשֶׁר צִוִּיתָה לֹא־
יָבֹאוּ בַקָּהָל לָךְ׃ כֹּל־לִעֲמָה נֶאֱנַחִים מִבְּקָשִׁים
לָחֵם נָתַנוּ מַחְמוּדֵיהֶם מַחְמַדֵּיהֶם כַּאֲכָל לְחֵשִׁיב
נַפְשׁ רָאָה י-הוָה וְהַפִּיטָה כִּי חִיִּיתִי זוֹלְלָה׃
לֹא אֲלִיכֶם כֹּל־לִיעֲבָרֵי דָרָךְ תַּפִּיטוּ וְרֹאוּ אִם־
יֵשׁ מִכְּאוֹב פִּמְכָאֲבֵי אֲשֶׁר עוֹלָל לִי אֲשֶׁר הוֹגָה
י-הוָה בְּיוֹם חֲרוֹן אֶפְסוֹ׃ מִמְרוֹם שְׁלַח־אֵשׁ
בְּעֲצַמּוֹתַי וַיִּרְדָּהּ פָּרַשׁ רִשְׁתָּ לְרַגְלֵי הַשִּׁיבֹנִי
אַחֲרָי נָתַנְנִי שְׂמִמָּה כֹּל־לִיְהוֹם דָּוָה׃ נִשְׁקָד עַל
פְּשָׁעַי בְּיָדוֹ וַיִּשְׁתַּרְגְּמוּ עָלוֹ עַל־צוּרֵי הַבְּשִׁיל
כַּחֲוֵי נָתַנְנִי אֶ-דָּנִי בְּיָדִי לֹא־אוּכַל קוֹם׃ סִלָּה

שָׁכַח י- הוּא בְּצִיּוֹן מוֹעֵד וְשֹׁכֵת וַיִּנָּאֵץ בְּזַעַם
אָפוּ מִלֶּךָ וְכִהְיוּ זֶנְחָ א- דָּנִי מִזְבַּחֹ נֶאֱרַ
מִקְדָּשׁוֹ הַסְּגִיר בְּיַד-אֹיֵב חוֹמַת אֲרַמְנוֹתֶיהָ
קוֹל נִתְּנָו בְּבֵיתִי- הוּא כְּיוֹם מוֹעֵד: הַחֲשֹׁב
י- הוּא לְהַשְׁחִית חוֹמַת בַּת-צִיּוֹן נָטָה קֹו לֹא-
הַשִּׁיב יָדוֹ מִבְּלָעַ וַיִּאֲבֹל-חַל וְחוֹמָה יַחֲדוּ
אֲמַלְלוּ: טָבְעוּ בָאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ אֶבֶד וְשֹׁכְרֵ
בְּרִיחֶיהָ מִלִּפְנֵי וְשָׂרִיָּה בְּגוֹיִם אֵין תּוֹרָה גַּם-
נְבִיאֶיהָ לֹא-מִצְאוּ חֲזוֹן מִי-הוּא: יִשְׁכְּבוּ לָאָרֶץ
יָדְמוּ וְקָנִי בַת-צִיּוֹן הֶעֱלֹו עֶפְרַיִם עַל-רֹאשֵׁם חֲגָרוּ
שָׁקִים הוֹרִידוּ לָאָרֶץ רֹאשׁוֹן בְּתוֹלַת יְרוּשָׁלָּם:
כָּלוּ בְדַמְעוֹת עֵינַי חֲמַרְמָרוּ מֵעַי נִשְׁפָּה לָאָרֶץ
כְּבִדִי עַל-שָׁכַר בַּת-עַמִּי בַּעֲטָף עוֹלָל וַיִּזְנֵק
בְּרַחֲבוֹת קָרְיָה: לְאֲמַתָּם יֹאמְרוּ אֵיךְ דָּגַן וַיִּין
בְּהַתְּעַטָּם כִּהְלָל בְּרַחֲבוֹת עִיר בְּהַשְׁתַּפְּהָ
נִפְשָׁם אֶל-יְחִיק אֲמַתָּם: מִה־אֲעִיֶּדֶךָ מַה אֲדַמְדִּי-
לָךְ תַּבַּת יְרוּשָׁלָּם מַה אֲשׁוּהֶלֶךְ וְאֲנַחֲמֶךָ
בְּתוֹלַת בַּת-צִיּוֹן כִּי-יִגְדוֹל בַּיָּם שִׁבְרֶךָ מִי
יִרְפָּא-לָךְ: נְבִיאֶיךָ חָזוּ לָךְ שׁוֹא וְתַפֵּל וְלֹא-יָגִלוּ
עַל-עֲוֹנֶךָ לְהַשִּׁיב שְׁבוֹתֶךָ שְׁבוֹתֶךָ וַיַּחֲזוּ לָךְ
מִשָּׂאוֹת שׁוֹא וּמַדּוּחִים: סִפְּקוּ עֲלֵיךָ כַּפַּיִם
כֹּל-עֲבָרֵי דָרְךָ שָׁרְקוּ וַיִּנְעוּ רֹאשָׁם עַל-בַּת
יְרוּשָׁלָּם הִזְאוֹת הָעִיר שְׁיֹאמְרוּ כְּלִילַת יָפוּ
מִשׁוֹשׁ לְכָל-הָאָרֶץ: פָּצוּ עֲלֵיךָ פִּיהֶם כֹּל-
אֵיבֶיךָ שָׁרְקוּ וַיַּחֲרֹקוּ-שִׁין אָמְרוּ בְּלַעְנוּ אֶךָ זֶה
חַיִּים שְׁקוּיִנְהוּ מִצְאוּ רֹאִינוּ: עֲשֵׂה י- הוּא
אֲשֶׁר זָמַם בָּצַע אָמַרְתוּ אֲשֶׁר צִוָּה מִימֵי-קֶדֶם
חָרַם וְלֹא חָמַל וַיִּשְׁמַח עֲלֵיךָ אֹיֵב חַרִּים קָרָן
צָרִיךָ: צַעַק לָפֶם אֶל-א- דָּנִי חוֹמַת בַּת-צִיּוֹן
הוֹרִידִי בְּנַחַל דְּמָעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל-תַּתְּנִי
כּוֹנֵנַת לָךְ אֶל-תִּתְּדֶם בַּת-עֵינֶיךָ: קוֹמִי רַבִּי בַלִּיל
בְּלִילָה לְרֹאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת שִׁכְבִּי כַּמִּים לִפְנֵי נִכַח
כְּנִי א- דָּנִי שְׂאֵי אֵלֶי בַּפִּיךָ עַל-נַפְשִׁי עוֹלְלֶיךָ
הַעֲטוּפִים בְּרַעַב בְּרֹאשׁ כֹּל-לַחֲוֹצוֹת: רֹאֵה
י- הוּא וְהַפִּיטָה לְמוֹי עוֹלְלַת כַּח אִם-תִּאֲבָלְנָה

נָשִׁים פָּרִים עֲלָלִי טַפְחִים אִם-יַחֲרַג בְּמִקְדָּשׁ
א- דָּנִי כִהְיוּ וְנָבִיא: שָׁכְבוּ לָאָרֶץ חוֹצוֹת נֶעַר
וְזָקֵן בְּתוֹלַתִּי וּבַחֲוָרֵי נָפְלוּ בַחֲרֵב תְּרַגְּתָ בְּיוֹם
אָפְךָ טַבַּחְתָּ לֹא חָמַלְתָּ: תִּקְרָא כְּיוֹם מוֹעֵד
מִגְוָרֵי מִסְכִּיב וְלֹא הָיָה כְּיוֹם אֶחָד- הוּא פָּלִיט
וְשָׂרִיד אֲשֶׁר-טַפַּחְתִּי וְרַבִּיתִי אֵיבֵי כָלָם:
ג אֲנִי הַגֹּבֵר רֹאֵה עָלַי בְּשֹׁכֵט עֲבָרְתוֹ: אֹתִי
נָהַג וַיִּלְךְ חֲשָׁד וְלֹא-אֹזַר: גֹּאֲךָ בִּי יִשָּׁב יַחֲפֹךְ
יָדוֹ כֹּל-לַחֲיוֹם: בַּלְּהָ בְּשָׂרִי וְעוֹרֵי שֹׁכְרֵ
עַצְמוֹתַי: בָּנָה עָלַי וַיִּקַּף רֹאשׁ וְתִלְאַח:
בְּמַחֲשָׁבִים הוֹשִׁיבֵנִי כִמְתִי עוֹלָם: גָּדַר בְּעַדִי
וְלֹא אֵצֶא הַכְּבִיד נַחֲשָׁתִי: גַּם כִּי אֶזְעַק וְאֶשׁוּעַ
שִׁתָּם תִּפְלֹתַי: גָּדַר דְּרָכֵי בְּגוֹזֵת נְתִיבַתִּי עוֹה:
דָּב אֲרַב הוּא לִי אֲרִיָּה אֲרִי בְּמַסְתָּרִים: דְּרָכֵי
סוֹרֵר וַיִּפְשַׁחֲנִי שָׁמַנִּי שָׁמָם: דָּרְךָ קִשְׁתוֹ
וַיַּצִּיבֵנִי כַּמַּטְרָא לַחֵץ: הִבִּיא בְּכִלְיֹתִי כְּנִי
אֲשַׁפְּתוֹ: הִייתִי שָׁחַק לְכָל-עַמִּי נְגִינַתָּם כֹּל-
חַיִּים: חֲשַׁבְּעֵנִי בַּמְרוֹרִים חֲרוֹנִי לַעֲנָה:
וַיִּגְרַם בְּחֻצֵי שָׁנִי הַכְּפִישָׁנִי בְּאֶפְרָיִם: וְתִזְנַח
מִשָּׁלוֹם נִפְשֵׁי נָשִׁיתִי טוֹבָה: וְאָמַר אֶבֶד נִצְחִי
וְתוֹחַלְתִּי מִי-הוּא: זָכַר-עֲנִי וּמְרוֹדִי לַעֲנָה
וְרֹאשׁ: זָכַר תִּזְכּוֹר וְתַשִּׁיח וְתַשׁוּחַ עָלַי
נִפְשֵׁי: זֹאת אֲשִׁיב אֶל-לִבִּי עַל-כֵּן אֹחִיל:
ז- חֲסָדִי י- הוּא כִּי לֹא-תִמְנָו כִּי לֹא-יָבִלוּ רַחֲמֵי:
ז- חֲדָשִׁים לְבַקְרִים רַבָּה אָמַרְתָּךְ: חֲלָקִי י- הוּא
אָמַרְהָ נִפְשֵׁי עַל-כֵּן אֹחִיל לֹו: טוֹב י- הוּא
לִקְוֹ לְנַפְשׁ תְּדַרְשֵׁנוּ: טוֹב וַיַּחֲוִל וְדוּמָם
לְתַשׁוּעַת י- הוּא: טוֹב לְגֹבֵר כִּי-יִשָּׂא עַל
בְּנֵעוּרָיו: יִשָּׁב בְּדָד וַיִּדָּם כִּי נָטַל עָלָיו: יִתֵּן
בְּעַפְרֹ פִּיהוּ אֵלֶי יֵשׁ תִּקְוָה: יִתֵּן לְמַפְּהוּ לַחִי
יִשָּׁבַע בְּחֶרֶפָה: כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדָנִי: כִּי
אִם-הוֹגָה וְרַחֵם כָּרַב חֲסָדָיו: כִּי לֹא עָנָה מִלִּפְנֵי
וַיִּגָּה כְּנִי-אִישׁ: לְדַבָּא תַחַת רַגְלָיו כֹּל אֲסִירֵי
אָרֶץ: לְחַטּוֹת מִשְׁפַּט-גֹּבֵר נָגַד כְּנִי עֲלִיוֹן:
לְעֵנַת אָדָם בְּרִיבֹו א- דָּנִי לֹא רֹאֵה: כִּי זֶה

אָמַר וַתְּהִי אֶ-דָּנִי לֹא צְוָה: מִמֶּנִּי עֲלִיזוֹן לֹא
תֵצֵא הָרְעוּת וְהַטּוֹב: מִמְּהִיבְתָאוֹנָן אָדָם חָי
גָבַר עַל-חַטָּאוֹ: מִנְחַפְשָׁה דָרְכֵינוּ וְנַחֲקָרָה
וְנִשְׁוֹבָה עַד-י-הוּהָ: מִנְשֵׂא לְבַבְנוּ אֶל-כַּפְּתָיִם
אֶל-אֵל בְּשָׁמַיִם: מִבְּנַחְנוּ פִשְׁעֵנוּ וּמְרִינוּ אֶתְּךָ
לֹא סִלַּחְתָּ: מִסְּבוּתָה בֵּאֵף וְתִרְדְּפֵנוּ חֲרָתְךָ לֹא
חִמַּלְתָּ: מִסְּבוּתָה בְּעֵנֶן לֶךְ מֵעֲבוּר תִּפְלָה: מִדְּסָחִי
וּמֵאוֹם תְּשִׁימֵנוּ בְּקֶרֶב הָעַמִּים: מִדְּפָצוּ עֲלֵינוּ
פִיָּהֵם כֹּל-אִיבֵינוּ: מִדְּפָחַד וּפְחַת תִּיָּה לָנוּ
חֲשָׂאת וְחֲשָׁבָר: מִדְּפִלְגֵי-מַיִם תִּרְדַּ עֵינֵי עַל-שֶׁבֶר
בַּת-עַמִּי: מִעֵינֵי נִגְרָה וְלֹא תִדְמָה מֵאִין חֲפָגוֹת:
עַד-יִשְׁקִיף וַיֵּרָא י-הוָה מִשָּׁמַיִם: מֵעֵינֵי עוֹלָלָה
לְנַפְשִׁי מִכָּל בְּנוֹת עִירֵי: נִצְוֹד צָדוֹנִי כַצָּפוֹר

אִיבֵי חַנּוּם: צְמַתוֹ כְּבוֹר חָי וַיְהִי-אָכֵן פִּי:
צְפוּ-מַיִם עַל-רֹאשִׁי אֲמַרְתִּי נִגְזַרְתִּי: כִּקְרָאתִי
שְׁמֹךְ י-הוָה מְבוֹר תַּחֲתֵינוּת: כִּקוֹלִי שָׁמַעְתָּ אֶל-
תַּעֲלָם אֲזַנְךָ לְרוּחֹתִי לְשׁוּעָתִי: כִּקְרָבְתִי בַיּוֹם
אֲקַרְאֶךָ אֲמַרְתָּ אֶל-תִּירָא: כִּרְבַת אֶ-דָּנִי רִיבִי
נִפְשִׁי גָאֵלְתָּ חַיִּי: כִּרְאִיתָה י-הוָה עֲוֹתָתִי
שׁוֹפְטָה מִשְׁפָּטִי: כִּרְאִיתָה כֹּל-נִקְמַתָם כֹּל-
מַחֲשַׁבְתָם לִי: כִּשְׁמַעְתָּ חֲרַפְתָם י-הוָה כֹּל-
מַחֲשַׁבְתָם עָלַי: כִּשְׁפָתִי קָמוּ וְחִגְיוֹנָם עָלַי כֹּל-
חַיּוֹם: כִּשְׁבַתָם וְקִוְּמַתָם חֲפִיטָה אֲנִי מִנְּגִינַתָם:
כִּתְּשִׁיב לָהֶם גְּמוּלָה י-הוָה כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם:
כִּתְּתֵן לָהֶם מִגְּנַת-לֵב תִּאֲלַתְךָ לָהֶם: כִּתְּרַדֶּף
בֵּאֵף וְתִשְׁמִיֵדֵם מִתַּחַת שָׁמַיִ י-הוָה:

הלכות אסורי ביאה פרק ח

וראת ביום שמונה עשר, עדין לא נקבע לה וסת. וכל יום שראת בו, חוששת לו להבא; כיון שנגיע אותו היום ולא תראה בו, טהר אותו היום מן הוסת-שאין צריך עקירת שלושה פעמים, אלא יום שנקבע שלושה פעמים.

ה, הנה דרפה להיות רואה יום חמשה עשר, ושנת לשושה עשר-שניהם אסורין; שנת לשבעה עשר-התר ששעה עשר, ונאסר שבעה עשר, וחמשה עשר באסורו עומד; שנת לשמונה עשר-נאסר שמונה עשר, והתרו כלם.

ה, הנה דרפה לראות יום עשרים, ושנת ליום שנים ועשרים-שניהם אסורין; הגיע יום עשרים ולא ראת, שנים ועשרים וראת-עדין שניהן אסורין. הגיע יום עשרים וראת-טהר יום שנים ועשרים: שהרי חזרה לוסתה הקבוע; ונעקר שנים ועשרים, מפני שלא נקבע שלושה פעמים.

ה, ח אין האשה קובעת לה וסת, בתוך ימי נדתה שראת בהן-כיון שראת יום אחד, אינה קובעת וסת בכל השבעה. וכן אין האשה קובעת וסת, בימי זיבתה שהן האחד עשר יום; אבל קובעת וסת בימי נדתה, שאינה רואה בהן. ואם נקבע לה וסת בימי זיבתה, הרי זו חוששת לוסת; וכל וסת שנקבעה בימי זיבתה, אם נעקרה אפלו פעם אחת-נעקרה, ואינה צריכה להעקר שלושה פעמים: שחזקת דמים מסלקין הן בימים אלו. ה, ט פיצד חוששת לוסת: אם ראת דם בוסת זו, אפלו יום אחד-תשוב לנדה מספק, ואסורה לשמש באותו היום, ואפלו לא ראתה בשאר ימי הוסתות. ואם ראתה שלושה ימים, הרי זו זבה.

ה, י כל אשה שמרבה לבדק עצמה תמיד, הרי זו משבחת-ואף על פי שיש לה וסת קבועה, שאפשר שיבוא דם בלא שעת הוסת. וכל האחד עשר יום שלימי זיבתה-הרי היא בהן בחזקת טהרה, ואינה צריכה בדיקה; אבל אחר ימי זיבתה, צריכה לבדק. ישבה ולא בדקה, בין באנס בין ברצון-הרי זו בחזקת טהרה, עד שתבדק ותמצא טמא.

ה, יא האשה שלא בדקה עצמה בשעת וסתה, ולאחר ימים בדקה ומצאה טמא-אף על פי שהיא טמאה למפרע עד שעת וסתה, כמו שיתבאר בענין טמאה וטהרה-הרי זו אינה מטמאה את בועלה למפרע, ואינה מונה אלא משעה שראת; ואם מצאה עצמה טהורה,

ה, יב יש אשה שיש לה וסת. ויש אשה שאין לה וסת-אלא לא תרגיש בעצמה עד שיצא הדם, ואין לה יום קבוע לראיתה. וזו שיש לה וסת, היא שיש לה יום קבוע-או מעשרים יום לעשרים יום, או מארבעה ועשרים יום לארבעה ועשרים יום, או פחות או יותר. וקדם שיבוא הדם, תרגיש בעצמה-מפקחת, ומתעטשת, וחוששת פי פרסה ושפולי מעיה, ויסתמר שער בשרה, או יחם בשרה, וכיוצא במארעות אלו; ויבואו לה וסתות אלו או אחד מהן, בשעה קבועה לה מיום וסתה.

ה, יג כבר בארנו שכל אשה שאין לה וסת, אסורה לשמש עד שתבדק עצמה תחלה. ושיש לה וסת, אסורה לשמש בכל עונת הוסת-אם וסתה ביום, אסורה לשמש כל אותו היום, ואם וסתה בלילה, אסורה לשמש כל אותה הלילה; ושמתחלת יום הוסת, תספור ימי נדתה וימי זיבתה לעולם. לפיכך צריכות הנשים להזהר בוסתות, עד שמתע היום והשעה שנקבעה בה וסתה.

ה, יד הנה דרפה לראות ביום עשרים, ובא יום עשרים ולא ראת, ובא יום שלושה ועשרים וראת-הרי יום עשרים ויום שלושה ועשרים, שניהן אסורין; וכן אם ראת פעם שניה ביום שלושה ועשרים, ולא ראת ביום עשרים-עדין שניהן אסורין. ראת פעם שלישית ביום שלושה ועשרים, ולא ראת ביום עשרים-טהר יום עשרים, ונעקרה הוסת ליום שלושה ועשרים: שאין האשה קובעת לה וסת, עד שתקבענו שלושה פעמים; ואינה מטהרת מן הוסת, עד שתעקר ממנה שלושה פעמים.

ה, טו כל וסת שנקבעה מחמת אנס, אפלו ראת בו כמה פעמים-אינו וסת, שמפני האנס ראתה. קפצה וראתה, קפצה וראתה-קבעה לה וסת לימים בלא קפיצה. פיצד: קפצה באחד בשבת וראת דם, ולאחר עשרים יום קפצה באחד בשבת וראת דם, ולאחר תשעה עשר קפצה ביום השבת ולא ראת דם, ולאחר השבת ראת בלא קפיצה-הרי נקבע אחד בשבת אחר עשרים: שהרי נודע שהיום גרם לה לראות, לא הקפיצה; וכבר נקבע יום זה שלושה פעמים. וכן כל פיוצא בזה.

ה, טז ראת ביום חמשה עשר בחדש זה, ויום ששה עשר בחדש שלאחריו, ויום שבעה עשר בחדש שלאחריו-הרי קבעה לה וסת לדלוג; בא חדש רביעי

הרי זו בחזקת טהרה.

ח, יב וכן אשה שראת דם מתמת מפה שיש לה במקור-
אף על פי שראת בשעת וסתה-היא טהורה, והדם
טהור: שהוסתות מדבריהם, כמו שיתבאר בהלכות
משמאי משכב ומושב.

ח, יג הסומה בודקת עצמה, ומראה לחברתה; אבל
החוששת והשוטה צריכות פקחות לבדק אותן ולקבוע
להן וסתות, ואחר כך יהיו מתרות לבעליהן.

ח, יד כל אשה שטעת ולא ידעה עת וסתה, וראת דם-
חוששת לזיבות: לפיכך אם ראת דם יום אחד או
שנים, יושבת בשלום שבועה-שמה דם זה בימי נדתה
הוא; ואם ראת שלושה ימים, סופרת שבועת ימי
נקיים-שמה בימי זיבתה היא עומדת. וכיצד היא
עושה לתקן וסתה, ולידע אם היא זבה ודאית או ספק
זבה, ולידע ימי זיבתה-הכל לפי ימים שתראה בהן.

ח, טו פיצד: ראת יום אחד או שנים, משלמת עליהן
השבועה; ותתחיל למנות האחד עשר יום, מאחר
השבועה.

ח, טז ראת שלושה ימים-הרי זו ספק זבה, שמה יום
אחד מהן קדם נדתה, ושנים מתחלת הנדה; וכן אם
ראת ארבעה-שמה שנים קדם הנדה, ושנים מתחלת
הנדה. ויושבת חמשה בשלום ימי נדה, ואחד עשר

ימי זיבה אחר החמשה.

ח, יז וכן אם ראת תשעה ימים-הרי זו ספק זבה, שמה
שנים קדם ימי נדה ושבועה שלנדה; ומתחלת למנות
אחד עשר יום, מאחר התשעה שפסק הדם.

ח, יח וכן אם ראת אחד עשר יום-הרי זו ספק זבה,
שמה שנים קדם הנדה, ושבועה שלנדה, ושנים לאחר
הנדה; ונשאר לה מימי זיבתה תשעה.

ח, יט ראת שנים עשר יום-הרי זו זבה ודאית: שאפלו
היו מהן שנים לפני הנדה, ושבועה שלנדה-הרי
השלושה לאחר הנדה, ונשאר לה מימי זיבתה שמונה.

ח, כ וכן אם ראת שלושה עשר יום-נשאר לה מימי
זיבתה שבועה, והן ימי הספירה. משכה בראית הדם,
אפלו ראת אלה יום-כשיפסק הדם, סופרת שבועת ימי

נקיים; ואחר השבועה, נתחילו ימי הנדה לזו שטעת.
ח, כא הא למדת, שכל הטועה אינה מונה משניפסק
הדם פחות משבועה, ולא יתר על שבועה עשר-ויבואו

ימי נדתה. פיצד: ראת יום אחד ופסק הדם-מונה
שבועה עשר, ששה לתשלום נדתה ואחד עשר ימי
זיבתה; ויבואו ימי נדתה. ואם ראת שלושה עשר או

יתר-מונה שבועה משניפסק הדם, ויבואו ימי נדתה כמו
שבארנו.

הלכות אסורי ביאה פרק ט

וסתה.

ט, א הרואה דם בשעת וסתה, אינה מטמאה למפרע
אלא בשעתה בלבד. וכן מעברת, ומניקה, בתולה,
וזקנה-דין שעתו, ואינו מטמאות למפרע.

ט, ב איזו היא מעברת-משניכר עברה, שלושה חדשים.
מניקה-כל ארבע ועשרים חדש, אפלו מת בנה או
גמלתו או נתנתו למניקה. בתולה-כל שלא ראת דם
מימיה, אף על פי שראת מתמת גשואין או מתמת

לידה. זקנה-כל שעברו עליה תשעים יום, סמוך
לזקנותה; ואיזו היא זקנותה-כל שקוראין לה זקנה,
ואינה מקפדת.

ט, ג מעברת ומניקה וזקנה-פתמן פראיתו, ואינו מטמא
למפרע; בתולה שלא ראת דם מימיה, ועדין היא
קטנה-פתמה טהור, עד שתראה דם שלוש וסתות.

ט, ד מה בין פתם הנמצא על בשרה, לכתם הנמצא על
בגדיה: שהפתם הנמצא בבשרה, אין לו שעור.
והנמצא על הבגד-אינו מטמא, עד שיהיה פגרים

הקלקי, שהוא מרבע, שיש בו פדי תשע עדשות

ט, א אין האשה מטמאה מן התורה, בנדה או בזיבה-
עד שתרגיש, ותראה דם, ויצא בבשרה, כמו שבארנו;
ותהיה טמאה מעת שתראה ולהבא בלבד. ואם לא
הרגישה, ובדקה ומצאה הדם לפניו בפרזודי-הרי זה
בחזקת שבא בהרגשה, כמו שבארנו.

ט, ב ומדברי סופרים, שכל הרואה פתם דם על בשרה,
או על בגדיה-אף על פי שלא הרגישה, ואף על פי
שבדקה עצמה ולא מצאה דם-הרי זו טמאה, וכאלו
מצאה דם לפניו בבשרה; וטמאה זו בספק, שמה פתם
זה מדם החדר בא.

ט, ג וכן מדברי סופרים, שכל הרואה דם בלא עת
וסתה, וכל הרואה פתם-טמאה למפרע, עד עשרים
וארבע שעות; ואם בדקה בתוך זמן זה, ומצאה טהור-
טמאה למפרע, עד זמן בדיקה. ואף על פי שהיא
טמאה למפרע מדבריהם, אינה מטמאה את בועלה
למפרע כמו שאמרנו; ואינה מונה לנדתה או לכתמה
אלא מעת שראת הדם, או שמצאה הפתם. וכל הרואה
פתם, הרי זו מקלקלת-שמה מן החדר בא, ונתקלקלה

שְׁלוֹשׁ עַל שְׁלוֹשׁ; הִיָּה פְּחוּת מִשְׁעוֹר זֶה, טְהוֹר: נִמְצָא
טַפְּסִין טַפְּסִין, אֵין מִצְטָרְפוֹת; הִיָּה אַרוּךְ, הָרִי זֶה מִצְטָרְפָּה.
ט, ח פֶּתֶם הַנִּמְצָא עַל דְּבַר שְׂאִינוּ מִקְבַּל טְמֵאָה-טְהוֹר,
וְאִינָה חוֹשֵׁשֶׁת לוֹ. פִּיצַד: יִשְׁבֶּה עַל פְּלִי אֲבָנִים, פְּלִי
אֲדָמָה, וּכְלִי גְלָלִים, אוֹ עַל עוֹר הַדָּג, אוֹ עַל פְּלִי תֶרֶס
מִגִּבּוֹ, אוֹ עַל בִּגְד שְׂאִין בוֹ שְׁלוֹשׁ אֲצַבְעוֹת עַל שְׁלוֹשׁ
אֲצַבְעוֹת, וְנִמְצָא עֲלֵיהֶן דָּם-טְהוֹרָה. אִפְלוּ בְּדָקָה קַרְקַע
וְיִשְׁבֶּה עֲלָיו, וְנִמְצָא פֶתֶם עַל הַקַּרְקַע כְּשֶׁעֲמָדָה-הָרִי זֶה
טְהוֹרָה: שְׁפַל שְׂאִינוּ מִקְבַּל טְמֵאָה, לֹא גִזְרוּ עַל פֶּתֶם
שְׂיִמְצָא בוֹ. וְלֹא בְּמִקְבַּל טְמֵאָה, אֲלֵא אִם כֵּן הִיָּה לְבוֹ;
אֲבָל פְּלִי צַבְעוֹנִין, אֵין חוֹשֵׁשִׁין לְכַתֵּם הַנִּמְצָא בְּהֶן.
לְפִיכֶן תִּקְנוּ חֲכָמִים שְׁתַּלְּבֹשׁ הָאִשָּׁה בְּגָדֵי צַבְעוֹנִין,
כְּדִי לְהַצִּילָה מִדִּין הַכֹּתָמִים.

ט, ט לֹא בְּכָל מְקוֹם שֶׁתִּמְצָא הַדָּם עַל בְּשָׂרָה, תִּטְמָא
מִשׁוּם פֶּתֶם-עַד שְׂיִמְצָא כִּנֹּגַד בֵּית תְּרַפָּה. פִּיצַד: נִמְצָא
עַל עֲקָבָה-טְמֵאָה, שְׂמָא נִנְע בְּבֵית תְּרַפָּה בְּעַת יְשִׁיבָתָה.
וְכֵן אִם נִמְצָא עַל שׁוֹקָה, וְעַל פְּרִסוֹתֶיהָ מִבְּפָנִים, וְהֵם
הַמְּקוֹמוֹת הַנִּדְבָּקוֹת זֶה בְּזוֹ, בְּעַת שֶׁתַּעֲמִד וְתִדְבִיק רַגְלֵךְ
לְרַגְלֵךְ וְשׁוֹק לְשׁוֹק-הָרִי זֶה טְמֵאָה.

ט, י נִמְצָא עַל רֹאשׁ גּוֹדֵל רִגְלָה-טְמֵאָה, שְׂמָא נִטַּף מִן
הַחֹדֵר עַל רִגְלָה בְּעַת שֶׁתִּלְכֶּה. וְכֵן כָּל מְקוֹם שֶׁאֵפְשָׁר
שְׂיִנְתֹז עֲלָיו דָּם נִדְתָה כְּשֶׁתִּהְלַךְ, וְנִמְצָא שָׁם דָּם-
טְמֵאָה; וְכֵן אִם נִמְצָא דָם עַל יָדֶיהָ, אִפְלוּ עַל קִשְׁרֵי
אֲצַבְעוֹת יָדֶיהָ-טְמֵאָה, שֶׁהֵיָדִים עֲסֻקְנִיּוֹת הֵן.

ט, יא אֲבָל אִם נִמְצָא הַדָּם עַל שׁוֹקָה וְעַל פְּרִסוֹתֶיהָ
מִבַּחוּץ, אוֹ מִן הַצִּדִּין, וְאֵין צָרִיךְ לֹאמַר אִם נִמְצָא מִן
הַיִּרְכָּיִם וְלִמְעַלָּה-הָרִי זֶה טְהוֹרָה, שְׂאִין זֶה אֲלֵא דָם
שֶׁנִּתְזַז עֲלֵיהָ מִמְּקוֹם אַחֵר.

ט, יב הַפֶּתֶם הַנִּמְצָא עַל בְּשָׂרָה שֶׁהִיָּה אַרוּךְ כְּרִצּוּעָה,
אוֹ עֲגוּל, אוֹ שֶׁהִיָּה טַפְּסִין טַפְּסִין, אוֹ שֶׁהִיָּה אַרְךְ הַפֶּתֶם
עַל רֹחַב יָרְכָה, אוֹ שֶׁהִיָּה נִרְאָה כְּאִלוּ הוּא מִמַּטָּה
לְמַעַלָּה-הוֹאִיל וְהוּא כִּנֹּגַד בֵּית תְּרַפָּה, הָרִי זֶה טְמֵאָה;
וְאֵין אוֹמְרִים אִלוּ נִטַּף מִן הַגּוֹף, לֹא הִיָּה כְּזֶה: שְׁפַל דָּם
הַנִּמְצָא בְּמְקוֹמוֹת אֵלוּ-מִתְמִירִין בוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא
סֶפֶק.

ט, יג הַפֶּתֶם הַנִּמְצָא עַל הַחֲלוּק שְׁלֵה-מִתְגוֹר וְלִמְטוֹן,
טְמֵאָה; מִתְגוֹר וְלִמְעֵלן, טְהוֹרָה. נִמְצָא עַל בֵּית יָד
שְׁלֵה-אִם הִיָּה מִגִּיעַ כִּנֹּגַד בֵּית תְּרַפָּה, טְמֵאָה; וְאִם לֹא,
טְהוֹרָה. הִיָּתָה פּוֹשֵׁטָתוֹ וּמִתְכַּפְּסָה בוֹ בְּלִילָה-כָּל מְקוֹם
שְׂיִמְצָא בוֹ הַדָּם, טְמֵאָה; וְכֵן הָאֲזוֹר שְׁלֵה-כָּל מְקוֹם
שְׂיִמְצָא בוֹ הַדָּם, טְמֵאָה.

ט, יד הִיָּתָה לוֹבֶשֶׁת חֲלוּק אֶחָד, וְשָׁהָה עֲלֶיהָ שְׁלוֹשָׁה
יָמִים אוֹ יָתֵר בְּלֹא עֵת נִדְתָה, וּבְדָקָה וּמִצְאָה עֲלָיו
שְׁלוֹשָׁה פֶתֶמִים, אוֹ פֶתֶם אֶחָד גְּדוֹל שְׂנִישׁ בוֹ שְׁעוֹר
שְׁלוֹשָׁה פֶתֶמִים-הָרִי זֶה סֶפֶק זָבָה, שְׂמָא פֶתֶם נִטַּף מִמִּנְהָ
בְּכָל יוֹם; וְכֵן אִם לְבִשָׁה שְׁלוֹשָׁה בְּגָדִים בְּדוֹקִים, וְשָׁהוּ
עֲלֶיהָ שְׁלוֹשָׁה יָמִים בְּיָמֵי זִיבָתָה, וּמִצְאָה פֶתֶם בְּכָל
אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן-אֵף עַל פִּי שְׂנִיהָ כִּנֹּגַד זֶה, הָרִי זֶה סֶפֶק
זָבָה.

ט, טו מִצְאָה פֶתֶם אֶחָד שְׂאִין בוֹ כְּדִי שְׁלוֹשָׁה פֶתֶמִים-
אִם בְּדָקָה עֲצָמָה כָּל בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת שְׁלִיּוֹם רֹאשׁוֹן
וּמִצְאָה טְהוֹר, וְלֹא בְּדָקָה חֲלוּקָה, וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
מִצְאָה זֶה הַפֶּתֶם שְׂאִינוּ כְּשֶׁלֹּשָׁה פֶתֶמִים-אִינָה
חוֹשֵׁשֶׁת לְזִיבּוֹת; וְאִם לֹא בְּדָקָה עֲצָמָה כָּל בֵּין
הַשְּׂמֻשׁוֹת-הוֹאִיל וְלֹא בְּדָקָה חֲלוּקָה, וְשָׁהָה עֲלֶיהָ
שְׁלוֹשָׁה יָמִים בְּיָמֵי זִיבָתָה-חוֹשֵׁשֶׁת לְזִיבּוֹת, אֵף עַל פִּי
שְׂאִין בְּפֶתֶם כְּדִי שְׁלוֹשָׁה פֶתֶמִים.

ט, טז מִצְאָה פֶתֶם עַל חֲלוּקָה הַיּוֹם, וְרָאִתָּה דָם אַחֵר כֶּף
שְׁנֵי יָמִים זֶה אַחֵר זֶה, אוֹ שֶׁרָאִתָּה שְׁנֵי יָמִים, וּבִיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי מִצְאָה פֶתֶם-הָרִי זֶה סֶפֶק זָבָה.

ט, יז הַרְּוָאָה פֶתֶם וְאַחֵר כֶּף רָאִתָּה דָם, תּוֹלָה פֶתֶמָה
בְּרֹאִיתָה כָּל מַעַת לְעַת-בֵּין שְׁבִדְקָה עֲצָמָה בְּעַת
שְׂמִצְאָה הַפֶּתֶם וּמִצְאָה טְהוֹר, בֵּין שְׁלֹא בְּדָקָה. אֲבָל
הַרְּוָאָה פֶתֶם אַחֵר פֶתֶם, בְּתוֹךְ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שְׁעוֹת-
אִינָה תּוֹלָה פֶתֶם בְּכַתֵּם, אֲלֵא אִם כֵּן בְּדָקָה בִּינִיָּהם:
שְׂאִם הַפְּסִיקָה טְהוֹרָה בֵּין הַפֶּתֶמִים, אֵין מִצְטָרְפִין
לְמַנְיֵן זִיבּוֹת.

ט, יח פִּיצַד: רָאִתָּה פֶתֶם עָרַב שְׁבַת בְּשַׁעָה רֹאשׁוֹנָה מִן
הַיּוֹם, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא בְּדָקָה עֲצָמָה וְלֹא יָדְעָה אִם
טְהוֹרָה הִיא אִם טְמֵאָה, וְרָאִתָּה דָם אַחֵר כֶּף, עַד שַׁעָה
רֹאשׁוֹנָה מִיּוֹם הַשְּׁבַת-אִינָה מוֹנָה לְפֶתֶם, אֲלֵא תּוֹלָה
הַפֶּתֶם בְּרֹאִיָּה; וְאִם רָאִתָּה בְּאֶחָד בַּשְּׁבַת וּבְשְׁנֵי בַּשְּׁבַת,
תִּהְיֶה זָבָה.

ט, יט רָאִתָּה הַדָּם בְּיוֹם הַשְּׁבַת בְּשַׁעָה שְׁנִיָּה, הָרִי זֶה
טְמֵאָה שְׁנֵי יָמִים-עָרַב שְׁבַת שְׂמִצְאָה בוֹ הַפֶּתֶם, וּבַשְּׁבַת
שְׂרָאִתָּה הַדָּם: שְׁהָרִי אֵין שְׁנִיָּהם בְּתוֹךְ מַעַת לְעַת. וְאִם
רָאִתָּה דָם בְּאֶחָד בַּשְּׁבַת, חוֹשֵׁשֶׁת לְזִיבּוֹת.

ט, כ לֹא רָאִתָּה דָם בַּשְּׁבַת, אֲבָל רָאִתָּה פֶתֶם אַחֵר בְּשַׁעָה
רֹאשׁוֹנָה מִיּוֹם הַשְּׁבַת-אִם בְּדָקָה עֲצָמָה בְּעָרַב שְׁבַת
וּמִצְאָה טְהוֹר, אִינָה מוֹנָה אֲלֵא לְכַתֵּם אַחֵר שֶׁהוּא בְּיוֹם
הַשְּׁבַת, הוֹאִיל וּשְׁנִיָּהם, בְּתוֹךְ מַעַת לְעַת. וְאִם לֹא
בְּדָקָה, וְלֹא יָדְעָה אִם הַפְּסִיקָה טְהוֹרָה בִּינִיָּהן אוֹ לֹא

הפסיקה-הרי זו מונה לערב שבת; ואם ראתה באחד בשבת, חוששת לזיבות.

ט, כא ראתה הפתם השני בשעה שניה מיום השבת, בין בדיקה בין לא בדיקה-הרי זו טמאה שני ימים, שהרי אין שניהם בתוך מעת לעת; ואם ראת באחד בשבת אחר מעת לעת, חוששת לזיבות. ראת בשעה ראשונה מיום אחד בשבת פתם שלישי-אם הפסיקה טהרה ביניהן, אינן מצטרפין ואינה חוששת; ואם לא בדיקה, חוששת לזיבות.

ט, כב כל פתם שאמרנו שהיא טמאה בגללו-אם יש לה דבר לתלות בו ולומר, שמא פתם זה מדבר פלוני הוא-אם נמצא על הפגד, הרי זו טהורה: שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר, אלא להקל. ואם נמצא על בשרה, ספקו טמא ואינה תולה בו; ואם היה לה לתלות בבשרה יתר מחלוקה-אף על בשרה תולה, וספקו טהור.

ט, כג פיצד: שחטה בהמה או חיה או עוף, או שנתעסקה בכתמים, או שישבה בצד העוסקין בהן, או שעברה בשוק שלטבחים, ונמצא דם על חלוקה-טהורה, ותולה בדברים אלו שמהן בא הפתם. נמצא הפתם על בשרה בלבד, אפלו מחגור ולמעלה-טמאה: שאלו היה דם זה מן השחיטה או מן השוק, היה לו שימצא על בגדיה; והואיל ונמצא על בשרה לא בבגדה, טמאה.

ט, כד היתה בה מפה, אף על פי שחית-אם יכולה להתגלע ולהוציא דם, ונמצא דם על בשרה-תולה במפה; וכן כל פיוצא בזה.

ט, כה נמצא הפתם על בגדה ובשרה באחד, תולה בכל שיש לה לתלות.

ט, כו ותולה במאכלת, שמא בעת שישבה נהרגה מאכלת, ודם זה דם מאכלת הוא; ועד כמה, עד פגרים. אבל אם מצאה הפתם יתר מפגרים, אינה תולה במאכלת; ואפלו היתה מאכלת רצוצה בפתם, הואיל והוא יתר מפגרים, אינה תולה במאכלת.

ט, כז וכן תולה בבנה ובבעלה, אם היו עסוקין בדם, או שהיו זדיהן מלכלכות בו, או שהיתה בהן מפה-תולה ואומרת הן נגעו בה והיא לא ידעה, ודם זה מתמתן הוא.

ט, כח אין מחזיקין דם במקום למקום, לתלות בו. פיצד: היתה לה מפה בכתפה, ונמצא פתם על שוקה-אין אומרין שמא בנדיה נגעה במפה ונגעה במקום זה;

וכן כל פיוצא בזה-אין תולין בו, בין בגופה בין בחלוקה.

ט, כט שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד, ואין בו אלא פסלע דם, ונמצא על כל אחת משתייהן פתם פסלע-שתייהן טמאות. נתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו פתם אלא פגרים, ונמצא עליה פתם פשוני גריסין-הרי זו תולה פגרים בדם שנתעסקה בו, וכגריס במאכלת; נמצא הפתם יתר מפשוני גריסין, טמאה. נתעסקה באדם, אין תולה בו שחור; נתעסקה בעוף שיש בו מינין הרבה, ונמצא עליה מראה אחד מהן-תולה בו.

ט, ל היתה לובשת שלוש חלוקות-אם יכולה לתלות, תולה אף בתחתון; ואם אינה יכולה לתלות, אינה תולה אפלו בעליון. פיצד: עברה בשוק שלטבחים-אף על פי שנמצא הפתם על התחתון לבדו, תולה בדם הטבחים; לא עברה בשוק שלטבחים וכיוצא בו-אף על פי שנמצא הפתם בעליון לבדו, הרי זו טמאה.

ט, לא ספק עברה ספק לא עברה, ספק נתעסקה ספק לא נתעסקה-אינה תולה. עיר שיש בה חזירים, או שהם באין לה תמיד-אין חוששין לפתמים הנמצאין בחלוק.

ט, לב האשה שהשאילה חלוקה לגדה, בין גויה בין ישראלית, וחתרה ולבשה אותו קדם בדיקה, ומצאה עליו פתם-הרי זו תולה בגדה שלבשה אותו; השאילה אותו לזבה קטנה ביום הטמא שלה, או ליושבת על דם טהור, או לבתולה שדמיה טהורין-הרי זו תולה בו.

ט, לג אבל אם השאילה אותו לזבה קטנה ביום השמור לה, או לזבה גדולה בשבעת ימי נקיים, וחתרה ולבשה אותו קדם בדיקה, ונמצא עליו פתם-שתייהן מקלקלות, השואלת והמשאילה אותה: שמא מזו, שמא מזו. השאילה אותו ליושבת על הפתם-אינה תולה בו, שאין תולין פתם בפתם.

ט, לד בדיקה חלוקה ובדיקה עצמה ומצאה טהור, והשאילה החלוק לחברתה, ולבשתהו, ונמצא עליו פתם פשהחזירתהו לה-השואלת טמאה, ואינה תולה בבעלת החלוק: שהרי בדיקה אותו קדם שמשאילהו לה. ארוכה שלבשה חלוקה שלקצרה, ונמצא בו פתם-אם מגיע פנגד בית תרפה-טמאה; ואם לאו-טהורה, שפתם זה שלקצרה הוא.

ט, לה שלוש נשים שלבשו חלוק אחד זו אחר זו, ואחר כך נמצא עליו פתם, וכן אם ישנו במטה אחת באחד, ונמצא דם תחת אחת מהן-כלן טמאות; ואם בדיקה

אחת מהן עצמה מיד, ומצאה עצמה טמאה-הרי השתים טהורות. בדקו פלן ומצאו עצמן טהורות-תולה מי שאינה ראויה לראות דם, במי שהיא ראויה, ותהיה שאינה ראויה טהורה, והראויה טמאה.

ט, לו כיצד: היתה אחת מעברת, ואחת שאינה מעברת-המעברת טהורה, ושאונה מעברת טמאה; מניקה ושאונה מניקה, המניקה טהורה; זקנה ושאונה זקנה, הזקנה טהורה; בתולה ושאונה בתולה, הבתולה טהורה. היו פלן מעברות, פלן זקנות, פלן מניקות, פלן בתולות-הרי פלן טמאות.

ט, לו שלוש נשים שעלו דרך מרגלות המטה, וישנו פלן, ונמצא דם תחת האמצעית-שלשמן טמאות; תחת הפנימית-היא ושבצדה טמאות, והחיצונה טהורה; תחת החיצונה-היא ושבצדה טמאות, והפנימית טהורה. ואם לא עלו דרך מרגלות המטה, שהרי אין להם סדר, ונמצא דם תחת אחת מהן-פלן טמאות.

ט, לח במה דברים אמורים, שבדקו פלן ומצאו טהור, ולא תוכל אחת מהן לתלות בחברתה כמו שבארנו; אבל אם בדקה אחת, ומצאה עצמה טהורה, וחברתה לא בדקה-תולה זו הטהורה בזו שלא בדקה, וזו שלא בדקה טמאה.

ט, לט פל פתם הנמצא על הבגד שאין לו במה יתלה-אינו מטמא, עד שינדע שהוא דם. ואם נסתפק להם, שמא הוא דם או צבע אדם-מעבירין עליו שבעה סמנין אלו, על הסדר: אם עבר או פהה עינו, הרי זה פתם דם וטמאה; ואם עמד כמות שהוא, הרי זה צבע וטהורה. ואלו הן השבעה סמנין, על סדרן-רק תפל,

הלכות אסורי ביאה פרק י

י, א פל היולדת טמאה כנדה, ואף על פי שלא ראת דם. ואחד היולדת חי, או מת, ואפלו נפל-אם זכר, יושבת לזכר; ואם נקבה, יושבת לנקבה: והוא, שתגמר צורתו; ואין צורת הולד נגמרת לפחות מארבעים יום, אחד הזכר ואחד הנקבה. והמפלת בתוך ארבעים יום-אינה טמאה לידה, אפלו ביום ארבעים.

י, ב הפילה ביום ארבעים ואחד מאחר המשמיש-הרי זו ספק יולדת, ותשב לזכר ולנקבה ולנדה; היתה צורת האדם דקה ביותר, ואינה נפרת בעליל-הרי זו תשב לזכר ולנקבה, וזה הוא הנקרא שפיר מרקם.

י, ג אינה הוא שפיר מרקם: תחלת בריתו שלאדם-גופו בעדשה, שתי עיניו כשתי טפי זבוב מרחקות זו מזו, שני חטמיו כשני טפי זבוב מקרבין זה לזה, פיו פתוח

ולעיסת גריסין שלפול, ומי רגלים שהחמיצו, ונתר, ובורית, וקימוניא, ואשלג.

ט, מ וצריך לכספס שלושה פעמים על פל סם וסם, ומוליד ומביא בכל כספוס. העבירן שלא על הסדר, או שהעבירן כאחד-לא עשה פלוס; הקדים אחרונים לראשונים-אלו שהעביר באחרונה שהן הראשונים עלו לו, וחוזר ומעביר אתריהם האחרונים שהקדים, עד שיעברו השבעה, על הסדר.

ט, מא אינה הוא רק תפל-זה שלא טעם פלוס מתחלת הלילה, והיה ישן פל חצי הלילה האחרון, למחר קדם שיאכל, וקרא רק תפל: והוא שלא יצא רב דבורו, עד שלוש שעות ביום; ואם השכים ושנה פרקו, קדם שלוש שעות-אין זה רק תפל, שהדבור מבטל חזק הרק ומחזירו פמים.

ט, מב ואיזו היא לעיסת גריסין-הוא שילעס הגריסין, עד שיתערב עם הפול רק הרבה מפיו. ואינה הוא מי רגלים שהחמיצו-אחר שלושה ימים, או יתר.

ט, מג פל אשה שהיא טמאה משום פתם-אם מצאה הפתם בימי נדתה-הרי זו ספק נדה, ויושבת עליו שבעה, וטובלת בליל שמיני, ואחר כך תהיה מתרת לבעלה. ואם מצאה אותו בימי זיבתה-הרי זו ספק זבה גדולה או קטנה, כמו שנתבאר בפרק זה; ויושבת יום אחד אם היתה קטנה, או שבעת ימי נקיים אם היתה גדולה, מספק. והפל מדברי סופרים, כמו שבארנו; לפיכך הבא עליה בזדון-מפין אותו מפת מרדות, ופטורין מקרבן.

כחוט השערה, וחתוף ידים ורגלים אין לו. י, ד נתבארה צורתו יתר מזה, ועדין אינו נפר בין זכר לנקבה-אין בודקין אותו במים אלא בשמן, שהשמן מצחצחו; ומביא קיסם שראשו חלק, ומנענע באותו מקום ממעלה למטה: אם מסכסך, ביצוע שהוא זכר; ואם ראה באותו מקום פשעורה סדוקה, הרי זו נקבה ואינה צריכה בדיקה. ובכל אלו הרקימות שלגפלים, אין נותנין לה ימי טהר-עד שישעיר הולד.

י, ה הפילה תתפה לבנה-אם נקרעה ונמצא בה עצם, הרי זו טמאה לידה; הפילה שפיר מלא מים, מלא דם, מלא גנינים, מלא בשר-הואיל ואינו מרקם, אינה חוששת לולד.

י, ו יוצא דפן-אין אמו טמאה לידה, ואין לו ימי טמאה

וימי טהרה: שנאמר "אשה פי תזריע, וילדה", עד שתלד ממקום שמזרעת. המקשה וילדה ולד דרך דפן-הרי דם הקשי הבא דרך הרחם, זיבות או גדה, ודם היוצא דרך הדפן, טמא. ואם לא יצא דם דרך הרחם-הרי האשה טהורה, אף על פי שהדם שיצא מדפנה טמא: שאין האשה טמאה, עד שיצא מזוה דרך ערותה.

י, ונתחמף הולד במעיה, ויצא אבר אבר-בין שיצא על סדר האברים, כגון שיצאה הרגל ואחריה השוק ואחריה היד, בין שיצא שלא על הסדר-אינה טמאה לידה, עד שיצא רבו; ואם יצא ראשו פלו פאחת, הרי זה כרבו. ואם לא נתחמף, ויצא כדרך-משמצא רב פדחתו-הרי זה כילוד, ואף על פי שנתחמף אחר כך. הוציא העבר ידו והחזירה, אמו טמאה לידה מדברי סופרים; ואין לה ימי טהרה, עד שיצא הולד או רבו, כמו שאמרנו.

יח, המפלת כמין בהמה חיה ועוף-אם היו פניו בפני האדם, הרי זה ולד: אם זכר, תשב לזכר, ואם נקבה, תשב לנקבה, ואם אין גפר בין זכר לנקבה, תשב לזכר ולנקבה-ואף על פי ששאר הגוף דומה לבהמה או לחיה או לעוף. ואם אין פניו בצורת פני האדם-אף על פי ששאר הגוף אדם שלם, וידיו ורגליו ידי אדם ורגליו, והרי היא נקבה או זכר-אינו ולד, ואין אמו טמאה לידה.

יט, ואינו היא צורת פני האדם-שיהיה המצח והגבינין והעינים והלסתות וגבות הזקן, בצורת האדם; אבל הפה והאזניים והאף-אף על פי שהן בשלבהמה וסחיה, הרי זה ולד.

י, המפלת דמות נחש-אמו טמאה לידה, מפני שגלגל עיניו עגול כשלאדם. המפלת דמות אדם שיש לו כנפים שלבשר, אמו טמאה לידה. נברא בעין אחת ויחד אחת-אם היו מן הצד, שהרי הוא פחצי אדם-אמו טמאה לידה; ואם היו באמצע-אמו טהורה, שהרי זה ברנה אחרת.

יא, נברא ושט שלו אטום, או שהיה חסר מטבורו ולמטה והרי הוא אטום, או שהיתה גלגלתו אטומה, או שהיו פניו טוחות ואין בהן הכר פנים, או שיש לו שני גבין ושתי שדרות, או שהפילה ברית ראש שאינו חתוף, או יד שאינו חתוף-כל נפל מאלו, אינו ולד ואין אמו טמאה לידה; אבל אם הפילה יד חתוכה ורגל חתוכה-הרי חזקתה מולד שלם, ומצטרפין לרב אבריו.

י, יב פעמים יקפה משאר הדמים שנוצר מהם האדם, חתכה כמו לשון השור, ותהיה פרוכה על מקצת הולד; והיא הנקראת סנדל. ולעולם לא יעשה סנדל זה, אלא עם ולד; אבל חתכה שנוצרה לבדה בלא ולד, אינה נקראת סנדל. ורב העברים, לא יהיה עמהם סנדל. ופעמים יפה המעברת דבר על בטנה, ויפסד העבר ויעשה כסנדל זה; ופעמים ישאר בו הכר פנים, ופעמים ייבש הולד וישתנה ויקפאו עליו הדמים עד שלא ישאר בו הכר פנים.

יג, לפיכך המפלת זכר וסנדל עמו-אף על פי שאין הכר פנים בסנדל-הרי זה תשב לזכר ולנקבה, שמה סנדל זה נקבה היה; וחסרה החמירו בו לטמא בו משום ולד, אף על פי שאין בו צורת פנים, הואיל והיא טמאה לידה, מפני הולד שעמו.

יד, החותלת העבה שהיא כמו חמת שבתוכה נוצר הולד, והיא מקפת אותו ואת הסנדל-אם היה עמו סנדל, וכשיגיע זמנו לצאת קורע אותה ויוצא-היא הנקראת שליה; ותחלת בריתה דומה לחוט שלערב, ותלויה כחצוצרת, ועבה כקרקבן התרנגולים. ואין שליה פחותה מטפח.

יטו, המפלת שליה, תשב לזכר ולנקבה-לא שהשליה ולד, אלא שאין שליה בלא ולד; הפילה נפל, ואחר כך הפילה שליה-חוששין לשליה, והרי היא פולד אחר, ואין אומרים זו שלית הנפל, שאין תולין את השליה אלא בולד שלקימה. לפיכך אם ילדה ולד שלקימה, והפילה שליה אפלו אחר שלושה ועשרים יום-תולין אותה בולד; ואין חוששין לולד אחר, שהולד קרע השליה ויצא.

יז, הפילה תחלה, ואחר כך ילדה ולד שלקימה-חוששין לשליה שהיא ולד אחר, ואין תולין אותה בולד הבא אחריה: שאין דרפה שלשליה, לצאת לפני הולד. יצאת מקצת השליה ביום ראשון, ומקצתה בשני-מונין לה מיום ראשון, ואין נותנין לה ימי טהרה אלא מיום שני להתמיר.

יח, הפילה דמות בהמה חיה ועוף, ושליה קשורה בו-אין חוששין לולד. ואם אינה קשורה בו, מטילין עליהן חמר שני ולדות: שאני אומר, שמה נמות שפיר מרקם שהיה בשליה זו, ושמה נמותה השליה שלשפיר זה, שהוא דמות בהמה וסחיה.

יח, כל אלו שחוששין לשליה, אין נותנין להן ימי טהרה; וכל מי שהפילה דבר שאינו ולד, או שפיר,

בתוך ארבעים יום, שעדין לא נגמרה צורתו-ואם יצא עמו דם, הרי זו גדה או זבה; ואם יצא יבש בלא דם, הרי זו טהורה.

י,ט מי שילדה זכר ונקבה תאומים, תשב לנקבה; ילדה טמטום או אנדרגינוס, תשב לזכר ולנקבה. ילדה תאומים-אחד זכר והשני טמטום או אנדרגינוס, תשב לזכר ולנקבה; האחד נקבה והשני טמטום או אנדרגינוס, תשב לנקבה בלבד: שהטמטום והאנדרגינוס ספק הו, שמא זכר הו או שמא נקבה.

י,כ האשה שהחזקה מעברת, וילדה, ואין ידוע מה ילדה-כגון שעברה בנהר והפילה שם, או שהפילה לבור, או שהפילה וגררתו חיה-הרי זו בחזקת שהפילה ולד, ותשב לזכר ולנקבה; אבל אם לא החזקה מעברת, והפילה, ואין ידוע מה הפילה-הרי זו ספק יולדת, ותשב לזכר ולנקבה ולגדה.

י,כא כל מקום שאמרנו תשב לזכר ולנקבה, כיצד דינה: תהיה אסורה לבעלה ארבעה עשר יום, פיולדת נקבה, שבעה הראשונים ודאי, והשבעה השניים ספק; ואין נותנין לה ימי טהר אלא עד ארבעים יום, פיולדת זכר. ואם ראתה דם אחר הארבעים עד שמונים-אינו דם טהר, אלא ספק דם גדה, או ספק דם זיבה אם בא בימי הזיבה, כמו שבארנו. וכן אם ראתה

דם ביום אחד ושמונים בלבד-הרי זו ספק גדה, ותשב שבעת ימי גדה, שמא נקבה ילדה, שאין לה וסת גדות עד אחר מלאת, כמו שבארנו.

י,כב כל מקום שאמרנו תשב לזכר ולנקבה וילדה, כיצד דינה: תהיה אסורה לבעלה ארבעה עשר יום, פיולדת נקבה. ואם ראתה דם ביום אחד ושמונים, הרי זו ספק גדה; וכן אם ראתה דם ביום ארבעה ושבעים וביום אחד ושמונים, הרי זו ספק גדה; וכן אם ראתה דם ביום אחד וארבעים-אף על פי שראת ביום ארבעה ושלושים, הרי זו ספק גדה, ואסורה לבעלה עד ליל שמונה וארבעים, פיולדת זכר. ואין נותנין לה ימי טהר כלל, כגדה; והרי היא כמי שלא ילדה.

י,כג וכל דם שתראה מיום שהפילה עד שמונים יום-אם בא בימי גדתה, הרי זו ספק גדה מאחר השבעה מיום שהפילה; ואם בא בימי זיבתה, הרי זו ספק זבה: שכל ימי מלאת, אין בהן וסת. וכן אם ראתה ביום אחד ושמונים-עדין היא מקלקלת, ותהיה ספק גדה, כמו שבארנו, אף על פי שלא ראת אלא יום אחד. וכשיקבע לה הוסת אחר השמונים, יסור קלקולה, ותחזר להיות גדה ודאית, או זבה ודאית. וכן מיום שהפילה עד שבעה ימים; ותהיה גדה ודאית, אם הפילה בתוך ימי גדתה, כמו שבארנו.

הלכות אסורי ביאה פרק יא

יא,א כל שאמרנו בגדה וזבה ויולדת, הוא דין תורה. ובמשפטים אלו היו עושין, כשהיו בית דין הגדול מצויין, והיו שם חכמים גדולים שמפירים הדמים. ואם גלד להם ספק בראיות, או בימי גדה או זיבה-יעלו לבית דין וישאלו, כמו שהבטיחה תורה עליהן, שנאמר "כי יפלא ממך דבר... בין-דם לדם", בין דם גדה לדם זיבה. ובאותן הימים, היו בנות ישראל גזירות מדבר זה, ומשמרות וסתותיהן, וסופרות תמיד ימי הגדה וימי הזיבה.

יא,ב וטרח גדול יש במנין הימים, ופעמים רבות יבואו לידי ספק-שאפלו ראת הבת דם ביום הלידה, מאותו היום מתחילין למנות לה ימי גדה וימי זיבה כמו שבארנו; לפיכך לא תטמא הבת בזיבה אלא בת עשרה ימים-שאם ראת ביום שתולד, הרי זו גדה שבעת ימים, ושלשת ימים סמוך לגדתה, הרי עשרה ימים. הנה למדת שמתחלת ראיה, מתחלת למנות ימי גדה וימי זיבה כל ימיה, ואפלו ראתה והיא קטנה.

יא,ג ובימי חכמי תלמוד, נסתפק הדבר הרבה בראיות

הדמים, ונתקלקלו הוסתות, לפי שלא הנה פות בכל הנשים למנות ימי גדה וימי זיבה; ולפיכך החמירו חכמים בדבר, וגזרו שיהיו כל ימי האשה בימי זיבתה, ויהיה כל דם שתראה ספק דם זיבות.

יא,ד ועוד החמירו בנות ישראל על עצמן חמרה יתרה על זו, ונהגו כלם בכל מקום שיש ישראל: שכל בת ישראל שתראה דם-אפלו לא ראת אלא טפה פחדל בלבד ופסק הדם-סופרת לה שבעת ימי נקיים, ואפלו ראת בעת גדתה. בין שראת יום אחד, או שנים, או השבעה פלן, או יתר-משפסק הדם, סופרת שבעת ימי נקיים כזבה גדולה. וטובלת בליל שמיני, אף על פי שהיא ספק זבה, או ביום שמיני אם היה שם דחק, כמו שאמרנו-ואחר כך תהיה מתרת לבעלה.

יא,ה וכן כל יולדת בזמן הזה-הרי היא פיולדת בזוב, וצריכה שבעת ימי נקיים כמו שבארנו. ומנהג פשוט בשנער ובארץ הצבי ובספרד ובמערב, שאם ראת דם בתוך ימי מלאת-אף על פי שראת אחר שספרה שבעת ימי נקיים וטבלה-הרי זו סופרת שבעת ימי נקיים אחר

שיפסק הדם, ואין גותגוין לה ימי טהר כָּלֵל: אלא כל דם שתראה האשה-בין דם קָשִׁי, בין דם טהר-סופרת שבעת ימי נקיים, אחר שיפסק הדם.

יא, ודין זה, בימי הגאונים נתחדש, והם גזרו שלא יהיה שם דם טהר כָּלֵל-שְׁנֵה שֶׁהַחֲמִירוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עַל עֲצָמוֹן בִּימֵי חֲכָמֵי תַלְמוּד, אינו אלא בְּרוּאָה דָם שֶׁהוּא טָמֵא, שְׁיוֹשֶׁבֶת עָלָיו שֶׁבַע יְמֵי נְקִיִּים; אֲבָל דָם שֶׁתִּרְאֶה בִּימֵי טָהַר אַחֵר סְפִירָה וּטְבִילָה, אֵין לְחוּשׁ לוֹ-שְׁאֵין יְמֵי טָהַר רְאוּיִין לֹא לְנִדָּה וְלֹא לְזִיבָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְשִׁמְעָנוּ שֶׁבְּצִרְפֵּת בּוֹעֲלִים עַל דָם טָהַר כְּדִין הַתַּלְמוּד עַד הַיּוֹם, אַחֵר סְפִירָה וּטְבִילָה מִטְּמֵאת יוֹלְדֵת בְּזוּב; וְדָבָר זֶה, תְּלוּי בַּמִּנְהָג.

יא, וכן דין דם בתולים בזמן הַזֶּה, שאפלו היתה קטנה שלא הגיע זמנה לראות, ולא ראת דם מימיה-הרי זה בועל בעילת מצוה, ופורש. וכל זמן שתראה דם מחמת המכה, הרי היא טמאה; ואחר שיפסק הדם, סופרת שבעת ימי נקיים.

יא, ח יתר על זה, כל בת שתבעוה להנשא ורצת-שוהה שבעת ימי נקיים מאחר שרצת, ואחר כך תהיה מתרת להבעל: שמה מחמודה לאיש, ראת דם טפה אחת, ולא הרגישה בה; בין שהיתה האשה גדולה, בין שהיתה קטנה-צריכה לישב שבעת ימי נקיים מאחר שרצת, ואחר כך תטבל ותבעל.

יא, ט וכל הדברים האלו, חמרה יתרה שנהגו בה בנות ישראל מימי חכמי תלמוד; ואין לסור ממנה, לעולם. יא, לפיכך כל אשה שרצת כשתבעוה להנשא-לא תנשא, עד שתספור ותטבל. ואם נשאת לתלמיד חכמים-מתרת להנשא מיז, ותספור מאחר שנשאת ותטבל: שתלמיד חכמים יודע שהיא אסורה, ונזהר מזה; ולא יקרב לה, עד שתטבל.

יא, יא דין הפתמים בזמן הזה, כמו שבארנו; ואין בדבר חדוש, ולא מנהג-אלא כל פתם שאמרנו שהיא טהורה, הרי היא טהורה, וכל שאמרנו שהיא טמאה, סופרת שבעת ימים מיום שנמצא בו הפתם. ואם היה שעור הפתם כדי לחוש לזיבות, סופרת שבעת ימים מאחר יום שנמצא בו הפתם-שאינו הרוואה דם, פרוואה פתם.

יא, יב וכן כל שאמרנו ביולדת שאמו טהורה, הרי היא טהורה בזמן הזה; וכן האשה שראת לבן, או דם ירק, או שהשליכה חתפה אדמה שאין עמה דם-הרי היא טהורה, אף בזמן הזה: שלא התמירו אלא ברוואה דם

טמא, ואין זו רואה דם טמא. וכן אם היתה בה מכה והיה הדם שותת ממנה, או שפא הדם עם מימי רגלים-הרי זו טהורה. ולא נתחדש דבר, אלא ספירת שבעת ימי נקיים לכל רואה דם טמא, כמו שאמרנו; ושיהיו כל מראה דמים, טמאים.

יא, יג זה שתמצא במקצת מקומות, שהנדה יושבת שבעת ימים בנדתה, ואף על פי שלא ראת דם אלא יום אחד, ואחר השבעה תשב שבעת ימי נקיים-אין זה מנהג, אלא טעות היא ממי שהורה להם כך; ואין ראוי לפנות לדבר זה כָּלֵל-אלא אם ראתה יום אחד, סופרת אחריו שבעה, וטובלת בליל שמיני שהוא ליל שני שלאחר ימי נדתה, ומתרת לבעלה.

יא, יד וכן זה שתמצא במקצת מקומות, ותמצא תשובות למקצת גאונים, שיולדת זכר לא תשמש מטתה עד סוף ארבעים, ויולדת נקבה אחר שמונים, ואף על פי שלא ראתה דם אלא בתוך השבעה-אין זה מנהג, אלא טעות היא באותן התשובות. ודרך מינות באותן המקומות, ומן הצדוקיין למדו דבר זה; ומצוה לכופן כדי להוציא מלפון, ולהחזירן לדברי חכמים-שתספור שבעת ימי נקיים בלבד, כמו שבארנו.

יא, טו אין האשה עולה מטמאתה ויוצאה מידי ערוה, עד שתטבל במי מקוה פשוט; ולא יהיה דבר חוצץ בין בשורה, ובין המים. ובהלכות מקוות יתבאר בהלכות מקוות. הפשוט והפסול, ודרך הטבילה, ומשפטי החציצה.

יא, טז אבל אם רחצה במרחץ-אפלו נפלו עליה כל מימות שבעולם-הרי היא אחר הרחיצה פמות שהיתה קדם הרחיצה, בכרת: שאין לה דבר שמעלה מטמאה לטהרה אלא טבילה במי מקוה, או במעין, או בנמים שיהם במעין, כמו שיתבאר בהלכות מקוות.

יא, יז כל שבעת ימי נקיים שבזמן הזה-אף על פי שהן ספק-אם טבילה בהן, פאלו לא טבילה. ואם טבילה בשביעי-אף על פי שאסור לעשות פן לכתחלה, שמה יבוא לבעל בשביעי אחר הטבילה-הואיל וטבילה בזמנה אפלו היתה זבה ודאית, הרי זו עלתה לה טבילה.

יא, יח ואסור לו לאדם שידבק באשתו בשבעת ימי נקיים, ואף על פי שהיא בכסותה והוא בכסותו. ולא יקרב לה, ולא יגע בה אפלו באצבע קטנה; ולא יאכל עמה, בקערה אחת. כָּלֵל שֶׁלְדָבָר: ינהג עמה בימי ספירה, כמו שנהג עמה בימי נדה-שעדין היא בכרת עד שתטבל, כמו שבארנו.

יא, יט כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נדה עושה לבעלה-חוץ מהרחצת פניו ידיו ורגליו, ומזיגת הפוס, והצעת המטה בפניו: גזרה, שמא יבוא לידי עברה. ומפני זה לא תאכל עמו, בקערה אחת; ולא יגע

הלכות אסורי

ביאה פרק יב

יב, א ישראל שבעל גויה משאר האמות, דרך אישות, או ישראלית שנבעלה לגוי, דרך אישות-הרי אלו לוקין מן התורה, שנאמר "לא תתחתן, בם": אחד שבעה עממין, ואחד כל האמות באסור זה. וכן מפרש על ידי עזרא "ואשר לא-נתן בנתינו, לעמי הארץ; ואת-בנותיהם, לא נקח לבנינו". ולא אסרה תורה, אלא דרך חתנות.

יב, ב אבל הבא על הגויה דרך זנות-מפין אותו מפת מרדות מדברי סופרים, גזרה שמא יבוא להתחתן. ואם יתדה לו בזנות-תיב עליה משום נדה, ומשום שפחה, ומשום גויה, ומשום זונה; ואם לא יתדה לו אלא נקרית נקרה, אינו תיב אלא משום גויה. וכל חיובין אלו מדבריהן.

יב, ג במה דברים אמורים, בשהיה הבעל ישראל. אבל פוהן הבא על הגויה-לוקה מן התורה משום זונה, ואחד זונה גויה ואחד זונה ישראלית; ובבעילה בלבד לוקה, שהרי אינה בת קדושין.

יב, ד כל הבעל גויה, בין דרך חתנות בין דרך זנות-אם בעלה בפרהסייה, והוא שיעל לעיני עשרה מישראל או יתר-אם פגעו בו קנאין והרגוהו, הרי אלו משבחין וזריזין; ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא, וראיה לדבר זה מעשה פינחס בזמרי.

יב, ה ואין הקנאי רשאי לפגע בהן, אלא בשעת מעשה בזמרי, שנאמר "ואת-האשה אל-קבתה"; אבל אם פרש, אין הורגין אותו, ואם הרגו, נהרג עליו. ואם בא הקנאי לטל רשות מבית דין להרגו-אין מורין לו, ואף על פי שהוא בשעת מעשה; ולא עוד, אלא אם בא הקנאי להרג את הבעל, ונשמט הבעל והרג הקנאי כדי להציל עצמו מידו-אין הבעל נהרג עליו. והבא על בת גר תושב, אין הקנאין פוגעים בו; אבל מפין אותו מפת מרדות.

יב, ו לא פגעו בו קנאים, ולא הלקוהו בית דין-הרי ענשו מפרש בדברי קבלה שהוא נכרת, שנאמר "כי חלל יהודה, את קדש ה' אשר אהב, ובעל, בת-אל נכר. נכרת ה' לאיש אשר יעשנה, ער וענה": אם ישראל הוא, לא יהיה לו "ער" בחכמים "וענה" בתלמידים;

בבשרה, מפני הרגל עברה. וכן בשבעת ימי נקיים, לא תעשה לו שלוש מלאכות אלו. ומתר לאשה להתקשט בימי נדתה, כדי שלא תתגנה על בעלה.

ואם פוהן הוא, לא יהיה לו מגיש מנחה לה' צבאות. הנה למדת שיהבעל גויה פאלו נתחמתן לעבודה זרה, שנאמר "ובעל, בת-אל נכר", ונקרא מחלל קדש.

יב, ז עוון זה-אף על פי שאין בו מיתת בית דין, אל יהי קל בעיניו; אלא יש בו הפסד, שאין בכל העריות פמותו: שהבן מן הערוה, בנו הוא לכל דבר; ובכלל ישראל יחשב, ואף על פי שהוא ממזר. והבן מן הגויה, אינו בנו-שנאמר "כי-יסיר את-בנה מאחרי", מסיר אותו מלהיות אחרי ה'. ודבר זה גורם להדבק בגויים, שהבדילנו הקדוש ברוך הוא מהם, ולשוב מאחרי ה', ולמעל בו.

יב, ח גוי הבא על בת ישראל-אם אשת איש היא, נהרג עליה; ואם פנויה היא, אינו נהרג. אבל ישראל שבא על הגויה-בין קטנה בת שלוש שנים ויום אחד בין גדולה, בין פנויה בין אשת איש, ואפלו היה קטן פן תשע שנים ויום אחד-פיון שבא על הגויה בזדון, הרי זו נהרגת: מפני שבאת לישראל תקלה על ידיה, כבהמה. ודבר זה מפרש בתורה, שנאמר "הן הנה היו לבני ישראל... וכל-אשה, ידעת איש למשכב זכר-הרגו".

יב, ט העבדים שהטבילו אותם לשם עבדות, וקבלו עליהם מצוות שהעבדים חייבים בהם-יצאו מפלל הגויים, ולכלל ישראל לא באו. לפיכך השפחה אסורה לבן חורין, אחד שפחתו ואחד שפחת חברו; והבא על השפחה, מפין אותו מפת מרדות מדברי סופרים. שהרי מפרש בתורה שהאדון נותן שפחה פנענית לעבדו העברי, והיא מתרת לו, שנאמר "אם-אדניו יתן-לו אשה". ולא גזרו חכמים בדבר זה, ולא חייבה תורה מלקות בשפחה, אלא אם פן היתה נחרפת לאיש, כמו שבארנו.

יב, י אל יהי עוון זה קל בעיניו, מפני שאין בו מלקות מן התורה-שגם זה גורם לבן לסור מאחרי ה', שהבן מן השפחה עבד ואינו מישראל; ונמצא גורם לזרע הקדש להתחלל, ולהיותם עבדים. והרי אנקלוס המתרגם כלל בעילת עבד ושפחה בכלל "לא-יהיה קדש, ולא-תהיה קדשה".

יב, יא הבא על השפחה, ואפלו בפרהסייה ובשעת
עברה-אין הקנאין פוגעין בו; וכן אם לקח שפחה דרף
חתנות, אינו לוקה מן התורה, שמעט שטבלה וקבלה
מצוות, יצאת מפלל הגויים.

יב, יב נתערב וילד ישראלית בולד שפחה-הרי שניהן
ספק, וכל אחד מהן ספק עבד; וכופין בעל השפחה,
ומשחרר את שניהם. ואם היה הבן הוא אדון שלעבד-
כשיגדלו ישחררו זה את זה, ויהיו מתרין לבוא בקהל.
היו המערבת בנות, הרי שתיהן ספק שפחות; והבא על
אחת מהן, הולד ספק עבד. וכן אם נתערב וילד גויה
בולד ישראלית-מטבילים את שניהן לשם גרות, וכל
אחת מהן ספק גיורת.

יב, יג כל הגויים פלם, כשיתגירו ויקבלו עליהן כל
המצוות שלתורה, והעבדים, כשישתחררו-הרי הן
כישראל לכל דבר, שנאמר "הקהל, חקה אחת לכם";
ומתרין להפנס בקהל ה' מיז-והוא שישא הגר או
המשחרר בת ישראל, וישא הישראל גיורת
ומשחררת: חוץ מארבעה עממין בלבד, והם עמון
ומואב ומצרים ואדום-שקאמות האלו, כשיתגיר מהן
אדם-הרי הוא כישראל לכל דבר, אלא לענין ביאה
בקהל.

יב, יד וכיצד דינו: עמון ומואב-אסורין אסור עולם,
זכרים ולא נקבות: שנאמר "לא-יבא עמוני
ומואבי...". והלכה למשה מסיני, שהעמוני הזכר
והמואבי הזכר-הוא שאסור לעולם לשא בת ישראל,
אפלו בן בן בנו עד סוף העולם; אבל עמונית ומואבית,
מתרת מיז כשאר האמות.

יב, טו מצרי ואדומי, אחד זכרים ואחד נקבות-דור
ראשון ודור שני, אסורין לבוא בישראל; ודור שלישי
מתר, שנאמר "בנים אשר-יולדו להם, דור שלישי".
מצרית מעברת שנתגירה, בנה שני; מצרי שני שנשא

הלכות אסורי

יג, א בשלושה דברים נכנסו ישראל לברית-במילה,
וטבילה, וקרפון. מילה-היתה במצרים, כשנאמר "כל-
ערל, לא-יאכל בו". מל אותם משה רבנו, שפלם בטלו
ברית מילה במצרים, חוץ משבט לוי; ועל זה נאמר
"ובריתך ינצרו". וטבילה-היתה במדבר, קדם מתן
תורה: כשנאמר "וקדשתם היום ומחר; וכבסו,
שמלתם". וקרפון-כשנאמר "וישלח, את-נערי בני
ישראל, ויכלו, עלת", על ידי כל ישראל הקריבום.
יג, ב וכן לדורות, כשירצה הגוי להפנס לברית,

מצרית ראשונה, או מצרי ראשון שנשא מצרית
שניה-הולד שני: שנאמר "בנים אשר-יולדו להם",
הפתיח תלאו בלידה.

יב, טז גר עמוני שנשא מצרית, הולד עמוני; וגר מצרי
שנשא עמונית, הולד מצרי: זה הפלל-הולד באמות,
הולך אחר הזכר; נתגירו, הולך אחר הפחות.

יב, יז מי שנתגיר משבעה עממין, אינו אסורין מן
התורה לבוא בקהל; והדבר ידוע, שלא נתגיר מהן
אלא הגבעונים. ויהושוע גזר עליהם שיהיו אסורים
לבוא בקהל, אחד זכרים ואחד נקבות; ולא אסר אותם,
אלא בזמן שיש מקדש-שנאמר "וחטבי עצים ושאבי-
מים-לבית אלהי", תלה הרחקתם במקדש. והם
הנקראים נתינים, לפי שנתנם לעבודת המקדש.

יב, יח בא דויד וגזר עליהם שלא יפנסו בקהל לעולם,
ואפלו בזמן שאין מקדש; וכן מפרש בעזרא, "ומן-
הנתינים, שנתן דויד והשרים לעבדת הלויים". הא
למדת, שלא תלה אותם במקדש. ולמה גזר עליהם הוא
ובית דינו-לפי שראה עזות ואכזריות שהיתה בהם,
בעת שפקשו שבעת בני שאול בחיר ה' לתלותם,
והרגום ולא רחמו עליהם.

יב, יט כשעלה סנחריב מלך אשור, בלבל כל האמות
וערבם זה בזה והגלה אותם ממקומם. ואלו המצריים
שבארץ מצרים עתה, אנשים אחרים הם; וכן
האדומיים שבשדה אדום. והואיל ונתערבו ארבע
אמות האסורים בכל אמות העולם שהן מתרים, התר
הפל-שפל הפורש מהן להתגיר, חזקתו שפרש מן
הרב.

יב, כ לפיכך כשיתגיר הגר בזמן הזה בכל מקום-בין
אדומי, בין מצרי, בין עמוני, בין מואבי, בין פושי,
בין שאר האמות-אחד הזכרים ואחד הנקבות, מתרין
לבוא בקהל מיז.

ביאה פרק יג

ולהסתופף תחת פנפי השכינה, ויקבל עליו על תורה-
צריך מילה, וטבילה, והרצאת קרפון; ואם נקבה היא,
טבילה וקרפון: שנאמר "פכם פגור" -מה אתם במילה
וטבילה והרצאת קרפון, אף הגר לדורות במילה
וטבילה והרצאת קרפון. ומה הוא קרפון הגר-עולת
בהמה, או שתי תורים או שני בני יונה, ושניהם עולה.
ובזמן הזה שאין שם קרפון, צריך מילה וטבילה;
וכשיבנה המקדש, יביא קרפנו.
יג, ג גר שמל ולא טבל, או שטבל ולא מל-אינו גר: עד

שְׂמֹול, וְיִטְבֵּל. וְצָרִיךְ לְטַבֵּל, בְּפָנַי שְׁלוֹשָׁה. וְהוֹאִיל
וְהַדָּבָר צָרִיךְ בֵּית דִּין, אִין מְטַבֵּילִין אוֹתוֹ בַּשָּׁבֶת, וְלֹא
בַּיּוֹם טוֹב, וְלֹא בַלַּיְלָה; וְאִם הִטְבִּילוּהוּ, הָרִי זֶה גֵר. גַּר
קֶטָן-מְטַבֵּילִין אוֹתוֹ עַל דַּעַת בֵּית דִּין, שְׁזָכוֹת הֵיא לּוֹ;
מִעֲבַרְתָּ שְׁנַתְגִּירָה וְטַבֵּלָה, אִין בְּנֵה צָרִיךְ טַבִּילָה.
יג, ד טַבֵּל בִּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ, וְנִתְגַּיֵר בִּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ,
וְאִפְלוּ בְּפָנַי שְׁנַיִם-אִינוֹ גֵר. בָּא וְאָמַר נִתְגַּיֵרְתִּי בְּבֵית
דִּינוֹ שְׁלִפְלוֹנִי, וְהִטְבִּילוּנִי-אִינוֹ נֶאֱמָן לְבוֹא בְּקֶהֱל, עַד
שְׂיָבִיא עֲדִים. הִנֵּה נִשְׁוִי לְיִשְׂרָאֵלִית, אוֹ לְגִיּוֹרְתִי, וְיִישׁ
לוֹ בָּנִים, וְאָמַר נִתְגַּיֵרְתִּי בִּינוֹ לְבִין עֲצָמִי-נֶאֱמָן לְפֹסֵל
אֵת עֲצָמוֹ, וְאִינוֹ נֶאֱמָן לְפֹסֵל אֵת הַבָּנִים; וְחֹזֵר וְטוֹבֵל
בְּבֵית דִּין.

יג, ה גִּיּוֹרְתִי שְׂרָאִינוֹה נֹהֲגֶת בְּדַרְכֵי יִשְׂרָאֵל תְּמִיד, כְּגוֹן
שֶׁתְּטַבֵּל לְנִדְתָהּ וְתִפְרִישׁ תְּרוּמָה מֵעִיסָתָהּ וְכִיוּצָא בְּזֶה,
וְכֵן גַּר שְׁנֵהֵג בְּדַרְכֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁטוֹבֵל לְקָרְיוֹ וְעוֹשֶׂה כָּל
הַמְצָאוֹת-הָרִי אֵלוֹ בְּחֻזְקַת גָּרִי צָדֵק, וְאִף עַל פִּי שְׂאִין
שֶׁם עֲדִים שְׁמַעֲיָדִין בְּפָנַי מִי נִתְגַּיֵרוּ. וְאִף עַל פִּי כּוֹן,
אִם בָּאוּ לְהַתְעַרֵּב בְּיִשְׂרָאֵל-אִין מִשִּׂיאִין אוֹתָם עַד
שְׂיָבוֹאוּ עֲדִים, אוֹ עַד שְׂיִטְבְּלוּ בְּפָנֵינוּ, הוֹאִיל וְהַחֲזָקוֹ
גּוֹיִים.

יג, ו אָבֵל מִי שָׁבֵא וְאָמַר שְׁהִיָּה גּוֹי, וְנִתְגַּיֵר בְּבֵית דִּין-
נֶאֱמָן, שְׁהִפֶּה שְׂאֶסֶר הוּא הִפֶּה שְׁהִתִּיר. בְּמָה דְבָרִים
אֲמוּרִים, בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל וּבְאוֹתָן הַיָּמִים, שְׁחֻזְקַת הַכָּל
שֶׁם, בְּחֻזְקַת יִשְׂרָאֵל. אָבֵל בְּחֻצָּה לְאַרְץ-צָרִיךְ לְהִבִּיא
רְאִיָּה, וְאַחַר כֵּן יִשָּׂא יִשְׂרָאֵלִית; וְאִנִּי אוֹמֵר, שְׁזוֹ
מַעֲלָה בְּיַחְוֹסִין.

יג, ז כָּשֶׁם שְׁמוּלִין וּמְטַבֵּילִין אֵת הַגָּרִים, כֵּן מוּלִין
וּמְטַבֵּילִין אֵת הָעֲבָדִים הַגְּלֻקְתִּים מִן הַגּוֹיִים לְשֵׁם
עֲבָדוֹת. הַלּוּקַח עֶבֶד מִן הַגּוֹי, וְקָדַם הָעֶבֶד וְטַבֵּל לְשֵׁם
כֵּן חוֹרִין-קָנָה עֲצָמוֹ; וְהוּא שְׂיִאמַר בְּעַת טַבִּילָה, הָרִינִי
טוֹבֵל בְּפָנֵיכֶם לְשֵׁם גְּרוֹת; וְאִם טַבֵּל בְּפָנַי רְבוֹ, אִינוֹ
צָרִיךְ לְפָרֵשׁ, אֲלֵא פִיּוֹן שְׁטַבֵּל, נִשְׁתַּחֲרַר.

יג, ח לְפִיכֶם צָרִיךְ רְבוֹ לְתַקְפוֹ בְּמִים, עַד שְׂיַעֲלֶה וְהוּא
תַּחַת שְׁעַבְדוֹ, וּמוֹדִיעוֹ בְּפָנַי הַדִּינִין, שְׁלִשָׁם עֲבָדוֹת
מְטַבֵּילוֹ; וְאִין הָעֶבֶד טוֹבֵל אֲלֵא בְּפָנַי שְׁלוֹשָׁה וּבַיּוֹם
כְּגַר, שְׁמַקְצַת גְּרוֹת הֵיא.

יג, ט כְּשִׂישְׁתַּחֲרַר הָעֶבֶד, צָרִיךְ טַבִּילָה אַחֲרַת בְּפָנַי
שְׁלוֹשָׁה בַּיּוֹם, שְׁבֵה תְּגַמַּר גְּרוֹתוֹ, וְיִהְיֶה כִּיִּשְׂרָאֵל; וְאִין
צָרִיךְ לְקַבֵּל עָלָיו מְצוּוֹת, וְלִהְיוֹדִיעוֹ עֵיקָרֵי הַדָּת, שְׁכַפָּר
הוֹדִיעוּהוּ, כְּשִׁטְבֵּל לְשֵׁם עֲבָדוֹת. וּבְמַקְוֶה הַפֶּשֶׁר
לְטַבִּילַת נִדָּה, שֶׁם מְטַבֵּילִין אֵת הַגָּרִים וְאֵת הָעֲבָדִים

וְאֵת הַמְשַׁחֲרָרִים; וְכָל דָּבָר שְׁחֻצָּץ בְּנִדָּה, חֻצָּץ
בְּגָרִים וּבְעֲבָדִים וּבְמִשְׁחַחֲרָרִים.

יג, י אֵל יַעֲלֶה עַל דַּעַתָּךְ שְׁשִׁמְשׁוֹן הַמוֹשִׁיעַ אֵת
יִשְׂרָאֵל, אוֹ שְׁלֵמָה מְלֶכֶךְ יִשְׂרָאֵל שְׁנִקְרָא יְדִידְיָהּ, נִשְׂאוּ
נָשִׁים וְכָרִיּוֹת, בְּגִיּוֹתֵן-אֲלֵא סוּד הַדָּבָר, כֵּן הוּא:
שְׁהַמְצוּה הַנְּכוּנָה כְּשִׂיבּוֹא הַגֵּר אוֹ הַגִּיּוֹרְתִי לְהַתְגַּיֵר,
בּוֹדְקִין אַחֲרָיו-שְׁמָא בְּגִלְל מְמוֹן שְׂיִטֵּל, אוֹ בְּשִׁבִיל
שְׂרָרָה שְׂיִזְנֶפֶה לָּהּ, אוֹ מִפְּנֵי הַפֶּחַד, בָּא לְהַפְּסֵס לְדָת;
וְאִם אִישׁ הוּא, בּוֹדְקִין אַחֲרָיו שְׁמָא עֵינָיו נִתַּן בְּאִשָּׁה
יְהוּדִית, וְאִם אִשָּׁה הֵיא, שְׁמָא עֵינֶיהָ נִתְּנָה בְּבַחֲוֹר
מִבְּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל.

יג, יא אִם לֹא נִמְצָא לָהֶם עֲלֵה-מוֹדִיעֵין אוֹתָן כְּכַד עַל
הַתּוֹרָה וְטָרַח שְׂיִישׁ בַּעֲשִׂינָתָה עַל עַמִּי הָאֲרָצוֹת, כְּדִי
שְׂיִפְרֹשׁוּ; אִם קִבְּלוּ וְלֹא פָּרְשׁוּ, וְרָאוּ אוֹתָן שְׁחֻזְרוּ
מֵאֲהָבָה-מְקַבְּלִים אוֹתָן, שְׁנֶאֱמַר "וְתָרָא, כִּי-מִתְאַמְצָת
הֵיא לְלֶכֶת אִתָּהּ; וְתַחֲדֵל, לְדַבֵּר אֵלֶיהָ".

יג, יב לְפִיכֶם לֹא קִבְּלוּ בֵּית דִּין גָּרִים, כָּל יָמֵי דְוִיד
וְשְׁלֵמָה-בִּימֵי דְוִיד, שְׁמָא מִן הַפֶּחַד חֲזָרוּ, וּבִימֵי
שְׁלֵמָה, שְׁמָא בְּשִׁבִיל הַמְּלָכוֹת וְהַטּוֹבָה הַגְּדוּלָּה שְׁהִיוּ
בָּהּ יִשְׂרָאֵל חֲזָרוּ; שְׁכָּל חֲחֹזֵר מִן הַגּוֹיִים בְּשִׁבִיל דְּבָר
מִהַבְּלֵי הָעוֹלָם, אִינוֹ מִגָּרֵי הַצָּדֵק. וְאִף עַל פִּי כּוֹן הָיוּ
גָּרִים הַרְבֵּה מִתְגַּיֵרִים בִּימֵי דְוִיד וְשְׁלֵמָה, בְּפָנַי
הַדִּיּוֹטוֹת. וְהָיוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל חוֹשְׁשִׁין לָהֶם, לֹא דוֹחִין
אוֹתָן, אַחַר שְׁטַבְּלוּ מִכָּל מְקוֹם; וְלֹא מְקַרְבִּין אוֹתָן, עַד
שְׁתַּרְאָה אַחֲרֵיתָם.

יג, יג וְלִפֵּי שְׂגִיֵר שְׁלֵמָה נָשִׁים וְנִשְׂאָן, וְכֵן שְׁמִשׁוֹן גִּיֵר
וְנִשְׂאָ, וְהַדָּבָר יָדוּעַ שְׁלֵא חֲזָרוּ אֵלוֹ אֲלֵא בְּשִׁבִיל דְּבָר,
וְלֹא עַל פִּי בֵּית דִּין גִּיֵרֹם-חֲשָׁבֹן הַפְּתוּב כְּאֵלוֹ הֵן גּוֹיּוֹת,
וּבְאֶסְרוֹן עוֹמְדִין. וְעוֹד שְׁהוֹכִיחַ סוֹפֵן עַל תַּחֲלָתָן, שְׁהֵן
עוֹבְדוֹת עֲבוּדָה זָרָה שְׁלֵקֶן, וּבְנוֹ לָהֶן בְּמוֹת; וְהַעֲלֶה
עָלָיו הַפְּתוּב כְּאֵלוֹ הוּא בְּנֶאֱמַר "אִזּוּ יִבְנֶה שְׁלֵמָה
בְּמָה".

יג, יד גַּר שְׁלֵא בְּדָקוֹ אַחֲרָיו, אוֹ שְׁלֵא הוֹדִיעוּהוּ הַמְצָאוֹת
וְעִנְשׁוֹ, וּמֵל וְטַבֵּל בְּפָנַי שְׁלוֹשָׁה הַדִּיּוֹטוֹת-הָרִי זֶה גֵר:
וְאִפְלוּ נוֹדַע שְׁבִשְׁבִיל דְּבָר הוּא מִתְגַּיֵר-הוֹאִיל וּמֵל
וְטַבֵּל, יִצָּא מִכָּלֵל הַגּוֹיִים; וְחוֹשְׁשִׁין לוֹ, עַד שְׂיִתְבָּאֵר
צְדָקוֹתוֹ. אִפְלוּ חֲזָר וְעֶבֶד עֲבוּדָה זָרָה-הָרִי הוּא
כִּיִּשְׂרָאֵל מִשְׁמַד, שְׁקִדוּשְׁיוֹ קְדוּשִׁין; וּמְצוּוֹה לְהַחֲזִיר
אַבְדָּתוֹ, מֵאַחַר שְׁטַבֵּל נַעֲשֶׂה כִּיִּשְׂרָאֵל. וְלִפִּיכֶם קִיָּם
שְׁמִשׁוֹן וְשְׁלֵמָה נִשְׁוִיתִהוֹן, וְאִף עַל פִּי שְׁנִגְלָה סוּדָן.
יג, טו וּמִפְּנֵי זֶה אָמְרוּ חֲכָמִים, קָשִׁים לָהֶם גָּרִים

לישראל פנגע צרעת-שרפן חוזר בשביל דבר, ומטעין את ישראל; וקשה הדבר לפרש מהם, אחר שנתגירו.

הלכות אסורי

ביאה פרק יז

יד, א פיצד מקבלין גרי הצדק: פשיבוא להתגור, ויבדקו אחריו ולא ימצאו עלה-אומרים לו, מה ראית שבאת להתגור, אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דווים דחופים ומסחפין ומטרפין, ויסורין באין עליהן; אמר אני יודע, ואני פדאי-מקבלין אותו מייד.

יד, ב ומודיעין אותו עיקרי הדת, שהוא יחוד השם ואסור עבודה זרה; ומאריכין, בדבר זה. ומודיעין אותו מקצת מצוות קלות, ומקצת מצוות חמורות; ואין מאריכין, בדבר זה. ומודיעין אותו עוון לקט שכחה ופאה, ומעשר עני. ומודיעין אותו ענין שלמצוות.

יד, ג פיצד: אומרים לו, הוי יודע שעד שלא באת לדת זו-אם אכלת חלב, אי אתה ענוש פרת, אם חללת שבת, אי אתה ענוש סקלה; ועכשו אחר שתתגור-אם אכלת חלב, אתה ענוש פרת, אם חללת שבת, אתה ענוש סקלה. ואין מרבין עליו, ואין מדקדקין עליו-שמא יגרם לטרדו ולהטותו מדרך טובה, לדרך רעה: שפתחלה, אין מושכין את האדם אלא בדברי רצון רבים; וכן הוא אומר "בחבלי אדם אמשכם", ואחר כך "בעבתות אהבה".

יד, ד וכשם שמודיעין אותו ענין שלמצוות, כך מודיעין אותו שכרן שלמצוות; ומודיעין אותו שבעשיית מצוות אלו, יזכה לחיי העולם הבא, ושאינן שם צדיק גמור אלא בעל חכמה שעושה מצוות אלו, ויודען. ואומרים לו, הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים, והם ישראל; וזה שתראה ישראל בצער בעולם הזה, טובה צפונה היא להם, שאינן יכולין לקבל רב טובה בעולם הזה, פאמות-שמא ירום לבם ויתעו ויפסידו שכר העולם הבא, פענין שונאמר "וישמן ישרון ויבעט". ואין הקדוש ברוך הוא מביא עליהן רב פרענות, כדי שלא יאבדו, אלא כל האמות פלין, והן עומדין; ומאריכין בדבר זה, כדי לחבבו.

יד, ה אם חזר בו, ולא רצה לקבל-הולך לדרך. ואם קבל-אין משהיו אותו, אלא מלין אותו מייד; ואם היה מהול, מטיפין ממנו דם ברית. ומשהים אותו עד שיתרפא רפואה שלמה, ואחר כך מטבילין אותו. ושלושה עומדין על גביו; ומודיעין אותו מקצת מצוות קלות ומקצת מצוות חמורות פעם שנייה, והוא עומד במים.

צא וילמד מה ארע במדבר במעשה העגל, ובקברות התאוה; וכן רב הנסיונות, האספסוף היו בהן תחלה.

יד, ו ואם היתה אשה-נשים מושיבות אותה במים עד צוארה, והדיגין מבחוי. ומודיעין אותה מקצת מצוות קלות ומקצת מצוות חמורות, והיא יושבת במים; ואחר כך טובלת בפניהם, והן מחזירין פניהן ויוצאין, כדי שלא יראו אותה, פשתעלה מן המים.

יד, ז איזה הוא גר תושב: זה גוי שקבל עליו שלא יעבד עבודה זרה, עם שאר המצוות שנצטוו בני נוח, ולא מל ולא טבל-הרי זה מקבלין אותו, והרי הוא מחסידי אמות העולם; ולמה נקרא שמו תושב, לפי שמתר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל, כמו שבארנו בהלכות עבודה זרה. ואין מקבלין גר תושב, אלא בזמן שהיובל נוהג; אבל בזמן הזה, אפלו קבל כל התורה פלה חוץ מדקדוק אהד-אין מקבלין אותו.

יד, ח העבד הנלקח מן הגויים-אין אומרים לו, מה ראית שבאת; אלא אומרים לו, רצונך שתפנס בכלל עבדי ישראל ותהיה מן הפשרים או לא. אם רצה, מודיעין אותו עיקרי הדת ומקצת מצוות קלות וחמורות וענין ושכרן, כמו שמודיעין את הגר; ומטבילין אותו פגר, ומודיעין אותו פשהוא במים.

יד, ט ואם לא רצה לקבל, מגלגלין עמו כל שנים עשר חדש, ומוכרו לגויים; ואסור לקימו יתר על פן. ואם התנה עמו מתחלה שלא ימול ולא יטבל, אלא יהיה פגר תושב-מטר לקימו בעבדותו, פשהוא גר תושב; ואין מקימין עבד פזה, אלא בזמן היובל.

יד, י הגויים-אין אסור עליהם משום ערוה אלא אמו, ואשת אביו, ואחותו מאמו, ואשת איש, וזכור, ובהמה, כמו שיתבאר בהלכות מלכים ומלחמות; אבל שאר עריות, מתרות להן.

יד, יא גר שנתגור ועבד שנשתתגר, הרי הוא פקטן שנלד, וכל שאר בשר שהיו לו פשהוא גוי או פשהוא עבד, אינן שאר בשר; ואם נתגור הוא והם, אינו חייב על אחת מהם משום ערוה פלל.

יד, יב דין תורה, שמתר לגר שישא אמו או אחותו מאמו שנתגירו; אבל חכמים אסרו דבר זה, כדי שלא יאמרו באו מקדשה חמורה לקדשה קלה, שאמש היתה זו אסורה לו, והיום מתרת. וכן גר שבא על אמו או אחותו והיא בגיורתה, הרי זה פבא על הנכרית.

יד, יג פיצד דין הגרים בעריות שלשאר בשר: אם היה

נשוי פשהוא גוי לאמו או לאחותו, ונתגירו-מפרישין אותן, כמו שבארנו; ואם הנה נשוי לשאר עריות, ונתגיר הוא ואשתו-אין מפרישין אותן.

יד, גר אסור בשאר האם אחר שנתגיר, מדברי סופרים. ומתן בשאר האב, אף על פי שיודע בנדאי שזה שארו מאביו, כגון תאומים, שדבר ברור שאביו שלזה הוא אביו שלזה; ואף על פי כן, לא גזרו על שאר אביו.

יד, טו לפיכך נושא הגר אשת אחיו מאביו, ואשת אחי אביו, ואשת אביו, ואשת בנו, אף על פי שנושאת לאחיו או לאביו או לאחי אביו או לבנו אחר שנתגירו; וכן אחות אמו מאביה, ואחותו מאביו, ובתו שנתגירה-מתרת לו. אבל אינו נושא לא אחותו מאמו, ולא אחות אמו מאמה, ולא אשת אחיו מאמו שנושאה אחיו מאמו אחר שנתגיר; אבל אם נושאה אחיו פשהוא גוי, הרי זו מתרת לו.

יד, טז שני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדשה, ולידתן בקדשה-תיבין משום אשת אח.

יד, יז הנושא גיורת ובתה הגיורת, או שתי אחיות מן האם-ישב עם אחת מהן, ומגרש השנייה; נושא גיורת

ומתה-הרי זה מתן לשא אמה או בתה, שלא גזרו אלא בחייה. ומתן אדם לשא שתי אחיות גיורות מן האב, שלא גזרו בשאר האב, כמו שבארנו.

יד, יח השניות כלן, לא גזרו עליהן בגרים. לפיכך מתן הגר לשא אם אמו; ונושא אדם גיורת ואם אם אמה, או בת בת בתה. וכן שאר השניות.

יד, יט העבד מתן לשא אמו פשהוא עבד, ואין צריך לומר בתו ואחותו וכיוצא בהן-שפכר יצא מקלל גויים, ואין העריות האסורות על הגויים אסורות עליו, ולא בא לכלל ישראל, כדי שיאסרו עליו עריות האסורות על הגרים. ויראה לי, ושם בא העבד על זכור ובהמה, יתרגו, ושאסור שתי עריות אלו שונה בכל האדם.

יד, כ עבדים שנסתתרו, הרי הן פגרים: כל שאסור לגרים, אסור להן; וכל המתן לגרים, מתן להן.

יד, כא נותן אדם שפחתו לעבדו, או לעבד חברו; ומוסר שפחה אחת לשני עבדים לכתחלה, ואינן צריכין שום דבר אלא הרי הן פבהמות. ושפחה שהיא מיחדת לעבד זה או שאינה מיחדת, אחת היא-לפי שאין אישות אלא לישראל, או לגויים על הגויים; אבל לא לעבדים על העבדים, ולא לעבדים על ישראל.

<p>14</p> <p>ראשון Sunday</p>	<p>ד</p> <p>4</p>	<p>7:19 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - גר"א 10:29 סו"ז תפלה - גר"א 6:04 צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>6:06 עלות השחר 9:05 סו"ז קר"ש - מג"א 10:05 סו"ז תפלה - מג"א 4:51 שקיעה בבלי: בבא קמא עג • ירושלמי: שבת לב • תוספתא: יום טוב (ביצה) ד נ"ך: שיר השירים ב-ג • רמב"ם: אסורי ביאה ח</p>
<p>15</p> <p>שני Monday</p>	<p>ה</p> <p>5</p>	<p>7:18 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - גר"א 10:29 סו"ז תפלה - גר"א 6:05 צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>6:05 עלות השחר 9:05 סו"ז קר"ש - מג"א 10:05 סו"ז תפלה - מג"א 4:52 שקיעה בבלי: בבא קמא עד • ירושלמי: שבת לג • תוספתא: ראש השנה א נ"ך: שיר השירים ד-ה • רמב"ם: אסורי ביאה ט</p>
<p>16</p> <p>שלישי Tuesday</p>	<p>ו</p> <p>6</p>	<p>7:18 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - גר"א 10:29 סו"ז תפלה - גר"א 6:06 צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>6:05 עלות השחר 9:05 סו"ז קר"ש - מג"א 10:05 סו"ז תפלה - מג"א 4:53 שקיעה בבלי: בבא קמא עה • ירושלמי: שבת לד • תוספתא: ראש השנה ב נ"ך: שיר השירים ו-ז • רמב"ם: אסורי ביאה י</p>
<p>17</p> <p>רביעי Wednesday</p>	<p>ז</p> <p>7</p>	<p>7:17 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - גר"א 10:29 סו"ז תפלה - גר"א 6:08 צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>6:04 עלות השחר 9:05 סו"ז קר"ש - מג"א 10:05 סו"ז תפלה - מג"א 4:55 שקיעה בבלי: בבא קמא עו • ירושלמי: שבת לה • תוספתא: תענית א נ"ך: שיר השירים ח - רות א • רמב"ם: אסורי ביאה יא</p>
<p>18</p> <p>חמישי Thursday</p>	<p>ח</p> <p>8</p>	<p>7:17 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - גר"א 10:29 סו"ז תפלה - גר"א 6:09 צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>6:04 עלות השחר 9:05 סו"ז קר"ש - מג"א 10:05 סו"ז תפלה - מג"א 4:56 שקיעה בבלי: בבא קמא עז • ירושלמי: שבת לו • תוספתא: תענית ב נ"ך: רות ב-ג • רמב"ם: אסורי ביאה יב</p>
<p>19</p> <p>ששי Friday</p> <p>Candle Lighting 4:39 הדלקת הנרות</p>	<p>ט</p> <p>9</p>	<p>7:16 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - גר"א 10:29 סו"ז תפלה - גר"א 6:10 צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>6:03 עלות השחר 9:05 סו"ז קר"ש - מג"א 10:05 סו"ז תפלה - מג"א 4:57 שקיעה בבלי: בבא קמא עח • ירושלמי: שבת לז • תוספתא: תענית ג נ"ך: רות ד - איכה א • רמב"ם: אסורי ביאה יג</p>
<p>20</p> <p>שב"ק Shabbos</p> <p>זמן מוצש"ק 6:11</p>	<p>י</p> <p>10</p>	<p>7:16 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - גר"א 10:29 סו"ז תפלה - גר"א 6:11 צה"כ לשיטת ר"ת</p>	<p>בא עלות השחר 9:05 סו"ז קר"ש - מג"א 10:05 סו"ז תפלה - מג"א 4:58 שקיעה בבלי: בבא קמא עט • ירושלמי: שבת לח • תוספתא: מגילה א נ"ך: איכה ב-ג • רמב"ם: אסורי ביאה יד</p>

ווען מענטשן געבן צדקה, ווערן די פירות געבענמאָשט, און עס איז דא שלום
אויף דער וועלט.
(ספר המדות אות צדקה סימן 5"ג)